

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
ויעא
בלשון הקודש
ואידיש

747

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעזש"ת

ספר
חק לישראל

פרשת ויצא

בלשוז הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

ברכות הפטרה

קודם קריאת הפטרה יברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר
בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים
באמת: ברוך אתה יי הבוחר בתורה ובמישה
עבדו וב ישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:

ואחר קריאת הפטרה יברך

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם צור כל העולמים צדיק
בכל הדורות האל הנאמן האומר ועושה המדבר
ומקים שכל דבריו אמת וצדק:

נאמן אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריה ודברי אחד
מדבריה אחר לא ישנוב ריקם כי אל מלך נאמן
ורחמן אתה: ברוך אתה יי האל הנאמן בכל דבריו:

רחם על ציון כי היא בית תינו ולעלובת גפוש הושיע
במהרה בומינו: ברוך אתה יי משלח ציון בבניה:

שמתנו יי אלהינו באלהו הנביא עבדך. ובמלכות בית
דוד משיחך. במהרה יבא ויגל לפנינו. על פסא
לא ישב זר ולא ינהלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם
קדשך נשבעת לו שלא יכבה נרו לעולם ועד: ברוך אתה
יי מן דוד:

על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת
הזה שנתת לנו יי אלהינו לקרשה ולמנוחה לכבוד
ולתפארת:

על הכל יי אלהינו אנתנו מודים לך ומברכים אותך ותברך
שמוך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי
מקדש השבת:

עניני יציאת צדיק מן העיר

א 1

וְצֵאת יַעֲקֹב מִבְּרַח שָׁבַע וַיֵּרֶד הַיְהוּדָה וַיַּעֲקֹב אֶת אֲרוּיָם
 גַּעְנָאָנְעֵן פֶּן בְּבֵר שָׁבַע אֲנִי גַעְנָאָנְעֵן
 צו חָרֹן דַּעַר מַדְרֵשׁ תַּחְנוּמָא וְאָנְט אִירֵף יַעֲקֹב
 וְאָנְט דַּעַר פֶּסוּק כִּי מִלְאָכְיוֹ וְצִוָּה לָהּ לְשַׁמְרָהּ בְּכָל
 דְּרַבְרָה . נָאֵט הָאֵט גִּבְרָאִין וַיֵּינַע סְלָאָכִים פֶּן
 דִּינְעִקְסוּנְעוּן וַיֵּי וְאֶלְוִן דִּיה הִיטְעֵן אִין דִּינְעֵ אֶלַע
 וְנַעֲנִין . רַבִּי מַאִיר וְאָנְט דַּעַר מַעֲנִישׁ וְנָאֵט הָאֵט
 גִּיטְאָהֶן אִין מַצְוָה גִּיט אִים נָאֵט אִין מִלְאָה עַר
 זָאֵל אִים הִיטְעֵן . אוֹיב עַר הָאֵט גִּיטְאָהֶן צְוִינְיָא
 מַצְוָה גִּיט אִים נָאֵט צְוִינְיָא מִלְאָכִים וַיֵּי וְאֶלְוִן
 אִים הִיטְעֵן . אֲנִי אוֹיב עַר הָאֵט גִּיטְאָהֶן פִּיל
 מַצְוָה גִּיט אִים נָאֵט פִּיל מִלְאָכִים וַיֵּי וְאֶלְוִן אִים
 הִיטְעֵן . פֶּן וְנָאֵט וְאֶלְוִן וַיֵּי אִים הִיטְעֵן . פֶּן
 שְׂרִים אֲנִי מוֹיָקִין . אֲנִי מִיט יַעֲקֹב אֲבִינוּ הָאֵט
 אִירֵף הַקְּבִיזָה גַעֲשִׁיקֵט פִּיל מִלְאָכִים וַיֵּי וְאֶלְוִן אִים
 הִיטְעֵן אִין וְנַעֲנִי . וְצֵאת יַעֲקֹב מִבְּרַח שָׁבַע . יַעֲקֹב
 אִין אֲרוּיָם גַּעְנָאָנְעֵן פֶּן בְּבֵר שָׁבַע . רַשִׁי וְאָנְט
 אֲזוּ דַּעַר צְדִיק גִּיט אֲרוּיָם פֶּן אֲשַׁמָּט מַאֲכָט
 דָּאֵט אֲצִיכִין . וְנָאֵט דָּאֵט וְעָהֶן מִיר יַעֲדַעַע
 שְׂמָאֵט וְנָאֵט אִין אִיר וְוַאֲהֵנְט אֲצִדִּיק וְנַעֲנֵן דִּיה
 מַעֲנִישִׁין פֶּן שְׂמָאֵט פֶּרִימֵר וַיֵּי דִיה מַעֲנִישִׁין
 פֶּן דִּיה שְׂמָאֵט וְנָאֵט אִין אִיר וְוַאֲהֵנְט קִיין צְדִיק .
 וַיֵּי דַּעַר מַדְרֵשׁ וְאָנְט לְמִשְׁלָל אִינְעַר גִּיט אֲרִיין
 אִין אַקְרָאֵט וְנָאֵט אִין אִיר וְנַעֲרֵט פֶּאֲרִקוּפֵט
 בְּשָׂמִים . אֲפִילוּ עַר הָאֵט פֶּן דִּיה בְּשָׂמִים נָאֵר
 גִּיט גַּעְנָאָנְעֵן . פֶּן דַּעֲסְמוּנְעוּן הָאֵט עַר אִין וַיֵּי
 אִינְגְוֹאָפֵט דַּעַר גּוֹטְעֵן אֲנִי גַעֲשִׁמְאָקִין רִיח פֶּן
 דִּיה בְּשָׂמִים . אֲנִי דַּעַר מַעֲנִישׁ וְנָאֵט אִין גִּינְעֵן
 אִין אַנְאָרְבֶּאָרְנֵעֵ אֲפִילוּ עַר הָאֵט פֶּן דִּיה
 גַּאָרְבֶּאָרְנֵעֵ נָאֵר גִּיט גַּעְנָאָנְעֵן . פֶּן דַּעֲסְמוּנְעוּן
 הָאֵט עַר אִין וַיֵּי אֲרִיין גַּעֲצוּיָן דַּעַר שְׂרַעֲבִין
 רִיח פֶּן דִּיה גַּאָרְבֶּאָרְנֵעֵ . אֲזוּי אִין גַּעֲנִין דִּי מְרוּחַ
 אִין פֶּרִיקָיִים פֶּן דִּיה מַעֲנִישִׁין . דַּעַר מַעֲנִישׁ
 וְנָאֵט אִין שְׂמַעַנְדִּיג מִיט צְדִיקִים אֲפִילוּ עַר אִין
 גִּיט אֲזוּי פֶּרוּם וַיֵּי דַּעַר צְדִיק . אָבַעַר אֲבִיסוֹל
 פֶּרִיקָיִים אֲנִי אֲבִיסוֹל גּוֹטַע מְרוּחַ הָאֵט עַר אִין
 וַיֵּי אִינְגְוֹאָפֵט . אֲנִי דַּעַר מַעֲנִישׁ וְנָאֵט אִין
 שְׂמַעַנְדִּיג מִיט רַשָּׁעִים . אֲפִילוּ עַר אִין גִּיט גִּינְוֹאֲרִין
 אֲזוּי אֲרִישַׁע וַיֵּי וְנַעֲנֵן פֶּן דַּעֲסְמוּנְעוּן הָאֵט
 עַר שׁוּין אִין וַיֵּי אִינְגְוֹאָפֵט פִּיל אֲפִיקוּרְסִית אֲנִי
 שְׂרַעֲבֵט מְרוּחַ . דִּרְיַעַר דֶּאָרַף יַעֲדַעַע יוֹד וְעָהֶן
 עַר זָאֵל וְוַאֲהֵנְט אִין אֲזוּי אֲשַׁמָּט וְנָאֵט אִין אִיר
 וְוַאֲהֵנְט אֲצִדִּיק . דָּאֵט מִינְט מַעַן אֶלַע מַעֲנִישִׁין
 פֶּן שְׂמָאֵט וְאֶלְוִן אֲרִיין נַעֲמַעַן אֲצִדִּיק אִין וַיֵּי
 שְׂמָאֵט אֲנִי זָאֵרִין אִים נַעֲבִין פֶּרְסָקָה עַר זָאֵל פִּירְעֵן
 דִּיה שְׂמָאֵט מִיט וַיֵּינַע פֶּרִיקָיִים . אֲנִי יַעֲדַעַע יוֹד
 דֶּאָרַף וְעָהֶן עַר זָאֵל וְוַאֲהֵנְט צְוִישֵׁן שְׂבָגִים
 צְדִיקִים . אֲנִי עַר זָאֵל עֲפִסְטַרְס פֶּאֲרִין צו אֲצִדִּיק

אִירֵף אֲצִיטִים לֵאנָנ עַר זָאֵל וְעָהֶן וַיֵּי פִירְוֹנָג אִין
 עֲקָנִים פֶּן תַּרְדָּה אֲנִי מַצְוָה . אֲזוּי וַיֵּי עַם אִין
 גִּינְעֵן אֲמָצוּה אִין דַּעַר תַּרְדָּה וְנַעֲנֵן דַּעַר בֵּית
 הַמִּקְדָּשׁ אִין גַּעֲשִׁמָאָנְעֵן מַעַן זָאֵל דִּרְיִיָא מַאֲהֵל
 אִין יֵאֵהֵר קִיטְעֵן גִּינְעֵן וְנַעֲרִין אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ .
 דַּעַר מִינְיָנָג פֶּן הַקְּבִיזָה אִין גִּינְעֵן אֲזוּ אִירֵף וְנַעֲנֵן
 קִיטְעֵן אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲנִי עַר וְנַעֲנֵן וְעָהֶן דִּיה
 הִיילִיגְקִיטִים פֶּן דִּיה בְּהִינִים אֲנִי לִחְסוֹ אֲנִי דִּיה
 הִיילִיגְקִיטִים פֶּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֲנִי פֶּן דִּיה גִּבְרָאִים
 אֲנִי פֶּן בְּהֵן גְּרוֹל . וְנַעֲנֵן אִינְגְוֹאָרְצִילֵט וְנַעֲרִין
 בִּיָא אִים אִין הַאָרְצִין יִרְאֵת שְׂמִים . וַיֵּי יַעֲקֹב
 אֲבִינוּ הָאֵט גִּיטְאָנְט מַה נִּרְאָה הַמִּקְדָּשׁ הַזֶּה . וַיֵּי
 פִּירְבִּקְטְעִרֵף אִין דַּעַר אָרְט . אֲזוּ אִירֵף מִיר אִין
 גִּיטְאָרְט אֲזוּי אֲמֹרָא . אִין זֶה כִּי אִם בֵּית אֲלֹהִים .
 דִּי מוֹרָא אִין נָאֵר וַיֵּי דַּעַר אָרְט אִין הִיילִיג אִירֵף
 דַּעַר אָרְט וְנַעֲנֵן אֲמַאֲהֵר שְׂמִיין דַּעַר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ .
 אֲנִי וַיֵּי יַעֲדַעַע הִיטְעֵן וַיֵּי נַעֲרֵט אֲפִנְעִיקְהֵלֵט
 וְנַעֲנֵן דָּאֵט וְנַעֲרֵט צו גַּעְנָאָנְעֵן פֶּן פִּיַעַר . דִּרְיַעַר
 הָאֵט הַקְּבִיזָה גַעֲהִיטִין דִּרְיִיָא מַאֲהֵל אִין יֵאֵהֵר
 זָאֵל מַעַן קִיטְעֵן אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ . אֲזוּ דִּיה יִרְאֵת
 שְׂמִים וְנַעֲנֵן אֲבִיסוֹל אֲפִנְעִיקְהֵלֵט וְנַעֲרִין זָאֵל מַעַן
 צְדִיק הִיִּים מַאֲבִין . דָּאֵט וְעַלְבִּינַע אִין בִּיָא דַּעַר
 צְדִיק . דִּיה שְׂבִיבָה דִּיה אֶלַע מַעֲנִישִׁין וְנָאֵט צְדִיק
 גִּיט אֲמֹרָא אִירֵף דִּיה אֶלַע מַעֲנִישִׁין וְנָאֵט קִיטְעֵן
 צו אִים אֲנִי וַיֵּינַעַן פֶּן אִים לַעֲרָנַעַן יִרְאֵת בְּשָׂמִים .
 אֲנִי אֲפִילוּ וְנַעֲנֵן דַּעַר צְדִיק גִּיט אֲנוּעַק פֶּן דִּיה
 שְׂמָאֵט אִין אִיין אֲנִיבְרַעַע שְׂמָאֵט . פֶּן דַּעֲסְמוּנְעוּן
 אִין אִין דִּיה עַרְשִׁטַע שְׂמָאֵט צו דַּעֲרַקְעֵנְט אֲזוּ אִין
 אִיר אִין אֲמַאֲהֵל גִּינְעֵן אֲצִדִּיק . וַיֵּי דִי פֶּרִיקָיִים
 אֲנִי דִּיה גּוֹטַע מְרוּחַ וְנָאֵט עַר הָאֵט אִין וַיֵּי
 אִינְגְוֹאָרְצִילֵט וְנַעֲנֵן נָאֵה גַעֲלִיבַעַן בִּיָא וַיֵּי .
 דִּרְיַעַר וְאָנְט רַשִׁי שִׁנְיָאֵת צְדִיק מִן הַמִּקְדָּשׁ
 עוֹשֵׂה רוּשָׁם . מַעַן מִינְט אֲפִילוּ דַּעַר צְדִיק אִין
 אֲנוּעַק גַּעְנָאָנְעֵן פֶּן דַּעַר אָרְט . פֶּן דַּעֲסְמוּנְעוּן
 אֲצִיכִין אִין גַּעֲלִיבַעַן . אֲזוּ אִין דִּיה שְׂמָאֵט אִין
 גִּינְעֵן אֲצִדִּיק . דַּעַר זוֹהַר וְאָנְט אִירֵף דַּעַר פֶּסוּק
 וַיֵּי הַשִּׁמְשׁ וְבָא הַשִּׁמְשׁ . דִּי וּזְנָן שִׁינְט אֲנִי דִּיה
 וּזְנָן גִּיט אֲנִיבְרַעַע . וְאֶל מַקְוֹמוֹ שׁוֹאֵף זוֹרַח הוּא
 שָׁם . אֲנִי עַר גְּלוּסַע צו וַיֵּי אָרְט אֲנִי עַר שִׁינְט
 דֶּאָרְטִין . דָּאֵט מִינְט מַעַן יַעֲקֹב אֲבִינוּ . וְנַעֲנֵן
 יַעֲקֹב אִין גִּינְעֵן אִין בְּבֵר שָׁבַע וְנַעֲנֵן וַיֵּי
 לִיבְטִיגְקִיטִים גַּעֲשִׁיקֵט וַיֵּי וַיֵּי וּזְנָן אִין בְּבֵר שָׁבַע .
 אֲנִי וְנַעֲנֵן יַעֲקֹב אִין אֲנוּעַק גַּעְנָאָנְעֵן פֶּן בְּבֵר שָׁבַע
 אֲנִי גַּעְנָאָנְעֵן אִין חָרֹן אִין אֲנוּבְרַעַע גַּעְנָאָנְעֵן
 דִּי וּזְנָן וְדִי לִיבְטִיגְקִיטִים פֶּן יַעֲקֹב אִין בְּבֵר שָׁבַע .
 וַיֵּי עַם שְׂמִיִּים אִין פֶּסוּק יַעֲקֹב הָאֵט יֵאֵרְט
 גִּינְעִיקְטִים וַיֵּי דִּיה וּזְנָן אִין אֲנוּבְרַעַע גַּעְנָאָנְעֵן .
 אֲנִי אֲזוּי וַיֵּי דִּיה וּזְנָן גִּיט פֶּן מוֹרָח צו מַעֲרַב

בן : י והנה יהוה נצב עליו ויאמר
אני יהוה אלהי אברהם אביך
ואלהי יצחק הארץ אשר אתה

סלקין ונחתין ביה: י והא
יקרא דין מעמד עלוהי
ואמר אנה יי אלהיה
דאברהם אביך ואלהיה
דיצחק ארעא די את

תרא ובה ה' סטודיון דה חלוו עס
בעל המורים

רשבים
(יג) הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אהבה ולווער.
וכן והנה ה' שוכר דליריי במרכבה חף הכל והנה סולם מונב לאלה

(יג) והנה ה' . ד' כנסו' והנה ה' נצב עליו והנה ה' נצב על חומת
אך והנה ה' עושה ארבות כשמים ה' כמיב וזה שער השמים
וכן והנה ה' שוכר דליריי במרכבה חף הכל והנה סולם מונב לאלה

שפתי חכמים

יודים חמלה דהא דרית המלכיס כשמים הוא: ען דלמיכ היל
מלא כל הארץ כבודו ומלי נצב עליו מלא עליו על יעקב היל
דסולדך לשמרו כחוטו שטת ואלה קודם לכן חוננו כנמלה לסי
שדיוקטו של יעקב חקוק ככסא הכבוד ועכשו רלו המלכיס חת
יעקב וידעו שדיוקטו הוא ונתקבלו בו הוהיל שטת קרוב לכסא
הכבוד יזכר מהם והיה בדעתם לזיוקו לכך שמרו הקב"ה ועי"ל
הוהיל שמהלכיס על א"י היו עלים ומלכיס על חו"ל היו יודים
כן קד וכן כך לא היו המלכיס חללו לכך שמרו הקב"ה עכשו .

רש"י
ועלו לרקיע וירדו מלכתי חוזה לחרץ ללווחו: (יג) נצב
עליו . ען לשמרו: ואלהי יצחק . חף על פי שלא
מנינו כמקרא שייחד הקב"ה שמו על הלזיקים כהיהוים
לכתוב אלהי פלוני משום שנאמר (חובב עו) הן בקדושו
לא יחמין כלן ייחד שמו על יצחק לפי שכחו עיניו וכלוא
בנית והרי הוא כמת וילך הרע ספק ממנו . (תנחומא):

דעת וקנים כבעלי התוספות

(יג) והנה ה' נצב עליו . לא מצינו בו בשאר האבות א"ר
שמונו אין המלך עומד על שדהו לא כשריא נהרשה
לא כשריא נדעה אלא כשנתחבאה עומדה בכרי כך אברהם
חשה שנאמר קום החותך בורען . יצחק ויעה שנא' יורע
יצחק . בא יעקב שחוא כרי התבואה שנא' קוש ישראל נה'
ראשית הבואה עמד עליו: הארץ אשר אתה שוכב עליה .
פ' אותה שאחה שוכב עליה כך ארץ ומעמדך הפרוך כל
שנותנים להם סעם קרקע והם

מפטו וכפרט מהמקרה שקרה לו כיום זה כי לקח אלינו כל
אשר לו ורלה להרנו ויפדה את עצמו ממטו ענתו . ען דאמת
מלא יצק כל עורי כ"ל . היה יורע ונשחד מכל התלום
עד אשר כל כחמוי ענווה . ע"כ ירעט כמקום וילן עס .
ר"ל כמקום הראשון שנפט רלה ללון עס . כי כל השט . סיפק

חרוזה והכבוש כל סביבך כמו שעושים לפרשים חשובים
כובשין בגבורתם כל הסביבות:

לקוטים על התורה

געוואקט , און ווי ער האט גייערן און גייערש וואס איז
גייעט גינארין צווישען יעקב און גאט , האט אין אים
גייערשט ויין פאס און ער איז פארל געגאנגען אין לאנד
פון חבן , און דאס איז די געזע וואס געזא און געזא האבין
אויס גייערין און האבין גינאנט צו אים דער וייעד פון
יעקב דאס איז אברהם האט גייערונט זעקס היינערשט מיט
דרייצען קינד , און אברהם האט ניי גייערונט צו זיין
ויהן יצחק , און זיין היטען דיא קינד און זיי פארין גיט
געפען צוויי שטעקסער ווען זיי זעען . און זעען זיין גיין
צו רבן געמען אויב פון זיינע שטעקער , זיי און רעד-
ן ויהן דעם וועט יעקב פארמיאייקן ווערין זיי גאט , און דו
זאלסט זעהן אז יעקב זאל גיט קענען צוריק קומען צו זיין
פאטער און זיינע ארבע קינדער זאלין גיבארן ווערין אין
חוזן לאנד , אויב דו וועסט אחי קאמון וועסטו אים קענען
אויב איין זעקען אונזער זיך (ציוני און גיאי רויא) :

ספר הישר

פיל בהמות , און וייה עס איז אים איינג גיוען צו וואהנען
אין לאנד קנען , האט ער גענישען זיינע ווייער און זיינע

פירוש לתורת אלדים

(יג) והנה יי גאט יצב עליו שמיים כייא אים ער
זאל אים היטען ויאמר און ער האט גינאנט איה
בין דער גאט פון דיין עלטער פאטער אברהם
ואלהי יצחק און איה בין דער גאט פון דיין פאטער
יצחק האמן דיא ערד וואס דו לינגסט אויף איר נה
וועל איה געבען צו דיר און צו דייע קינדער .
נרשוי שרייבט גאט ביה האט איינגעוויקעלט
דאס גאנצע לאנד ארץ ישראל אונזער אים און
איבער צו רבן ער זאל געבין צו יעקב זיינע שטעקער , ער האט
זאלסט זעהן אז יעקב זאל גיט קענען צוריק קומען צו זיין
פאטער און זיינע ארבע קינדער זאלין גיבארן ווערין אין
חוזן לאנד , אויב דו וועסט אחי קאמון וועסטו אים קענען
אויב איין זעקען אונזער זיך (ציוני און גיאי רויא) :

פרקי דרבי אליעזר

נאכס האט הקב"ה געוויזן צו יעקב אלע צייכונס , ער האט
אויס געוויזען אלזשער שמיים אויף די ערד און איה חויה בין
צום היטעל און פלאכים גייען ארויף און אראם אויף דעם
לייער און זיי זעהן דעם פנים פון יעקב און זיי זאגן דער פנים איז אזוי ווי דער פנים פון די נהיה (פון דעם פענעלש) וואס
אין פאס הקב"ה , און הקב"ה האט געוויזען צו יעקב פיל פלאכים ווינעלש'גען ארויף זיינע קינדער און זיי וועלן פארלארן
ווערין , ער האט אים געוויזן דער שר פון בבל גיט ארויף זייענען פאטער און ער גייערש אראם , דער ער פון פרי גיט

משלי חכמים

נאכס , ווארום זיין תפלה איז פיינער פון די תפלה וואס דיא
פלאכים דאוונען זאגן שירן) . עס קען אפאהל זיין אשארין
אויף , אז איר דאווינען און פנהה מאכט פון זייער פיל שארין
אין היטעל , אפילו די גאנצע צייט וואס די יודן דאוונען ,
פארין גיט די פלאכים זאגן שירן פון דעסמוענין ווייל די
תפלה פון שחרית איז נאר בין האלבען טאג , האבין די פלאכים
צייט צו זאגן שירן דעם אנדערן האלבען טאג און די גאנצע
נאכס , נאכדעם איז געקומען יצחק דער אנדערער פריינד פון
גאט און האט געמאכט אפפלה פנחה , די תפלה פנחה פון

אבער די עלטשע צוויי שטעקשין האבין אים גיט גיטאמן אזוי
ארויפן שארין , ווייל ער האט געהאט פרינס פון זיין קראם ,
דער נאשיל איז אין היטעל ווערשט שפענדיג זינאנט שירן , די
פלאכים זאגן שירן אלע רע , דער פנעג פון זייער שירן איז
זיי גאט גיט אזוי גרויס , נאר עס איז אשפענדיגע זאך , איז
געקומען אברהם אבינו דער נאכער פריינד פון גאט און האט
געזאוינט אפפלה שחרית און דער האט ער גינאסין זיינע
קינדער אויף אייביג זיי זאלן דאוונען די תפלה שחרית , און
אויב איר דאווינען מיט בנהה איז דער פנעג זייער גרויס זיי

(תק לישראל ע"ט)

(ח"ב)

אונקלוס

שָׁכַב עָלֶיהָ לָהּ אֲתַנְנָה וְלִזְרַעָה :
וְהָיָה זֶרְעָהּ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרִצָתָהּ
יָמָה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכָה
בְּךָ כָּל־מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּבְזֶרְעָה :
הו"א ופרט ימב : שנת קיה :

שָׁכַב עָלֶיהָ לָהּ אֲתַנְנָה וְלִזְרַעָה :
וְהָיָה זֶרְעָהּ כַּעֲפַר הָאָרֶץ וּפְרִצָתָהּ
יָמָה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכָה
בְּךָ כָּל־מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה וּבְזֶרְעָה :
הו"א ופרט ימב : שנת קיה :

רשבים

ואם תאמר דבר טועם הוא . ופרצת ימה וקדמה . למרבע
ירחות העולם : (יד) וברכב . לשון כבוד ומוכיב .
בלומר יתעורבו במשפחתך משפחות האדמה שהרי

שפתי חכמים

ראים : פ' דל"ב מאי רבותיה הוא שנתן לו את הארץ אשר שכן
עליה שהוא רק ד' אמות וע"ז קאמר קיפל הקב"ה וקשה למה
קיפל אותה לו בנתן ד' אמות . ו"ל כדי שחשיה נוח לכוס כל
ארץ ישראל בלרעם אמות אשר הוא טוב ע"הם שכל ארץ ישראל
כגולם כס וכעין ירם ויוז ויאמר תן השופט לה' : צ' לא כמו פן

הולם

כאשר כל השמש . ואף כנר או כר לא הי' לו לשום מרחשתי
בפת שכו . רק ויקח תכן מלכיה המקום הוא ויש מרחשתי .
ואו רעיוטו על משכבו שיקר . הלא הוא עצמו גרם לו כל
זאת . לכאורה בלתיחם כבטורס מחליו . שנית בכבדכות שלקח
ממנו . ונולד זאת הי' ויסב כנתי על ופקט . הלא פשו לך
הרע לו המזונה כל תפק שכתו כבית אביו . ואולי הלקק עם פשו
וגדן הוא דרדס . ולרובו . ואולי גם פשיט הי' רע כל אשר עשם
ואז הי' לא יולדו חיד אחיו וישכנס למקרי הזמן . ונדלגתו זה
ונבחרתו כפייל הי' עליו תרדמה וירדס ובהלום חיוון לילס כרואס
הקב"ה סולס מולכ ארלס ויאסו מניע השמיים . מה כעס
לכע"כ בית ועליה על גבו הוא התכרס יחד ע"י קום . שמתמיד
קום כבית ורלסו מניע לעליה . וחמור הוא עורה ויורד דרך
הסלס לכות ועליה . ויודע מה כבית ומה כעליה . והכית
ושעליה נכסו אחר . כך הרואס הקב"ה ליעקב ששמיים עש
הארץ בכל אחר . ומלכיה אליהם הם חמיר בלרז כעולם קום .
וכל יושב כעולם הם המכניסים הסכות שכן ישס . ובעלס
לא יוכל להשכות סוס דרכו לעליה . כי הם העומים סעלות כל
יש מה ישס ואחר שגמרם אלא הולס מה ישס הם המכניסים

פירוש לתורת אלהים

דאם שטוב פון דער ערד יפרת אונ דו וועמט
דיך שטארקען קענען מוּרַח אונ מערנב אונ צפון
אונ דרום ונגרט אונ אלע משפחות פון דער ערד

פרקי דרבי אליעזר

גורף צוויי אונ מופעצג פירעס אונ גייס אראם . דער שר פון
הין וברקען גייס מוירוף ודנדערס פים אקמפני דערס אונ גייס
אראם . אונ יעקב האם גינען דער שר פון ארזון גייס מוירוף .
אונ גינען דער שר פון ארזון גייס מוירוף . דער שר פון ארזון גייס מוירוף .

משלי חכמים

אז וירעע תפלות אונ חיל אפלאק קען גיט סאדן צוויי נאכא
מיט צוין סאדל . רירבער קענען גיט די פלאכים זאגין שירה .
דאס זאגט ריא גטרא ויא דרא פלאכים דאגין גינען יעקב
האם געוואוינען בעריב . אונ די צייט פון פטייט איז דאך
שנאנצע נאכס וועלן ווי דאך גיט קענען זאגין שירה . רירבער
האבין ווי וועלס תרנגו זעקס . איז באדל גינעןען זאם
צו יעקב שר זאל אים היפען . אונ זאל צו זעקען זיין תעלה .
הארזים און דרא תפלות פון דרא וירדו וועט זיין סינה פונעם וועט
נאם אליין צו זעקען וירעע תפלות . ועלן די פלאכים תעין
צייט צו זאגן שירה (ע"ל) :

ספר הישר
קינדער אונ וינע אלע פרמזות אונ איז געקווען ווארען
אין לאנד שיעי . אונ ווען ער האט גאר געקענט איז ער

אונ אראם גיין האט יעקב גיט גינען און יעקב דערשלאקן גינעןען
אום הקב"ה וינעןען . די אלע דריי וואס די האטס גינעןען האט אייגער
אראפגעדיקעט דעם אנדערן . דער שר פון ארזון גייס מוירוף

פון נאך האלדן טאג די נאכס . פון דעקסענען איז נאך
געלונגען צייט אנאנצע נאכס פאר די פלאכים צו זאגין זאגין
שירה . אדער ווי יעקב איז געקומען אונ האט געפאכט אפמלה
פערט אונ די תפלה בעריב איז צייט אנאנצע נאכס ועליו נאך
שוין די פלאכים קיין סאדל . קענען זאגין שירה . נאר פון
דעקסענען ווי די אבות אונ אנדערע צדיקים ראווען מיט
גרויס פונעם . עקסם נאם אליין צו וירעע תפלות . האבין די
פלאכים צייט צו זאגין שירה . אונ נאם הערס מיט צוין סאדל
די תפלות פון די צדיקים אונ די שירה פון די פלאכים . אדער
ועל די פנעשן ראווען גיט מיט פונעם . זעקען די פלאכים
(חק לישראל ע"ט) (ד"ב)

וְהָיָה אֲנָכִי עִמָּךְ וְשִׁמְרֶתִיךָ כְּכָל אֲשֶׁר-תִּתְּךָ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-הָאָדָמָה

אבדיה בנה: מי וקא מיימרי במעדה ואמרינה ככל אחר די תהי ואתיבינה הר"א והנה חכמי כרטיס ד' סנהדרין פא:

בעל המורים

(טו) והשתיך אל האדמה. כני זה מארבע מלכות:

משקל רמי הוא וכבר פירשתינו במ' לך לך:

שפתי חכמים

וכן יפרזן: (טו) אנכי עמך. לפי שהיה ירא ק מעשו יפרזן כס שהוא לטון הריסה: ק דלצ"ח מלי חכמי עמך

חלום הסולם

זה כאשר השכתי חתלה. רק הוא כלופן אחר. ונראה כי עיני מלוח ה' יש מן שרביבים ולגפס. כמו והתענג כשבת וירע כבליה ותיחם ולאכול ולשתי כבש"ל וכמו כל ששודות מלוח. וכדומה. ויש מן שרביבים לגפס וקסתי לנפך. והנה ככל מלוח לכוין כשבת המלוח לשמש וקסתי לנפך. והנה הקב"ה ולא לשום הנחת נופו ולחולות עלמו. והמלוח שרביבים לנפך קשה מלח לכוין כסר רק לשם מלוח ולו יריעי כסר הנחת הנפך. כי כשאלו כשבת חמיכת דג וכבר י"ל. או שלוק והכובל ומחולל ככשמים. קשה מלח של יריעי כזה הנחת נופו. ויאלץ רק לשם מלוח. אבל המלוח שקפוי הם לניפוח כגון העינים וי"ב או שגנית שבעה עשר כחמו או ליתן נדקה כך המוסר כודאי חמון כעשינו רק לש"ס. כי חיה כונה אחרת ויכל להיות לו כזה. ונמצא המלוח ש"ס חיה הנחת הנחת המה כמאזנים אם יהיו מלוח או לא. אבל עכ"ל אם לא יעיל לא יזיק. אם חיה חולל כשבת לשם מלוח. אבל אין כזה שבריה נ"ב. לא רק הוא עיני המקדש. גם כהם ה' הנחת הנפך והנפס. הכניסו כהקריבם קטבוט. ה' להם כשר אכלו והשרות. וה' יכלו לכוין כהקריבם הנחת עומם וכדמלתי ככני עלי ש"א כן. ויכלו יכלו לכוין נ"ב לשם ה' הנחת כני הנחת עומם. אבל כזה הנחת הנפך הוא עבירה כי לכוין הוא שלח לנפך א"ל ויטו מחפר וכל כלי ישראל ה' להם כי כונות אלו. (א) הנחת א"ל והנחת המקדש כשפטי קדושה על ישראל כמ"ס הכתוב ואחס תהיו לו ממלכת כהנים וגוי קדוש. (ב) הנחת הנפך כי כונן המקדש לאחר עליהם וישראל וישראל רבים כחול אשר על הים לרוב ארצותם ושמיים כמ"ס הכתוב ככל המקדש אשר אזכיר את שמי אלה אהרן וישראל רבים כחול הנפך הוא עבירה. ואם ישראל יכוננו ככל הנחת והנחת השכינה במקדש הוא רק להשפיע ברכה לנפך הנפך כשכיל זה נחמד המקדש כמ"ס הנביא ירמיהו וישראל ה' על עובדי את חורתי. ופירשו חז"ל לא עובי ממש החורה. רק לא כרכו נחמה חתלה. מממת שסבדו כי לא נחמה להם הלאו כשכיל שמינית החורה רק השקיר נחמה להם הלאו כשכיל הנפך לכול ולשמות ולשמות. נמצא כי המקדש אם האדם מכוון בו כרצו. השקיר

מטע שנים אבל אחריהן ישנה מלח. כי אנכי אהיה אברהם אביך ואלהי אברהם. וזכיר אביך אלא אברהם ולא אלא יתק. אבל כך אמר לו הקב"ה. מילתך לא ירשת כלום. כליוני אינו אביך. אבל מאברהם ירשת. כי ברכתי שרביבתי את אברהם וה' לך לירושלם. כליוני אברהם הוא אביך ממש ואחתי חרשטו. ואחתי סימן לנביך כי גם עם בניך כן אחתנו. כי הסבות יהי' רשות והם יבואו לחלתי כן עמך. כשאמר בניך ירדו מטה והי' ועד בעשר הארץ. או ופרלתי ימה וקדמה לפניה ונגבה ונכרכו כך כל משפחות האדמה ובדערך וגו' ויקן עקב משנתו ויחמר אלו ה' בנתקום הוה. ר"ל הקב"ה הכביא אל המקום הזה. ואלהו עשה לו הדרכים כעשיתי. ואנכי לא ידעתי. כי סבור סיחתי שלכתי הסבתי כל מה עשיתי. וכעת שמעתי כי יוד ה' שעתה חכם. אבל זאת ה' קשה לו הלא ה' יוד שנה כבית שם וזכר מקום קדוש לתורה ולתפלה. מדוע לא הודיעו הקב"ה כל זה כביחיו שמה. רק בנתקום הוה מקום שם כמדבר. וכחך כך כאשר תמה על המקום הזה. וירא. נפלה עליו חרדה גדולה ובחלתי לא ידע סבת הפחד והיראה. רק לבו יחול כי אין זה יראה חריב ושגל רק יראה קדושה. חרדה הנפש והל טהיל מורה עלי. ע"כ ויחמר מה לורה המקום הזה. שהספיק לטעול חכם על ה' אבל יש להבין למה ירא מן קדושת המקום. ונראה כי כאשר יודע איש בנבוכי מרומים אז קל לו לישול. כאשר מלתי (תנינה ר"ל ע"ב) ארבעה נכנסו כפרדים (ופי רש"י) עלו לרקיע ע"י שם [כן עזאי הניו ונסע וכו' רק רבי עקיבא ירא כשטלים. וכל מה שקדם עליהם ויחר רק עיוניה נוח להסתלק מבלי ועמד על כנו. ועקב שיה' שפל כשינוי נחמה רחם ויש ויחמר א"ך ויכול להתקיים במקום כזה כזה ח"ל כי אם בית אלהים. ר"ל אלהים אלהים [במזל] כזה א"ל אלהים] ויכלו עמוד כנוקם זה. וזה שער השמים ולא שער הארץ. שוכל לעמוד במקום זה איש שער השמים ולא ויכול עוד לומר ולכרר הלשון מה נורא המקום הזה. חיי כח. כי אם בית אלהים. שמיכות. ח"ל זה הוא כמות. או עם חכרו. או עם עומם. שסותר מהשמותו הראשונים. ואומר אין

פירוש לתורה אלהים

וועליו יוד' בענקשין מיט דיר אונ מיט דיינע קינדער: (פס) והנה אנכי עמך איה בין מיט דיר, רש"י שרייבט טייר יעקב האם ויה גיפארקטען

פאר עשו אונ פאר לכן האם גאט אים גיואנט איה בין מיט דיר וישמרתי אונ איה העל דיר הישען ויאר דו וועסט גיין והשיבתי אונ איה וועל

ספר הישר געקוקטע צו זיין קאסער, אקאה"ל אלע טאג אונ אקאה"ל אין אקאה"ל אין חדש, יעקב איז גינען ביי זיין אונ האט געארבעט געארבעט ואל ל'ועלסטיגען אויך היינער ועלש, איה פסקו לעובדיה או אם הקב"ה בנש"ל, אויב דו וועסט ד'ך אויסחייבן גאנץ ודי דער אהלך, וזם בין פוקבים שים קנה, אונ אגילו דו וועסט סתהן כיון נקטם צווישן, די שמיים

פרקי דרבי אליעזר אראפגעזיערעם רעם שר פון בכל, דער שר פון יון האם אראפ' גענירערעם רעם שר פון פני, דער שר פון ארום האם אראפ' גענירערעם רעם שר פון יון, אקער רעם שר פון ארום וועם הקב"ה אליון אים אראפגערען, ווען עס וועט קוקטן די ציים די סליקה פון הקביה אליון ואל ל'ועלסטיגען אויך היינער ועלש, איה פסקו לעובדיה או אם הקב"ה בנש"ל, אויב דו וועסט ד'ך אויסחייבן גאנץ ודי דער אהלך, וזם בין פוקבים שים קנה, אונ אגילו דו וועסט סתהן כיון נקטם צווישן, די שמיים

משרי חכמים (סו) והנה אנכי עמך וגו'. למשל איינער האם אקאה"ל געשיקט זיין קינד אין און איינער ששאמט אן אקאה"ל. ער נאך עסן ביי אים אונ ואל לערנען ביי אים, אונ האם אים ג'צאהלס סינה רובל אוואך, דער ווייל האם גיפראפין דאס קינד אין גים געזונד גינארטן אונ האם פארלארן דעם אפעסס פון עסן, אונ עס איז אונקע גענאנגען אפארן וואקטן אונ דאס קינד האט גאר גים גינעסן, דער קאסער האם וך דערוואקס פאדאם קינד אין קראנק איז ער גיקוקט צו פארין אים אפגעקען, (חק לישראל ע"ט)

האם דער מלמד גיקאמט צו סינה רובל אוואך ביו זינעם לעשין טאג, האם דער קאסער גינאמט צום מלמד ווי אזוי קענסטו מאנען צו סינה רובל אוואך פאר די לעשעק צוויי וואכן וואם מין קינד האם גאר גים גינעסן, האם דער מלמד גינאמט צום בעל הבית פאר די לעשעק צוויי וואקטן וואס ער איז גים געזונד גינען דאקטור פאר גאר גינעסן געזונד האם ער גינעסן גלייך מיט מין אונ מיט מינע שוכו סנקשין, האם זיין עסן גים גיקאמט אוי סיל. אבער

אונקלוס

הזאת בי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את דברתי לך : ית די מלית לך : רשבי

(10) כי לא אעזבך בברכים עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי עליך . להאדמה אל האדמה הזאת כי שפתי חכמים

דמשמע מן לך . (11) ירא דבליס טעשו טלא ירוף אחרי וסביבויך : ר קלין כי לא וכוז עסיס וסמחין בכל אשר תלך לא אעזבך עד אשר עשיתי ומלא את שמעת סבוא ספק אם יבשא אם לא לך מסרס אם שמעת כלשון כי דהוא נמי לשון והיא כלומר כיון שכי שמעת לשון אם גם אם שמעת לשון כי : ש' ואת' לוחא אשר דברתי לך קלי על פדיוניו סבכר שמו טעה וסוא ויחמר חני כי' וגו' וייל' וליכ' סילל כל אשר אפי מדבר עמך ולא לשון דברתי סבוא כי' עבר כיון דמלא

הלום פניו הנפש . ים כי יכ' סבלח הנוף . ואם מכוון כי רק תועלת הנוף . יאכר הכל . תועלת הנוף ותועלת הנפש . פ"ל יעקב איכיו כאשר ראה מקדש המקדש אמר מה נורא המקדש הזה . המקדש הזה תביר חורא גדול עם השרים ועל כלל סלומה הישראלית . איו זה . המקדש הזה איכיו מקומות וכסאר סגויי סהיל סילן כסם סבלח סוף יכ' . כי אם כית סליס . הלא רק ביה סליס . ואסור לכוון כי וליטת ממנו שום סבלח הנוף . כי סנהסס מן סקדסס מלא וסכסס סטומד סלרת

פירוש לתורת אלהים וועל דאם שווען את אשר דברתי לך וואם איה קאב גירעם פון דיינעם וועגן צו דיינע עלקסערין :

החכמים פירוש לתורת אלהים וועל דאם שווען את אשר דברתי לך וואם איה קאב גירעם פון דיינעם וועגן צו דיינע עלקסערין : החכמים פון דיינעם וועגן צו דיינע עלקסערין :

תרגומו נביאים הושע יא יב להמשך מנה דרא צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהודה נשמה רענא ארני נשמה דהור יהודה ויהוה

ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראהו יחד לא יודם : ב איה אתנה אפרוב אמנה ישראל איה אתנה כאדמה אשימה כצבאים נהפך עלי רפי יחד נכמרו נחומי : ג לא אעשה חרון אפי לא אשוב סיתערע מימר קנימי להבלי פנדא סתוללא רחמי : ג לא אעביד חקוף רוגיו ולא ונהב מצורת יוד

(6) ועמי תלואים למשובתי . עמי תלואים ומסופקים לשון אלו וממתינס פד סאשוב אליסם תחילה להסיב עתים : ואז עדי וקדוהו . ר"ל עם כי סכילוס סולס קוראס אלו סבוא ישוב תחיל אל העליון כ"ה כי הוא רם וכסא סכס סל סולס סבוא איו כסם מן סירומם ארום סטעליו לכדור סבוב אלו סחולס : (3) איה חומך סארם . ר"ל סנה סכ"ו רחמי עולך וסומר חוד : סחך סרסם כיד סחולס חוד סחסרך כידם איה סחך סכית ססכס סלדמה וכ"ו כלומר איה סוכ' סלרות סכלך עמי : נהפך עלי רפי . כל מלות סחולסן סיס כי נלסס (ח'ב) (ח'ק לישראל ע"ט)

לשחת אפרים כי אל אנכי ולא-איש בקרבך קדוש
 ולא אבוא בעיר: ד אחרי יהוה ילכו כארית ישאג
 כיהוא ישאג ויחרדו בנים מים: ה יחרדו כצפוד
 ממצרים וכיונה מארץ אשר והושבתים על-
 פתיהם נאם יהוה: וסבבני בכחש אפרים ובמרמה
 בית ישראל ויהודה עד רד עם אל ועם קדשים נאמנו:

מימרי לחבלא בית ישראל
 אריאלהא אגא מימרי לעלמא
 קנים ולית עוקרי בעוקרי
 בקרא דנרין על ארעא פן
 גזרית קמימרי דביגיכו
 שבתמי קדישא ולא אחלף
 בקרא אחרי עוד ירושלם:
 ד בחר פולחנא דני יהוון
 סמריה בארץ דמכלי ארי

הוא יבלי ויתפגשו גלותא ממערבא: ה בעופא דאתי בגלי פן ייהון גילו לארעא דמצרים
 וכיונה דתבא לגו שובבא פן יתובון דאטלחלו לארעא דאהור ואתכינון בשלם לבתייהון ומימרי
 יהי בסעדהון אמר יי: ו אסינאו קדמי דריבין רבית אפרים ובגבלתיהון רבית ישראל ורבית
 יהודה הון סתקפין בפולחנא עד דגלא עמא דאלהא בארעהון ואינון דהון פלחין קדמי בבית
 בקדשא סתקרו עמא קדישא בכן הון קיימין:

מצודת דוד

רשי

(ג) כי אל אנכי. וכל עת ידי משלה עליהם לך אחרך עוד
 חפי: ורא איש. שממחר להניקס לחטבו סן לחמו לא יהיה
 לחל יד: בקרבך קדוש. ר"ל לכן עוד אפרים נקריבן קדושת
 שכינתי: ולא אבוא בעיר. אחרת מערי או"ם: (ד) אחרי ר'
 ר"ל זחא חטפה להם כחוא זמן נחלה ביתי המתיס ילכו או אחרי
 ה' אל חרש: כארית ישאג. כמו עפי' זחנת האריות
 מחאפסיס אלו כל חיות כי הוא המתך עליהם כן יחאספו כולם
 אחר ה': כי הוא ישאג. ר"ל יעורר הלבבות כילו ישאג כקול
 וישראל הנקלחים בניס למקום יתהורו לכול מחלת הים:
 הממחרים לעוף: והושבתים. וזמי אוצרי אוזח: ככנת על
 חיה: (ו) סבבני בכחש אפרים. הנה מלכות אפרים סבבו אחרי כלנו עבדי אלו אלכל יתחשו בי כי לטס כל עמם: במרמה
 וכו'. כפל הדבר כח"ש: ויהודה. אכל יהודה ערין הוא מושל עם האל ר"ל מכרית את העם לנכח עם האל דכרבי הסורה:
 ועם קדושים. עם אלהים קדושים הוא נאמן לקיים מחמרו:

לשחתם: ולא אבוא בעיר. אחרת: (ד) כארית
 ישאג. טילאו מן הגלות: ויחרדו. ויאספו: מים:
 ממצרים: (ו) סבבוני. כבר נכחש אפרים ובית ישראל
 מלכי עשרת השבטים: אבל יהודה עוד רד עם אל.
 מושל ביראת אלהים: ועם. הקדוש ברוך הוא הנקרא
 אלהים קדושים הוא נאמן:

(ה) יחרדו. וכן יתהרו לכול ממחרים ומאשור כלפור וכיונה
 חיה: (ו) סבבני בכחש אפרים. הנה מלכות אפרים סבבו אחרי כלנו עבדי אלו אלכל יתחשו בי כי לטס כל עמם: במרמה
 וכו'. כפל הדבר כח"ש: ויהודה. אכל יהודה ערין הוא מושל עם האל ר"ל מכרית את העם לנכח עם האל דכרבי הסורה:
 ועם קדושים. עם אלהים קדושים הוא נאמן לקיים מחמרו:

דעם פירוש עברי מיישש נשפנים מען בייא דער הפסורה פון דער וואך:

תרגום

כתובים משלי ו

המשך מיסוד ומלכות ד'א ג'ין דלת יוד נש שין שין דלת שין רדת יוד רח יאהרונה נשמה דיסוד א אד
 אדנ אדני נש אדני רח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יי הו הו הו חיה יחיה דיסוד יה'ה' חיה יחיה
 דמלכות אל שם ב'ן שבעליה:

א עיני רמיה. זה המחנכת המרים עיני כלמי מענה אל
 כדרך שפלי היות אשר ישפלו עיניהם להסתכל כלמי מטה:
 (ג) דב תורש. המנסה נכחו להטוב מחשבות און: דרוץ לרעה.
 א עיני רמיה ולישא דשקרא * עינים רמות לשון שקר וידיים שפכות דסינתי: ב לב
 וידי דשפכו קמא זפי: חרש מחשבות און רגלים סמירות לרוץ לרעה: ג יפית
 ב לבא דחשל סחשבותא
 ב עתא ורגלי דמסמרה. בן כזבים עד שקר ומשלה מד גים בין אחים: י נצור בגי מצנת
 למרמה לבשפתא: ג סהדא דשקרא קמליל פרבותא ומן דרמי הגרי בין אחי: ד סור גרי פוקדנא

מצודת דוד

נעשות כמחירות עד אל יתחם: (ג) יפיה וכו'. ר"ל עד שקר
 המדבר כזבים אחת הוא: בין אחים. בין אוהבים יגרה מחלוקת
 כספור לה' ויהי הכשיתית הקשה מכוון כי כזה סורג שלשם
 פירוש ע"מ
 מענקש וואם וינע פים לויפין געשוניגט צו
 סאהן שלעקטם: (ג) יפיה כזבים עד שקר דער
 פאלשער עדות וואם רעט לינען וקשטן סדניס בין
 אחים אונג דער מענקש וואם מאכט אקריג
 צווישען מענקשין וואם וענען גיווען גוטע פריינד
 וויא ברודער, דאס איז דיא ויפעטע אונג דאס
 ערנסטע וואם הקב"ה האט פיינט: (ו) נצור בני
 מצנת אביד מיין וזהו היום אלץ וואם דיין סאטער

(א) עינים רמיה. זה המחנכת המרים עיני כלמי מענה אל
 כדרך שפלי היות אשר ישפלו עיניהם להסתכל כלמי מטה:
 (ג) דב תורש. המנסה נכחו להטוב מחשבות און: דרוץ לרעה.
 א עינים רמות דער מענקש וואם האט
 אויפגיהויבענע אוינין. ער קוקט
 אין דער הייף מיט גרויסקייט ישון שקר דער וואם
 האט אפאלשע צונג, ער רעט מיט פאלשקייט
 וידיים שפכות דם גקי אונג דער מענקש וואם וינע
 הענט פאקריסקען ריינע אומשוילדיגע ברום:
 (ג) לב חרש בחשבות און דיא הארץ וואם מראכט
 אוקרעכט צו סאהן רגלים סמירות גיזי רעה דער
 (חק לישראל ע"מ) (ח"ב)

חמשצדו ואשמעי' מחגי' דהכי' דפטור לוי מלהפריש ממנו תרומה גדולה דכתי' (במדבר י"ה) והתרומת ממנו תרומת ה' חמשצד מן המעשר. מעשר מן המעשר אחרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר: וימעשר שני והקדש שנפדו. כגון שנקן את הקרן ולא נתן את המוטע שהכללים מוסיפים חומש וקמשתמו לן מכל דלון היתום מעכב: והשמש שאכל ביות. דמהו דתימא כיון שהשמש חיו לו כבישת אלא הולך ובא לון מומיין עליו

העיים דהאי ומסעי' חיו ליה ולא הוה אפילה בעבירה דמגו דלא בעי מפיקר לנכסיה וחיו ליה. ג' (ג) אפי' דהכחוש דוחה את ה' הוי ירוס' ואלו אלהים היו עובדים בלמוד הימים למנו חורה וקבלוהו על פסוקה. ה' ט"ז: (ד) דמן התורה חיו חייב

קמ"ל וכל בני אשמעין דלע"ג דמחי לאיסור אין כלן כרכה בעבירה: והכותי. מכותא ומשאר ארעות וישב און עברי שומרון מלכאסור מאימת האריות שהיו חולכים בהם כמפורש בספר מלכים והיו עד שדקו אחריה' ומלאו להם דמות יונה כדאש הר גריזים שהיו עובדים אותה ומלאו עמאמיים בהם בקצת המלות דכריהם הלכך האידנא חיו מומיין על הכותי: אבל מכל. דגן שלא נעלה ממנו תרומה ומשערת. חרוי טבל ופי' טבל טב לא ואזיל טבל דלוריתא אלא אפילו טבל דרכנן כגון דגן שנחת בעליו שאינו נקוב שאינו טבל אלא מדרבנן חיו מומיין עליו (ד): וימעשר ראשון שלא נמלה תרומתו. ללא תרומת מעשר קמאר דהאי טבל גמור

שומרים תורה שבכתב (ג) וכל מלוה שהחזיקו בה מדקדקים בה יותר מישראל לפיכך היו מאמינים בהם בקצת המלות עד שדקו אחריה' ומלאו להם דמות יונה כדאש הר גריזים שהיו עובדים אותה ומלאו עמאמיים בהם בקצת המלות דכריהם הלכך האידנא חיו מומיין על הכותי: אבל מכל. דגן שלא נעלה ממנו תרומה ומשערת. חרוי טבל ופי' טבל טב לא ואזיל טבל דלוריתא אלא אפילו טבל דרכנן כגון דגן שנחת בעליו שאינו נקוב שאינו טבל אלא מדרבנן חיו מומיין עליו (ד): וימעשר ראשון שלא נמלה תרומתו. ללא תרומת מעשר קמאר דהאי טבל גמור

צום בית המקדש און דער נאך וויל ער די זאך האבין צוריק און וויל בצאהלן געלט פאר די זאך מוז ער אויך געבין מיט אפינגמיר קער. זאגט דיא משנה ארון ווען איינער האט גיגעסין מעשר שני אדער הקדש וואס ער האט וויא אויס גיזיין און דעם קרן האט ער שוין בצאהלט נאר דעם פינגמיר קער וואס ער דארף געגען האט ער נאך גיגעבן הייבט שוין גיט די מעשר שני אדער די הקדש אאייסור און מען קען איהם צו רעכענען צום מוזקן והשמש שאכז כוונ' דער וואס פארניגט ביא דעם געסין אז ער האט גיגעסין אשטיקול ברויט גרויס וויא אאיינציקר אפילו ער זיצט גיט אויף איין ארם נאר ער גייט ארום צום פארניגען פון דעסמווענין רעכענען מען אים צו צום מוזקן והייתי אפתיי אזו פון די מעקנשין וואס האבין זיך פגניר גיוען ווייל זייא האבין מורא ביהאט פאר די גייען אזוי ווי עס שטייט אין ספר מלכים ב' י"ז און אין דער צייט פון דער גמרא האבין זייא גיהאט דעם רין ווי איין יהודי האט מען זיי גימעגט צו רעכענען צום מוזקן אזי אפי' אבער אז איינער האט גיגעסין פגי דאס איז אזעלעקע תבואה וואס מען האט פון זיי גיגעבין תרומה ומעשר. און אפילו דיא תבואה האט גינאקסין אין אפלי וואס די כלי איז גיט גיוען געלעכערט. וואס מן התורה דארף מען גיט געבין פון דיא תבואה. תרומה ומעשר נאר דיא רבנן האבין גייעיסין מען זאט' פון דיא תבואה אויך געבין תרומה און מעשר און ער האט גיט גיגעבין תרומה ומעשר איז די ברויט פון דיא תבואה אסור און מען רעכענען גיט צו צום מוזקן דעם מענטש וואס האט דיא ברויט גיגעסין ומעשר ראשון שליא נשקה תרומתו אז דער בעל הבית האט שוין די תבואה ארויס גינאקען פון די זאנגען האט דער בעל הבית גינאקען געבין פריער צוויי פון הינדערט דעם פהן און דער

לוי נעמט דארף דער לוי געבין אפעמיר דעם פהן. דאס ווערט גערופן תרומת מעשר. וויא איז אבער אז דער לוי האט גענומען ביא איין בעל הבית מעשר נאנגען צעהן קארן ווען דיא די תבואה איז נאך גיוען אין די זאנגען איידער דער פהן האט גענומען תרומה וואס אז די תבואה איז אין דיא זאנגען קומט נאך גיט דעם פהן תרומה איז דאך דא אין די צעהן פון הינדערט וואס דער לוי האט גענומען אין די זאנגען אביסול תרומה וואס דאס וואלט גינערט צום פהן. איז דער רין אז דער לוי דארף נאר געבין אפעמיל פון די צעהן דעם פהן. און דיא ביסיל תרומה גרובה וואס ער האט שארין פסאכט דעם פהן דארף ער אים גיט געבין. ווארום די תורה האט גיזאגט דער לוי זאל געבין אפעמיל פון זיינע צעהן אבער גיט תרומה אויך. זאגט דיא משנה ארון אז איינער האט גיגעסין פון די מעשר וואס דער לוי האט גענומען אין די זאנגען און האט פון דיא מעשר גיגעבין דעם פהן תרומת מעשר און זיין ביסיל תרומה גרובה וואס איז אין דיא צעהן קארן האט ער אים גיט גיגעבין פון דעם- ווענין איז אין דיא תבואה נישא גיין איסור און מען קען דעם מעקנשין צו רעכענען צום מוזקן ויעשר שני והקדש שנפדו דער רין איז תבואה דעם לוי נעמט מען נאך אפאהר אפעמיל פון אכט און אכט- ציג דאס רופט מען מעשר שני די צווייטע מעשר און די מעשר שני אדער ער פירט די פירות אין ירושלים. אדער ער נאר דאס אויס בייטין אויך געלט און דאס געלט פירט ער אין ירושלים און קויפט פאר דיא געלט די מינים געסין וואס עס שטייט ווייטער אין דער מסקה מעשר שני נאר אז ער בייט אויס אויך דערף ער געבין מיט אפינגמיל קער ווי עס איז ווערט. און אז איינער זאגט אויף אזאך דאס זאל זיין הקדש והיידיג

הוא אלה שהקדים לו את הכנה בכרי לאחר שתמחה והאקבע לתרומה מן החורה (ה) ונטל מעשר ראשון תחלה ואחר מחמשים שבו היא ראויה לתרומה גדולה לכהן וכל כמה שלא נתן ממנו תרומה גדולה זו אע"פ שהפריש תרומה תמך אין מומצין

עליו ואם היה מקדמו בשלמים קודם שתמחה לא היה נרדף להפריש תרומה גדולה וכדכתיבם לעיל: ומעשר שני והקדש שלא נשפך. וצ"ל יומר שלא ככלל דלא מילתא דשמיטה הוא אלא שנטפו ולא נפדו כוללתן כגון שפדו מעשר בני ברוטותיהם של כסף או כחמסם שאין עליו זרע ורחמנא חמו וזרע הכסף כדבר שיש בו זרע והקדש שנטלו על בני תרקה ולא כסף ורחמנא חמו וכן את הכסף והשמש ששאכל פחות מכזית. משנה שאינה צריכה היא אלה חיידי הדלה לרובא לנודף הדלה נמי לכהן: ועבריים. בנר שגל הוא ככל מיידי ואשמיטין דכל כמה דלא טבל עוביים ולא ופול' איט נר עד שימול קמטס שאין יודעים למו מרכיבם אבל קטן היודע למו קטן היודע למו מרכיבין מומצין אלה כגון י"ג שנה ויום אחד שלא הכיח כלו מומצין עליו חטולו יודע למו מרכיבין כולל עד שגדל ויביא שתי שמרות וקובץ חממות לעמון פרייתות: עד כזית. וכן הלכה ולא כר"י לחמו עד ידעיה חיכה וטון וכן טולס: אחד י' ואחד י' רבוא. הן רבוא ר"ע היא לחמו מה מילטו כס"כ משגהיו

הכרתן נאם. כר"י כנס רש"י: [ג] ועבריים. ג' ממנו מפרש שמוס פרייתות דכתיב שפדו ומה סן וסודים עליו ונחמשים כ"ס עם שמיטתו. כר"י: [ד] עד כזית. מפרש ג' ממנו וכללו זו חטולו וזכבת זו שחיה ואכלה כזית וז"ל ס"ל ואכלה ושכמה אכלה שיש כס שמיטתו ואיום זו כזית ואמ"ל דקרא כספ"ל כסמל כלל יומן. כחטו חטום' דלוח ס"ל דס"ס כרבת חמון כלל יומן ויבוחת אשמיטת דלוח' על כזית חומצין: [ה] לאכריהו. חטום' וס"רי כסמל ללא

והקדש שלא נשפך והעבריים [ה] אין מומצין עלניהם: ב [כ] נשים [ג] ועבריים וקבצים אין מומצין עליהם. עד כמה מומצין. [ד] עד כזית. רבי יהודה אומר. עד כביצה. ג כביצה מומצין בשלשה אומר נברך. בשלשה והוא אומר ברכו. בעשרה אומר נברך [ה] לאכריהו. בעשרה אומר ברכו. אחר עשרה ואחד עשרה רבוא.

ויהי גיטלה נאר עד האם ויה גים וזכר גיוען הייבם עד נאה ביון נר אונ עד נוערמו גים גירע. כגום צום מווקן: ב גשים וייבוער אונ עגרים קעקעם קנענים וואס זענען פארקויפט צו אידר קאפנים אונ קליינע קינדער איז פאפניו גליהם רעקענעם קען גים צום מווקן עד כשה פאפניו וויא פיל דארף קען גסין קען זאל דארפין געקנשין עד גינת ביו איין גינת. אז קען עקמ אשטיקול גרוים גרוים וויא א איילבירם מה קען נאקדעם בעקנשין ור יהודה אומר ר' יהודה זאגט עד כביצה און קען עקמ אשטיקול גרוים גרוים וויא איין דארף קען נאקדעם בעקנשין: ג בידי פאפניו וויא בעקנשעם קען מימ מווקן כשה אופר ווען גרייא בעקנשין גסין צו זאקען זאגט דער וואס בעקנשעם גיבד נידר וועלן בעקנשין בשמיטה וויא אז עם איז דא דריי בעקנשין אן איהם אופר זאל ער זאגן גיבד איהר זאלם בעקנשין. ווארום אן איהם קענען ניי זאגן איהר בעקנשין מימ מווקן בשמיטה אופר גיבד זאגיינו אז זעהן בעקנשין גסין צו זאקען זאגט דער וואס בעקנשעם גיבד לאכריהו מיד וועלן בעקנשין צו אונזער גאט ווער כאנאם ער שוין השם בשמיטה וויא ווען עם איז דא זעהן בעקנשין אן איהם אופר זאגט ער גיבד לאכריהו איד זאלם בעקנשין צו אונזער גאט איד גשרה ואיד גשרה וויא זעהן אדער זעהן כאוהר זעהן מויענד בעקנשין גליה אזוי זאגט רבי עקיבא אז פון זעהן אן אונ מיייער

הוא אלה שהקדים לו את הכנה בכרי לאחר שתמחה והאקבע לתרומה מן החורה (ה) ונטל מעשר ראשון תחלה ואחר מחמשים שבו היא ראויה לתרומה גדולה לכהן וכל כמה שלא נתן ממנו תרומה גדולה זו אע"פ שהפריש תרומה תמך אין מומצין

עליו ואם היה מקדמו בשלמים קודם שתמחה לא היה נרדף להפריש תרומה גדולה וכדכתיבם לעיל: ומעשר שני והקדש שלא נשפך. וצ"ל יומר שלא ככלל דלא מילתא דשמיטה הוא אלא שנטפו ולא נפדו כוללתן כגון שפדו מעשר בני ברוטותיהם של כסף או כחמסם שאין עליו זרע ורחמנא חמו וזרע הכסף כדבר שיש בו זרע והקדש שנטלו על בני תרקה ולא כסף ורחמנא חמו וכן את הכסף והשמש ששאכל פחות מכזית. משנה שאינה צריכה היא אלה חיידי הדלה לרובא לנודף הדלה נמי לכהן: ועבריים. בנר שגל הוא ככל מיידי ואשמיטין דכל כמה דלא טבל עוביים ולא ופול' איט נר עד שימול קמטס שאין יודעים למו מרכיבם אבל קטן היודע למו מרכיבין מומצין אלה כגון י"ג שנה ויום אחד שלא הכיח כלו מומצין עליו חטולו יודע למו מרכיבין כולל עד שגדל ויביא שתי שמרות וקובץ חממות לעמון פרייתות: עד כזית. וכן הלכה ולא כר"י לחמו עד ידעיה חיכה וטון וכן טולס: אחד י' ואחד י' רבוא. הן רבוא ר"ע היא לחמו מה מילטו כס"כ משגהיו

הכרתן נאם. כר"י כנס רש"י: [ג] ועבריים. ג' ממנו מפרש שמוס פרייתות דכתיב שפדו ומה סן וסודים עליו ונחמשים כ"ס עם שמיטתו. כר"י: [ד] עד כזית. מפרש ג' ממנו וכללו זו חטולו וזכבת זו שחיה ואכלה כזית וז"ל ס"ל ואכלה ושכמה אכלה שיש כס שמיטתו ואיום זו כזית ואמ"ל דקרא כספ"ל כסמל כלל יומן. כחטו חטום' דלוח ס"ל דס"ס כרבת חמון כלל יומן ויבוחת אשמיטת דלוח' על כזית חומצין: [ה] לאכריהו. חטום' וס"רי כסמל ללא

נאה אצענטיל פון אקמ אונ גיינציג צום לוי איז אקער דער לוי גיקוקען פריער פאר דעם פהן און האט גינעקען אצענטיל פון הונקערט. איז דאך דא איז די זעהן וואס דער לוי האט גינעקען אהלק תרוקה וואס דאס גיהער צום פהן. און דער לוי האט דאס גים גינעקען דעם פהן. אפילו די תרומת מעשר וואס דער לוי דארף געבין דעם פהן ואזוי וויא פריער איז גישטאנען) האט ער איהם גינעקען נאר דעם חלק תרוקה האט ער גים גינעקען. איז דא גאנצע מעשר דעם לוי'ס אסור, און אז איינער האט דער פון גינעקען רעקענעם קען איהם גים צום מווקן יפער שני תקנא שני גיבד אז ער האט גינעקען מעשר שני גים אין ירושלים) און הקדש וואס קען האט ניי אויסקלייבן נאר קען האט נייא גים אויסקלייבן וויא דער דין איז. אדער השמש שאבד פחות כזית דער באדינער האט גינעקען אשטיקול גרוים קלענער ווי א איילבירם רעקענעם קען איהם גים צום מווקן. און אאנזענער (גים אבאדיניערו) אז ער האט גינעקען אשטיקול גרוים קלענער וויא א איילבירם רעקענעם קען איהם איהם גים צום מווקן ווארום אז קען עקמ אשטיקול גרוים קלע- דער וויא א איילבירם דארף קען גים בעקנשין נאר ווייל פריער שמיים אין דער משנה (השמש שאבד מיה שמיים ער איזם השמש שאבד פחות מכזית) זענען די משנה לשמועקם פון הגר וואס האט (חק ישראל ע"ט)

קמטין נלמד דכשר וסודא' כחז שירו לה' וסוד לה' אכל כרכם
לא מנינו כרכו גלמ"ד דכתיב במקלות כרכו אלהים כרכו עמים
אלהינו : [ו] במקלות . ור"ע מ"ל כעובדים כפתי חתן שלמנו
פירש על הים משתפי קול ויהי"ג הוהו ממקור נסחא .
במרה : [ז] כבה"ב . וכתבו הוסי' דכהא מודש ריה"ג ועממא
דככס"ג אלו נכנסים אלו
ויאלץ ואלו ארבעים דס"ן אכל
נכסמ"ו הן קובעין ומטריבין ואין
ויאלץ עד לחלל כסמ"ו אלו
לטעות מנינה : [ח] נחלקין .
דסא דמי כשלשה ויהו אומר
כרכו לכו משום דעדי' מנכרך
אלא רשאי ג"כ לומר כרכו .
גמ' :

במאה אומר נברך ליי אלהינו . במאה והוא
אומר כרכו . באלף אומר נברך ליי אלהינו אלהי
ישראל . באלף והוא אומר כרכו . ברבוא אומר
נברך ליי אלהינו אלהי ישראל אלהי הצבאות
יושב הכרובים על המזון שאכלנו . ברבוא והוא
אומר כרכו . כענין שהוא מברך כך עונין
אחריו . ברוך יי אלהינו אלהי ישראל אלהי
הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו . ר' יוסי הגלילי אומר לפי
רוב הקהל לוי מברכין שנאמר [ו] במקלות כרכו אלהים ארני ממקור
ישראל . א"ר עקיבא מה מינינו [ז] כבית הכנסת אחד מרובין ואחד
מועמין אומר כרכו את יי . רבי ישמעאל אומר כרכו את יי המבורך :
ד שלשה שאכלו כאחת אינן רשאין לחלק וכן ארבעה . וכן חמשה .
ששה [ח] נחלקין עד עשרה . ועשרה אינן נחלקין עד שיהיו עשרים :
דה שתי חבורות . שהיו אובלות בבית אחד . בזמן שמצמתן רואין אלו
את אלו . הרי אלו מצטרפין לזמון . ואם לאו . אלו מוזמנין לעצמן

ל' אין חילוק בין רבים למועטים הכל נמי אין חילוק :
במאה אומר נברך לה' אלהינו . הן מיעוט כולה
רבי יוסי הגלילי היא דלמך לפי רוב הקהל הן מברכין
שנאמר במקלות כרכו אלהים וספק הלכא משלשה ועד
עשרה ואין עשרה ככלל
המברך אומר נברך שאלכנו
משלו וכולן עונין כרוך
שאלכנו משלו וכסובו חייט .
ועשרה או מעשרה ולמעלה
המברך אומר נברך לאלהינו
שאלכנו משלו וכולן עונין
כרוך אלהינו שאלכנו משלו
ובזבוב חייט : ר' ישמעאל
אומר ברבוא את ה'
המבורך . והלכה כרבי
ישמעאל : ד' אינן רשאים
לחלק . מכיון שחלה עליהם
חובת זימון : וכן ארבעה
ובן חמשה . אין השלשה
מוזמנין לעמטן היהודי יחלק
ב' אכל י' אלו
מקן דליהו נמי חקבט כתיבת זימון : ששה נחלקים . כדי זימון לכאן וכדי זימון לכאן עד י' אכל י' אלו
נחלקים לחייבו להו בזימון טיב זו הוכרת הטעם עד שיהיו עשרים וזו יחלקו לשתי חבורות חס ירו' : ד' ואם
לאו אלו מוזמנין לעצמן . וכזמן שממם אחד משמם לשתי החבורות א"ע"ס שאין רואים אלו את אלו השמם

מקן דליהו נמי חקבט כתיבת זימון : ששה נחלקים . כדי זימון לכאן וכדי זימון לכאן עד י' אכל י' אלו
נחלקים לחייבו להו בזימון טיב זו הוכרת הטעם עד שיהיו עשרים וזו יחלקו לשתי חבורות חס ירו' : ד' ואם
לאו אלו מוזמנין לעצמן . וכזמן שממם אחד משמם לשתי החבורות א"ע"ס שאין רואים אלו את אלו השמם

מקן דליהו נמי חקבט כתיבת זימון : ששה נחלקים . כדי זימון לכאן וכדי זימון לכאן עד י' אכל י' אלו
נחלקים לחייבו להו בזימון טיב זו הוכרת הטעם עד שיהיו עשרים וזו יחלקו לשתי חבורות חס ירו' : ד' ואם
לאו אלו מוזמנין לעצמן . וכזמן שממם אחד משמם לשתי החבורות א"ע"ס שאין רואים אלו את אלו השמם

בענקשין אלע גלייה , אונ רבי יוסי הגלילי זאגט
עם איז דא אחירוק , צעהן זאגין נבכה לאלהינו
במשה אומר הונקערט זאגין נבכה לה' אלהינו בבה
הוא אז עם איז דא הונקערט אן איהם אומר זאגט
ער כרכו ליי אלהינו באף מויענד אומר זאגט מען
נבכה ליי אלהינו אלהי ישראל באף והוא אז עם
איז דא מויענד אן איהם אומר זאגט מען כרכו
לוי אלהינו אלהי ישראל ברבוא אז עם איז דא
צעהן מויענד אומר זאגט מען נבכה ליי אלהינו
אלהי ישראל אלהי הצבאות יושב הכרובים
ברבוא והוא אז עם איז דא צעהן מויענד אן איהם
אומר זאגט מען כרכו ליי אלהינו אלהי ישראל
אלהי הצבאות יושב הכרובים כענין שהיא מברך אזוי
וויא עד בענקשטם צום מויוקן פד ענין אחריו אזוי
ענקשערין ויי אים כרכו וי אלהינו אלהי ישראל
אלהי הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו .
רבי יוסי הגלילי אומר רבי יוסי הגלילי זאגט ופי רוב
במתיבן מברכין ווי פיר דאם פאלקאזי אזוי בענקשטם
מען . ואזוי ווי איצט איז גישטאנקען שגאט ווארום
עם שטייט אין פסקן במקלות נאך דער פערזאמ-
לונג נאך כרכו איהם וי ממקור נסחא זאלט איר לויבין
נאם רבי עקיבא אומר דאם רבי עקיבא גיזאגט מה
פציג אזוי ווי מיר גיפינען כבית הכנסת איד כרובין
ואחד מעטפן אומר כרכו את ה' אין שור אז דאך גלייה
פיל מענקשין אדער ווייניג מענקשין זאגט מען
אלץ כרכו . אזוי דאך צום בענקשין אויה גלייה
זיין . פיל מענקשין אדער ווייניג מענקשין דאך
מען זאגין מיט איין נוסח רבי ישמעאל אומר רבי

ישמעאל זאגט אין שוהל זאל מען זאגין וברכו
את יי המבורך : ד' שלשה שאכלו באחד ועד דרייא
מענקשין עסין צו זאמען אין רשאין חסם קארין
זיי זיך נימ צו טיילין ווייניג זיי מויוק דאך בענקשין
מיט מויוקן . אונ אז זיי וועלן זיך צו טיילין נעמט
דאך גיט זיין אמוזמן וכו' ארבעה וכו' חמשה אונ אזוי
איז פיר אונ פינף קארין זיך גיט צו טיילען ווארום
איינער אדער צוויי וועלן גיט בענקשין מיט
מויוקן ששה נחלקין אבער נעקס מענקשין מענין זיך
צו טיילען אויף צוויי טייל אין יעדער טייל זאל
זיין דרייא מענקשין יעדערע דרייא זענען דאך
אמוזקן ד' ששה ביז צעהן מעג מען זיך אז טיילען .
פינף אונ פיר . נעקס אונ דריי . ווי מען וויל נאר
עם זאל זיין אמוזקן אין יעדער טייל . גשלה אין
נחלקו אבער צעהן מארין זיך גיט צו טיילין ווייל
צעהן דארפן זאגין נבכה לאלהינו . אונ אז זייא
וועלן זיך צו טיילין וועלן זיי גיט קענען בענק-
שין מיט דעם שם שד שיהיו עשרים ביז זיי וועלן
זיין צוואנציג . אבער אז זייא זענען צוואנציג
מענין זיי זיך צו טיילין אויף צוויי טייל אין יעדער
טייל צעהן . נעמט יעדער טייל קענען בענקשין
מיט דעם שם : ד' שתי חבורות שהיו אובלות בבית אחד
צוויי קאמפאניעס האבין גיגעסין אין איין שטוב
איז אזוי דער דין כזמן שצמט רואין אזי : את אזי הרי
אזי מצטרפין זכמן אז עמליקע מענקשין פון דער
קאמפאניע זעהן די מענקשין פון דער אנדערער
קאמפאניע רעקענען זיי זיך אלע צו איין מויוקן
זאם זיא אונ אויב זיי זעהן זיך גיט אזי מיטן זעצמן

מלפני: אין מברכין על ואלו מומניו לעצמן. אין מברכין על היין עד שיתן לחובו מים דברי היין. כולו פיר הגפן: ר"א וחכמים אומרים מברכין: עד שיתן לחובו מים.

לפי שהיה ייבם חזק מאלו ולא היה רחוק לשתיה בלא מים הילכך אכתי לא אשתני למשתוחא ולא זו מברכתה הראשונה ומברכין עליו כדרי פרי העץ כעבדים ואין הלכה כר' אליעזר:

ואלו ספיקו לנפשו בענקשין ר"א באוונדער און ר"א באוונדער. און אויב עם און ר"א ביי וי"א אין באדינקט וואס באדינקט ר"א גיידע קאמפאניעס און אויך גרייך ווי"א גיידע קאמפאניעס וואקסין גיזעסין צו זאמען צום מוסקן אין מברכין על חבו עד שימן גיטו. פים קען מאכט גיט אפריקה אויף וויין

תוספות

גמרא ברכות דף נ' ע"א

ר"ש"י

אל יוציא עצמו. חף על פי שברכונה הוא רשאי לומר לשלש ברכו טוב לו שיאמר נכרך ואל יזילא עמלו מכלל המכרטים: תנן בשלשה והוא אומר ברכו. הלמח הכי עדיף כלומר רבים אתם ואפילו איני עמכם: אף ברכו שפיר דמי. ומיחו טוב לו להיות בכלל המזכרים: חניני. סייעתא למחול: ששה נחלקין. אם רעו ליתלך לשהי חבורות ולזמן אלו לעמלן ואלו לעמלן רשעין הן שהרי יש זימן כלן וכלן: עד עשרה. כלומר וכן שבעה וכן שמונה לטוב חבורות וכן

בכמה כי כלב כלי החילון וחסד דמלכות דבריה אל אל אכר שמואל לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל. תנן בשלשה והוא אומר ברכו אימ' אף ברכו. ומ"ם נברך עדיף. דאמר רב אדא בר אבהו אמרי בי רב תנינא ששה נחלקין עד עשרה אי אמרת בשלמא נברך עדיף משום הכי נחלקין. אלא אי אמרת ברכו עדיף אמאי נחלקין אלא דאז שבע מינה נברך עדיף

לומר ברכו והשתחא חו לא אחמו אלא לאו שמע מינה חף ברכו קאמר מתניתין וכיון דמתניתין חף ברכו קאמר

אמר שמואל יעקב אל יוציא אדם עצמו מן הכלל שמואל זאנאם אקענטש זאל זיך קיין קאהל גיט ארויס זעקען פון פולל. דריבער זאל ער גיט זאנין ברכו. איר זאלט בענקשין. נאר ער זאל זאנין נברך. מיר זעלין בענקשין. זאנאם ר"א גמרא תנו בשלשה והוא אומר ברכו מיר האבין דאף גיט אזוי גילערונגס. מיר האבין גילערונגס אויב עם זענען דא דרייא בענקשין און ער צו זאמען איז פיר בענקשין. זאל איינער זאנין צו די דריי בענקשין ברכו. איר זאלט בענקשין. האם ער דאף זיך גיט מיט גילערונגס אין דיא ברכה. ענפערט דיא גמרא זייט אף גיט זאן אז מען זאנאם ברכו זיי אויך גיט זיכני פנים גברד עדיף פון דעםפונען אז קען זאנאם נברך. מיר זעלין בענקשין. און בעקעט אין דיא ברכה האם ער האם זיך אויך אריין זענטמען אין דיא ברכה אסר רב אדא בר אבהו זאמר בי רב רב אדא בר אבהו גיט גיזאנאם דיא פלמדידים פון רב האבין גיזאנאם מיני מיר האבין גילערונגס וויא שמואל זאנאם ששה גמלן אויב עם זענען דא זעקס בענקשין צום בענקשין. קענין זיי זיך צו טיילן. דריי זאלן בענקשין באוונדער און דיא אנדערע דרייא בענקשין באוונדער

כבר היה שטוב לו לאדם להיות מן המכרכים וסיעת' לשמול: תניא נמי הכי. דמתניתין אף כרכו קאמר: והנקדנין. דוקיין תוספין אותו על שטויה גמרי מן הכלל: ומטובו הרי זה בור. שמעט בתמולו של מקום דמשע דבר מועט כדו הייס: בשאלה שאני.

שמע מינה. תניא נמי בין שאמר ברכו בין שאמר אותו על כך ומכרכותי של אדם ניכר אם ת"ח הוא אם לא. כיצד ר' אומר ומטובו הרי זה ת"ח ומטובו ה"ו בור. א"ל אבוי לרב דימי והכתוב יברך את בית עבדך לעולם בשאלה שאני בשאלה נמי והכתוב הרחב פיך במלאהו ההוא בדברי תורה כתיב. תניא ר' אומר מטובו חיינו ה"ו ת"ח. חיים ה"ו בור נהרבליא מתני איפכ' וליא הלכת' כנהרבליא. א"ר יוחנן נברך שאכלנו משלו ה"ו ת"ח. למי שאכלנו משלו ה"ו בור. א"ל רב אחא בר' רבא לרב אשי והא אמרי' למי

שהשאל שאל כעני על פתח שטיי מריס ראש לשאל שאלה גדולה: הרחב פיך. לשמול כל תלמוד: חיים הרי זה בור. והטויה עמנו מן הכלל: מתני איפכא. מיס עדיק שכולל את כל כלי טעם: נברך שאכלנו משלו. משמע שהיא יחידי שהכל אכולי' משלו למי שאכלנו משלו משמע מרובין קן זה ון את זה וזה ון את

דיר געבין ענשערטם דיא גמרא תווא נדברי תורה קתיב דאס שמועקטס פון תורה לערנען. גאט זאגט צו דיא יודין איר קענטס געטוין איה זאל איה געבין חקמה אין דער תורה ויזא פיל איר ווילט וועל איה איה אלץ געבין מניא מיר האבין גילערונגס. רבי זאגט דער וואס זאגט בטובו הייט מיט ויין גוטס לעבין מיר ברי זה מלמד חכם אין ער אפלקידי חכם. אבער אז ער זאגט מיס מיט ויין גוטס אין לעבין ברי זה בור אין ער אעס הארץ נהרבליא פתח איפכא די מלמדי חקמים פון נהרבליא לערנען פארקערט, דער וואס זאגט חיים. אין אפלקידי חכם. ווארום ער זאגט מיט די גוטקייט פון גאט אין לעבין אויף דער וועלט, אלע קענקשין לעבין דער וועלט מיט די גוטקייט פון גאט. אבער אז ער זאגט חיינו. מיר לעבין. זעהט אויס נאר מיר לעבין מיט דיא גוטקייט פון גאט. אבער ניט איין אנדערער. דריבער אין ער איין עם הארץ וזית חקמא נהרבליא זעט אין ניט דער דין וויא די נהרבליא זאגין. נאר קען דארף זאגן וקטובו חיינו אפי רבי יוחנן רבי יוחנן זאגט דער וואס זאגט נברא שאכלנו משו מיר וועלין קענקשין צו גאט ווייל מיר האבין גילעסין פון וויגע ברי זה מלמד חכם אין ער אפלקידי חכם זעט שאכלנו משו אבער אז ער זאגט מיר וועלין קענקשין צו דעם וואס מיר האבין גילעסין פון וויגע. זעהט אויס אז וויא קענקשין צו דעם בעל הבית וואס וויא האבין גילעסין פון וויגע. און אויב וויא האבין גילעסין ווער איינגעגע. זעהט אויס אז עס זענען דא פיל געמער. דער גאט שפייזט דיא קענקשין. איין אנדער גאט שפייזט אנדערע קענקשין. קענקשין וויא צו דעם גאט וואס האט וויא געשפייזט. דריבער דער וואס זאגט אזוי למי שאכלנו משלו ברי זה בור אין ער איין עם הארץ אפי רבי רב אחא בריה דרבא לרב אשי רב אחא דער וזהו פון רבא האט גילונגט צו רב אשי וזא אפי מיר זאגין דאך. מיר לויבין לפי

שמע מינה וייסין קיד פון דאנען אז עס איז וויא שמואל זאגט מניא נפי הכי מיר האבין אויף אזוי גילערונגס בין שאמר ברכו בין שאמר סאיי ער זאגט ברכו און סאיי ער זאגט נברך וין וויסין אותו על פד קעמט קען אים ניט זאן אז ער האט גילאגט אנרייז. נאר ביידע זענען גוט והנקדנין תוספין אותו על פד און דיא קענקשין וואס זענען קדברק אין דיא גרכות צו זאגין ריקטיג וויא עס דארף ויין אז איינער זאגט ברכו. זעמען וויא דאס זאן פאר אנרייז. נאר קען זאל זאגין נברך וסברכותי שי אדם ניכר אם מלמד חכם הוא אם נאר פון דיא גרכות וואס אקענקש זאגט דערקענקט קען אויב ער איז אפלקידי חכם אדער גיין גיזר ווי אזוי רבי אפי וקטובו ברי זה מלמד חכם רבי זאגט דער וואס זאגט וקטובו חיינו. מיט ויין גוטס לעבין מיר. אין ער אפלקידי חכם וקטובו ברי זה בור און דער וואס זאגט וקטובו חיינו פון ויין גוטס לעבין מיר. אין ער איין עם הארץ. ווארום קטובו מינט קען אביסול פון ויין גוטס האט אונז גאט גילעסין צום לעבין. זעהט אויס וויא גאט וויל גיט געבין דעם קענקש פיל גוטס אפי רבי אפי רבי דימי אבני האט גילאגט צו רב דיקי והקתיב עס שטייט דאך אין פסוק וסברכתך יברך בית עבדך לעולם פון דיין ברכה וועט גילעסן ווערין דיא שטוב פון דיין קענקט אויף אייביג. שטייט ניט בברכתך. מיט דיין ברכה. נאר עס שטייט מברכתך. פון דיין ברכה. מינט קען דאך אויף נאר אביסול פון די ברכה. ענקערט די גמרא בשאלה שאני געטוין אין אנדערש. ווען קען געט. געט קען נאר אביסול. פרעגט דיא גמרא בשאלה נמי הקתיב הרחב פיך נהרבליא בויא קעטין געפונען מיר דאך אויף אז גאט הייסט קען זאל געטוין פיל. ווארום עס שטייט אין פסוק דעברייטער דיין מויל ועמין דיין מויל וויא פיל די קענקט און איה וועל אים פיל מאכין. וואס מינט קען קעט וויא פיל די ווילקט. וועל איה

מזרח ללמד בשכר אבל תורה שבע"פ אסור ללמד
 בשכר שנאמר ראה למדתו אהבם ויגידם ומשפטים
 כאשר צונו ה' וגו' מה אני בתנם למדתו אף אהבם למדת
 בתנם ממני וגו' וכן כשהלמדו לדורות ילמדו בתנם כמו
 שלמדנו ממנו. לא מצאנו שילמדו בתנם ה"ל
 בשכר שנאמר אמת קנה ויכול לומר לאהרנים בשכר ה"ל
 ואל תמכרוהו למדת לשאמר לו ללמדו בשכר אע"פ
 שלמדו רבו בשכר: (ד) כל איש שימורלו חיוב בח"ת
 בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כוח אפילו היה

מורידן אותו תמיד מלפניו עמלתי ויבט אף חליה ויחמך
 וזהו זה ירדה וכל מי נקטת מעט סלון כסל נמנך וכתיב
 פסוק זה כחליה אל תכס אל מלפניו ואל גובה קומתו כי
 מחמיצו מכלל הדבר רחם עד הכיפה. כל סטותם כלו
 כולק אף על גביהם. כל סטותם כלו סוד פ"ג. ו"ל סוד
 סודק נשטו כלו סודק סודק וסוד נשטו. נבין רובי והשני
 גביה אל זר וס' חלו לנס ון סודק אפר נשטו כלו כי
 נכס נחש כוח ע"ג חליהם כל נכס כל חליהם נכסיה

בין עני ובין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין

אפילו מען האם אים צו גי'אנא פון הימער צו
 געבן גרויסקייט. פון דעקסטענין מורדין אותו
 גידערש מען אים אלא פון זיין גרויסקייט מנא
 לו פאראן דאס ווייסי' מיר פון אלאיב שטאמער
 ווארעם עם שטייט אין פסוק ויהי אף אליאב אליאב
 אזו ביין גי'וארין אויף דוד יאמר אונז ער האט
 גי'ואנאט צו דוד קפה יח יודת צו וואס האקטו
 גענידערט צו דיא מלחקה ויל מי משפת מעש הצאן
 הנה במדבר און אויף וועקען האקטו פארלאזן
 דאס ביסל שעקסין אין דער מדרג וכתוב אור יה
 גליאב גאקדעס שטייט בייא אליאב, ווען דער
 גביא שמואל איז געקומען צו ישי, זאלבין איינעם
 פון ויינע קינדער פאר אקלן. האט שמואל
 גי'ואלעט זאלבין פאר אקלן דעם אליאב. האט
 גאט גי'ואנאט צו שמואל אל פסג אל פסאוו זאלקט
 גי'ט קוקען וואס אליאב זעהט אים שיינ ואל טובה
 קפחו און זאלקט גי'ט קוקען וואס ער איז הויך
 געוואקסן גי'ט פאספיוו ווארעם איה האב אים פאר
 מיואקט מלי דעות דיים עד האקליא זעהט מען אז
 ביין איינע האט אים גאט ליב געהאט. אונז ער
 וואלט גי'ווען אקלן גאר ווייל ער איז גי'ווארין
 אין פעם. האט אים גאט פיינט געהאט און האט
 צו גענוקען פון אים דיא מלחקה גי'ט הבעט כאטו
 הד"ק אש ישי גי'ווען דער מענטש וואס איז אין
 בעם איז גלייך וויא ער וואלט אנגעצוהרין דעם
 פייגער פון גי'ווען גי'ט הבעט כאטו עובר עובר דער
 מענטש וואס איז אין פעם איז גלייך וויא ער
 וואלט געדינט עברם ואל לשון הויזר און אזוי
 זאנאט דער וזר. סודק נשטו גאט ויין פעם
 הרבה ער ויין נשקה איהו סודק וקט נשטו גי'ווען וי'ווען
 ווענין ויין פעם הרבה ער און רייקט אים ויין
 נשקה וי'ווען גי'ווען אף וי' און ער מאכט דווקען אין
 זיך אפגעמדין גאט. עברם ויל דא חדו לך מן
 האים דריבער זאלקט איר איה פארמירדין פון
 דעם מענטש אשר נשקה גאט וואס מיט ויין פעם
 געקט ער פון זיך אועק ויין נשקה כי בטה נשקה
 הוא ווארעם מיט וואס איז ער גערעכונג עברם
 איינשט גי'ט גי'ט דער מענטש איז גערעכונג
 גלייך וויא עברם פון דאשטי גי'ווען דער וואס

דאס געשריבענע תורה וחוקים פאר געלט סודק
 זי'מך בשכר מעג דער מלמד געקען געלט פאר
 דעם לערנען אבלי תורה שבע"פ אבער דיא תורה
 וואס איז גילערונג גי'ווארין אויכווייניג ומשניות
 און ג'קרא אסור ללמדו בשכר פאר מען גי'ט לערנן
 פאר געלט שטאמער ווארעם עם שטייט אין פסוק
 משה רבינו האט גי'ואנאט צו דיא יודין ראה למדתי
 חוקים ומשפטים כאשר צונו ה' זעהנו אויך האב
 איה גילערונג חוקים און משפטים וי'ווען גאט
 האט מיר גי'באמין פה אני בתנם למדתי אזוי וויא
 איה האב געלערונג אויסקום פון גאט אף אים
 זי'מך בתנם ממני אזוי האט איר גילערונג אויסקום
 פון מיר וזו בשלמדה לדורות אזוי אז איר וועט
 לערנען תורה מיט דיא מענטשין וואס וועלן
 גי'בארין ווערן אויף דער וועלט לסוד בתנם זאלט
 איר אויך לערנען מיט קינדער אונזיקום כמו
 שלמדנו ממני אזוי וויא אים האט גילערונג פון
 מיר אויסקום יא מצא מי שלמדו בתנם ער האט
 אבער גי'ט געפונען אקענטש וואס זאל וועלן
 לערנען מיט אים אויסקום זי'מך בשכר זאל ער
 לערנען מיט אים פאר געלט שטאמער אמת קנה וויא
 עם שטייט אין פסוק אמת קנה וי'ווען וויא
 תורה וואס יא איז אמת, זאלקטו יא קויפן.
 זאלקט וואס גי'ווען געלט מען זאל מיט דיר לערנען
 תורה יבול זי'מך בתנם בשכר איה וואלט מי'ווען
 ווייל ער האט באצאהלט געלט מען ויין תורה
 וואס ער האט גילערונג, זאל ער לערנען תורה
 מיט אנדערע אויך פאר געלט זי'מך לומר ויל קסוד
 לערונג אונז דער פסוק צו זאגן דו זאלקט גי'ט
 פאר קויפן. דו זאלקט לערנען מיט אנדערע
 אויסקום הא פדתי שאמרו זי'מך בשכר פון דאקען
 לערנען מיר דא אז אקענטש פאר גי'ט לערנען תורה
 מיט אנדערע מענטשין פאר געלט אף על פי שלמדו
 רבו בשכר אפילו ויין רבי האט מיט אים גילערונג
 תורה פאר געלט. פון דעקסטענין מוז ער
 לערנען מיט אנדערע אויסקום: (ו) כל איש שימורלו
 חיוב בהלכות תורה יעדער יוד מוז לערנען תורה
 בין עני בין עשיר סאיי ארעם סאיי רייך בין שלם בגופו
 בין בעל יסורים סאיי ויין גוף איז געוונד און גאנץ
 סאיי ער האט יסורים בין בחור סאיי איינגער

בין שהיה זקן גדול שתשש כוח אפילו היה
 מורידן אותו תמיד מלפניו עמלתי ויבט אף חליה ויחמך
 וזהו זה ירדה וכל מי נקטת מעט סלון כסל נמנך וכתיב
 פסוק זה כחליה אל תכס אל מלפניו ואל גובה קומתו כי
 מחמיצו מכלל הדבר רחם עד הכיפה. כל סטותם כלו
 כולק אף על גביהם. כל סטותם כלו סוד פ"ג. ו"ל סוד
 סודק נשטו כלו סודק סודק וסוד נשטו. נבין רובי והשני
 גביה אל זר וס' חלו לנס ון סודק אפר נשטו כלו כי
 נכס נחש כוח ע"ג חליהם כל נכס כל חליהם נכסיה

יש יהוה במקום יהוה ואנכי לא ידעתי: ויירא ויאמר מה הנורה המקום יהוה אין זה פי אסר בית

יקרא דני שני באתרא
מדון ואנא לא ידעתי
דע: ויחיל ואמר מה
החילו אתרא מדון לית
דון אתר דדיום אלתון

תראה ואנני לא . פקידה סגרי 35 : סגרי נורא . פקידה סגרי 35 : רשבים

(מז) אכן יש ה' במקום . לא כמה שהייתי סבור כששכנתי באן שהיה במקום חול אך כן הוא שהוא במקום של חכמים

ת דלכח מלת אם לא ידע: א דקיל כיון שאמר יעקב כי אם בית אלתיים קמטת סמיא כנית אל כמ"ט ויקרא זה עם המקום שהוא בית אל ה"כ משמע שסמלם היה שער לבית אל ופילן משמע שסיים עומד בכאר סבב מדמכיל סייט שמיל ויחלוס וסבב סולמ טולג אלמס וגו' ולא חסרס כליחס מקום של ארץ סייט א"כ ודלי קלי אחילי דכתיב לפניו כחמלס דסייט כליח סבב ודרטיין סמוכות אל"כ קליא ריחיל אהרדי לך מתי"ס ספולס הויט שומד בכאר סבב דרמקטת ספסיק ואלמנע שיפוטו גני כמתי"ק סיטוי ירושלים ורלשו כנית אל כמקטת נמי כמסויס דלון לומר סוף שיפוטו סייט כנגד סמתי"ק אל כן סייט יעקב תון סמסילס סגרי כליח סבב דדרוס יסודו וכמתי"ק כלשטו כנגטו כיון יסודו וכנימין ולו הוא כלמניו כנימין ואל"כ מה סייט מלת לון סקרו לו בית אלתיים וסטר סמסילס סגרי לא סייט סגרי לא כנימין ואל רלשו לכן פי' שהלמנע שיפוטו סייט כנגד כמתי"ק וסוף סמסילס סייטו רלשו סייט כנגד בית אל שהוא לו . כתב סמסילס דן ריל פיכח סמסילס ואלמנע רשי' וכלפי סמסילס שאלת סקרי' דקוק זה כל לבית מלניו ויסטר כלל לניע וביח מלוס אל סקרי' סייטו ירושלים וכלן משמע סלן כנית אל וסוד אחרו יעקב אחרו ירושלים בית אל וסו' הו' כדכתיב ואלמנע לון סס סגרי ט' וספי' אלס אהס יסול מלרן סכטוס סמוכל לומר לון סייט ירושלים ערדין קסס: סמיין למנו' וסרן כן אנו אומר וכו' ולי קרלו זה אלס סבב סערי לרלסונס ירושלים סקתן לום קרלוס כיתר לון אלס וסו' יסרן דרס סעריס לוספויס דפת סרי"ס דלפי פירוש סכטוסלחול סלנו כתיב יעקב קרלו לירושלים כיתר אל ויעקר סלכריו וסו' לון ולא ירושלים כי' מדכתיב סמסילס סוד חס' אל מלחילי כמסו' וסוד לני סמירון כי' קסס למלח לון סייט ירושלים וסמילס סקרי' סייט כמל' ללמסילס סדרך כל לני כנגדו אלל ודלי' אלל סקרי' כרור לרשי' שירושלים לא לון סייט כמסונס קרס כדסייטתי עכ"ל: ב ריל קי סמלמר סכס כנמרל וסון קיטיל סייט למס אל סכטוסו סס

בעל המורים
אונס כחורס כיוס נס כילס לא סככ לנו מלמנוס כס כחלוס: קרשו . וכן כל אכן שבמקרא אך כן ולא כמו שחיייתי רשי"ט

(עז) ואנכי לא ידעתי: שאל ידעתי לא ידעתי ת כמקום קדום כוב: (ז) כי אם בית אלתיים . א"כ הלעזר כסס רכי וסיי כן ומרל סמולס הוה שומד בכאר סבב א ואלמנע שיפוטו מניע כנגד בית המקדס ככאר סבב שומד כדרומס אל יהודה וירושלים כלמסס כגבול סכין יסודה וכנימין וביח אל סייט לנפון של מלת כנימין כגבול סכין כנימין וכין כני יוסף מלח' סולס סרנליו ככאר סבב ורלשו כנית אל מניס אלמנע שיפוטו עג ירושלים . וכלפי סמסילס רכונותו סמלר סקרי' דקוק זה כל לבית מלניו ויסטר כלל לניע . ועוד אחרו יעקב קרלו לירושלים בית אל ולי הוא ולא ירושלים וסמילס למנו' למרן כן אומר לני סעקד רב המיריה וכו' כלל ולי סייט סקרי' האמורה כשדעית סולין סכו' בית המקדס לקרלחו עד כיתר אל וסו' וסנע כמקום . ואל"כ וכסעבר יעקב מל בית המקדס ב מדוע לא סככו סס לייח לא יסבב לביח להסמלל כמקום סמסילסו סכונותו וסון סמסילס יעכטוה לייח עד מרן חול' כדלמתיין כמורק גיר סכסס וקרל מוכיח וילך סררס כי מלח למרן חול' וסמלר סעכרתי על מקום סמסילסו אכונתי וכלל חולמלתי כו' . יסב דעתיח מלמד סודר עדי כיתר אל וקסלו לו סרן . (כיתר אל לא זה הוה סמסילס לני חלל לירושלים ועל סוס סמסילס סיר הללוסיס קרלסו כיתר אל הוה רב המירי' סמסילס כו' אכרסס והוה סלדס סמסילסו כו' וליח וכן אחרו כניטו לנו וסמלל וגו' לא כלכרסס סקרלו רב ולא כליחק סקירלו סרד אלל סרמסו מה דלילו אחרל דנין . דלילו סס דכר סול סכו דעת וקניס מבעלי התוספות

מקום זה והשמים סודר אחר הוא וסס עילין סכאן דשמיס וירודין ככרס עולס מביח לערית וסרר יורד אל הביח סס:

פירוש לרורת אלהים
פאר וואר גאמס איז דא אויף דעם ארזס גלוקר דא ריהם די שכינה ונאני אונ איך האב גיט גענויקס . רשי' שרייבט ער האמס גיזאגט איך וואלמס וויסען וואלמס איך גיט גישלאסין אויף אזוי אזוייליג ארם ווי דאס איז: (י) וירא אונ ער האמס וין גישארקטיין ויאמר אונ ער האמס גיזאגט וויא פארקטיג איז דאס ארם אין זה דאס איז גיט אונערש גי אם אכער אויפגייען אויף איין אנדער ארם וואימס אויך גער פרכי דרבי אליעזר

שפירן אונ דער פרכי אראפגייען אין ווא ער . אונ דער שפירן תקיעס גיטויין אכן שפירן . אונ ווארס איז דער גיזאגט ער אונ אויף דעם שפירן שפירס דער בית כנסת . אונ חכמים
גייען . האמס ער גיטערעס צו וועלכן סלך גייער די סקריה האמס סען אים גיזאגט . נאכדעם איז ער געקומען צו אונדזעס שפאס . האמס

יעקב סקראו בית אל פי"כ פ"ט"ט מדויק): מזה גורא . דעת וקניס מבעלי התוספות

איז זה כי אם בית אלתיים . פי' סמלר שאני רואה שהם שרים סכאן תחלה וירודים ונשארים כמסה א"כ ונשאר
לקושים על התורה
קיסען אחי אנבואה . ווען איך וואלמס געוואקס וואלמס איך גיט גישלאסין . נאר איך וואלמס אויפגייען אונאגע וואקס וואלמס איך דאך אלעס גייען אונ גייעןס וואקערדיג : (ח) וירא . אונ ער האמס גיזאגט איך וואלמס געקלערטס נאך אפאלל די סייטיגקייטס פון דעם געזעגן וואס ער האמס גייען אונ די הערטיג וואס ער האמס גייעןס איז אויף אים ארויף גישלאסין אונערק אונ אונערק גייעןס וין גאנצין קערפער . אונ ער האמס גיט געוואקס דורך וועקעס סייטיגקייטס איז צו אים געקומען די אנבואה . אונ דורך וין סייטיגקייטס . דריבער איז ער וואלמס גישלאסין ספר הישר
אונדען פון דך . ונענען די קנעקטס געזאגטען צוריק אהיים מיסען פון די סקרי אונ פון דאקס איז פארשפרייט גיזאגין ויא משלי חכמים
משהל איינער איז געקומען אין אונדען קריה וואס ער איז הארם קרן סמלל (תק לישראל ע"ט)

(יז) מזה נראה הסקום היה תור . למשל איינער איז געקומען אין אונדען קריה וואס ער איז הארם קרן סמלל (תק לישראל ע"ט)

אלהים וזה שער השמים: יי וישכם
יעקב בבקר ויקח את האבן אשר
שם מראשותיו וישם אתה מצבה

אתר דבענא ביה מן
קדם יי ודין תרע קביל
שמיא: יי ויאקדים יעקב
בצפרא ונקיב ית אבנא
די שני אסדוהי וישוי יתה

בער הטורים

(יו) וזה שער השמים ויבסס. לומר שבעלות השחר טוחתין שער השמים והוא זמן טוב לתפלה:

רשבים

מבור. וכן אכן נודע הרבה: (יח) ויצא שמן על ראשה. ומשה אותה לקדשה להקריב עליה קרונות כשבובר כרבתיב כמסכך וכביו וימסחה ויקדש אותנו וכן מוכיח שם מצבה וגו' יהיה בית אלהים לקרבנות:

שפתי חכמים

ומתוך היותו לא יחייב וכו' עד ומן השמים יעכבוהו ר"ל כיון דהוא עלמא לא תפלתו ומן השמים יעכבוהו כמתייה ליון כופין הוה לזכר מלוא: ג מלוא איהו שדחילו כווי'ו ללו לשון רבים טוה תרגומו סוכלתו כווי'ו וכן כנד ללבוש נמי שם דכני טוה ומרגומו לקוטנים על התורה

קופען צו אים די נבואה. אַנדער רער אַרמט איו הייליג, אונ ווייל ער איו גי'שלאסין אויף דעם הייליגען זאָרם דרייפער איו צו אים געקופען די נבואה, גאָקבעם איו ביי אים געקלביגט מה נזרא דמסקי נזה. ער האט יעקבעט און דער אַרמט איו שירקבערליך, די הייליגקייט איו אויף דעם אַרמט, עס איו גיט אַנדערש גאר דאס איו די שטוב פון גאט אונ דאס איו דער טויער פון הימל, ווייל ער האט גיזעהן דעם לייטער אונ מלאכים גייען אויף און הימל אונ גייען אראפ פון הימל, דרייפער האט ער גיזאגט דא איו דער טויער פון הימל, אריין צו גיין אין הימל אונ אראפ צו גיין פון הימל, אונ ווייל גאט האט דא גייעט מיט אים דרייפער האט ער גיזאגט דא איו די שטוב פון גאט וואס דא רעט גאט מיט זיינע נבואים וצו אַברקס אונ יצחק ווען יעקב איו אויפגעשטאנען איו דערו פרייה פון זיין גייענער האט ער געזאגט דעם שפיון וואס זיין קאפ איו אויף אים גייענדיג אונ האט דעם שפיון געהייליגט, ווייל געבין דעם שפיון איו גיזעהן די שפיה, אונ און זיין קאפ איו גייענדיג דא הייליג אונ נבואה אונ דערו קאפ איו דאס געהייליגט דעם משקן מיט בוימאלין, אונ צו די גאנצע בוימאלין אידער ער האט געזאגט וואס יעקב האט גיזעהן אין הויז האט ער זוכה גיזעהן דורך די תפלה מעריב וואס ער האט געזאגט וואס אידער ער האט זיך געזען אויף אונ דורות פאר די קינדער פון יעקב זיי וואָס געזאגט וויט גאר פאר זיין אַליין, גאר דאס איו געבליבען אַתקנה אויף אַלע דורות פאר די קינדער פון יעקב זיי וואָס באַוועגן די תפלה מעריב, ווי עס שפיוט איו פסקי ויפגע פסקוס וְהָן שם, פריער האט ער געזאגט וואס אויף דעם אַרמט גאָקבעט האט ער גיזעקעט, פון יעקב קענען מיר לערנען אַמאָר אז באַוועגן דאָרף מען גאר איו אַשה' אַנדער איו אַהיה חבורת, וואָר איו ווען יעקב איו שוין גיזעהן גאָנט פון תרן האט ער זיך דערמאָנט אַיך ביון דאָרף שוין גיזעהן אויף דעם אַרמט וואַ מינע אַפּשערו אַהיון געזאגט וואָקבעט שפּחריה אונ יצחק אונ אַיך האַב דאָרם גיט פּרקי רבי אריעוור

לפנינו. אנכי האל בית אל אשר משחת ריטי'

סוכלתו וכמו ג למלכ: וזה שער השמים. מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו שכתי המקדש אלא דרך התרגום הוא כן כמו תכונה דהוא נמי שם דכר ופסי' פירוש לתורת אלהים

ביח אלהים גאר גאטם הויו קלומר דא וועט גיבאָהעט ווערין דאס ביהמ'ק ויה אונ דאס איו דער טויער פון דעם הימל ווי די תפלות גייען אַרויף, ודער מדרש שרייבט דער ביהמ'ק של מעלה שפיוט גלייך קענין ביהמ'ק של מטה: (יח) וישם יעקב בבקר יעקב איו אויפגעשטאנען איו דער שפיה ויקח איו האט גיזעקען דעם שפיון וואס ער האט גיזעהן אונקער זיין קאפ גיט אונ ער האט גימאכט זיא פאר אכאשטאנד

גאט וואס דא רעט גאט מיט זיינע נבואים וצו אַברקס אונ יצחק ווען יעקב איו אויפגעשטאנען איו דערו פרייה פון זיין גייענער האט ער געזאגט דעם שפיון וואס זיין קאפ איו אויף אים גייענדיג אונ האט דעם שפיון געהייליגט, ווייל געבין דעם שפיון איו גיזעהן די שפיה, אונ און זיין קאפ איו גייענדיג דא הייליג אונ נבואה אונ דערו קאפ איו דאס געהייליגט דעם משקן מיט בוימאלין, אונ צו די גאנצע בוימאלין אידער ער האט געזאגט וואס יעקב האט גיזעהן אין הויז האט ער זוכה גיזעהן דורך די תפלה מעריב וואס ער האט געזאגט וואס אידער ער האט זיך געזען אויף אונ דורות פאר די קינדער פון יעקב זיי וואָס געזאגט וויט גאר פאר זיין אַליין, גאר דאס איו געבליבען אַתקנה אויף אַלע דורות פאר די קינדער פון יעקב זיי וואָס באַוועגן די תפלה מעריב, ווי עס שפיוט איו פסקי ויפגע פסקוס וְהָן שם, פריער האט ער געזאגט וואס אויף דעם אַרמט גאָקבעט האט ער גיזעקעט, פון יעקב קענען מיר לערנען אַמאָר אז באַוועגן דאָרף מען גאר איו אַשה' אַנדער איו אַהיה חבורת, וואָר איו ווען יעקב איו שוין גיזעהן גאָנט פון תרן האט ער זיך דערמאָנט אַיך ביון דאָרף שוין גיזעהן אויף דעם אַרמט וואַ מינע אַפּשערו אַהיון געזאגט וואָקבעט שפּחריה אונ יצחק אונ אַיך האַב דאָרם גיט פּרקי רבי אריעוור

יעקב איו גיפאלט מיט זיין פנים אויף דא ער פאר דעם אָבן שפיה אונ האט גיזעקען פאר הקב"ה אונ האט גיזאגט רבוגו של עולם אויב די וועסט מיה צוירי' ברייגען אויף דעם אַרמט

האָבין געהאט מיה קינדער, אונ ווער עס האט געקויפט שפעסין פון יעקב אונ האט זיין אַריין געלימט און זיינע משלי חכמים

אויף דען שראַקין גיזאגט, האט דער מענטש פארשטאנען וואס די שפעה איו ווייל דאס איו די שטוב וואס דער מלך זינדין איו דאָרפן, דאס נעלביגע איו גיזעהן ביי יעקב, ער האט געזאגט אז די גאנצע וועלט גייט צו גאט אונ גאט גיט אַכטונג אונ גיזעלטיגט אויף די גאנצע וועלט, גאר אז עס איו דא אויף דער וועלט אַרמט באַנדער וואס דאָרם איו הייליגער פון אַלע אַרשער, דאס האט ער גיט געזאגט, גאר אַרמט ווי ער איו גיזעלטיגט אויף דעם באַנד מריה, אונ ער האט גיזעהן אַלייטער וואס מלאכים גייען אויף אים אַרויף און די הימל אונ אַלייטער הימל, אונ ער האט גיזעקעט די שטוב פון גאט וואס האט מיט אים גיזעט (ו' אַלע פסקים) וואס מען האט אים אַרמט צו

אויף דען שראַקין גיזאגט, האט דער מענטש פארשטאנען וואס די שפעה איו ווייל דאס איו די שטוב וואס דער מלך זינדין איו דאָרפן, דאס נעלביגע איו גיזעהן ביי יעקב, ער האט געזאגט אז די גאנצע וועלט גייט צו גאט אונ גאט גיט אַכטונג אונ גיזעלטיגט אויף די גאנצע וועלט, גאר אז עס איו דא אויף דער וועלט אַרמט באַנדער וואס דאָרם איו הייליגער פון אַלע אַרשער, דאס האט ער גיט געזאגט, גאר אַרמט ווי ער איו גיזעלטיגט אויף דעם באַנד מריה, אונ ער האט גיזעהן אַלייטער וואס מלאכים גייען אויף אים אַרויף און די הימל אונ אַלייטער הימל, אונ ער האט גיזעקעט די שטוב פון גאט וואס האט מיט אים גיזעט (ו' אַלע פסקים) וואס מען האט אים אַרמט צו

וַיִּצֵק שֶׁמֶן עַל-רֵאשֵׁה: ים וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמֵי-הַמְּקוֹם הַהוּא בֵּית-אֵל וְאוֹלָם לֹא שְׁמֵי-הָעִיר לְרֵאשֵׁה:

רשבים
(ים) וואלם לוא שם העיר. ועל שם המקום שהיו לעיר ששכב יעקב בקרא שם העיר עצהם בית אל :
רש"י
שפתי חכמים

בוי"ו וכסו וליכ ט"מ סדרך התרטו כן : ד (נח"י) ל"ל
דכמדרש חינו חזק מלא חסדס הטטס למה דוקא זה המקום הוא
שער לגלותי הממלס לפי שזהו ממו"ל נלד כמתי"ק של מעלה ומ"מ שער השמים הוא דרך משל כי לון אסמים שער זה חלון :
לוקושים על התורה

געדאוויקט מעריב. פון דעקסוועגן האם ער גיט געדאוויקט
מעריב אויף דעם ארץ ווא ער איז גייען, גאר ער האט
דיך אונגיקערס צוריק צום ער המוריה, און גאט האט
גישאדן אים הער הר המוריה איז אים געקויפען אונטקענין,
ער זאל קענען דאווענען אויף דעם הר המוריה, גאר אים
האט גאט גישאדן וועגן די תפילה פון יעקב די ווען איז
אויסגען געגאנגען מיט זיין אַלע קינדער ווי אַלע קינדער ווי
דאווענען, יעקב אבינו האט געדאכט אזוי ווי עס איז דא אמקלש הויבן אין היסעל אזוי איז דא אמקלש אונטקען,
און אזוי ווי די שקינה איז הייערן און אזוי איז די שקינה אונטקען, און די שקינה פון הויבן און פון אונטקען איז
אליץ איינס אזוי ווי מען זיגערט און אליקט פון אַליקט און, עס איז אליץ איינס :

ספר הישר
קסמארעס זענען אַלע שעפסין מעיברת ניווארן מיט אונטקען
גרויסע שעפסין ווי יעקב'ס שעפסין זענען געווען, דרייער
האט יעקב גענומען שיער געזאגט פאר זיינע שעפסין
און האט געפאדעט שעפסין אויף קעקעס אויף דינקסין
אזיעלען קעקלען, די ווען פון רבן האבין אים מקנא גייען דרייער האט יעקב געמאכט אנוועק פון רבן, איז זען זאל :

משלי חכמים
גיאקס, איז אויף אים גיפאלען אַשקען, האט ער דך געזאגן
דערס און האט גיאקס אויך גוים אז גאט איז אויף זיין
גאנקע טעלס, פאר וואס איז דער אַרם אַשקעליקער וויא

תרנום

נביאים הושע יב

לחשף מנה דרא צבאות נפש צ צב צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רצח אדני נשמה רודר יתנה חיה
יחידה רצח ויחידה חיה יחידה דהור אל שם ב"ן שנעשה :

א אפרים רעה רוח ודחף קרבים פל-היום כזב ושד
ידבה זברית עם-אשור יכרתו ושמן למצרים יובל :
ב וריב ליהוה עסי-יהודה ולפחד על-יעקב פדרכיו
כמעלליו ישוב לו : נ בבטן עקב את-אחיו ובאונו
לקאקרא על יעקב באורחמיה ובעבודויה תקנא יתיב ליה : נ גבוא אמר להון קלא יעקב עד
קלא אתגליד אמיר דיקני מן אחיהו וברוקפיה

מצודת דוד
(א) רעה רוח. הוא מרעס מל כוח ר"ל עופק הוא כדברי
סל : ודחף קרבים. הוא ככל ענין כמ"ס : כזב ושד
ירבה. מרבה לכר כזו ולעשור בני חלם : זברית זכר. לטוח
בשרותו : רשבן יכר. לשחור נשור לו מול חלום : וריב וריב
ה' . ר"ל וטולט ונס יסורס מרח חל"כ לכן יסיר ריב לנ"ס
אם יסוד' וטולט כל על בני יעקב כפי דלדו סגלן לו וסני
פעללו יסיר לו גמול : (ג) בבטן עקב את אחיו. ר"ל מלא
יעקב לביסו שדו כבטן חמו ארץ כעקב סכו אחיו וסללס סיה ס'
(תק לישראל ע"מ)

רש"י
(א) אפרים רועה רוח. מתאכר לכריו רוח לנ"ח :
ושמן. טלס : למצרים יובל. מוליכום :
(ג) עקב את אחיו. כל זה עשיתי לו אלוו כעקב
סימן שחא יס' לו נכיר : ובאונו. ככחו : שרה
לוח שדו חמסול : ובאונו. וכסונו נעסס ער 36 מלפי
8 2 (ח"ב)

אתִּרְבֵּב עִם כִּלְאָקָא : שְׂרָה אֶת־אֱלֹהִים : ד וַיֵּשֶׁר אֶת־מִלְאָךְ וַיִּגְדַּל בְּכַח
 ד ואתִּרְבֵּב עִם כִּלְאָקָא : שְׂרָה אֶת־אֱלֹהִים : ד וַיֵּשֶׁר אֶת־מִלְאָךְ וַיִּגְדַּל בְּכַח
 וַיִּתְחַנֵּן לֹו בֵּית־אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֵׁם יְדַבֵּר עִמָּנוּ :
 וַיִּתְחַנֵּן לוֹ בֵּית־אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֵׁם יְדַבֵּר עִמָּנוּ :
 אֵל אֲתַגְלִי עֲלוּהִי וְתָמֵן יִמְלַל עִמָּנָא :

מצורת דוד

הוא המלך שרו של עשו הנאלך עמו כי יעקב התנכר עליו :
 (ד) וישר. ובאשר נעשה שר אל המלך ולתוספות כיאור פתח
 ויכל לו ר"ל נחמו והתנכר עליו או המלך ככה לפניו והתחנן
 לו להניחו ללכת וכה חמר הנה כבית אל ימלא ה' אחתו ושם
 ידבר עמנו ושם יברך וזהו שם אל בני וזורה לך על הכרית
 כן דרו"ל ובכלל יאמר כזה אם נתתי הכת כיד יעקב להתנכר
 ויחלט לבקש עזרה ממזרים ומאזור :

רש"י
 הגביר עמנו על המלך שרו של עשו : (ד) בככה. המלך :
 ויתחנן לו. כשארם לו לא השלך כי אם ברכתי
 והמלך ה' מכה ממנו טח לי עכשיו סוף שקב"ה יגלה
 עליך כבית אל ושם תמלאנו ושם ידבר עמנו :

על המלך מודע איך לא תנעמו כי
 דעם פירוש עברי מיישש נעמיט כען ביאי דער הפסורה פון וישלח :

כתובים משלו ו

לחשוד מוסר ופלות הוא שין דלת יוד נפש שין שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה ויסר א אר
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה ופלות יו הו וזו הו חיה יחידה דיסוד יתנה חיה יודות ופלות
 אל שם כן שבעשיה :

א קטול שרן : הוא פוקנא
 ב לשררה מאשת רע מחלקת לשון נכריה : ג אל־תחמד
 יפיה בלבה ואל־תקחך בעפעפיה : ד פי בעד־אשה ונה
 ער־פבר־לחם ואשת איש נפש יקרה תצוני :

דנויאה היה גרצקא דלקמא ואסת נקרא נפשא בקרמא ציידא :
 מצורת דוד

(א) כי גר מצוה. המלך שהלך עמו מלריה לו כנר והלמד
 תורה היא לו כארור היום ושומע תוכחת מוסר היא לו דרך
 המצוה חיים : (ב) לשמרך. כי המוסר יועיל לומרך מאשה
 זונה : מחקך. מתקלקלות פתוי הכהרים וסוף כפל ענין כמ"ס :
 (ג) ואל תקחך. אל תקח לך להיות נמשך אחריה ש"י רמ"ז
 עפעפיה : (ד) כי בעד אשה ונה. כעבור תמדה חשם זונה כח
 האדם לרוב העוון עד כי ישאל כבר לתם : כתקת
 אמריה תלוד את הנפש עם סביה יקר ונקי מעון :

(א) גר מצוה. זכות מזהו לטי עשה כארור הכר : ותורה
 אור. עומדת זכות לעולם : ודרך חיים. מוטוס
 תוכחות מוסר : (ב) לשמרך. התור' תשמך מאשה של
 מנהג רע והוא ע"א : (ג) אל תקחך. אל תיעול וכתמך
 ממך : בעפעפיה. שקולת רומזת בעמיה : (ד) ער
 כבר. לידי עניות וחוסר כל טוב :

אין דיין הארצין ואל תקחך בעפעפיה אונ זיא זאל
 דיה גיט נעמען מיט אירע שיינע קרעמען :
 (ר) פי בעד אשה זינת עד כבר דחם ווארום וועגין
 ריא אשה וואס איז אונזר קען מען ארעם
 ווערין מען זאל אפילו אברויט גיט האבין
 ואשת איש נפש יקרה הצידי אונ ריא אשה
 וואס האט אמאן אונ איז אונזר קען זיא
 פאנגען ריא טייערסטע נשקה פון קענטישין.
 דאס מיינט מען ריא ונה קאכט אונגליקליך
 דעם גוף אונ ריא נשקה פון ריא קענטישין
 וואס זענען מיט איר קונה :

משנה שבת פרק ז

כלי אמלי דנגוכה דמלטת דליהה אלהים
 פרק ז א כלל גדול השוכח עיקר שבת ועשה
 שבת. כסנור און שבת

פרק ז א כלל גדול השוכח עיקר שבת ועשה
 שבת. כסנור און שבת
 פרק ז א כלל גדול השוכח עיקר שבת ועשה
 שבת. ער גידיינקט נאר גיט אויב עם שטייט
 (ח"ב) (חם לישראל ע"ט)

כתורה ואע"ג דמטיקרא שמש ועכשו נכלו : אינו חיוב
אלא חטאת אחת. על כל השבתות שהלל דכולי שנת
חדל היה לכתוב את שבתותי תשמרו ומשמע שמירה
אחת לשבתות הרבה (ה) : היוודע עיקר שבת. שיש
שנה כתורה ואלא כו
מלאכות : ועשה מלאכות
הרבה בשבתות הרבה.
פ"י שנת שנה שליט יודע
ששנת היום : חיוב על כל
שבת ושבת. הט"ו אחת
וע"ז נאמר תשמרו כני ישראל
את השבת למשמע שמירה
לכל שנת ושבת כלו שחיוב

(ה) ומסתבר דכי כתוב שמירה א' לשבתות היכנה כה"ג כתיב
דכולה חדל שנתה היא וקרינ' אשובנ קאמי. רס"י : (ה) חיוב
על כו' : צנתי יליף פטמים שחול חיוב על כל יומי וחדל פטמים
שליט חיוב אלא אחד על כל שנת. ומסתברא דלויכא בדין שבת
ושנתות מלאכות דליכא שנתות טעמא ופטור' בשנת שבת דהוין
מלאכות דחדל זונגט סיל. רס"י :
(ו) ארבעים חסד אחת. י"ל
ובי פני ייה נהנה לזמני פטמסר
כמו סבוא' פליסוס וחפס פ'ו
הקריב עלי דמנויין סריד ללישנא
דתי"י פ"ג דמטיב ופוסא חקרא
קאי ארבעים יכנו. ומטי"ס

מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חיוב אלא
חטאת אחת. היוודע עיקר שבת ועשה מלאכות
הרבה בשבתות הרבה. (ה) חיוב על כל שבת
ושבת. היוודע שהוא שבת ועשה מלאכות
הרבה בשבתות הרבה. חיוב על כל אב
מלאכה ומלאכ'. העושה מלאכות הרבה
מעין מלאכ' אחת אינו חיוב אלא חטאת אחת : ב אבות מלאכ' [ב]
ארבעים חסד אחת. הוודע. והחורש והקוצר. והמעמר. הדרש. והזורה.

פ"פ שלח נודע לו כנתיים והעלם אחד הוא אמרי' ימים שבתיים הוין
ידיעה טע"ה שנת שמש כנתיים שאלות היום שנת היה אלף שנה נוכר במלאכות שש' כי הלכך כל שנת
ושנת שנה אחת הוא : היוודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה. שלא ידע שמלאכות הללו אמורות
ונשאן כמה פטמים כמות שבתות : חיוב על כל אב מלאכה. חטאת אחת ופט"פ שחוי נכמה
שבתות כל אב מהן חדל שנתה היא דלא לא נודע לו כנתיים והכא ליכא למימר ימים שבתיים הוין ידיעה
להלק דמשום ימים שבתיים אין לו לדעת איזו מלאכה אמורה ואיזו מותרת אל"כ אי"כ ישב ועסק לפני
הכמים בהלכות שבת והוא הוין שחיוב על שתי תולדות של שתי אבות חלויות על כל אחת חטאת אחת אבל
אי עכיד אז ותולדה ידיעה על שתי תולדות של אב אחד לא מחייב אלף חדל כדקתני סיפא הנוטה מלאכות
הרבה מעין מלאכה אחת אינו חיוב אלף אחת כגון שתי תולדות של אב אחד משום דהוי כעשה והזור ושונה
בהעלם אחת ואין הליק חטאת בהעלם אחת אלף בגושי שכירות : שליט דומים או בחלוק שבתות לשני שנת
שבת : ב הוודע והחורש. הא דלא נהנה החורש כרישא והדר חורש כדרך כל הדרך להשמיען שאל היה
קרקע קשה ומרסו חורש וחל"כ חור ומרסו מחייב אמרישה שניה משום חורש : הקוצר : דורעיס והמלקט
בזילנות חיוב משום קולר : המעמר. אוסיף זרעיס תלושים וזכרם אל מקום אחד : והזורה. ברלח לרות :

אנדערע דהיינו עד האם גיטאקה צעהן שבתים
קלאכות יעדער שבת האם עד געאקערט און
האם גענייעט און האם געשנייען והבואה אויף
אלע צעהן קאהל אקערין בריינגט עד איין
חטאת. און אויף אלע צעהן קאהל וייטן בריינגט
עד איין חטאת. און אויף אלע צעהן קאהל
שניידין הבואה בריינגט עד איין חטאת. און
אזוי איז בייא אלע אנדערע קלאכות. אבער
העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אז עד מודה
פיל מלאכות וואס די מלאכות זענען גלייך איינע
צו דיא אנדערע איז חיוב אלא חטאת אחת דארף עד
נאר בריינגען איין חטאת אויף עשיליקע קלאכות.
דהיינו עד האם גענייעט און האם גענאמין דעם
נארטיין מיט וואסער דיא ביידע קלאכות זענען
געקעכונט פאר איינס מען בריינגט נאר איין
חטאת אויף ביידע קלאכות. ואב מלאכה הייסט
דיא מלאכה וואס איז גינען אין מושלן און דיא
מלאכה וואס איז ניש גינען אין מושלן נאר ניש
איז גלייך צו דיא מלאכה וואס איז גינען אי
מושלן הייסט תולדות : ב אבות פלאכות ארבעים חס
אחת דיא קלאכות וואס זענען גינען אין משלן
זענען פערציג ווייניקער איינס. זיין און דרייסיג
און דאס זענען זייא הויב עד זיינען תחילת עו
אקערט והקוצר עד שניידת הבואה והמעמר עו
מאכט פון דיא הבואה גיטאקה תרש עד דרעשו
דיא הבואה והקוצר עד שושעלמ דיא הבואה דע

אין דיא תורה שבת ועשה מלאכות הרבה און עד
האם גיטאקה פיל מלאכות גשבתות הרבה אין פיל
שבתים. דער נאך האם עד זוף דער וואקסט אז
דיא הורה האם גיטאמין אויף שבת און עד ווייס
שוין דיא דינים פון שבת אינו חיוב אלא חטאת אחת
דארף עד נאר בריינגען. איין קרבן חטאת אויף
אלע שבתים און אויף אלע קלאכות היידע זיך
שבת אז עד ווייס אז אין דיא הורה שמיים שבת
און מען קאר ניש טאקה אקלאכה אום שבת נאר
עד האם פאר געסין אז היינט איז שבת ועשה
מלאכות הרבה און עד האם גיטאקה פיל מלאכות
גשבתות הרבה אין פיל שבתים. עם איז גינען פיל
שבתים וואס עד האם פאר גשבתות שבת אז
היינט איז שבת חיוב על גי שבת ושבת איז עד חיוב
צו בריינגען אקרבן חטאת אויף יעדער שבת אויף
אלע קלאכות פון איין שבת דארף עד בריינגען
איין חטאת. און אויף אלע קלאכות פון אנדערין
שבת אויף איין חטאת. און אזוי אויף אלע
שבתים פאר יעדן שבת איין חטאת הייבט שהיא
שבת אויב עד ווייקט אז היינט איז שבת ועשה
מלאכות הרבה גשבתות הרבה און עד האם גיטאקה
פיל מלאכות אין פיל שבתים ווייל עד האם ניש
געוואקסט אז דיא קלאכות קאר מען נישט טאקה
אום שבת חיוב על גי אב מלאכה ומלאכה דארף עד
בריינגען חטאת אויף יעדער מלאכה באוונדער.
אויב דיא קלאכות זענען ניש גלייך איינע צו די

שפירד: (3) גמרא ועמא משוס דשכיחא פרין. וז"ל משוס דרדו" הפת חמנה וזינו מלאכה ה"ל מה שמדקנ בני לא הוה מלאכה דממילא נלפס אחר כך קמ"ל. או י"ל דלתי למטוין רדיית נפסא ת"ח: (2) פרש"י ובה"ל: כי שמעך דחמי' פסתי וז"ל הר"מ הוה המיסק לת השתי גנור מן המסכס הנמוכה: (ד) רש"י.

הבורר. פסולת כידו או ככבד: והמקרק. כנסה ואע"פ דהני כלהו חדא ניעור דלהפריס פסולת מחזק אובל נעשו כשתא משוס דלשלקן הוה במשכן אע"פ דלתי ללרדד חשיב להו כל חדא כנפשי כנסיה. ח"כ לני שאינ כבת אחת אלא זהו אחר זה:

הבורר. המוחן. והמקרק. והלש והאופה. הנוזו את הצמר. המלבנו. והמנפצו. והצובעו. והמטווה. והמיסק. והעושה שתי בתי גירין. האורז שני חומיין. והפוצע שני חומיין. הקושר והמתיר. והתופר שתי תפירות והקורע. מנת לתפור שתי תפירות. הצד צבי. והשחמו. והמפשימו. המולחו והמעבד את עורו והמוחקו והמחטכו. הכותב שתי אותיות. הבונה [ג] והסותר. המכבה. והמבעיר. המכה בפמיש. המוציא מרשות לרשות. הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת:

האופ'. לא הוה במשכן דלתי אפיה אלא ביה ופת לא שייכא כמלאכת המשכן אלא תנא נזודורא דפת נקט (3). ומיהו מכסל שהוה מעין ונלאכת אופה הוה במשכן כסומנין של כנע חלתא וזרמנו ותולעת שני. והמניס בקדרה והתקו כסוי על גבי קדרה השומדות על האש חייב משוס מכסל וכל

כמו בסותר דלן. תוים: (1) וי"ל דנקט שני מבי: דשכיחא וכו' הר"ן גבי פת לעיל: [ג] והסותר. דוקא ע"מ לנטות גמרא כנסת הות' למכבה נמי ע"מ להכשיר והקשו דל"ל למתני ע"מ כו'. וי"ל דהכא נמי לא קתני ליה אלא משוס דנתי למתני שטרא דכ דוקא אבל ע"מ להכשיר ולנטות אפי' כל שטרא חייב לא אנטרוך למתני: (1) כן פרש"י ועי' בפרושי' ר"מ וי"מ ש"ס כנסת הות' וי"ק קושיא הר"ן מדרש"ג שם תוים: (ה) לאו דוקא אלא

הנך קמאי דחשיב כמתני' הזורע הקיור הדס וכו' כלאו הוה כסומנין של כנע מלאכת המשכן: דגונוו צמר. וכל שאר מלאכותיה שייכי כלמר חלתא של מלאכת המשכן: המלבנו. מככסו כנור: המנפצו. חובטו כשכס ח"כ סורקו במרק: המיסק. אורד"י כלע"ז (3): בתי גירין. שניות שני חומיין בתוך הבית ניר (7): הפוצע. מסיר חוטי הערב מעל השתי או השתי מעל הערב

לזורך אריגה: והקושר והמתיר. שכן יידי חלוון חוסיין מרסח זו להקושר זו ומתיר ככלן וקושר כלאן (ה). ונקבה זו נקב קטן ועגול ריך לפרוע למטה ולמעלה את האקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין אחרת: ושתי תפירות. הוא קשרן דלי לא קשרן לא קיימו ומחייב תרתי משוס קושר משוס חוסר: הצד צבי. מלאכת עורו וטוב' כחש"י בערותיין (1): ומלחו והמעברו. כש"ס מוקשה היינו מולח היינו מעבד אלא אפי' חד מנייהו ועייל שרטוט במקומו שטרוט מלאכות הוא: המחוקן. מגבר שטרו: מחתכו. הקלוטו ומחתכו לרעוע' וסגדלי': וכתוב ומוחק. הוה במשכן שכן רשמי' בקרשים לידע איזה כן וזוג וכתב אות כזה וזאת כזה ופעמים שטעה ומוחק: מכבה ומבעיר. כחש שטח דזו הסמנין: מכה בפמיש. הוא גמר מלאכה שכן אומן מכה כפון מלאכה וזמן מכה כפטיס חייב אלא כגמר מלאכה (1) ומנינא דרישא דמנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אע"פ דלתי כלהו חדא אהא לחשמועין דלתי' עביד אריג כל מלאכה' שבעולס כשנת אחת כשנולס אחת אי אפשר שיחייב יוחי מארבעים חסותות (ה) דכללו שאר מלאכות תולדות להנך אבות ואשתכח דעביד אכ ותולדה דליה ולא מחייב אלא חדא:

שמתט שוטיין התכלת קושרין ומחירין שפמניטו נרדך לטול וחוטר וקורע נמי הוה כיריטות שכן יריטות שאלה עס ונקבה זו נקב קטן ועגול ריך לפרוע למטה ולמעלה את האקב שלא תהא התפירה עשויה קמטין אחרת: ושתי תפירות. הוא קשרן דלי לא קשרן לא קיימו ומחייב תרתי משוס קושר משוס חוסר: הצד צבי. מלאכת עורו וטוב' כחש"י בערותיין (1): ומלחו והמעברו. כש"ס מוקשה היינו מולח היינו מעבד אלא אפי' חד מנייהו ועייל שרטוט במקומו שטרוט מלאכות הוא: המחוקן. מגבר שטרו: מחתכו. הקלוטו ומחתכו לרעוע' וסגדלי': וכתוב ומוחק. הוה במשכן שכן רשמי' בקרשים לידע איזה כן וזוג וכתב אות כזה וזאת כזה ופעמים שטעה ומוחק: מכבה ומבעיר. כחש שטח דזו הסמנין: מכה בפמיש. הוא גמר מלאכה שכן אומן מכה כפון מלאכה וזמן מכה כפטיס חייב אלא כגמר מלאכה (1) ומנינא דרישא דמנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אע"פ דלתי כלהו חדא אהא לחשמועין דלתי' עביד אריג כל מלאכה' שבעולס כשנת אחת כשנולס אחת אי אפשר שיחייב יוחי מארבעים חסותות (ה) דכללו שאר מלאכות תולדות להנך אבות ואשתכח דעביד אכ ותולדה דליה ולא מחייב אלא חדא:

זויןם זאל ארוים קיאיין דיא פ'עוועם הבורר ער קלויקט אוים דיא מיסק פון דיא תבואה הסוין ער קיאיין דיא תבואה התפרגר ער זויפט דיא מעהל ויהש ער קענעם דיא מייג והאופה ער באקט פרוים וזנוו את הצמר ער שערט דיא וואל פון די שעפסין הפנני ער וואשט דיא וואל וחסנפצו ער בארשט דיא וואל והצובע ער פארקט דיא וואל והטווה ער שפינט דיא וואל והפיסד ער ציהט אן דיא פעדים צום וועבין והעושה שתי בתי גירין ער ציהט דורך צווייא לאנגע פעדים דורך דער רעם וואס אייגס ציהט ארויף אונ אייגס אראפ דורך צו ווארפין דעם דורך ווארף פאדים והאורז שני חומיין אונ ער וועקט צווייא פעדים והפוצע שני חומיין אונ ער צו שפאלט צווייא פעדים. דעם דורך ווארף פון די קנאווע אדער די קנאווע פון דורך ווארף והקושר ער פאר קניפוט והמסיר ער קניפוט אויף והתופר שתי תפירות אז ער גייט דורך צווייא נעקענט וקובע עי פנת התפור שתי תפירות ער רייקט אויף אפליקערדיגע לעביר ער זאל קענען גייען צווייא נעקענט והצר

זבי ער פאנגט אהערש השחמו ער לעקט אוים והפשיטו ער ציהט אפ דיא פעל פון אבהקה והסוין ער זאל ציט דיא פעל והפער און ער ארבעט אוים דיא פעל והסוין ער שאפט אפ די האר פון דיא פעל והפחטכו ער צו שניידים דיא פעל אויף ששיקע ער נוייע ער דארף ששיקער פעל צו זיין ארבעט והפחט שתי אותיות אז ער שרייבט צווייא אותיות והסווק עי פנת לכתוב שתי אותיות ער מעקט אפ געשרייבענע ער זאל קענען אויף דעם ארט שרייבן צווייא אותיות הובנה ער קאהעט והסותר ער צו ווארפט ער זאל אויף דעם ארט באהען והפכד ער פאר לעשט אפיער והפכד ער ציקרם אן אפיער הפכד בפמיש אז ער גייט דעם לעצמין קלאפ מיט דעם האקער אויף די ארבעט ווען ער באקט פערטיג דיא ארבעט אוים צו גלייכען זיא הטוציא ברשות דרשות אז ער קראנט ארוים פון שטוב אין נאם אדער פון נאם אין שטוב הרי אזי אבות מלאכות ארבעים חסר וזאת דאם וענען דער עיקר מלאכות נאם וענען גיווען אין

ג כל הכשר להצניע. שהא דבר העשוי לנזק אלס ומצניעים כמדהו. יש בו שיעור הראוי להגישו : אין חייב אלא המצניע. אם נעשה חביב על אלס א' והגישו חייב על הולחת אלס הולתו אלס אלס אלס אחר אליו חייב עליו ולגביה לכו מלככה היא : ד עצה. תכן על מו"י קמיות : כמלא פי גמל. שיעורו לול ממלא פי פרה וכמלא פי פרה לא מחייב כעלה דהא לא חוי לפרה : עמיר. קיין של שכלני : פי מלה. נישם מפי גדי הילכך עמיר דלא חוי לגדי לא מחייב כמלא פי גדי עד דליכא מלא פי טלה אבל עשבים הכול והוי לגדי ולטהא מחייב חפי' כמלא פי גדי : רחין. הראוין לאלס : בגרונרת. דזה שיעור לכל מחלל אלס בשבת אלס כמלא פי גדי לא לרחים לא חוי לגדי : ומצמרפין. כל חוכלי אלס זה עם זה : חוץ מקליפיהן. שתיחאובל אלס חוץ משל ימין. השיעור : ועקציהן. זכ הכרי דהוא ען כעלמא : וסובן. קליפת הסמים הנזרות מחמת הכתישה : ומורסנן. הגשר כנפה

קאהל אין מויל אין ער חייב עלי שם גלעקסער פון קנאביל ולי גלילי אונ גלעקסער פון ציבילע ימים פייקסער. אז ער פראגט ארום פייקמע גלעקסער אום שבת בגרונרת גרוים וויא אפיין אזי ער חייב ימים אז ער פראגט ארום פייקמע גלעקסער אום שבת כמלא פי גדי וויא פיר אציני נעקמ אריין מיט איין קאהל אין מויל אין ער חייב וזון הספיון זה עם זה צווייא מינים וקמשל תכן מיט עצתו רעבענען ויה גיט צו זאמען איינס מיט דאס אנדערע. אז ער האט גענוקען אביסול פראקסען שפרוי מיט אביסול ארבעס שפרוי אז זאמען אונ האט וויא אביסול ניקראגין אונ שבת פון שטוב אין גאס אדער פון גאס אין שטוב איז ער פשוט ספני שלא שוי בשעיהן טייל וויא זענען גיט גלייך מיט וייער שיעור פראקסע שפרוי איז דער שיעור וויא אקה נעקמ אריין אין מויל מיט איין קאהל אונ ארבעס שפרוי איז דער שיעור וויא אקעמיל נעקמ אריין מיט איין קאהל אין מויל המוציא אוכלים בגרונרת חייב אז ער פראגט ארום אום שבת מינים עסין וואס זענען גרוים ווי אפיין דארף ער גריינגען אקטאט ופצטרפין זה עם זה אונ אלע מינים עסין רעבענען ויה צו זאמען איינס מיט דאס אנדערע עם זאל ויין גרוים וויא אפיין. אז ער האט ארום ניקראגין אום שבת עקליכע מינים עסין מיט איין קאהל אונ דיא אלע מינים צו זאמען זענען גרוים וויא אפיין אזי ער חייב ספני ששוי בשעיהן טייל וויא זענען גלייך אין דעם שיעור וייל ועדער מין עסין בעזונדער איז דער שיעור צום ארום ניקראגין אום שבת עם זאל ויין גרוים וויא ארום חוץ פגליפיהן נאר דיא שאלאכין בגרונרת אונ דיא קעניגער ויקציהן אונ דיא וויידלעך וסובן אונ דיא דינע קליינע ומוסנן אונ

קשפן פערציג ווייניגער איינס : ג ועוד פני אחר אחר אונ גאך אפלי איון אנדערין האט קען ויזאגט פני הקש והתניני ועדער זאך וואס איז טייער בייא אפעקטער ער זאל דאס באהאלטן ופצניען כמדהו אונ אזוי אשטיקול נוי ער האט פון די זאך באהאלט קען אויך הוציא בשבת אונ ער האט דאס ארום ניקראגין אום שבת פון שטוב אין גאס אדער פון גאס אין שטוב חייב עלי חטאת דארף ער גריינגען דרויף אחטאת. אונ וער דאס האט ארום ניקראגין אפילו גיט דער וואס האט באהאלטן דארף ער אויך גריינגען אחטאת וכן שיינו כשר כמדהו אונ דיא זאך וואס איז גיט טייער בייא אפעקטער אונ זאל דאס באהאלטן וזון פצניען כמדהו אונ אזוי אשטיקול וויא ער האט באהאלט קען גיט. נאר בייא איין קענטש איז דאס טייער גינען צו באהאלטן והוציא בשבת אונ ער האט דאס ארום ניקראגין אום שטוב אין גאס אדער פון גאס אין שטוב איז חייב וויא כפצניען איז גיט מעהר חייב אחטאת נאר דער דאס האט דאס פריער באהאלטן. אבער אז איין אנדערער האט דאס ארום ניקראגין איז ער גיט חייב : ד המוציא תכן כמלא פי פרה אז ער פראגט ארום אום שבת שפרוי וויא פיל אקה נעקמ אריין מיט איין קאהל אין מויל איז ער חייב עצה כמלא פי גמל אז ער פראגט ארום אום שבת שפרוי פון ארבעס וויא פיר אקעמיל נעקמ אריין מיט איין קאהל אין מויל איז ער חייב שפרוי פון דיא זאמען וויא פיל אשעפס צעקמ אריין מיט איין קאהל אין מויל איז ער חייב ששים כמלא פי גדי אז ער פראגט ארום אום שבת נראו וויא פיר אציני נעקמ אריין מיט איין

רבי יהודה אומר הוין מקליפי עדשים שמתבשלות עמהן : ורמז"ס פירש אינאזל דמורס^ל
 הוא עבה וגרונן מסוכין :
 חוץ מקליפי עדשין . שמתבשלות עמהן . לאספיקו הקליפות ההלכות שכן נשרות כשעושה מהן
 גורן וקליפי הפול בזמן שהן לחים ומתבלגין עם הקליפתן לרבי יהודה מותרין עם החולבין לשיעור גרוגרות אבל
 יבשנים לא שאין נחלגין בקליפתן לפי שהן נראים כזוככין כקטרה ואין הלכה כרבי יהודה :

דיא גראבא קלייען דיא אלע זאכין רעכענען זיך פון ארבעס שמתבשלות זשה נוויל זיין ווערין
 גיט צו זאמען מיט עסינארטן רבי יהודה אומר הוין גראבא מיט דיא ארבעס ווערין זיין גירעכונג
 מקליפי עדשים רבי יהודה זאגט גאר דיא שאלאקין מיט דיא ארבעס צו זאמען :

גמרא שבת דף סט ע"ב

רש"י

כלסס ה' כלה כלי החילון דגכוסה דמלכות דכריהא אכרטם

אמר רב הונא היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת .
 מונה ששה ימים ומשמר יום אחד . הייא בר רב אובי משמר
 יום א' ומונה ששה . כמאי קא מיפלגי מר סבר כברייתו של
 עולם . ומ"ס כארם הראשון . מיתבי היה מהלך בדרך ואינו יודע
 אימתי שבת משמר יום אחד לששה מאי לאו מונה ששה ומשמר
 יום אחד . לא משמר יום אחד ומונה ששה . אי הכי משמר יום
 אחד לששה משמר יום אחד ומונה ששה מבעי ליה ועוד הניא
 היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ומשמר
 יום אחד תיובתא דר' הייא בר רב תיובתא . אמר רבא ככל יום

מונה ששה . מיום שסס
 אל לנו סכחה ומשמר
 השניעי : משמר יום אחד
 ומונה ששה . וכל יום
 שסס אל לנו אינו משמר
 לששה עשה מלאכה אבל יום
 המחרת משמר ולקמן מפרס
 דכהני שאינו משמר לא עבד
 נמי מלאכה אלא כלי פרנס'
 הוים : כברייתו של
 עולם . ימי חול מנט מחלה :

כארם הראשון . סברא כערב שבת ויום ראשון למיניו שבת היה : יום א' לששה . משמע לששה שטכרו :

אמר רב הונא היה מהלך בדרך או במדבר רב הונא
 זאגט ווען איינער איז גענאנגען אין וועג
 אדער ער איז גענאנגען אין דער מדבר זאגט
 יודע אימתי שבת אונ ער ווייס גיט וועלכער טאג
 איז שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד ציילט ער
 זעקס טעג פון דעם טאג וואס ער האט אנגע-
 הויבן טראקטין ווערין דעם שבת . אונ דעם
 זיבעטן טאג הייט ער אים צו האלטן אזוי וויא
 שבת . הייא בר רב זאגט משמר יום אחד ומונה ששה
 דעם טאג וואס ער האט אנגעהויבן טראקטין
 ווערין דעם שבת . זאל ער גאר גיט רעכענען .
 גאר דיא נאכט נאך דעם טאג . אונ בארענדיגען
 טאג זאל ער היטען וויא שבת . אונ נאך דעם
 סארענדיגען טאג זאל ער ציילן זעקס טעג .
 אונ דעם זיבעטן טאג ווייטער מאכין שבת .
 אונ אזוי זאל ער טאהן אדער פרי ער וועט זיך
 דערמאנען דעם ריכטיגען שבת . אדער פרי ער
 וועט קומען צווישען יודין . זאגט דיא גמרא
 צמאי קא פלגי אין וואס קריגט רב הונא מיט רבי
 הייא מר סבר כברייתו שי עולם רב הונא האלט מען
 זאל טאהן וויא עם איז גינען ווען דיא וועלט
 איז בשאפין גינארין . פריער זענען גינען זעקס
 וואקערדיגע טעג . נאכדעם איז גינען שבת יפר
 פון כארם הראשון אונ רבי הייא האלט מען זאל
 טאהן וויא אדם הראשון האט גיטאהן אדם
 הראשון איז בשאפין גינארין פרייטאג . האט ער
 צייא נאכט געהאלטן שבת אונ בארענדיגען
 טאג שבת . נאכדעם האט ער געציילט זעקס

טעג אונ האט דעם זיבעטן טאג ווייטער געמאכט
 שבת . זאל ער אויף אזוי טאהן . זאגט דיא גמרא
 מיתבי איך וועל דיר פרעגין אקשניא היה יתברך בדרך
 ואינו יודע אימתי שבת אויב ער איז גענאנגען אין
 וועג אונ ער ווייס גיט ווען איז שבת משמר יום
 אחד לששה זאל ער היטען איין טאג צו זעקס טעג
 באינאיינעם מען דען גיט מונה ששה ומשמר יום אחד
 ער ציילט אפ זעקס טעג אונ ער הייט דעם
 זיבעטן טאג . אזוי וויא שבת . איז דאך אקשניא
 אויף הייא בר רב . ענטפערט דיא גמרא יא גיין
 מען קען זאגן אז מען מיינט משמר יום אחד ומונה
 ששה פריער הייט ער דעם איין טאג אזוי וויא
 שבת נאכדעם ציילט ער זעקס טעג צום אנדערין
 שבת . פריערט דיא גמרא יא הכי אויב זענן זאל
 אזוי מיינען פאר וואס שמיים משמר יום אחד לששה
 ער הייט איין טאג צו זעקס טעג . מיינט מען דאך
 ער הייט איין טאג צו דיא זעקס טעג וואס ער
 האט שוין אפגעציילט . אויב עם איז וויא רבי
 הייא בר רב זאגט משמר יום אחד ומונה ששה קבעי גיה
 דאך דאך שמיין ער הייט איין טאג איז ציילט
 זעקס טאג ועוד פניא נאך האבין מיר גילערונגט
 היה יתברך בדרך יא בדרך ואינו יודע אימתי שבת אויב
 ער איז גענאנגען אין וועג אדער אין דער מדבר
 אונ ער ווייס גיט וועלכער טאג איז שבת מונה
 ששה ומשמר יום אחד ציילט ער אפ זעקס טעג אונ
 דעם זיבעטן טאג הייט ער וויא שבת תיובתא דרבי
 הייא בר רב תיובתא איז דאך אקשניא אויף רבי הייא
 בר רב . אונ עם פלייבט אקשניא אפר רבי פגי יום

אחזקאל נהיה כדקא יתה בגין כלנה אקרו עת ודא חיהו דכתיב עשה לךמה ככל עת ת"ח כומתא דהו ישראל כארעא קדישא חינון הוו משכי ברכאן מלעילא לתתא וכד נפקי ישראל מארעא קדישא עלאו תחית רשו תורא וברכאן אחמנטו מעלתא. ת"ח יעקב הוי תוחת רשו קדישא כיון דנסיק מארעא עלא כרשו אחרא ועד לא עלא תוחת רשו אחרא אחגלי עליה קב"ה כחלתא וחמא כל מאי דחמא ואלו עמיה מלאכין קדישין עד דליחיב על כירא וכיון דליחיב על כירא סליק מייא לגביה וכן הוה משע דמתמן אודמנא ליה אחתיה רוח דמלא כירא לא סלקא אלנו כד חמא ער' דיליה לאחמבר' כהדיה :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הל' תלמוד תורה פ"א

ספר הרזק ח' ב' ע"ב

(א) עד אימתי חייב ללמוד תורה עד יום מותו שנא' ופן יסורו מלכך כל ימי חיך וכל זמן שלא יעסק בלימוד הוא שוכח: (ב) וחייב לשלש את זמן למודו שלוש בתורה שבכתב. ושלוש בתורה שבעל פה. ושלוש ויבין וישכל אחריה דבר מראשיתו ויוציא דבר מדבר וידי' דבר לרבו ויבין במדות שהתורה יוצא האסור והמוטר בתן מדבריה שלמד מה בעל אומנות והיה עוסק במלאכה ג' שעות ביום

(א) עד אימתי חייב ללמוד תורה כיון ויזא לאנג' כוון אפענקמש לערנען הורכה עד יום מותו כיון דעם טאג וואס ער שטארבט שטאנדט ויזא עם שטייט אין פסוק יפן יסורו מלכך כל ימי חיך מאקער וועלן דיא רייד פון דיא תורה אפגיטאדן ווערין פון דיין הארצין אזוי לאנג ויזא דו וועסט לעבין זענען דיא יודין פארקאטן אזוי לאנג ויזא וועלן לעבין זאלן ויזא גיט פארנעסן די תורה נגי יפן שלא יעסק גלייבד האט שוכח אז אזוי לאנג ויזא ער וועט גיט לערנען וועט ער פארנעסן. דריבער כוון מען לערנען תורה אזוי לאנג ויזא מען לעבט. ביו צום שטארבין: (ב) ותיב לשש את היום למדו דיא צייט וואס ער לערנט כוון ער איינטיילן אין דריי טייל שטיש בתורה שבכתב אדרימאל צייט זאל ער לערנען תורה גביאים פרובים וואס ויזא זענען געשריבען וישש בתורה שבעי פה אדרימל צייט זאל ער לערנען דיא אויסקוויינגסטע תורה ומשניות נקרא וישש ביו וישש אחריה דבר מראשיתו אזן נאך אדרימל צייט זאל ער פארשטיין אזן זאל זיך קלונען צו וויסען פון אנהייב וואס דער סוף פון דער זאך וועט ויין וידיא דבר מדבר אזן ער זאל אויסקוויינען ואפלערנען

יהיו דבריו מועטים בקול נמוך. מעט שוקק ומעט נאנוות הטעם חסילו על האמת ולא יעבור על לשונו כוון ולא יעב כבוד משקים כלאמר כיומיכי לא ישתני כבוד משקים ואעליו מפני ידך כדל ישתני כי זעם מאלתני. ובשקולא תורה וכביאס וככתובים ובתלמוד ורואה הנמול והטעם ויודע כי עלמו ממעיו וכיפ

גדרשת בהן עד שירע היאך הוא עוקר המדות והאיך השמיעה וענין זה הוא הנקרא גמרא: (א) כיצד היה ובתורה תשע אותן התשע קורא כל מוזן בתורה ויהיו דבריו מועטים ויגיע רייד זאלין ויין ווייניג וקיי נסוד אזן אנדערענען שטיקמע וועסט שחוק

אזן ווייניג לאכין וועט שביעות ה' אפילו על האמת אזן אפילו אויף אקט זאל ער ווייניג שווערין בייא נאט וזא יעבור על לשונו קונ אזן אויף ויין צונג זאל גיט איבער גיין אליגען וער זאל גיין ליגען זאנן וזא יעב כבוד משקים אזן ער זאל גיט וזען מיט אפארזאמלונג מענקעלען וואס לאכין נאט דריבער ויזא דער נביא ירמיהו האט גיזאנט יא ישתני כבוד משקים ואעליו איה ביו גיט גיזעסן מיט אפארזאמלונג מענקעלען וואס לאכין איה זאל מיט פרייען מיט ויזא הפני דה ביד לשתי וענין דיין האנט וואס דה האנט ביה גישטראמט ביו איה גיזעסן זאלין בי וועט מלאמני ווארום דה האסט ביה פיר געמאכט מיט דיין פעם וקשקשא בתורה ובגביאים ובכתובים ובתלמוד אזן ווען ער ליענט אין תורה אדער אין גביאיות אדער אין כתובים אדער אין נקרא ורואה הנמול והעונש אזן ער זעהט דיא טובות אזן דיא שטראף וואס גאט מוהט ויודע כי יצטיו מעשו אזן ער ויזא אז ויזען שלעקעט מעשים זענען שטארק יגיט

אין זאך פון דיא אנדערע זאך ויהיה דבר דבר אזן ער זאל פארגלייכין איין זאך צו די אנדערע זאך. די ביינע זאכין זאלין האבן איין דין וגיין במדות שמתורה נדרשה בהן אזן ער זאל פארשטיין דיא דרייצען מדות וואס דיא תורה ווערט געלערנט דורך ויזא ער שבע איה הוא יקרא המדות ביו ער וועט וויסען וועלכע זענען דער עיקר מדות ויהי יוצא האסט והמטר אזן ויזא אזוי לערנט מען די וויסען וועלכעס איז אסור אזן וועלכעס איז מותר וביזא בהם ברכים שלמד מהי השמיעה אזן נאך אזעלכע זאכין וואס עם ווערט אפגייערונט וואס איינער האט געהערט פון דעם אנדערין נער רבי האט געהערט פון ויין רבי אזן ויין רבי פון אפריצערדיגע רבי ביו דיא יודין וועלכע האבן געהערט פון משה רבינו עליו השלום זענן זה הוא הנקרא גמרא אזן דער לערנען ווערט גערופן נקרא: (א) כיצד ויזא אזן זאל ויין דאס לערנען יהי בעל אומנות אויב ער איז גינען אין ארבייטער יהי עוסק בגמרא ג' שעות ביום אזן ער האט גיטאדן ויין ארבעט דרייא איה גינען אין יחידה משע אזן תורה האט ער גילערנט גיין שעה איתו המשע דיא גיין שעה קורא ביו פה בתורה

אמרו חכמים כל המלמד את בנו תורה כאלו למדה חפלות. כד"א בתורה שבע"ס אבל תורה שככתב לא ילמד אותה לכתחלה ואם למדה אינו כמלמדה חפלות :

דיא וזך האמ דיא תורה געמייגט. און עס איז גיט אזוי אפרי חכמים דיא חכמים האבין גיזאגט פי המלמד את בנו תורה דער מענטש וואס לערונט זיין טאכטער תורה גאלי פסדה חפלות. איז גלייך וויא ער וואלט איר גילערונט אזוי אזאך וואס עס גיזט איר גיט בטה דברים אפריים ווען ועגען דיא רייד גיזאגט גינארין אז אאשה זאל גיט לערנען תורה בתורה שבעל פה די תורה וואס איז גילערונט גינארין אופנייגט אזוי ווי גמרא אבד תורה שבעל פה אבער דיא לערנענע תורה וואס איז תורה נכתבים לא ילמד אותה לבתפלה דארף מען דאס אויף גיט לערנען מיט איר וואס פסדה אונ אויב ער האט מיט איר גילערונט וזנדין איז בפתחה חפלות קען מען גיט זאגן אז עס איז גלייך וויא ער וואלט מיט איר גילערונט נארענשקייט :

ויצא יום ג תורה

אונקלוס

המשנה בתחילת ד"א יהוה נפשי יה יהו יהוה. יוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ה' רמיתו היה אל שם ב"ן שבשליה בניקוד חולם :

בנקיים יעקב קים דמימד
אם יהי מימדא דני במעדי
ויסרני בארמא הדא
די אנא אזיל ויתן לי
לחמא דמיבד וכסו
למ' ב'ש. כא ואתוב
תוא ונתן לי לחם. פקודה שער מו :

בעל הטורים
(א) וידר. ג' כחם' ודרר יעקב ודרר יפתח. לומר שדריקים היו ודרורין והראשון ענבר היה יעקב והוא אשר נשע לב' דרר לאביר יעקב למה אמר אשר יעקב לפי שהוא פתח כדורים חמלה : לנכוס. כי כחם' הכא וזיךד לנכוס את הכנורים מלמד שיעקב היה כסן גדול כדא' ככ"ר אמר הקב"ה למיכל אתה עשית יעקב כה"ג בעל מוס שהוא לולע על ירכו חייך שאתה רש"י

אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמור לי הכסות הללו שהכתיב להיות הם עמדי כמו שאמר לי והנה אנכי עמך : ושמרני. כמו שאמר לי שמרתיך בכל אשר תלך : ותן לי לחם לאכול. כמו שאמר כי לא אעזוב והמקל לחם את קרובי נעזב שאמר ולא ראתי לדיק נעזב וזרעו מתקל לחם (תהלים לו) : (כא) ושברתי. כמו ממוק כשכל בניי. שוי לכריכך פי' אכל לכריכך אל תנון אלף כבושה ולא כיווק מכדי דמיס ואמר מי כפ' כיסוי הדם לעולם ויחלל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילכס ויחכסה כפי מה שיש לו וכיון שהקב"ה הכתיבו על הלחם לחלל איכ' ודאי הכתיבו נמי על נגד לנכוס רעת וקנים מבעלי התוספות

(כ) אם יהיה אלהים עמדי. פשוטה דקרא און זה תנאי אלא רשון שבעה כן יהיה אלהים עמדי וגו' וכל אשר שאל שאל מן אהר את ר' יהושע בן לוי. היבין מצינו פירוש לתורה אלהים

הימען אויף דעם וועג וואס איך גיאי ונתן אונ ער צו זאגן אם אז גאט ויעט זיין מיט מיר אזוי וויא ער איז מיר מקטים ושמרני אונ ער וועט מיר ספר הישר

מיט זיינע ווייער אונ קינדער אונ ניו זאגנין פארקעגן ווען אונעם פון לבן ווי עס שטייט אין דיא קרדה האט (תק לישואל ע"ט) (ח"ב) ביר"מ 8 1 מען

בְּשֵׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהִיָּה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים:
כִּבּ וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שִׁמְתִי מִצְבֵּה יְהוָה בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתְּנֶנִּי עֲשֵׂה

בְּשֵׁלָם לְבֵית אָבִי וְהִיָּה
 לִי לֵאלֹהִים:
 כִּבּ וְהָאֵבֶן הַזֹּאת דִּי שִׁמְתִי
 קִמַּם תַּחֵי לְצִבְיָה פְּלִת
 עֲלֵיהּ קִדְּם יִי וְכִלְּ דִי תַמְן
 לִי קִדְּ תֵן עֲשֵׂה
 תִּרְא וְהָאֵבֶן הַזֹּאת פֶּסֶל כִּסֵּיב בִּי ע

בעל המורים

נרד לטות כה"ג למעלה כמקומו ו'ס ונתן לי לחם לחבל וכגד ללבוש ש'מקיס לי הכהנים שקייתי מעשו הפענזה סימה ככסותה רש"י

שאלר לי והיכוותך אל הארמה: בשלום. שלם מן התפא שלחן אלמד מדרכי לבן: הדרה זו' לי לאלהים. שחול שמו עלי מתחילה ועד סוף שלא יונא פולן בורטי כמ"ס קשר דברתי לך והכסחה זו הכסונו (לכרסם שאלמר לבות לך ללחיס ולרשך אחרך (לפול זו) ארשך מיוחס שלא ימלא בו שום פסול: (כב) והצבן הזאת. כך מפורס וי"ו זו של והצבן אס מפסה לי זאת אלה ויאף אלי טעסה ויא: והצבן הזאת אשר שמת' מצבה ונ'. מפדן ארס כשאלמר לו קום עלה בית אל (לקמן לה)

דעה זקנים

שעשיר בניו אמר לו לוי שהקדישו לשנים אמר לו ומה ראה להקדישו לוי והוא לא ה' שעשיר אמר לו שעשה יעקב סבב בניו כשלאים הונכסך נדרר להעשירי הובנים הדיך תהדחתם דבריותי זה:

וע"פ שיעקב יאלמר שסם טויה יו"י ללחיס ותחיו כשתי רשיות ת"ו. וע"פ אר"ק שחלטים טויה פוסט. ולקח לו מימרה וי"י לפסעט עלי אס לא יקיס נדלו כמי שיקבל עניו. וכמו שנוקחין ארס דכר למכס ועד ע"ד שלקח יוסעס חלכין כשחמט ותעדל גשו כן לקח יעקב מימרה דס' כשחיר עלי. ועיין חלכין טורה על פסוק זס וכדמל'ן:

פירוש לתורת אלהים

אזן איה וועל מיה אום קערין גשלוים צו מיי פאסער און זיגן איה ואל מיה גיש אפ לענגען ד ווענין פון לכן ויהי און גאמט נועם צו מיר ניי אגאמט. רש"י שרייבט דאס מיינוגן קען ער וועו סאכין ריהען זיין גאמען אויף מיר פון אנהיי ביה סוף עם נועם גיש גיפגען ווערין גיין פסו אין מיינע קינדער: (כב) והצבן הזאת אשר שמת' מצב דעם שמיין וואס איהו קאב גיטאקיש פא אבאשטאנד. ויהי בית גידיס נועם זיין גאמט דו כ'לומר איה וועל דיגען גאמט ביה ולי אשר תמן און אלץ וואס דו נועקס מיר געפיין זשי וועל א

והענין געלייגען ציחת אין גלות נועם גאמט זיי געזאגן סאפעלע סובות ווען זיי וועלין אויפקלייטן ווערין:

רש"י

הארמה הזאת: והיה ה' לי לאלהים. ש'מיעניי בכל מעשי: (כב) עשר מעשרנו לך. להקריב לפניך עולה:

שפתי חכמים

דל"כ היה נרד למעלה מחבלו כדי יתקן בגדים ונתחל שלא יסע לו לחם לחבלו והפס"ו הכסיו על הלחם לחבלו (המרה"י): ו (מדי) וחסו ג"כ מכלל הסכסכות מ"ס דל"כ אמר את אשר דברתי לך ופרש"י לנרדך ועלך וחס לא יהיה שלם מן הכספה וינזר מדרכי לבן כדל"כ אלה תקיים מה שאלמר עלי כמו כל הכסמות של הקב"ה סוף על תחילי שלא ירוס הכסוף: ו ר"ל שבו וסיס ה' לי ונ"י הוא מכלל הסכסכות ולא שחזר הנודר שנודר דל"כ חס לא לא יתקיימו הסכסכות מללו מחייב הוא שבויה ה' לו ללחיס: ו' לכן מיייתי רש"י וכן שלא תקסה על התרגום מניל

כתרגומו אהי פלח עלה קדם ה' וכן ה טסה בשוכו

הלום הטולם

(כא) והיה ה' לי לאלהים. וכתרגום וסיס מימרה דס' לי ללחיס. וכדל"כ מבר"ס ל' הכיאל איהו אחר הקסע לו למע טויה התרגום מפסעס כהכות ולא מיעס כפסוקו ש' יסי לי ללחיס. וחי' וז' עקסע לו לסחורנו דל"כ שייך טעם טו"ס יסי ללחיס. והלא עס טו"ס טוה עס טעמס וזמר טעס ללחיס. סלחיס טוה תולר לכופסס ורוחניס רייניס. וד"ק יתכן שיעקב יאלמר שסם טויה יו"י ללחיס ותחיו כשתי רשיות ת"ו. וע"פ אר"ק שחלטים טויה פוסט. ולקח לו מימרה וי"י לפסעט עלי אס לא יקיס נדלו כמי שיקבל עניו. וכמו שנוקחין ארס דכר למכס ועד ע"ד שלקח יוסעס חלכין כשחמט ותעדל גשו כן לקח יעקב מימרה דס' כשחיר עלי. ועיין חלכין טורה על פסוק זס וכדמל'ן:

לקושים על התורה

(כא) ויהי ה' לי לאלהים. דער מדרש זאגט גאמט האם גיאמט צו יעקב וי"ל דו האמט גיאמט וקרה ה' לי לאלהים. ודיקער זאג איה דיר אלע סובות אונ גברות וואס איה וועל געפיין דיגען קינדער וועל איה זיי געפיין מייט דעם ווארם וקרה. ווארם דער ווארם וקרה וייזט אויף וואס עס איז גייווען אונ געס נועם זיין. קרה איז דערשייטש עס איז גייווען. וקרה איז דערשייטש עס נועם זיין. אהוי האמט יעקב גיטאקיש אנדר איה גיי צו לכן דארט וועל איה געוויס גיש קענען דינען גאמט אהוי ווי איה קאב אים געריקט ווען איה גיין גייווען ביי מיין סאפער. אז גאמט נועם מיה צוריק גריינגען צו מיין סאפער וועל איה דינען גאמט סאפיל. פאר דו גייסט וואס איה גיין גייווען ביי לכן. וועל איה אדזינען ווען איה וועל צוריק קימען צו מיין סאפער. אונ אהוי האמט גאמט צו. גיאמט דו יתין. קר נועם זיי געפיין סאפעלע סובות. פאר דו גייסט וואס זיי האענין געלייגען ציחת אין גלות נועם גאמט זיי געזאגן סאפעלע סובות ווען זיי וועלין אויפקלייטן ווערין:

ספר הישר

אזן קען בייגט זיך פאר אים. און דאן זאל'ס זאגט דן קאמ אר"ן וואס מען פלעגט אים. אנקערע קענען שייך פא פון גאלד אנער פון זי'כער אצורה פון אונקעניש אין וואקסעל שעות אונ דו ציחה ציחה וואס צו זיך דעם קא פון אונקעלע שפערין אונ דו ציחה זאגט אלץ וואס פלעגט איד. אונ אונקעלע תרשים ונען גען דינען דו ר' דת' האמט אונקעלע פון אונקעלע. לכן האמט געזען תרשים אים דת' אונ האמט זיי גיש געפינען. אונ לכן יתבב

הארמה הזאת: והיה ה' לי לאלהים. ש'מיעניי בכל מעשי: (כב) עשר מעשרנו לך. להקריב לפניך עולה: שפתי חכמים

דל"כ היה נרד למעלה מחבלו כדי יתקן בגדים ונתחל שלא יסע לו לחם לחבלו והפס"ו הכסיו על הלחם לחבלו (המרה"י): ו (מדי) וחסו ג"כ מכלל הסכסכות מ"ס דל"כ אמר את אשר דברתי לך ופרש"י לנרדך ועלך וחס לא יהיה שלם מן הכספה וינזר מדרכי לבן כדל"כ אלה תקיים מה שאלמר עלי כמו כל הכסמות של הקב"ה סוף על תחילי שלא ירוס הכסוף: ו ר"ל שבו וסיס ה' לי ונ"י הוא מכלל הסכסכות ולא שחזר הנודר שנודר דל"כ חס לא לא יתקיימו הסכסכות מללו מחייב הוא שבויה ה' לו ללחיס: ו' לכן מיייתי רש"י וכן שלא תקסה על התרגום מניל

כתרגומו אהי פלח עלה קדם ה' וכן ה טסה בשוכו

הלום הטולם

(כא) והיה ה' לי לאלהים. וכתרגום וסיס מימרה דס' לי ללחיס. וכדל"כ מבר"ס ל' הכיאל איהו אחר הקסע לו למע טויה התרגום מפסעס כהכות ולא מיעס כפסוקו ש' יסי לי ללחיס. וחי' וז' עקסע לו לסחורנו דל"כ שייך טעם טו"ס יסי ללחיס. והלא עס טו"ס טוה עס טעמס וזמר טעס ללחיס. סלחיס טוה תולר לכופסס ורוחניס רייניס. וד"ק יתכן שיעקב יאלמר שסם טויה יו"י ללחיס ותחיו כשתי רשיות ת"ו. וע"פ אר"ק שחלטים טויה פוסט. ולקח לו מימרה וי"י לפסעט עלי אס לא יקיס נדלו כמי שיקבל עניו. וכמו שנוקחין ארס דכר למכס ועד ע"ד שלקח יוסעס חלכין כשחמט ותעדל גשו כן לקח יעקב מימרה דס' כשחיר עלי. ועיין חלכין טורה על פסוק זס וכדמל'ן:

לקושים על התורה

(כא) ויהי ה' לי לאלהים. דער מדרש זאגט גאמט האם גיאמט צו יעקב וי"ל דו האמט גיאמט וקרה ה' לי לאלהים. ודיקער זאג איה דיר אלע סובות אונ גברות וואס איה וועל געפיין דיגען קינדער וועל איה זיי געפיין מייט דעם ווארם וקרה. ווארם דער ווארם וקרה וייזט אויף וואס עס איז גייווען אונ געס נועם זיין. קרה איז דערשייטש עס איז גייווען. וקרה איז דערשייטש עס נועם זיין. אהוי האמט יעקב גיטאקיש אנדר איה גיי צו לכן דארט וועל איה געוויס גיש קענען דינען גאמט אהוי ווי איה קאב אים געריקט ווען איה גיין גייווען ביי מיין סאפער. אז גאמט נועם מיה צוריק גריינגען צו מיין סאפער וועל איה דינען גאמט סאפיל. פאר דו גייסט וואס איה גיין גייווען ביי לכן. וועל איה אדזינען ווען איה וועל צוריק קימען צו מיין סאפער. אונ אהוי האמט גאמט צו. גיאמט דו יתין. קר נועם זיי געפיין סאפעלע סובות. פאר דו גייסט וואס זיי האענין געלייגען ציחת אין גלות נועם גאמט זיי געזאגן סאפעלע סובות ווען זיי וועלין אויפקלייטן ווערין:

ספר הישר

אזן קען בייגט זיך פאר אים. און דאן זאל'ס זאגט דן קאמ אר"ן וואס מען פלעגט אים. אנקערע קענען שייך פא פון גאלד אנער פון זי'כער אצורה פון אונקעניש אין וואקסעל שעות אונ דו ציחה ציחה וואס צו זיך דעם קא פון אונקעלע שפערין אונ דו ציחה זאגט אלץ וואס פלעגט איד. אונ אונקעלע תרשים ונען גען דינען דו ר' דת' האמט אונקעלע פון אונקעלע. לכן האמט געזען תרשים אים דת' אונ האמט זיי גיש געפינען. אונ לכן יתבב

אפרשיניה קדמך: * ונמל
 יעקב רגלוהי וואל
 קארעא בני מדינחא:
 * וזוא והא בירא
 פחקלא והא תכון תלחא
 עדרין דעאן רבי'עיו

אעשרנו לך: כט שני א וישא יעקב
 רגליו וילך ארצה בניקדם: ב וירא
 והנה באר בשדה והנה עשם
 שלישה עדרריצאן רבצים עליה פי

בעל המורים

(כ) עשר אפרשו. בני וזו כל המצוה אל יבזו יומר מחומש:
 (ג) וירא וסע כאר כשרה. אמרה לו אמו כמו שאנכי יפת תואר
 ונדמתי על הכאר כן יסיה לך מנחתו אחי אם תראה שיהא
 כחואריהו כח מולך: וסנה כאר כשרה. רמו לכאר שהיה לישראל

רש"י

מה נאמר אם ילכ יעקב ומלכה וגו' ויסק עליה נסך:
 (ח) וישא יעקב רגליו. משתכבשר כשרה עונה
 שהוכטח כשמירה נשא לבו את רגליו ועשה קל ללכת.
 כעמחאו אבל לא על המזבח זס דוקא ומ"ט וכל אשר

רש"י

(א) וישא יעקב רגליו. מתוך שהבטיחו הקב"ה חלך
 בשמחה ובמרוצה: בני קדם. ארם כדכתיב ארם
 מקום: (ב) רבצים עליה. סממניו:

שפתי חכמים

סגרנחמו כן לדוקא על מלכז וי פלח לפני הקב"ה וחי דלס
 לסוף כן עשה ח"כ ש"מ שנס מחמ"ס היה דעחו כן ויהיה
 ויהי ה' לי לאלהים על תמלו ואל נדר ולכן תרגם: וסי פלח
 עלה קדם ה' ר"ל ודאי הוא שיקריב קרבנות חסי' לא ישמור
 תחו' לי וגו' דמשמע שאם לא ישמור לו' הסתעחות לא ישאר

הליכת יעקב לחרן

ימות. אבל אם לא היה פת מוחו. כל הסבות וכל התלוים לא
 המייתו. וז"ל חז"ל כמליחם. כדכא עטין רגליו. לפי הנראה
 הוא לסוף הרגלים נושאים הכרס. אבל האמת הוא אם לא היה
 טחון ממלכל ומסקה כדכתיב לא ה' כח כרגליו שילבו. כמאמר
 חז"ל דוק ככתיב ותשכח כנגרי. וכן עטין לכא רגליו. לפי הנראה
 הרגלים נושאים סל. וכאמת הוא כהפך סלג טשא הוא הרגלים.
 בתחלה משכב סלג דרכי. רליוס רחוב ילך. וכאשר נשאר סלג
 שילך לרחוב פלוגי לא ילכו רגליו לרחוב אחר רק לרחוב זה סלג
 חקן ילכו גם סרגלים. מלל סלג טשא רגליו לתקום שהכר
 רוגה. וכן וישא יעקב רגליו. לא הרגלים נשאו את יעקב. ר"ל
 בתחלה כשטור יעקב שבתקרה הוא סוגך לתרו מחמו שנתה עטו
 הוא מוכרח לברוח לתרו. וזס ה' נקרה סרגלי יעקב נושאים
 את יעקב. ר"ל הסבות והמקרות שקרו ליעקב מהם נושאים
 אוחו לתרו. ר"ל ע"פ ס"פ ויברך ה' חוקך רגליו כלומר
 ככחול. אבל אחר עטין הסבות והנראה הרגליו ברוד טוף
 יעקב כי לא בתקרה ה' כל מה שאירע לו ע"ס עטו והכל ה'י
 מאתו ית'. ע"כ אמר וישא יעקב רגליו. יעקב נשא כל כוחותיו
 יעקב כעמחו ה' ר"ל מוכרח לילך לתרו לכן עטו לכן משכן
 יבנה כל בית ישראל. רק זס הפעול סביא אס הסבות שיכט
 ללכחו לתרו. וגם הסבות כעמחו כל סכס וסכס היותם סתלים
 כעני עמחם כמו שיטור:

פירוש לתורת אלהים

אם שיידין מעשר פון דייגעמ וועגין: (א) וישא יעקב
 רגליו אונ יעקב האם אויף גיהויגין וייגע פים,
 ויש' שרייבם ויזא גאם האם אים גיגאן אונגע
 כשורה אז ער וועם אים היסקען איז אונן הארץ
 גריגן גיזוארין אונ ער גאר האם גיקעגם געה גיין

הישר

האם מיר גיטאדן, ער איז געקוקען צו מיר זאגעט אונ
 איה האב אים אריין גענוקען צו מיר אין שטוב מיט קבור
 אונ האב אים גרויס געמאכט אונ האב אים גיקעגין סיגע
 צוויי שטעקס פאר ווייבער אונ האב אים גיקעגין מיניע
 צוויי דריקטען, אונ אויגס איז ער רייה גיזוארין ווייז גאם
 האט אים רייה געמאכט, אונ ער האט שעקסין אונ רינדער
 איילען קעקען קעקם דריקטען וילפער גאלד, אונ ווען
 איה בין געגאנגען שערין די וואל אין מיניע שעקטין האט
 ער מ'יך פארנוקען אונ איז אונקלאפין פון מיר אונ אסילו
 מין גאם האט ער זיגענוקען אונ מיניע שטעקטען האט ער
 געסידן ווי די געפאנגענע, ער האט אסילו יעם גילאזין
 איה זאט ני קישין איה האב אים גילאזין ביי יעם סיה

ספר

יעקב האבין זיך געקריגט באקעם זענען זייא איבער
 געשען גיזוארין אונ האבין גיקעגין צו זאגען אונ רגן
 איז געגאנגען צו זיך אז אהיים אונ יעקב איז געגאנגען זיין
 וועג, ער זאג' קעגן צו געגן, ווי רגן איז געקוקען צו זיך
 אהיים האט ער געשליקט זיין ווהן גער וואס ער איז אלט
 גינען זיגען אונ צוואנגיג יודער אונ מיט אים האט ער
 געשליקט זעהן קעגנשין אונ אבי חרן רער ווהן מין ערין
 רער אייניקיה מן בחור, זיי זאגין גיין קעגנשין צו גע'ו
 זייא זענען געגאנגען מיט איין אנדער וועג יעקב זאג' זיי
 גיט קרעפין אונ זיי זענען געקוקען צו גע'ו אונ האבין
 גיזאגט צו אים אזוי האט גיזאגט רגן רער ברודער מין
 זיין מוטער, דו האקט גינעטע וואס זיין ברודער יעקב
 (תק לישראל ע"ט) (ח"ב)

ב בת ישראל שנשאת לכהן. חסלו עבדי מלוג ואלו מסוס וחי קין כהן שקנה קסין כלו' כלשה סאה קיינו על כהן קמה אלו העבדי' וכתיב וכהן כי יקנה נפש קיין כספו חל' קיין כספו ולא למדשו כפי וכהן כי יקנה קיין כספו נפש סטנדרו על כהן קמה נפש הא יוכל בו (3): ג והניחה מעוברת. חל'ש סה' לה כנים ממט והיא אוכלת בתרומ' : לא יאכלו עבדיה. לאו ברזל בתרומה למי סהן על יורשים וכן לשובר חלק כהן חין לעובר כה להאכלם בתרומה זה מסוס דקסבר שבר כמתי זר אה' או מסוס דקסבר ילוד מאכל חל'ט ילוד ח'ט מאכל דכתיב וילוד ביתו הם יאכלו קיי כיה הם יאכלו: שהעובר פוסל. חס' כה כהן למד' הא והניחה משכרת חין לה חמר וחינו מאכיל. דבריו ר"י. אמרו לו מאחר שהערת לנו על בת ישראל לכהן. ואינו מלשוכ לבית חביה: שטס יהיה בת ישראל לכהן משכרת חין לעובר כה להאכלה והיא הדין לעבדו :

זייא וענן שיייערער גינארין וענען זיי שיייערער גינארין צו איר דאס איז איר פארדינגסט. צום סאן גיהער גאר וואס זייא ארבעטין. דארקער הויקט דאס מלוג וואס פליקען דער סאן פליקט גאר אפ פון זייא דעם פארדינגסט אף על פי שהיא חייב במשנתו האמשי ער איז חייב זייא צו געבין קוונות. פון דעקסטענין זיי איז לא יאכלו בגריפה סארין זייא גיט עסין תרוקה. ווייל דער נוף פון דיא קנעכט זייא דער צו איר האבען זייא דעם דין זייא זייא. אזוי וויא זייא סאר גיט עסין תרוקה נוארום זיא איז אהללה אזוי סארין אירע קנעכט אויך גיט עסין תרוקה וזיי מן עבדי זיא ביי דאס ווערם גירושין עבדי צאן ברזל זיייערנע קנעכט אס פון זייא אויב זייא שטארבין שטארבין זייא צו אים איז ויין סארין וואס הותרו הותרו זי אונ אויב זייא וענען שיייערער גינארין וענען זייא שיייערער גינארין צו אים איז ויין פארדינגסט. דארקער ווערין זייא גירושין עבדי צאן ברזל. דיא קנעכט זייא ווען אזוי וויא איינין זייא דער אשה האזי וואס חייב בגאריהן ווייל ווען ער גיט איר ארבעט ער שטארבט מו ער איר אייגיג צו שטעלן דיא קנעכט אדער באזעהלן פאר זייא. דריבער הייסן דיא קנעכט זייא ווען זיי איז יאכדי בגרופה מענין דיא קנעכט עסין תרוקה : ב' ב' ישראי שניפה לבתו אטאקטער פון אישקאל איז גינוסקען גינארין צו אבהן הגריפה יו עבדים זיא האמ אים אריין גינארבאט קנעכט צו עבדי קינד זיין עבדי זאן ברזל כתיב קנעכט וואס גיהערין צו איר אונ סאיי קנעכט וואס גיהערין צו אים זייא זיא יאכלו בגריפה מענין זייא עסין תרוקה ווייל ער אונ זיא עסין תרוקה מענין זייא ווערע קנעכט אויך עסין תרוקה ובה כהן שניפה ישראי אטאקטער פון אבהן איז גינוסקען גינארין צו אישקאל הגריפה יו זייא עבדי קינד זיא ברזל אונ זיא

בגון שנתנו לעבד וננה ע"מ שאין לרבו רשות בו: (ג) דרכן היו סברי דעסם משום דילוד מחבול ולא סברי דשמי' משום עובר כחשי ורה כו' חוס': (ד) רש"י משמע דר"ל דלאו דוקא משני חלקו של עובר דומיא כיש לו אחים וכפא הוא דסליני עליה רבנן ונורר דומיא חין לו זביה היכא דליכא אחי

כגון שנתנו לעבד וננה ע"מ שאין לרבו רשות בו: (ג) דרכן היו סברי דעסם משום דילוד מחבול ולא סברי דשמי' משום עובר כחשי ורה כו' חוס': (ד) רש"י משמע דר"ל דלאו דוקא משני חלקו של עובר דומיא כיש לו אחים וכפא הוא דסליני עליה רבנן ונורר דומיא חין לו זביה היכא דליכא אחי

להאכיל ואין הלכה כר' יוסי: דאף בת כהן לכהן ומה והניחה מעוברת. לא יאכלו ועבדיה בתרומ' מפני חלקו של עובר: ד העובר והיבם והאירוסין והחולש. ובן מ' שנים ויום א' פוסלין ולא מאכילין [א] ספק שהוא בן מ' שנים ויום אחד כשק שאינו. ספק הביא שתי שערות. וספק שלא הביא.

רבן דיש לו זכיה ושאיתו ילוד חינו מחבול אלא רבן אפילו כאין לו אחים שאין חוללים כשכיל אחים סברי דאין לעובר קנין בעבדים וחוללים וחוללים על ר"י וחמשה עליו שא"כ אף בת כהן לכאן כו' ואין כאן אלא עובר לדברין לא יאכלו אלא חוללים

היבם. אי בת כהן לישראל הוא פוסל לה וזונה אל בית אביה כתיב פרט לשומרת יבם שאינה יכולה לשוב שהיא אגולה ציבמה. ואי בת ישראל לכאן לא מחבול לה קנין כספו אמר רמח' וזו קנין אחיו הוא (ו): (ז) והארוסין. אי בת כהן לישראל היא פסול לה דקני לה כזויה ומשעת הויה אפסולה לה כדכתיב ובה כהן כי תהיה לאיש זר אי בת ישראל לכהן לא מחבול לה גוי' שמה ימונה לה כוס יין של תרומה וכתיב אביה ותסק' לחמיה ולחמותיה: והחרש. אי בת כהן לישראל היא פסול לה דהא קהלה בתקנתא דרבנן ואי בת ישראל

הס לפי שאין לעובר קנין כספו ואוכלים כשכיל המשפחה כגון שלח ונדל העובר וזכה הקרוב ירושת כהן ואוכלים בנינו כדתי' בגמרא וכו' דעת הר"ף. אבל כתיב פ"ה נדרה מפרש הכהן דהא דעובר ליה לו זביה כיש לו אחים ומשמע דלי אין לו אחים יש לו זביה והוה דעת רש"י (ה) דנבטורי' ומשמע בזמן שפלו דומה לנבטורי'. רש"י: (ו) ומיהו דוקא כשומרת ליבם אלא חרש שיבנה סרי הוה כחשבו לכל דבר: (ז) כגמ' יליפין לכו מקראי: (ח) כלומר ופסולה להכנסה וכו' מגרופה אע"ג גרופה שמתחת בתרומה אסורה לכסוה וכו' שאסור' בתרומ' אינו דין שפסולה לכסוה: (ט) דנשואי קנין אינו כגוס כ"י: [א] ספק כ"י ולא נזכרתינו ליה אחוקה כו' אפילו לתרומה דעמירי כגון דכש' דלחא קמן הו' ודאי כן ע' אף על פי שה'

לכהן היא לא מחבול לה דקנין כספו אמר רמח' וזו קנין אחיו הוא (ו): (ז) והארוסין. אי בת כהן לישראל היא פסול לה דקני לה כזויה ומשעת הויה אפסולה לה כדכתיב ובה כהן כי תהיה לאיש זר אי בת ישראל לכהן לא מחבול לה גוי' שמה ימונה לה כוס יין של תרומה וכתיב אביה ותסק' לחמיה ולחמותיה: והחרש. אי בת כהן לישראל היא פסול לה דהא קהלה בתקנתא דרבנן ואי בת ישראל

לכהן היא לא מחבול לה דקנין כספו אמר רמח' וזו קנין אחיו הוא (ו): (ז) והארוסין. אי בת כהן לישראל היא פסול לה דקני לה כזויה ומשעת הויה אפסולה לה כדכתיב ובה כהן כי תהיה לאיש זר אי בת ישראל לכהן לא מחבול לה גוי' שמה ימונה לה כוס יין של תרומה וכתיב אביה ותסק' לחמיה ולחמותיה: והחרש. אי בת כהן לישראל היא פסול לה דהא קהלה בתקנתא דרבנן ואי בת ישראל

ויין ודאם הייקט אויף פוסל ואינו מאכיל' והאירוסין אויב איש'ראל האט מקדש גי'וען אבת פה'ן קאר זיא גיט עסין תרוקה פון פאטער און אויב אפה'ן האט מקדש גי'וען אבת יש'ראל קאר זיא גיט עסין תרוקה ביו נאף דער חופה ודאם הייקט אויף פוסל ואינו מאכיל' ותחש' אמובער, אויב איש'ראל אמובער האט גי'נומען אויבי' אבת פה'ן קאר זיא גיט עסין פון פאטער'ס תרוקה, אויב אפה'ן אמובער האט גי'נומען אטאקטער פון איש'ראל קאר זיא גיט עסין בי'א אים תרוקה ג'ארום מן התורה האט ער איר גיט קנה גי'וען וכן משע שנים ויום א' אויב אקיד' וואס איז אק'ט גי'ין נאהר מיט אטאג אונ ער איז פסול צו דער קהונה האט בוצע' גי'וען אטאקטער פון אפה'ן אדער פון אל'וי אדער פון איש'ראל פוסל'ן האט ער זי'א געמאכט פסול פון צו עסין תרוקה זיא פאג'י'ן און אויב אפה'ן פון זואס איז אק'ט גי'ין נאהר מיט אטאג האט גי'נומען אבת יש'ראל קאר אנוי'ב קאר זיא גיט עסין תרוקה פסק שהיא מן משע שנים ויום אחד פסק שאינו אויב עם איז אקסק ומען נוי'ים גי'ט צו ער איז אק'ט גי'ין נאהר מיט אטאג צו גי'ין איז ג'י'יה וזיא מען נאק'ט וויקען נעו'ים אז ער איז אק'ט גי'ין נאהר פסק הביא שתי שערות פסק יא הביא אויב עם איז אקסק ומען נוי'ים גי'ט צו ער האט גי'בראכט צוויי האר צו גי'ין אונ ג'ר האט מקדש גי'וען אאשה און האט מיט איר תרוקה

וועגין דעם עובר אונ אעו'קר קען גיט מאכין עסין תרוקה אף בת כהן יבנה אזוי אויף אז אבת פה'ן איז גי'נומען גי'וארין צו אפה'ן יפת אונ דער פה'ן איז גיש'מארבין והניחה מעוברת אונ ער האט איר גי'לאזן מעוברת יא יאכ'ו ג'ב'יה בתרופה קארין גיט עסין ארע' קענעם תרוקה פאג'י' חק'ו ש' עובר דורך דעם חלק ער עובר זי'א זעען דאך זי'נע קענעם אונ דורך אים ווי'לען זי'א עסין תרוקה אונ ער קען זי'א גיט געבין עסין תרוקה: ד השער אויב אטאקטער פון אפה'ן איז מעוברת פון איש'ראל אונ דער מאן ודער יש'ראל'ו איז גיש'מארבין איז זיא פסול צו עסין תרוקה פון פאטער, און אויב אטאקטער פון איש'ראל איז מעוברת פון אפה'ן אונ דער מאן ודער פה'ן איז גיש'מארבין קאר זיא גיט עסין תרוקה דורך דעם קנה ביו ג'ר נועם גי'בארקען ווערין ודאם הייקט פוסל ואינו מאכיל' והיבם אויב אטאקטער פון אפה'ן האט געהאט אטאג איש'ראל, אונ דער מאן איז גיש'מארבין אן קינדער אונ זיא ווארט איר מאנס ברודער דער יש'ראל זאל זיא מי'בם זי'ין מאכט ער איר פסול זיא זאל דער נוי'יל גיט עסין פון פאטער'ס תרוקה, ארער אטאקטער פון איש'ראל האט געהאט אטאג אפה'ן אונ ער איז גיש'מארבין אן קינדער אונ זיא ווארט איר מאנס ברודער דער פה'ן זאל זיא מי'בם זי'ין קאר זיא גיט עסין תרוקה ביו דער נועם איר מי'בם

ספק בשבט עליה לא חוקמי' ארסק קמייהא אלה חלי' כתר
 כשהא סבוא ודרי בן ט' דחוקס קמייהא ליחיע לה. חוספת :
 (י) ומימא דמימ' תיכס א' קדוש' קדושין כרי מש' ליכמה
 ולי לא כו' קדושין לא כיהא אסת אחי מעוול' דסי' פי'
 לענין שטבל כה כהן סמאורסח לו מלאכול ביומיה. וסרמ פי'
 כהן' ליכמה וטבל סמסק אס
 כיהא ב' סמרוח ב' חולת ט'
 וקריב חלי סנדכי סר' יג
 ט' : [3] חושוטה. סה דלה
 חק קני כסדיכיו דלה חקינו ליה
 רבנן נשארין היינו משוס דכטי
 למתי סיפא ילדה דלה מטי ליה
 לקטן. חוס' : [2] לא פסלים
 ולא סמכייב. לא ח' ערין
 למשוענין כהונס ומספה דאין
 מחלין ומסוח לא פוסלן נקטיה
 חוס' : ואם כו'. תנא סיפא
 דתכא לנזוי ירשא דלול בן ט'
 ויום א' דמורמין לה כפסלי כהונס סלה. אחר סר' ספוי
 קהל דוקא. חוס' : [7] עיברה ב'. אכל סקן לא חרי' סמח
 סינה דבוטח לא חסו גמ' ופסי' קריל' אש' מונס מחספת
 כרי. סלה חסער הלכך ליכא סק וז' חוספות דסי'
 כסוטה : [8] האכל. כדמורין לקמן אפינו ממור :

וקדוסי קדוסי ספק אסח חולנת ול' מתיכמה (י) : גפל
 הבית עליו ועל בת אחיו. סהיא אסח ס' הוח מת
 ראשון ופלו שתיס ליכוס לפי חמו וסורה לרהח מסוס
 לרהח הבת ספק היא מהח ראשונה וכסעת ספלה לא הוה
 לרהח לרהח ערוה כדהן
 וכל' אס מוח לו מלכו וכו'
 נחויק' מוחוח : צרתה
 חולצת ולא מתיכמה.
 דאיירי דאיירי כספיקה
 למורח חניא להא כדהיכו :
 ד' והשומ'. אפילו על ידי
 חוסה וקדושין לא פוסל ולא
 מחלי סאן קיני קיני :
 נחרך העובר שבמע'
 האכל. מיד וסא
 עוברת לא האכל. סקעובר אינו מחלי
 גרול משל אב. סבועל אינו מחלי לפי סלה
 כל עליה לסס קדושין ולאו קיניו היא וכנו מחלי :

גפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין ידוע איזה מהן
 מה ראשון. צרתה חולצת ולא מתיכמת ;
 ה האונס והמפתח [ג] השומה [ג] לא פוסלים
 ולא מאכילים. ואם אינם ראויין לכא בישראל.
 הרי אלו פוסלין. כיצד בישראל שבא על בת
 כהן תאכל בתרומה. עיברה לא תאכל בתרומ'.
 נחרך העובר במע' תאכל. בהן שבא על בת
 ישראל לא תאכל בתרומ' [ד] עיברה לא תאכל.
 ילד' [ה] תאכל. נמצא כהן של בן גדול משל אב

הדן אס ילדו ומת :
 סקעובר אינו מחלי
 סבועל אינו מחלי לפי סלה
 וסא
 סקעובר אינו מחלי
 סבועל אינו מחלי לפי סלה
 וסא
 סקעובר אינו מחלי
 סבועל אינו מחלי לפי סלה
 וסא

ישראל און האם מיס איר סנה. גיווען סאר זיא
 גיט עסין תרובה דורך דעס פהן יואם הייטס
 לא פוסלין ולא מאכילין ער מאכט גיט פסול
 און מאכט גיט עסין הישופ און אישראל
 אמשונענער האט חתונה גיהאט גיט אבת פהן
 מאכט ער זיא גיט פסול פון תרובה. און זיא מעג
 עסין פון פאקערס תרובה. אדער אפנה
 אמשונענער האט חתונה גיהאט גיט אבת
 ישראל סאר זיא גיט עסין תרומה דורך אים.
 דאס הייטס לא פוסלים ולא מאכילים ער מאכט
 גיט פסול און מאכט גיט עסין יוא אינס ראון
 רבא בשריא און אויב דער אונס וספחה לישוד
 זענען גיט ראוי צו קוסען צווישען יודין
 אזוי וויא דיא משנה רעכענט דא ווייטער אויס
 הרי זיי פסלין מאכין זיא פסול דא אשה פון
 תרובה און פון צו צענוקטן זענען צו אפנה ביז
 וויא אזוי ישראל שקב על בת כהן און אישראל האט
 סנה גיווען מיס אטאקסער פון אפנה האכל בתרובה
 מעג זיא עסין פון פאקערס תרובה עיברה און זיא
 און מעוברת גיווארין פון דעס ישראל לא האכל
 בתרובה סאר זיא גיט עסין תרובה. תמה העוב
 כספה אויב דער קינד איז פאר שנישען גיווארי
 גישטאקריגין איז אירע גידערים האכל מעג זיא
 עסין דעס פאקערס תרובה כהן שקב על בת ישראל
 אויב אפנה האט מעגה יתום מיס אטאקסער פו
 אישראל לא האכל בתרובה סאר זיא גיט עסין תרובו
 עיברה און זיא איז מעוברת גיווארין פון דעס כהן
 לא האכל סאר זיא אויך גיט עסין תרובה יתום האכל
 און דער קינד איז גיבארין גיווארין טעג זיא עס
 תרובה דורך דעס קינד וואס ער איז אפנה גיט
 זענען געפונען כהן של בן כהן מלי און דער כהן פ
 וזון איז גרעסער וויא דער כהן פון פאקע
 חעבר

געהאט און ער איז גישטאקריגין און קינדער. ווייל
 סען ווייס גיט אויב וויינע קידושין זענען נופע
 קידושין אדער גיין דארף זיין ווייב געסען חליצה
 און מען סאר זיא גיט ס'יבם זיין נפי הבית עליו
 זיל בת אחיו אויב אשמוב איז איין גיפאלין אויף
 אטקענשין און אויף זיין ברודערס טאקטער וואס
 זיא איז זיין ווייב דסיינו ראובן האט געהאט
 אנויב שמעוןס טאקטער. און אשמוב איז איין
 גיפאלין אויף ראובן מיט זיין ווייב. און ראובן
 האט גיין קינדער זיא זיג איה פת ראשון און מען
 ווייס גיט נוער עס איז פריער גישטאקריגין. ראובן
 אדער זיין ווייב. און ראובן האט נאך אנויב
 וואס לעבט און פאלט צום יבום צו זיין ברודער
 שמעון. איז דער דין זונה חולצה דיא אנדערע
 ווייב וואס לעבט דארף געקען חליצה ולא סתייבה
 און ס'יבם זיין סאר מען איר גיט. אויב ראובן
 איז גישטאקריגין פריער. איז דער סינום וואס
 ראובן איז גישטאקריגין. איז געפאלען פאר שמעון
 צו ס'יבם זיין דיא טאקטער וויינע מיס די אנדערע
 ווייב פון ראובן זענען ביידע פסור גיווען פון
 יבום און פון חליצה. ווייל זיא איז צרת ערנה.
 און אויב ראובןס ווייב שמעוןס טאקטער איז
 פריער גישטאקריגין נאך דעס וויא ראובן איז
 גישטאקריגין קען שוין שמעון ס'יבם זיין ראובןס
 ווייב. ווארום שוין ראובן איז גישטאקריגין האט
 ער דאך גאר געהאט איין ווייב דיא פריער
 פון ספק נוענין דארף זיא געקען חליצה און מען
 סאר זיא גיט ס'יבם זיין האונס והספתה און אישראל
 האט גינייט אדער איבער גירעם אבת פהן
 און האט מיס איר סנה גיווען האט ער איר גיט
 פסול גימאכט פון פאקערס תרובה. און אויב
 אפנה האט גינייט אדער איבער גירעם אבת
 (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

העבד פוסל משום ביא' . אס כה על הטהנת פסל' מלחכיל בתרומה : ואינו פוסל משום זרע . אס יס לה זרע לבת כהן (יא) מישראל כשר : נכבש . דמק ונא עליה : הרי זה עבד . שהולד שמהם כמות :

[ז] פוסל כו' . כנח' ילמי' ליה מקרא : (יה) כהא עבד מישראל עבד ומת בעלה ישראל ונסתר זה כו' . י' רש"י : [ו] בת ישראל ככה . ומת כהן וכו' כהן כהן כהן כהן כהן . רש"י : [ח] כמור פוסל . כנח' ילמי' מקרא וי"א לזרע זרעה ככה ישראל מכבד שמחכיל : [ט] כמור . וזה ההלכה על דעת מי שחומר ערוס ועבד הכהן על כח ישראל הולד ממור הכהנה כמורה טעם ויחון כה וספקו ודולד כשר בין כמורה בין כה"ל בין כמורם בין כה"ל . [א] את אמו . רש"י : מיתת אביו . רש"י :

היה' אס אביו בת כהן ישראל האכל בתרומ' . אס מת אביו זע"ל דהולד קיים ובעלמה וז' פוסל הלי לז' פוסל ללא כתר אבות מדין ליה ללא זרעו הוא : ו פוסל את אמו . דלי ללא הוא היתה לוי אמת חוזרת לתרומה לז' אביה לאחר מיתת כהן וכל זמן שזה קיים חז"ל סותר לתרומה דכתיב זרע אין לה עיין עליה או בת כה אביו או כן כן הכן או בת כה הכן על כמותו בישראל שהוא פוסלני מן התרומה :

העבד [ו] פוסל משום ביאה . ואינו פוסל משום זרע . כיצד [ו] בת ישראל לכהן בת כהן לישראל וילדה הימנו בן . והלך הבן ונכבש על השפחה . וילדה הימנו בן ה"ו עבד . היתה אס אביו בת ישראל לכהן . לא האכל בתרומ' . בת כהן לישראל תאכל בתרומה [ח] כמור כהן לישראל לכהן . ובת כהן לישראל וילדה הימנו בת והלכה הכת ונשאת לעבד או לעכו"ם וילד' הימנו כן ה"ו [ט] כמור . היתה אס אמו בת ישראל לכהן בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה : ו כ"ג בעמים שהוא פוסל כיצד בת כהן לישראל וילד' הימנו בת והלכה הכת ונשאת לכהן וילדה הימנו בן ה"ו ראוי להיות כ"ג עומד ומשמש ע"ה המזבח מאכיל [ו] את אמו ופוסל אה אס אמו . וזאת אומרת לא כבני כהן גדול שהוא פוסלני מן התרומה : סוף כל הדיוות : לא כבני כהן גדול . כל' לא ירכו כמותו בישראל שהוא פוסלני מן התרומה :

ויא האם גיבארין פון אים אווהן הרי זה כמור איז דער ווהן אמקור . איז דער דין אוווי היתה אס אמו אויב זיין מוטערס מוטער איז גינען אנה' ישראל גענוקען צו אפהן אונ דער מאן אונ די טאקטער זענען גישטארבין תאכל בתרומה עקט זיא תרומה דורך דעם אייניקול דער כמור אונ אויב זיא איז גינען אפת פהן גענוקען צו אישראל אפילו דער מאן אונ די טאקטער זענען גישטארבין יא תאכל בתרומה טאר זיא גיט עסקין דעם פאטערס תרומה דורך דעם אייניקול דער כמור : ו פהן גרוי עסקים שהוא פוסל עם קען זיין אז אפהן גדול . זאל מאכין פסול פון צו עסקין תרומה ביצד וויא אוווי בת כהן גישא' אפת פהן איז גינען גענוקען צו אישראל וילדה הימנו בת אונ זיא האם גיבארין פון אים אטאקטער והלכה הכת וניסת לפהו איז גינאנגען די טאקטער אונ איז גענוקען גינארין צו אפהן וילדה הימנו בן אונ זיא האם גיהאם פון דעם פהן אווהן הרי זה כמור גיהאם פהן גרוי עבד ומשמש על גבי המזבח קעג דער ווהן זיין אפילו אפהן גדול אונ שטיין באדינען בייא דעם מזבח צו מקריב זיין גרפנות אונ אויב זיין פאטער איז גישטארבין מאכיל את אמו אונ ער מאכט פסול זיין מוטערס פוסל את אס אמו אונ ער מאכט פסול זיין מוטערס מוטער פון צו עסקין תרומה פון איר פאטער . ווייל זיא האם אקנד פון דעם ישראל' אונ אפילו איר טאקטער איז גישטארבין טאר זיא גיט עסקין תרומה דורך דעם אייניקול וזאת אומרת אונ זיין מוטערס מוטער זאגט יא כנני בזה גרוי עם זאל גיט זיין אויף דער זעלעט אוווי נוי מיין אייניקול דער פהן גדול איז שהוא פוסלני מן התרומה ווארום ער מאכט מיה פסול צו עסקין מיין פאטערס תרומה אפילו זאך מיין טאקטערס טוים :

העבד פוסל משום ביהא אעבד כנעני המ כועל גינען אטאקטער פון אפהן ווערט זיא פסול פון צו עסקין תרומה זיאנו פוסל משום זרע אקער אפת פהן האם אקנד פון אישראל וואס ער איז גיבאר ווערט זיא גיט פסול פון תרומה ביצד נוי אוווי בת ישראל לפהו אפת ישראל איז גענוקען גינארין צו אפהן . אדער אפת פהן איז גענוקען גינארין צו אישראל וילדה מימנו בן אונ זיא האם גיהאם פון אים אווהן והלך הבן ונכבש על השפחה איז גינאנגען דער ווהן אונ האם בועל גינען אשפחה כנענית וילדה הימנו בן אונ דיא שפחה כנענית האם גיהאם פון אים אווהן הרי זה עבד הייקט דער ווהן אעבד כנעני . ווארום דער ווהן ווערט גירעכונט אויף איר נאקען . איז דער דין אוווי היתה אס אבי אויב זיין פאטערס מוקר איז גינען אפת ישראל וואס איז גענוקען גינארין צו אפהן אונ דער מאן אונ דער ווהן זענען גישטארבין יא תאכל בתרומה טאר זיא גיט עסקין תרומה דורך דעם אייניקול ווארום ער איז אעבד כנעני . אקער אז זיא איז גינען אפת פהן גענוקען צו אישראל אונ דער מאן אונ דער ווהן זענען גישטארבין תאכל בתרומה קעג זיא עסקין דעם פאטערס תרומה אונ דער אייניקול פסקת איר גיט . ווייל ער איז אעבד כנעני ווערט ער גיט גירעכונט צו איר כמור פוסל ופאכיל אמקור מאכט פסול פון צו עסקין תרומה אונ ער מאכט עסקין תרומה ביצד נוי אוווי אטאקטער פון אישראל האם חתונה געהאט מיט אפהן . אדער אטאקטער פון אפהן וזאת חתונה געהאט מיט אישראל וילדה הימנו בת אונ זיא האם גיבארין פון אים אטאקטער והלכה הכת ונשאת לעבד או כנעני איז גינאנגען די טאקטער אונ איז גענוקען גינארין צו אעבד כנעני אדער צו אפורה וילדה הימנו בן אונ

כנסה ה' כלל כלי הטהור דה"ל דמלכות דכריכה אבטרה

כתוב בספר בן סירא אשה טובה מתנה טובה לבעלה וכתוב אשה טובה
בחיך ירא אלהים נתתן אשה רעה צרעת לבעלה מאי תקנתו
יגרשנה ויתרפא מצרעתו אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים העולם
עינד מאשת חן פן תלכד במצורחה אל תמ אצל בעלה למסוך עמו ויו
ושכר כי בתואר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרגוניה רכים היו
פצע וכול המרגלים לדבר ערוה כניצוץ מבעיר גחל ככלוב מלא עוף כן
כתיהם מלאים מרמה אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמת
בחר בך ואיננו נמצא מצטער על עולם שאינו שלו. מנע רבים מתוך
ביתך ולא הכל תביא ביתך רבי יהוה דורשי שלומך נדה סוד לאחד מאלף.
איר אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הגשמות שבגוף שנאמר כי רוח

מספר ימיו כפלים .
כלומר טמח בחלקו
ודומה לו כולו ימיו כפלים :
מאשת חן . על חרשים :
רוכל . האוכר בשמים
לנשים להחזקתם בהם ותלוי
בו יחזק והוא בעלה ופלוס :
כניצוץ . חם המבעיר
נחל . כן יצוה מנעונו :
ככלוב . כן עשית . מחר .
מת ואינו בנוגס ולא יראה
החיה לדעה שהוא מיער
והוא עליה וממנו טלסטער החמול על עולם שאינו שלו : גוף . פגוד שחזן בין שכניה למלואו וסס החותה
וכמותה נחומה מצורחו מנחת ימי כראשית העתידות להנח כנופים העתידים להכרחות : שנאמר כי רוח

והוא עליה וממנו טלסטער החמול על עולם שאינו שלו : גוף . פגוד שחזן בין שכניה למלואו וסס החותה
וכמותה נחומה מצורחו מנחת ימי כראשית העתידות להנח כנופים העתידים להכרחות : שנאמר כי רוח

קרוב כספר בן סירא אין דעם ספר בן סירא אין
נעשריבוען אשה טובה פתנה טובה נבצעה
אנוקע ותיב אין אנוקע פתנה ביא איר מאן
יבתיב אונ נאך שמיים אין ספר בן סירא אשה טובה
בחיך ירא אלהים נתתן אנוקע ותיב ויערם ניגעפין צו
דעם קענקש וואס אין פרום אונ האט מורא פאר
נאם אשה רעה צרעת נבצעה אשלעכטע ותיב אין צו
איר מאן אזוי וניא צרעת מאי תקנתיה וואס נאל
דער מאן קארן גיטשען ויתרפא מצרעתו עד נאל איר
בסין ועמם עד געתיילט ווערין פון זיין צרעת
אשה יפה אשירי בעלה וואהל דעם מאן וואס האט
אשוינע ותיב מספר ימיו כפלים עם אין ביא אים
גלייך אונ נום דאם לעבין ווי ער וואלט גילעכט
מאפעלע יארהרין העלם עינד מאשת חן ואלקט גים
קוקען אויף אשוינע ותיב אפרעכדע פו חלבי
במצורחה מאמער וועסטו קעצוואנגען ווערין אין
איר נעץ אי תם אצל בעלה כמסוך עמו ויו ושכר דו
ואלקט גים ניין צו איר מאן צו פרינגען מיט אים
וויין אדער איין גשכר וואס מאכט שפוד
וער נאל ווערין שפוד אונ אנשלאפין ווערין אונ
דו ואלקט דער ווייל קעגען שמוקסין מיט ניין
ווייב כי בתואר אשה יפה רבים הושחתו ווארום פיל
מענטשין וענען פאר דארפן גיטארין דורך דיא
שוינגקייט פון אשוינע אשה ומצומים כל הרגוניה עם
אין שפארק גיר דיא אלע מענטשין וואס דיא
שוינגע אשה האט געהרגה רבים היו פצעי רוב פיל
וענען גיווען דיא כמות פון דעם רובל המרגלים
ידבר צרה וואס די גרינגען די נייקער צו קונה זיין
ורובל הייסט דער מענטש וואס קראנט אקעקטיב
מיט קליינע זאכין צו פארקויפן . פאר צייטען
פלעגן די רובלים קראנן צו פארקויפן אעלעכע
בשמים . אז אשה האט גיטראנן אויף זיך דיא
בשמים האט דאס אין איר דערנעקט אפגאנע צו
קונה זיין . אונ דער מאנספען זאון וואס האט
דערשמוקט דיא בשמים אויף דיא אשה האט
ער אויף געקוקען אפגאנע צו קונה זיין . פיל

מלפני יעמף. הגאולה
ונשמות שאני עשיתי: יעמף.
לשון עכבה כדכתיב והיו
העמופים ללנן. וירשאל משתעי
בגאולה כי לא למולס ארבי
וגו: ואתם פרו ורכו.
כתריה תחוויהו כתיב הלך
כמו שטעה שתיקן הוא:

מלפני יעמף ונשמות אני עשיתי. תניא ר"א
אומר כל מי שאין עוסק בפרויה ורכיה כאלו
שופך דמים שנאמר שופך דם האדם כבוד
דמו ישפך ובתיב כתייה ואתם פרו ורכו וגו'
ר' יעקב אומר כאלו ממעט הדמות שנא' כי
בצלם אלהים עשה את האדם ובתיב כתייה
ואתם פרו ורכו וגו' בן עזאי אומר כאלו שופך דמים וממעט הדמות
שנאמר פרו ורכו. אמרו לו לכן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים.
נאה מקיים ואין נאה דורש ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים. אמר

שיתקיים ע"י אחרים. א"כ
דמשמע נמרו אפי"ס
(דף סג וסד) שנסח נחו על ר'
עקיבא דקא' התם כתייה על
ר' עקיבא עבדא (ו' לכן עזאי
הכי הו' אהר כפ"ק דמסוע (דף
ד) דנשא וגו' :

להם בן עזאי ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים. תניא אידך
ר"א אומר כל מי שאינו עוסק בפרויה ורכיה כאלו שופך דמים שנאמר שופך דם האדם ומסמך
ליה ואתם פרו ורכו ר' אלעזר בן עזריה אומר כאלו ממעט הדמות בן עזאי אומר וכו' אמרו

מלפני יעמף: ואתם פרו ורכו וגו' בן עזאי אומר כאלו שופך דמים וממעט הדמות
שנאמר פרו ורכו וגו' אמרו לו לכן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים. נאה מקיים ואין נאה דורש ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים. אמר
להם בן עזאי ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים. תניא אידך
ר"א אומר כל מי שאינו עוסק בפרויה ורכיה כאלו שופך דמים שנאמר שופך דם האדם ומסמך
ליה ואתם פרו ורכו ר' אלעזר בן עזריה אומר כאלו ממעט הדמות בן עזאי אומר וכו' אמרו

מלפני יעמף: ואתם פרו ורכו וגו' בן עזאי אומר כאלו שופך דמים וממעט הדמות
שנאמר פרו ורכו וגו' אמרו לו לכן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים. נאה מקיים ואין נאה דורש ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים. אמר
להם בן עזאי ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים. תניא אידך
ר"א אומר כל מי שאינו עוסק בפרויה ורכיה כאלו שופך דמים שנאמר שופך דם האדם ומסמך
ליה ואתם פרו ורכו ר' אלעזר בן עזריה אומר כאלו ממעט הדמות בן עזאי אומר וכו' אמרו

יכנס ויחזכר עמל' תחלתו ויחמר לו כי חסלו (לחלות פני מי
 כקס ולפי הדינים מה לך לספר חוקי ואם כחתיב כנגד חכיר
 וידע לו כמו לרקס חמתי ואם ספר עליו סקר ללו יתלמז ולא
 יכנסו עליו ואם הוא עשיר ואלס ומוכר לר'ך לסיניס ולפסיל
 רוחו ולא יסכחו סכורל כמו סכסכס אל מלכרסס ולפסיל
 שחמר ולחני פסר ולסר וכן משה ונתנו מה וכן דוד אמר
 ולאני מולתה ולא אים כי אין לחוי לפעד לבכ' ירוח כנגד
 אלונו' כדכתיב אס אלוניס אני איה מולחי כי אין עולתה כמו
 כנניע לפני אלונו וחלמי עונו אל נכרמך וחלמיני מתת
 כצוה בכל המצות כולן שהיוא שקולה כנגד רולחור תורה

לפי מלכות וכה בה דוד שנאמר ורעו לעולם יהיה
 וכסאו כשמש נגדי . כתר תורה הרי מונה ועומד ומוכר
 לכל ישראל שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת
 יעקב כל מי שירצה יבא וישל שמו תאמר שאותם
 הכהדים גדולים מכתר תורה הרי הוא אומר כי מלכים
 יכלוכו ורוניס יחקקו צדק כי שרים ישורו הא לכתר
 שכתר תורה גדול משניהם : (ב) אכור חכמים סמור
 תלמיד חכם קודם לכתו גדול עם הארץ שנאמר יקרה
 הוא ספניניס מכ"ג שנכנס לפני ולפניו : (ג) אין לך

קאנ אונ ער וועט פארנעסן אן נאמ וואס ער
 האט אים בלאפן אונ דורך דעם וועט ער גרויס
 ווערין ביי זיך אין הארץ געגין נאמ אונ גאנץ
 מצות זכני ויחשוב שאם הפאתי זאל ער ווערן אינג-
 טערקעניג וינדערניג ביי ייזא אונ זאל מראקמיז
 טאקער האב איה געזונדיגט ויאמר ? וועט נאמ
 זאנין צו מיר כי תבואו לראות פני מי בקש ואת מידכם
 אז איר קומט זעהן מיין פנים ווער האמו דען דאם
 גיבעמין פון איהך פה זיך פסר הקי וואס האקסו צו
 דער ציילען וצו לערנען מייען חקים ומיין תורה
 ואם נחתיב כנגד חברי אונ אויב ער איז עשיר פאר-
 שולדיגט גיטארין געגין חקר ייזא זאל ער
 מודה זיין צו אים כמו זקנה ספני אזוי ווי יהודה
 האט מודה גיזען צו חקר אונ האט גינאנט זיא
 איז גיעקט פון מיר איז זיא מעזבנת ואם ספר עלי
 שגר אויב זיין חקר האט דערציילט אויף אים
 אזוי אואך וואס איז ליגען לא יגליטנו זאל ער אים
 גיט פארשעקען ויא יבעס עלי אונ זאל גיט זיין
 אין פעס אויף אים וואס הוא עשיר ונאה וסכוד אונ
 אויב דער מענטש איז רייה אונ שיינ אונ מענטשין
 גיבען אים פבוד זינד להקניע ולהשפיל רוחו דאך ער
 ווערין אונקערטעניג אונ ינדעריג כאכין זיין מוהם
 ויא וישתני חבורא דבאקאלס וועט דער בלשעקר
 אים ריזיגן כמו הפכפה אני פאכרס אזוי וויא נאמ
 האט גינאנט אויף אכרסס . וועל איה דען פאר-
 דעקן ובעהאלמיין פון אכרססען וואס איה וויל
 טאהן . אכרסס וועט דאך ווערין אגריווע פאלק .
 פאר וואס האט נאמ אכרססען אזוי ליב געהאט
 יפי שאפר ואנכי עפר ואפר ווייל אכרסס האט גינאנט
 אויף זיך איה בין ערד אש אש וכן משה משה איז
 אויך גיזען ביי זיך ינדעריג . ער האט גינאנט
 מיר וואס זענען . מיר זינדער אהרן ונחמי סה אונ
 אפר דוד האט אויך אזוי גינאנט ואנכי חלפת ויא
 איש איה בין אנוארעם גיט קיין מענטשלי פון דאי
 געבד להקניע רוחו כנגד אלונו אקגעקט דאך גיט זיין
 גרויס ביי זיך געגין זיין האר דחייב ווארום עם
 שמיים אין פסוק נאמ זאנט צו די יודין אס אהניס

זייענע קינדער נאך אים אויף אייביג בתר מלכות יכה
 בה דוד די קרוין פון מלוכה האט דוד זוכה גיזען
 שנאמר ווארום עם שמיים אין פסוק ורעו לעולם יהיה
 וכסאו כשמש נגדי זייענע קינדער וועלן זיין אויף
 אייביג אין זיך שמוהרל וועט זיין געגין מיר אזוי
 ווי די וויין בתר תורה הרי מונה ועומד ומוכר זאל
 די קרוין פון תורה ליגט אונ זיא איז אונגעקרייט
 פאר אלע יודין . ווער עם טייל קען זיא געמען
 שנאמר ווארום עם שמיים אין פסוק תורה צוה לנו
 משה מורשה קהלת יעקב די תורה וואס משה האט
 אונ גינאמין איז אינרושה פאר די . נאנצע פאר-
 זאקלונג פון יעקב כי מי שירצה יבא וישל ווער עם
 וויל קומט אונ געקט די קרוין פון די תורה שמו
 תאמר שאותן התקדים גדולים סכתה תורה טאקער וועקטו
 זאנין אז די צוויי קרוינען זענען גרעסער פון די
 קרוין פון דיא תורה הרי הוא אומר שלמה הקלה
 האט גינאנט ומשלי חז' די תורה זאנט כי מלכים
 ימלוכו מים מיר קיניגען דיא מלכים ורוניס יחקקו
 צדק אונ די העררין גיבען ריכטיגע גיזעצין ודרך
 מירו' כי שרים ישורו דורך מיר האבין דיא שרים
 זייער גרוימקייט הא מרמ' שכתר תורה גדול משניהם
 פון דאנען קענסטו אפלערקען אז די קרוין פון
 די תורה איז גרעסער פון די בייזע קרוינען ווער
 מלך מוז פירען די מלוכה אזוי ווי די תורה האט
 אויף אים גינאמין . דער פהן מוז פירען זיין פהונה
 ווי די תורה האט אויף אים גינאמין . האט דאך
 די תורה צו בעפעלן אויף די מלוכה אונ אויף
 דיא פהונה : (ב) אסרו חקמים סמור תלמיד חכם קודם
 לכתו גדול עם הארץ די חקמים האבין גינאנט אסמור
 וואס איז אפלקידי חכם איז ער פריער צו יעדער
 זאך ווי אפזון גדול וואס איז אעם הארץ שנאמר
 יקרה הוא ספניניס ווארום עם שמיים אין פסוק דיא
 תורה איז טיייערער פון פנינים . דאס סייגט מען
 מזהו גדול שנכנס לפני ולפניס דיא תורה איז טיייערער
 פון פהן גדול וואס ער גייט אריין לפני ולפניס .
 אין קדשי גדושים : (ג) אין זר מצוה בכל המצות כולן
 שהיא כנגד תלמוד תורה פון אלע מצות איז ניקא

אני איה מורא אויב איה בין אהאר ווא איז די מורא וואס איר דארפט האבין פאר מיר כי אין מוכה
 כמו הקניעה לפני ארונו ווארום עם איז ניקא פאר אקגעקט בעקער ווי צו זיין אונקערטעניג פאר
 זיין האר ונאפר ווי עם שמיים אין פסוק דער מלך האט גינאנט צו דער סגני אה נכרמך וחלמיני מתת
 (חט לישראל ע"ט) 3 18 (יהי)

פִּי הַבָּאֵר לְמַקְמָהּ: וַיֹּאמֶר לָהֶם
 יַעֲקֹב אַחֵי מַאֲיִן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן
 אָנֹחְנָהּ: וַיֹּאמֶר לָהֶם הִידְעֵתֶם אֶת־
 לָבֶן בֶּן־נְחוּר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ: וַיֹּאמֶר
 לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם
 וְהִנֵּה רְחֵל בָּתּוֹ בָּאָה עִסְהֵאֵן:
 וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוּל גְּדוּל
 הָאֶסְפָּה הַמְּקַנָּה הַשְּׂקוּ הַצֵּאֵן וְלִכְנֵי
 רָעוּ: וַיֹּאמְרוּ לָא נוֹכַל עַד אֲשֶׁר
 יֵאָסְפוּ כָּל־הָעֵדְרִים וְגַלְלוּ אֶת־הָאֶבֶן
 מֵעַל פִּי הַבָּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצֵּאֵן:

דְּבִירָא לְאַתְרָהּ: וַיֹּאמֶר
 לָהֶן יַעֲקֹב אַחֵי מַאֲיִן מִחָרָן
 אָנֹחְנָהּ: וַיֹּאמֶר לָהֶן הִידְעֵתֶם
 אֶת־לָבֶן בֶּן־נְחוּר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ:
 וַיֹּאמֶר לָהֶן הַשְּׁלוֹם לֵיהּ
 וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהָא רְחֵל
 בָּתְרֵיהּ אֲתִיָּא עִם אֵסְפָּא:
 וַיֹּאמֶר הָא עוֹד יֵאָסְפָּא
 סְגִי לָא עֵידוֹן לְמִיבְנֵשׁ
 בְּעֵיד אֲשֶׁקּוּ עֵנָא וְאִילוּ
 רָעוּ: וַיֹּאמְרוּ לָא נִיכּוּל עַד
 דִּי יִתְכַנְשׁוּן כָּל עֵדְרֵיָא
 וַיִּגְדְּלוּן יַת אֶבְנָא מֵעַל
 פּוֹמָא דְבִירָא וְנִשְׁקִי עֵנָא:

תולדות אהרן

ס פוד טיוס . ס' הוטר ס' ומהתק :

בעל הטורים

(1) ויאמרו שלום . ולא אמרו שלום לו כי אין שלום אמר אלוקים להשקות :

רשבים

(ח) ער אשר יאספו כל העדרים וגללו אבן האבן . והאבן גדולה על פי הבאר . שלא יפול שום אדם . או שלא ישאבו ממנה שאר בני אדם :

שפתי חכמים

אין שון מון מן וגללו : ר' דקל דהס' כוסל הענין דכיון שחבר הן עור היום גדול לא הילך תו למכתב לא וית האסף המקנה דולת כן הוה לכך מפרש דשני ענינים הם : ס' וס' וגלולה כדפירש' לעיל מרוב כבדה ולא עבך הסמינו ענינים :

רע"י

ומתיכין : (1) באה עם הצאן . הטעם כחל"ף ותרנמו חתיא . ורחל כהא . הטעם למעלה כב"ח ותרנמו חתת . הראשון לשון עשה והשני לשון עשתה : (1) הן עור היום גדול . לפי טעמה חותם רובלים כסבור שרובלים לאסף המקנה הכיתה ולא ירעו עוד אמר להם הן עוד היום גדול כל' חס שכירי ווס חתם לא שלחמס פטולה היום . ואם הכהמות שלכם אטס"כ לא עת ל האסף המקנה וגו' (כ"ר) : (ח) לא נובל . להשקות לפי מ שהאבן גדולה : וגללו . זה מתורגס ויגדרון לפי שהו' ל' עתיד :

פירוש לתורת אלהים

האם ער גימיקט זיאי ווילען שוין קער גים פאשען האמ ער צו זיאי גינאקט דער טאג אוי גרויס אויב איר זענט גערינגענע האמ איר נאך צייט צו פאשען אנאנצען טאג אונ אויב דאם אוי איינער קהמות לא עת האסף המקנה אוי דאך גים ריא צייט איין צו זאקלען ריא קהמות השקי הזאן מרינקט אן די שאף זכו רעו אונ גייט פאשען : (ח) ויאמרו אונ זיי האבין גינאקט יא נבלי מיר קאנען גים אן מרינקען ריא שאף עד אשר יאספו בני זיאי ועליו וערין איין גינאמילט כל העדרים אלע פאקטיקער וגייו אונ זיאי קאלערין אראפ את האבן דעם שמיין מעל פי הבאר פון דער גרינע והשקיני הזאן ועליון מיר אן מרינקען ריא שאף :

קערין אים דעם שמיין אויף דעם פרינען צו איר ארץ : (ח) ויאמר להם יעקב האם יעקב צו זיאי גינאקט איה מיינע פריינד פאין אסם פון וואנען זענט איר ויאמרו אונ זיאי האבין גינאקט פתחו אנהי מיר זענען פון חרן : (ח) ויאמר להם האם ער צו זיאי גינאקט היצקס קענט איר לבן דעם זוקן פון נחור ויאמרו האפען זיאי גינאקט היצני מיר קאנען אים : (1) ויאמר להם אונ ער האמ גינאקט צו זיאי הששים יו אוי צו אים שפרום ויאמרו שלום אונ זיאי האפען גינאקט עם אוי שלום ותנה רחי זיין טאכטער רחל קוקט מיט ריא שאף : (1) ויאמר אונ ער האמ גינאקט הן ער מים גרוי דער טאג אוי נאך גרוים . גרש'י שרייבט טייל ער האמ זענען זיאי ליגען

הישר

די סתנה האמ מיר גאט געשקט . יעקב האמ זיך געקושט מיט זיי . אונ האמ גינאקט אויף זיין פאטער אונ מוקער .

ספר
די האבין אים גינאקט וועגן וואס זיי זענען צו אים געקושען זייער צשוי גייט זענען אים צו אפ'הקמה . יעקב האמ גינאקט (רמ לישראל ע"ט)

זלא חיים ביוקא דפרורענא : ולא יחמוד ביום נקם : ד לא ישא פניו כדכפר ויאמרה
 ד וקא נסיב באפיה דקל : כי תרבה שחוד : ה בני שמר אמרי ומצותי תצנן אתה :
 דתיב ליה מהיקא וקא : שמר מצותי וחייה ותורתו באישון עיניו :
 מתפסם פד תסקי שחודא :

ה קרי גטר מיקרי ופקורי : תפשי גבך : ו גטר פקודי ונהה (נימוסי היה בקבא דעיניך :

רשי

מצורת דוד

פסחא גבור על כל : (ד) לא ישא פנים. לכל הכופר
 בו ולדכ כע"ל : (ו) ותורתו. השומר כלשון עיניך :
 הכופר לפעבור הקוף כעבורו : ולא יאבה. לא יזלזל לחמול
 פם חרבה שחוד והוא כול הענין כמ"ס : (ז) חויה. כעבורס
 תפס : ותורתו. מוסק על מלת שמור לומר שמור חויתו כלשון עיניך :

פסם פון איר מאן ולא יחמוד ביום נקם אונ ער וועט
 גיט דקמנות האבין אויף אים ווען ער וועט פון
 אים געקען אנקקה : (ה) ויא ישא פניו כדכפר אונ
 דער מאן וועט קיין אויפלייזן געלט געקען צו
 שיינקען אים דיא גקקה ולא יאבה פי תרבה שחוד אונ
 אפילו דו וועקט פיל געלט געבין דעם מאן וועט
 ער אויך גיט וועלן דיר שיינקען דיא גקקה :

(ה) בני שמור אמרי ומצותי תצנן אתה מיין ונהה הימ
 וואס איך וועל דיר זאגן. אונ וואס איך וועל
 דיר געבישען זאלקסטו געהאלטן בייא דיר :
 (ו) שמור מצותי וחייה ותורה הימ מיניקע מצות וועקסטו
 לעבן ותורתו באישון עיניך אונ מיין תורה זאלקסטו
 אזוי היקען וויא דו היקסט דאס קענקשיל פון
 דיין אויג :

עיקר תו"ט

משנה ב"ק פרק ז

ברטנורא

(ב) מסקין כגמרא דכל ריכוז
 הוא וה"ל כמ"ס הר"ב
 כה"ט פ"ד דל"ח ומתו"ט :
 (א) כשור ושה. כגנב פרי
 יי"ף שור סר משבת מה הלן
 ת"ח ועוף כיו"ל כגן אף כו'
 וחס"ק דלכתוב החמול כי יגנוב
 ר"ש שור ועמלו ומכרו חמסו
 כק"ט טלס תחתיו ואלכס אלן
 תחת ש"ה שור דסי' ושה דר"ט
 גמ' פ"ט שור ושה פ"ן מדי

כל אמלטי דנחא דמלסת דלידה א אל
 פרק ז א מרובה מרת תשלומי כפל סמרת
 תשלומי ארבעה וחמשה סמרת
 תשלומי כפל נוהגת בין בדבר שיש בו רוח
 חיים ובין בדבר שאין בו רוח חיים ומרת
 תשלומי ארבעה וחמשה אינה נוהגת אלא [א
 בשור ושה בלבד. שנאמר כי יגנוב איש שור
 או שה ומכרו או מכרו וגו' אין הגונב
 אחר הגנב משלם תשלומי כפל ולא המוכר
 ולא המוכר אחר הגנב משלם תשלומי
 נגב על פי שנים ומכר על פיהם

פרק ז א מרובה .
 בדבר שיש
 בו רוח חיים ובדבר
 שאין בו רוח חיים
 דלכתיב על ש"ה פ"ל שלמה על
 כל אכדה וגו' טלס
 טניס (א) : אין הגונב
 אחר הגנב ובכו' דלכתיב
 ויגנב מביית הליט ולא מביית
 הגנב : ב גנב על פי
 שנים. כלו' טניס מעידים

ארבעה וחמשה : ב

פרק ז א מרובה מרת תשלומי כפל דיא זאכין וואס
 אנגב בצאקלם פאר וייא נאך
 אפאהל אזוי פיל וייא ער האט געגנבט. איז
 מיעהר מפרת תשלומי ארבעה וחמשה וייא דיא זאכין
 וואס דער גנב בצאקלם פאר וייא פיר אדער
 פינף מאהל אזוי פיל וייא ער האט געגנבט שמה
 תשלומי כפל דיא זאכין וואס דער גנב בצאקלם
 פאר וייא נאך אפאהל אזוי פיל וייא ער האט
 געגנבט ויהנה דאס גייט אן פיין גנב שיש בו רוח חיים
 סאיי ביי אלעבעדיגע זאך ובין גנב שאין בו רוח חיים
 אונ סאיי גיט בייא אלעבעדיגע זאך וואס ער
 גנבט צאקלם ער אלץ מאפיל ופדת תשלומי ארבעה
 וחמשה אונ וואס קען דארף בצאקלן פיר אדער
 פינף מאהל אזוי פיל אינה נוהגת דאס גייט גיט
 מעהר אן אלא בשור ושה בלבד נאר בייא אאקס
 אדער בייא אשעפס שנאמר ווארום עם שמיים אין
 פסוק כי יגנוב איש שור או שה ומכרו או מכרו אז
 אפענקש וועט גנבן אאקס אדער אשעפס אונ
 ער וועט אים שעקטין אדער פארקויפן. זאל

ער בצאקלן פינף אאקסין פאר דעם אאקס אונ
 פיר שעפסין פאר דעם שעפס אין הגונב אחר הגנב
 משלם תשלומי כפל או ראובן גנבט בייא שקען דיא
 זעלביגע זאך וואס שקען האט געגנבט ביי לוי.
 דארף גיט ראובן בצאקלן צו שקען מאפיל ווי
 ער האט ביי אים געגנבט וואס ער האט געגנבט
 בצאקלם ער גיט מעהר ולא מביית ויא ומכרו אחר
 הגנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה אונ אז ראובן גנבט
 בייא שקען אאקס אדער אשעפס וואס שמעון
 האט וייא געגנבט פון איין אנדערין. אונ ראובן
 האט וייא גישאכטין אדער פארקויפן. דארף
 גיט ראובן בצאקלן צו שקען פיר שעפסין פאר
 דעם שעפס. אדער פינף אאקסין פאר דעם אאקס
 ער צאקלם נאר פאר איין אאקס אדער מאר איין
 שעפס : ב גנב על פי שנים אויב צוויי קענקשין
 זאגין עדות אויף ראובן אז ער האט געגנבט
 אאקס אדער וי זאגין ער האט געגנבט אשעפס
 ופדת ויפד על פיהם אונ דיא זעלביגע צווייא עדות
 זאגין אויף ראובן אז ער האט גישאכטין אדער

לוחו אנכי: נגב ומכר בשבת. אכל טעם טעם
 עטם סקלה קט ליה בדרבה מיניה: ושבת ביום
 הכפורים. שאין זדוני אלא כרת וכוונן ללא חתו כיה
 ולא לקי דקיימת לן כל חיובי מקור' סוגיט חיובים
 בחטאותיו אכל חיובי מיתות
 כ"ד חסי' סוגיט פטורים
 מן התשלומין: ושבת ומכר
 ואח"כ מת אביו. אכל
 מת אביו ואח"כ טעם תלם
 יספא דפטור דלכו הוא טוכח
 וכלו הוא מוכר טעמי יורם
 אה אביו (ג): בשני אלו.
 בטרם ובחולין טעם כעורה
 דקסבר ר"ש שמיטה טעמינה
 רחיה לכו טעמינה (ג)

אחרינו אל: [כ] שנים אחרים. ע"פ כמ"כ פ"ו דנע"ט
 ללא כוס תלי דבר. ומתוי"ט: (ג) כלומר תווסף דקר סיפא הוא
 דמני נפק רישא דרישא לכו חידוש טוח עסקי ככר נחמי"כ
 קודם שמת אביו וקודם שקדוש ס' כר"ש: [ג] חזקין ב"י.
 ואף על גב דנחטא כהמס כמ"ס פ"ב דקדושין. ונתי
 שמת כס נורחא דמסר חיד'
 לכו דמרים זכא וחסות פורחא
 לא מחייבין דמסר כלה טעמי'
 כמ"ס הר"ב כמ"ד ומסין כ"ו
 שמת מקחא סימנין כחון זמני'
 כפטיס: גמ': (ג) דמנר טעמי'
 טעם וסכן כר טלנדי לכו דחוט'
 חן דכתיבי חיובי רחמנא.
 טעם: [ג] ונתי: פ"ג כסחמנו

או על פי [ב] שנים אחרים משלם תשלומי
 ארבעה וחמשה. נגב בשבת. נגב ומכר
 לע"ג. נגב ושבת ביוה"כ. נגב משל אביו
 ושבת ומכר ואח"כ מת אביו נגב ושבת ואח"כ
 הקדיש משלם תשלומי ארבעה וחמשה נגב
 ושבת לרפואה או לכלבים השוחט ומצא
 מריפה השוחט [ג] חולין בעורה משלם תשלומי
 ארבעה וחמשה ר"י ששעון פומר בשני אלו: ג נגב על פי שנים
 ושבת ומכר על פיהם ונמצאו ומסין משלמים [ד] הגל. נגב על
 פי שנים ושבת ומכר על פי שנים אחרים. אלו ואלו נמצאו ומסין

פיר אדער פינג. טייל פון דיא שוויקה טאר מען
 גיט עקין הייסט דאס ניט. גישאכטן: ג נגב על פי
 שנים צווייטע מענטשן וראובן און לשמעון זאגן
 עדות אויף לוי אז ער האט געענדיגט אאקס אדער
 זיין זאגן ער האט געענדיגט אשעפס ופכה ופכה
 על פיהם און דיא ועלביגע צווייטע מענטשן וראובן
 און לשמעון זאגן עדות אויף לוי אז ער האט
 גישאכטן אדער זיין זאגן ער האט פארקויפט
 דעם אאקס אדער דעם אשעפס (נמצאו ומסין און עם
 איז גיפונען גינארין זיין זענען לינגער. אנדערע
 צווייטע מענטשן נד און אשר זאגן צו ראובן און
 לשמעון וויא אזוי קענט איר זאגן אז איר האט
 גיזעהן דעם טאג און דיא שעה. ולמשל ונכסאג
 פריה גיין דעם זינגער האט לוי גישאכטן אדער
 פארקויפט אאקס אדער אשעפס. אין דיא צייט
 זענט איר נאר גינען מיט גאר אונז אויף איין אנדער
 ארט וואס איר האט גאר גיט גיקענט זעהן.
 און נייא אזוי נאכט איר אז איר האט גיזעהן אין
 דעם טאג און אין דיא שעה. ולמשל פרייטאג
 פאר דעם ונכסאג. איינס דעם זינגער בייא טאג
 האט לוי געענדיגט אאקס אדער אשעפס אין דיא
 צייט זענט איר גאר גינען מיט אונז אויף איין
 אנדער ארט וואס איר האט דאס גאר ניט גיקענט
 זעהן פונקטן הי"ד דארף ראובן און לשמעון בצאהלין
 צו לוי אלץ וואס זיין האבן גינאלט לוי זאג
 בצאהלין נגב על פי שנים צווייטע מענטשן וראובן
 און לשמעון זאגן עדות אויף לוי אז ער האט
 געענדיגט אאקס אדער זיין זאגן ער האט געענדיגט
 אשעפס ופכה ופכה על פי שנים אחרים און אנדערע
 צווייטע מענטשן נד און אשר זאגן עדות אויף
 לוי אז ער האט גישאכטן אדער זיין זאגן ער
 האט פארקויפט. דער נאך איז גיפונען גינארין
 אזי ונתי ומסין ביידע פאר עדות זענען לינגער.
 עם זענען גיקומען אנרישע פאר עדות נד און
 נפקליו און האבן גיזאגט צו נד און אשר דיא

זיין זאגן ער האט פארקויפט דעם אאקס אדער
 דעם אשעפס או על פי שנים אחרים אדער אנדערע
 צווייטע עדות זאגן אז ער האט גישאכטן אדער
 פארקויפט משלם תשלומי ארבעה וחמשה דארף ראובן
 בצאהלין פיר אשעפסין אדער פינג אאקסין נגב ופכה
 בשבת אז ראובן האט געענדיגט אאקס אדער
 אשעפס און האט פארקויפט אים שבת נגב ופכה
 דעמסת פוכים אז ראובן האט געענדיגט אאקס
 אדער אשעפס און האט פארקויפט צו די עבדות
 בוכים נגב ופכה ביום הכפורים ראובן האט געענדיגט
 אאקס אדער אשעפס און האט גישאכטן אדער
 פארקויפט אים יום כפור נגב פכש אביו ופכה ופכה
 ופכה נד מת אביו ראובן האט געענדיגט פון פאשער
 אאקס אדער אשעפס און האט אים גישאכטן
 אדער ער האט אים פארקויפט דער נאך איז
 דער פאשער גישאכטן נגב ופכה ופכה נד הקדיש
 ראובן האט געענדיגט אאקס אדער אשעפס און
 האט גישאכטן דער נאך האט ער גיזאגט דאס
 זאל זיין הייליג משלם תשלומי ארבעה וחמשה בייא די
 אלע זאבין דארף ער בצאהלין פיר אשעפסין פאר
 אשעפס און פינג אאקסין פאר אאקס נגב ופכה
 רפואה או גללים אז ער האט געענדיגט אאקס
 אדער אשעפס און ער האט אים גישאכטן צו
 ארפואה אדער פאר היינט השוחט נמצאו מריפה
 אדער ער האט גישאכטן און עם איז פרייף
 גינארין השוחט חילין בערה אדער ער האט
 גישאכטן דעם אאקס אדער דעם אשעפס אין ביה
 המקדש און זיין זענען גינען פראסטע בהמות
 גיט גרבות. בייא דיא אלע זאבין משלם תשלומי
 ארבעה וחמשה דארף דער נגב בצאהלין פיר
 אשעפסין פאר אשעפס און פינג אאקסין פאר
 אאקס רבי שמעון פסיר נכשי איז רבי לשמעון זאגט
 אז ער האט גישאכטן און עם איז פרייף גינארין.
 אדער ער האט גישאכטן חולין אין דיא עורה.
 אויף דיא ביידע איז מען פטור צו בצאהלין.
 (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

אבל לרפואה ולכלבים שחיסה רחמייה לאזי כפי מלי אכיל מניה: ג האחרונים משלמין שלמיה לשי
וכגון שהזמן אחרונים תחלה לזי עדי גניבה הזמן תחלה כמלה לה עדות. ענינה דלמח כעלים מכרחה לו
וכי מתזמי אחזי משלמי: במלה ערות שניה. והוא משלם כפל משום עדות ראשונים. וכן פטורין לזין עדים
משלמין ממון עד שזומנו שניה: במלה כל העדות. והיא פטור והם פטורין ואפי' חזרו ואזומו האזונים אל"כ

הראשונים משלמין תשלומי כפל. והאחרונים
משלמין תשלומי שלשה. נכנסו והוא אחרונים
וזממין. הוא משלם תשלומי כפל. במלה
תשלומי שלשה. א' מן האחרונים וזמם. במלה
עדות שניה. א' מן הראשונים וזמם. במלה
כל העדות שאם אין גניבה. אין מכירה ואין
מכירה: ד גנב על פי שנים וטבח ומכר ע"פ
עד אחד או ע"פ עצמו משלם תשלומי כפל.
ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה. גנב וטבח בשבת גנב וטבח
לע"ג גנב משל אביו. ומת אביו. ואח"כ טבח ומכר גנב [ה] והקדיש

תחלה על הכניסה. רשי'
(ד) כלומר אכנסה לא מחייבו.
ואף על גב דכלא"ה ליכא חיובא
דלמח כעלים מכרחה לו מ"מ
כי"מ היכא שפירו עדים
נמכרה לו כגון שלא זיה יום
מזי הכפל מלח כמלה כמלה
זו לזו: (ה) וכגון שיש יורשים
אחרים עמו: (ו) [ה] והקדיש
ולאחר יומם איירי להל הכקדש

כפל: ד על פי עד אחד. אט"ג מלימח דלמח הוא לזין משלם ארבעה ומחשה על פי עד אחד הוא קח משמלן
ע"פ עמנו דומיא דעל פי עד אחד מה עד אחד אי אחי ע"ה כתר הכי מנתקף כבדיה ומחייב על פי עמנו נמי אי אחי
עדים כתר הודלתו מחייב ליה דמודה כקנס ואל"כ בלא עדים חייב ויהי"מ כחומר לא נכחתי וכלא עדים שבגב חזרו וחמל
שכחתי ומכרתי וכלא עדים ח"כ סטנה ומכר חייב שהרי כשחומר שכחתי ומכרתי אינו מחייב עמנו בכלום שידוע
הוא שמודה כקנס פטור ואין כאן הודאה של כלום אבל כחומר גנבתי וכלא עדים שבגב פטור לחייב עמנו כלום
קני מיהא כהודלתו הלכך הודא' הוא ופטור מכפל אט"פ שח"כ בלא עדים: וכן אביו. והוא
ירשו ולא הויה ענינה כולה (ה) באיסורא: גנב והקדיש. כי קח טבח דהקדש קח טבח ולא דבעלים:

צייים וזאם איר זאנמ איר האם גיזעק וויא לזי
האם גישאקטין אדער פארקויפט, זענמ איר גאר
גיזעק מיט און אויף איין אנדער ארם וזאם איר
האם דאם גאר גים גיקעקמ זעקן, דער גאך
האבין דן און נפקלי גיזאנמ צו ראובן און שמעון
דיא צייים וזאם איר זאנמ איר האם גיזעק וויא
לזי האם געגנבא אאקס אדער אשעפס זענמ
איר גאר גיזעק מיט אונג אויף איין אנדער ארם
וזאם איר האם דאם גאר גים גיקעקמ זעקן
הראשונים דיא ערשטע צווייא עדות וראובן און
שמעון וזאם זיי האבין גיזאנמ לזי זאל בציאהלין
צווייא אקסין אדער צווייא שעפסין משלמין תשימי
בפי דארפין וייא בציאהלין קאפיל צווייא אקסין
אדער צווייא שעפסין צו לזי והאחרונים און דיא
לעצטע צווייא עדות וקר און אשר וזאם וייא
האבין גיזאנמ לזי זאל בציאהלין גאך דריי אקסין
אדער גאך צווייא שעפסין משלמין תשימי שלשה
דארפין זאל בציאהלין צו לזי דרייא אקסין. אדער
צווי שעפסין נפקא אחרונים וזמין אויב די לעצטע
צווייא עדות וקר און אשר זענען גיזעקן גיזאנמ
לינגער, און דיא ערשטע צווייא עדות איי אקת
הוא משלם תשימי בפי לזי דארף בציאהלין קאפיל
וויא ער האם געגנבא וזו משלמין תשימי שלשה און
דיא אנדערע עדות וקר און אשר. בציאהלין צו
לזי דרייא אקסין. אדער צווייא שעפסין אחי מן
האחרונים וזמם אויב איינער פון דיא לעצטע עדות
אי גיזעקן גיזאנמ אלינגער. און דער אנדערער
עדות פון דיא לעצטע צווייא. איי אקת. און דיא
ערשטע פון זיי זענען אויף אקת בפייה עדות שנייה
די אנדערע עדות איי בפי גיזאנמ, און לזי דארף

גים בציאהלין דריי אקסין און גים צווייא שעפסין
פון דעם שעקטין אדער פון דעם פארקויפטין דורך
דעם איינע עדות, און די עדות דארפין גים בציאהלין
צו לזי דריי אקסין און גים צוויי שעפסין. אדער
די ערשטע עדות איי גום, דארף לזי בציאהלין
פאר דיא גנבה צוויי אקסין אדער צווייא שעפסין
אחד מן הראשונים וזמם אויב איינער פון די ערשטע
עדות איי גיזעקן גיזאנמ אלינגער, בפייה גיזעק
איי בפי גיזאנמ דרייא אקסע עדות. דיא ערשטע
און די אנדערע שאם איי גנבה איי בפייה וזין מבייה
ווארום איי ער האם גים געגנבא האם ער דאך
גים גישאקטין און גים פאר קויפט קיין געגנבאע.
איז לזי פטור און אלע פיר עדות זענען פטור:
ד גנב על פי שנים צוויי קעגנבשין זאגין עדות אויף
לזי אז ער האם געגנבא אאקס אדער זיי זאגין
ער האם געגנבא אשעפס ופכה ופכה על פי עד אחד
און איי עדות זאנמ אז לזי האם גישאקטין אדער
ער האם פאר קויפט או זי על פי עצמו אדער לזי
אלייין איי מודה אי ער האם גישאקטין אדער ער
האם פאר קויפט משלם תשימי בפי דארף לזי
בציאהלין צוויי אקסין אדער צוויי שעפסין וזי
משלם תשימי ארבעה ומחשה אדער פיר שעפסין
אדער פריג אקסין דארף ער גים בציאהלין. גאר
צוויי גנב ופכה בשבת אז ער האם געגנבא און האם
גישאקטין אום שבת גנב ופכה גנבתי כתיב: ער
האם געגנבא און האם גישאקטין צו די עכומז
גנב פשי אבי ער האם געגנבא פון זיין אימער
יפת אבי און דער האם און גישאקטין און גנב
פכה ופכה דער גאך האם ער גישאקטין אדער ער
האם פאר קויפט גנב ער האם געגנבא והקדיש און

רבי שמעון אומר קדשים שחייב באחריותו וכו'. ר"ש לאו חמלתיה דת"ק קאי ולא פליג עליה בנכד וקדשים ואח"כ טכח וזכר אלף שמעיהו ר"ש לרבנן כדזכחא אחריתי דלמרי הנוכח הקדש מביה בעלי פסור דלתיב ונוכח מביה האיש ולא מביה הקדש ועלה קאי רבי שמעון ואח"כ אומר קדשים שחייב באחריותו חייב לקרינן כיה ונוכח מביה האיש לכיון דרבעל היז באחריותו כי קא טכח דמריה קא טכח ובהקדשים שחייב באחריותו נמי לא מחייב ר"ש תשלומי ד' וה' אלף כשטקן תמימים כפטיסו למס בעלים אלף כשטקן הדם (א) או כשטקן בעלי מומין (ז) בחוץ וואף על פי שלא נכדו ספק כל העומד לזרוק כורוק דמי והלכך הוי שחיטה ראויה והוא שחיטה ראויה אלף אם שחטן תמימים בחוץ (ח) הויה שחיטה שאינן ראויה ושמעינן ליה לר"ש דלמס שחיט' שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואינו חייב עליה תשלומי ד' וה' ואין הלכ' כר"ש: דה מברו חוץ מאחד ממאה שבו . גכ שומר כל השור חוץ מדבר מועט שבו מן הדברים הניתרים עמו כשחיטה : פסור . דלתיב וטכחו או

ואח"כ טכח וזכר . משלם תשלומי כפל ואין משלם השלומי ארבעה וחמשה . ר' שמעון אומר קדשים שחייב באחריותם משלם תשלומי ארבעה וחמשה שאין חייב באחריותם פסור : דה מברו חוץ מאחד ממאה שבו או שהיתה לו בו [ו] שותפות . השוחט ונתחבלה בידו .

פי' האם ושינוי רשות לאו דמרי קא טכח רשי' וכו' (1) וס"ל כל העומד לזרוק כורוק דמי והלכך הוי שחיטה ראויה אלף אי לא נכדו אלף זורק הא חורה לרין לבעלים נמי : (2) ובכתי' מומין מעיקרה עסקין דלי כפטיסו בקרינן למוון חו לא חוי לפדיון דב"ל לר"ש כפ"ו דתמורה מ"נ קדשי מזה ככלל הפסור והפסור כ"ה חיה וכולו לעמוד אלף כפטיס מעיקרה מזה : רשי' : (ח) וק' נמי אם שחטן בעלי כפטיס : [ו] שוחט' : קודם שנגבו לא לתמורה וזכרו כולו חליסור . רשי' וואף על גב דלכך שחטי' זה לעיל כמו אפי' קודם שסכרו

ער האם הי"לוי גימאקט . ער האם גימאקט דאם זאל זיין אקריבן וחדר פד פבה ויפד דער גאך האם ער דעם קריבן גישאקטין אָדער ער האם אים פאר קויפט קשם פשיטי פל דארף ער בצאהלין סאפיל וויא ער האם געננבֿת ואיט פשם פשיטי ארבעה וחמשה אָבער פיר שעפסין אָדער פינף אָקסין דארף ער נים בצאהלין . גאר צוטייא . ווארום אז קען שעקט אים שבת אָדער קען שעקט צו דיא עפובוי קוקט מיתה . אונ אז עס קוקט מיתה דארף קען גים בצאהלין . דריבער דארף ער נים בצאהלין די דריי אונ נים די צוויי וואס עס קוקט פאר דעם שעקטין אונ אז דער פאטער איז גישאקטין אָדער ער האם די גנבה געהייליגט . נאכדעם האם ער גישאקטין אָדער פארקויפט . דארף ער אויך גים בצאהלין דריי אָדער צוויי . ווארום אז דער פאטער איז גישאקטין גין איז דאך שוין דיא גנבה ווינע האם ער דאך שוין ווינע גישאקטין אָדער פארקויפט אונ אויב ער האם געהייליגט . האם ער דאך גישאקטין גים ווינע גאר וואס עס ניהער צום בית המקדש אונ צום בית המקדש צאהלט קען גים די דריי אונ צום דיא צוויי פון שעקטין אונ פארקויפין . אָבער אז ראובן האם גימאקט אויף זיין אָקס אָדער אויף זיין שעפס ער זאל זיין אקריבן . אונ דער אָקס אָדער דער שעפס שטיים נאך ביי ראובן אונ שמעון האם געננבֿת דעם קריבן . איז ער האם אים גישאקטין אָדער פאר קויפט דאך גים שמעון בצאהלין פיר שעפסין אונ גים כ"ה אָקסין . אזוי זאגן דיא חכמים רבי שמעון אומר רבי שמעון זאגט קדשים שחייב באחריותו אויב דאם איז אזוי אקריבן וואס ראובן דארף בצאהלין איין אָדערערין פאר דעם געננבֿתן . הייט דאם נים ער האם געננבֿת בייא הקדש . גאר ער האם גי-גנבֿת בייא ראובן . אונ אז שמעון האם אים

גישאקטין אָדער פאר קויפט פשם פשיטי ארבעה וחמשה דארף ער בצאהלין צו ראובן פיר שעפסין פאר אשעפס אונ פינף אָקסין פאר אָקס . אונ דא שמענטט אז ער האם גישאקטין דעם קריבן אין די עגרה פאר ראובןס וועגן . גאר די בלוט איז אויס גימאקט גימאקט . איז די שחיטה גינען אפֿשרה שחיטה . אָדער דער קריבן האם גיהאט אפֿשער פון פריער איינער ער האם אים מקריש גינען . האם קען אים גענענט שעקטין אפי'ו גים אין זיין דיא עגרה שצן גיבט באחריות אונ אויב ראובן דארף ער גיהאט בצאהלין איין אָדער קריבן . גאר דער שאדן גינער צו הקדש האם ער דאך געננבֿת פון הקדש . אונ אז ער האם אים גישאקטין אָדער פאר קויפט פסור דארף ער גים בצאהלין גים פיר שעפסין אונ גים פינף אָקסין : דה בריה חיי פאטר פמיה שני אז דער גנב האם פאר קויפט דעם גאנצין אָקס . גאר אביסול פון דעם אָקס האם ער גילאזין פאר זיך . אפילו דאם ביסול איז געננבֿת פון דעם אָקס איז אוערלעבט וואס אָן שחיטה טאר קען דאם יום עסין . בצאהלט גאר דער גנב סאפיל וויא זיך האם געננבֿת . אָבער פיר פאר אשעפס אָדער נינף פאר אָקס צאהלט ער גים . אָבער אז ער זאט פארקויפט דעם גאנצין שעפס גאר דיא אל האם ער גים פארקויפט . אָדער דעם גאנצין אָקס האם ער פארקויפט גאר די הערדער האם ער גים פארקויפט . דארף ער בצאהלין פיר שעפסין פאר אשעפס אָדער פינף אָקסין פאר אשוחף אין דעם אָקס אָדער אין דעם שעפס . אונ ער האם אים געננבֿת פון שוחף אונ האם אים פארקויפט אָדער גישאקטין השוחט והתנבֿת בידו אָדער ער האם גישאקטין דעם אָקס אָדער דעם שעפס ואונ ער איז גים גינען אשוחף אונ

ער האם הי"לוי גימאקט . ער האם גימאקט דאם זאל זיין אקריבן וחדר פד פבה ויפד דער גאך האם ער דעם קריבן גישאקטין אָדער ער האם אים פאר קויפט קשם פשיטי פל דארף ער בצאהלין סאפיל וויא ער האם געננבֿת ואיט פשם פשיטי ארבעה וחמשה אָבער פיר שעפסין אָדער פינף אָקסין דארף ער נים בצאהלין . גאר צוטייא . ווארום אז קען שעקט אים שבת אָדער קען שעקט צו דיא עפובוי קוקט מיתה . אונ אז עס קוקט מיתה דארף קען גים בצאהלין . דריבער דארף ער נים בצאהלין די דריי אונ נים די צוויי וואס עס קוקט פאר דעם שעקטין אונ אז דער פאטער איז גישאקטין אָדער ער האם די גנבה געהייליגט . נאכדעם האם ער גישאקטין אָדער פארקויפט . דארף ער אויך גים בצאהלין דריי אָדער צוויי . ווארום אז דער פאטער איז גישאקטין גין איז דאך שוין דיא גנבה ווינע האם ער דאך שוין ווינע גישאקטין אָדער פארקויפט אונ אויב ער האם געהייליגט . האם ער דאך גישאקטין גים ווינע גאר וואס עס ניהער צום בית המקדש אונ צום בית המקדש צאהלט קען גים די דריי אונ צום דיא צוויי פון שעקטין אונ פארקויפין . אָבער אז ראובן האם גימאקט אויף זיין אָקס אָדער אויף זיין שעפס ער זאל זיין אקריבן . אונ דער אָקס אָדער דער שעפס שטיים נאך ביי ראובן אונ שמעון האם געננבֿת דעם קריבן . איז ער האם אים גישאקטין אָדער פאר קויפט דאך גים שמעון בצאהלין פיר שעפסין אונ גים כ"ה אָקסין . אזוי זאגן דיא חכמים רבי שמעון אומר רבי שמעון זאגט קדשים שחייב באחריותו אויב דאם איז אזוי אקריבן וואס ראובן דארף בצאהלין איין אָדערערין פאר דעם געננבֿתן . הייט דאם נים ער האם געננבֿת בייא הקדש . גאר ער האם גי-גנבֿת בייא ראובן . אונ אז שמעון האם אים

האם סוף מוסר דעם לו שזמנות ככל אשר ואשר . אבל סוף
 קמתי' אפי' לין לו שזמנות אלה כעבר א' . הרמ"ם ז"ל :
 [ג] ורוץ ב' . וכשתולאו נשפס עליו נגב ואפי' סוללו לר"ב ורף
 ע"ב דלוח משיבס קוב כר"ה ס"ח לענין קניה אבל להחייב כלאוסון
 כיון סוללו מרשות בעלים חייב ל"י והתוס' . כח דהכל כהוללו
 למתא דזוקא : [ח] או ב' . נקט
 כולו גווי אפי' ללא ריבי :
 [ט] פסור . כעלה הנביאו
 עסקנן דכהניבו סוי קני
 (כדלקמן) וחיבי . תוס' .
 (ט) פ"ח ומשמע דלחו בקרן
 נחייב ולא ידעתי למה :

הנוחר והמקער משלם
 משלם תשלומי ד' וה' . נגב ברשות הבעלים
 ומכח ומכר חוץ מרשותם . או שנגב [ז] חוץ
 מרשותם ומכר ומכר . ברשותם [ח] או שנגב
 ומכר ומכר חוץ מרשותם משלם תשלומי
 ארבעה וחמשה אבל נגב ומכר ומכר ברשותם

מכרו עד שימכור כל הדברים הנחרים כפתי' לחסוקי שאם
 הנחר גיומיה או קניה דלא הי שזר ולא מסער
 כחי : הנוחר . קודעו מנחריו עד לבו : והמקער .
 עוקר סימניו פסור ואפילו לרכנן דלמרי נחיסה שליטה
 לרואה שמה שחוקיה דלא ללא
 שחיסה היא כלל : ו' היה
 מושכו ויוצא פסור .
 מכלל (ט) : הוביחו . אחי
 ברשות בעלים . טעמי הנכסיה
 קונה כלל מקוס : נתנו .
 נגב לכהן כחמנו סליס על
 פדיון כט : היוז מושכו .
 הכהן או הכעל חוב או

פסור : ו' היה מושכו ויוצא . ומת ברשות הבעלים [ט] פסור . הנכסיה
 או שהוציאו מרשות הבעלים ומת חייב . נתנו לכבורות בנו .
 או לבעל חובו . לשומר חנם ולשואל . לנושא שכר ולשוכר . והיה מושכו

ויצא יומת ברשות הבעלים או דער נגב האם גיוצוינן
 אפקהה ארויס צו גיין מיט איר פון דעם הויף
 פון בעל הבית . אונ די בקהה איז געפיניקערט
 אין הויף פסור איז דער נגב פסור צו בצאהלין
 מאפיל . נאר דעם שארין אליין בצאהליט . ער גיט
 קעהר וועתוימט גיחיו איז דער נגב ונאם אויף
 גיהויבין די בקהה אין דעם הויף פון בעל הבית .
 אונ דיא בקהה איז געפיניקערט אין הויף . דארף
 דער נגב צאהלין מאפיל . ווארום וויא דער נגב
 האט איר נאל אויף גיהויבין . אפילו אין דעם
 הויף פון בעל הבית . איז זיא שוין גיוצוינן זיינע
 צו בצאהלין מאפיל פאר איר או דער דער נגב
 האט איר גיט אויף גיהויבין אין הויף . נאר שהוציא
 מרשות הבעלים ער האט איר ארויס גיוצוקען פון
 הויף אין איין אנדער ארט ימת אונ דראמט איז די
 בקהה גיפיניקערט חייב דארף דער נגב בצאהלין
 מאפיל נתנו נכבורות כט דער נגב האט בנדארפט
 געבין צו אפקה פונם פאלער פאר זיינעז אכבור .
 האט ער גינאנטם צו זיין חקר ער אריין זיין זענעם
 הויף וועקטו דארט געקען אפקהה פאר זיינע
 פינג פאלער או זכעי חובו אדער דער נגב איז
 שולדיג גיווען געלט צו איינעם האט ער גינאנט
 צו זיין בעל חוב גיי אריין אין זענעם הויף וועקטו
 דארט געקען אפקהה פאר זיין חוב גשויר תנע
 אדער ער האט גינאנט צו זיין חקר ער נאל אריין
 גיין אין זענעם הויף געקען אפקהה ער נאל זיא
 היקען אוקניקס פון זיינעמנוועגין ישוטי אדער
 ער האט גינאנט צו זיין חקר ער באקונט אים די
 בקהה וואס שמיית אין זענעם הויף . ער נאל זיא
 גיין געקען נושא שר אדער ער האט גינאנט צו
 זיין חקר ער נאל אריין גיין אין זענעם הויף געקען
 אפקהה ער נאל זיא היקען פון זיינעמנוועגין . אונ
 ער וועט אים בצאהלין פאר דעם היקען וישוכי
 אדער ער האט פארדונגען צו זיין חקר זיי בקהה
 וואס שמיית אין זענעם הויף . אונ ער נאם אים
 גיהייסין ער נאל זיא גיין געקען והיה משיכו אונ

זיא זענען גיוצוינן אנקלה ביי אים אין האנט .
 גיט ווילענדיג היתר אדער ער האט אויף געריסין
 די האלדן אינווייניג פון די נאל לעקער ביו צום
 הארץ והמקער אדער ער האט אויסקערסין דעם
 קנה מיט דעם נושט וואס אין האלדן . בייא דיא
 אלע זאכין משלם תשוימי פפי דארף ער נאר בצאה-
 לין מאפיל ווי ער האט געננקת ווינו משלם תשוימי
 אדקעה ותמשה אדער פיר שעפסין אדער פינג
 אקסין דארף קען גיט בצאהלין ווארום אין דיא
 הורה שמיית ומכח . ער האט גישאכטין אונ דאס
 איז גיט אשחוקה נגב ברשות הבעלים דער אקס אדער
 דער שעפס איז גישמאנען בייא דעם בעל הבית
 אין הויף . אונ דער נגב האט אים פון דארט
 גענוקען אין נאם אריין וועתוימט ופכה ופכר חוץ
 מרשותם אונ ער האט אים גישאכטין אדער פאר-
 קויפט איר די נאל או שנגב חוץ מרשותם אדער דער
 אקס אונ דער דער שעפס זענען גיט גישמאנען בייא
 דעם בעל הבית אין הויף . נאר אויף איין אנדער
 ארט . אונ דער נגב האט אים פון דארט גענוקען .
 אונ האט אים אריין געפירט אין דעם הויף פון
 בעל הבית ופכה ופכר מרשותם אונ ער האט אים
 גישאכטין אדער פארקויפט בייא דעם בעל הבית
 אין הויף או שנגב ופכה ופכר חוץ מרשותם אדער דער
 אקס אונ דער שעפס זענען גיט גיווען ביי דעם
 בעל הבית אין הויף נאר אויף איין אנדער ארט .
 אונ דער נגב האט אים פון דארט גענוקען . אונ
 דארט האט ער אים גישאכטין אדער פארקויפט .
 בייא דיא אלע זאכין משלם תשוימי אדקעה ותמשה
 דארף ער בצאהלין פיר שעפסין פאר אשעפס אונ
 פינג אקסין פאר אאקס אגל נגב ופכה ופכר מרשותם
 אדער אז דער נגב איז אריין גינאנגען אין אפרעמ-
 דין הויף אונ האט דארט גישאכטין אדער פאר-
 קויפט דיא בקהה פון בעל הבית פסור דארף גיט
 דער נגב בצאהלין גיט פיר פאר אשעפס אונ גיט
 פינג פאר אאקס . נאר דעם שארין אריין דארף
 ער בצאהלין . גיט קעהר וועתוימט : ו' היה משיכו

הסוד ומת כרעות כעלים : פמור . הנגב מכלוס :
 ז אין מגדליו בהמה דקה בא"י . משום יסוד
 לרץ ישראל (י) שממקדיו את הדשים : אבל מגדליו
 בבוריא . הרעות טכנס לוד ללוא שמה כעוס ולא חייטין
 כה יסוד וחס ופירו שדות
 אהרין ושלמה : אין
 מגדליו תרנגולים
 בירושלים מפני
 הקדשים שחולקין סם
 ודרך תרנגולים לנחך בחפשה
 והמא יכילו (עם) כעדה
 מן המא וישמחו את הקדש :
 לא יגדלו . כהניס
 תרנגולים ככל א"י : מפני

[נ] חייב . לנגב קאי דמחייב נגב בקנין שוליו . רש"י . וליח
 המאי חייב במחשבה וסא חין שניה לנכר ענינה י"ל דלמי
 לא דעי דלמי לירוש . נליסורא מלא סבורין : מהי עלו ולא שייך
 לומר דכרי סכר ודכרי סתמדי דכרי מי שומעין חו' והו' פי' זה
 הסודר או סג"ת שהסא נגב
 והרע מפדס למסנתיס כשיע
 חכ"ס שונג אחר שונג ספור
 ומכל מ' כיון שנגב לא קנסו
 ענין סרי חלו שונגים מרשות
 סכניסו ועו"מ"ס : (י) נליס
 דלפי' כתיב קחמר לחסור וסיט
 דקפד אישות וספסדת דשמיס
 לומר אפילו על פניס :
 [א] בירושלים . אפילו ישראל
 מפני קדשוס ישראל חוליס
 סם כספד שמיס וחודס ומספר
 כסמס : רש"י : (א) ח"ת
 חיפוק לים לחסור לפשות חסור
 ככל דכריס ספליס כדתיב כמ"ס
 סניסית פ"ו מ"ג . ח"י ר"ה ז"ל דכייס דוק בנכריס כשומריס
 לחילס חלו סם חגדלו לחפוש עורוח כדתיב או למכרן לישאל
 סימס כסם סרי וכל חלס חסור למכרן סיכלו ללא חלס
 וכיר' כמי מפדס דספריס וחמוריס סרי לפשות סרי חסור ספוס
 דסמס לחלסס : [יג] הכלב . כמ"ס פתחיון ככל רע ור"ס
 נגמרח דכרי נון כ' וליסוח דמתני' הכלב כס"ל סידיש דיקל
 מי סבי ור"ס עור כמרח ככדיס חגדלו לנכיס ספריס :
 [ג] קשור . דכין דקסור חין מחיריח' מתני' : (יג) כך נגמס
 וינתן נמלסס חסס . כ"י :

המחרות . שכהניס חוליס חרומה ולירכיס למחרה
 כסריס : חזיריס . מפדס סממח כנמ' כסלרו מלכי
 חסמולו זה על זה היו רגילים ככל יום סהיו חלו כדתיב
 מעליס להס תמידיס חלו ספניס יום אחד העלו להס
 חזיר כוון סגניס לחלי חומה נען לפריו כחומה ומודעס
 ח"י חרבע מלות פרסה על חרבע מלות פרסה כחותה
 שעה אמרו חזרו חגדלו חזיריס (א) : את הכלב .
 מפני סמחך ומנכה ומפלת חסה חיראית : גשבין .
 פחיס (יג) שלא ילכד כהס וחי כני יסכוס :

: שלשים רים . חרבע מילין :

אדעונו היקער אין ירושלים מפני הקדשים וייל
 אין ירושלים אין דא קרבנות . און דיא היקער
 גראפין אין סיסם סאקער וועלן זיין געפינען
 ביינדרלאך פון שרצים און וועלן ארויף ווארפן
 די ביינדרלאך אויף די קרבנות . וועלן די קרבנות
 סמס ווערן ויא סגניס בארן ישרא' און כהניס סארין
 גיט אדעונו היקער אין נאנץ ארץ ישראל מפני
 חסידות וייל כהניס עסקין תרוכה . סאקער וועלן
 דיא היקער ארויף טארפין אפיינדיג פון אשרץ
 אויף דיא תרוכה . ועס די תרוכה סמס ווערן
 אין סגדיו חזיריס כלי' סקיס מען סאר גיט אדעונו
 חזיריס אויף קיין ארם לא יגדל און חגדלו סאקער
 סאר גיט אדעונו אהונס אלא אס מן תיה קשו
 גשליט סידיו ער אוי צו גיבורדין נאריס אקריס אין
 סידיו גשיו ליגיס מען סאר גיט ארישפייטין
 אנעץ צו פאנגען מויבין . סאקער וועלן אריין
 פאלין אין די געץ מויבין וואס גייערן צו אכעל
 הבית אלא אס מן תיה רחוק מן הישוב שמיס ריט נאר
 סידיו דיא געץ איז ווייס פון אכחוקהמין ארם
 דרייסני ריט . דאס איז זיבען מויענד גיין וויגן
 דערס אקסיעין סריס . פיר תחום שבת :

דער כהן . אדער דער בעל חוב . אדער דער
 שומר חנם . אדער דער שואל . אדער דער שומר
 שכר . אדער דער שוכר . האבין גיצויגין דיא
 ביהמה פון הויף ויפ' ברשות הגבלים און די ביהמה
 איז גיפיינערט אין הויף פון בעל הבית פסור אוי
 דער נגב און דיא אלע קענען שפון צו בראה-
 לין סאר דיא ביהמה הגביה און ויין האבין אויפ-
 געהויבן דיא ביהמה אין דעם הויף פון בעל
 הבית . און דיא ביהמה איז גיפיינערט אין הויף
 או אדער ויי האבין גיט אויפגעהויבן דיא ביהמה
 אין הויף . נאר שווערין פירשית הגבלים ויין האבין
 ארויס געפירט דיא ביהמה פון הויף ויפ' און דיא
 ביהמה איז גיפיינערט חייב דער נגב בראה-
 לין סאר דיא ביהמה ווערן : ז אין סגדיו ביהמה
 זכה בארן ישרא' מען סאר גיט אדעונו יונגע
 ביהמות אין ארץ ישראל וקאנעס שפעסין . וייל
 זיי סאכין קאלטיע דיא פערדער אגן סגדיו כסריא
 אדער אין סגריא מען מען אדעונו יונגע ביהמות
 ובכדירות שגארן ישרא' און אין די וויקסע ארסער
 וואס אין ארץ ישראל מען מען אדעונו יונגע
 ביהמות אין סגדיו סגדיוס גידישליס מען סאר גיט

ברמ"א ב"ק דף ס' ע"א
 סלסס ס' כלס כ"י סחיטן רנצח דמלכות דמיראס כס
 תגו רבנן מעשה בחסיד אחד שהיה גונח מלבו
 סנו רבנן מפשע' חסיד אחר שהיה גונח מלבו דיא רבנן
 האבין גילערוקם עם האם אסאקול גיטראפין
 (תק לישראל ע"ס) (ח"כ)
 גונח . סליד"ל נוסח מפני
 כחז הכל ולא הסה
 ביי אהסיד וואס ער האם געשרוינען דאס ער
 קען גיט אפזייען דעם אקעס פון הארץ
 6 4 (שוארצט)

יכול להטיח חוט: ליסמים
 מוויין. רוע' נשדות אחרים
 ונזול אה הרבים: לספר.
 מוקף טכ"י לעכו"ס ולרינה
 שמו: בארור. כדמתיא לעיל
 חרוב חלם טנגל חוירים:
 ככל. טס המדינה ויזיר
 ביום ומתירו בלילה. תניא ר"א
 הגדול אומר בשלשלת אבל
 ככלב אמ"כ קשור בשלשלת
 חורים לטאי נפקא מינה למיקם
 עליה בארור. א"ר יוסף בר מניומי
 אמר רב נחמן ככל כעיר הסמוכה
 לספר רמי. תרגמא נהדרעא.

גיאָרְתָּ. גִּיאָרְתָּ. גִּיאָרְתָּ. גִּיאָרְתָּ.
 שְׁעָרֵיךָ עַל דְּבַר חֲבֵרֵי אוֹנָה אִיךָ הַאֵב עוֹבֵר גִּינוֹעַ
 אוֹיֵךְ דִּיא רִייד פֿון מִינְעֵעַ חֲבֵרִים מִינ רַבְּנֵי דִּיא
 רַבְּנֵי הַאֲבוּן גִּינְעוֹנוֹם יֵא יַגְדֵּי אָדָם אַת הַבְּלָג
 אַקְעֻנְטִשׁ זַאל גִּיט אַדְעוֹנוֹן אַהֲנוֹם בִּיא זִיךְ אִין
 שְׂמוֹב אִיז אַס גַּן קִשֵּׁר בְּשִׁלְשֵׁת סִידְרִין עַר אִין
 אַנְגְּעֹבֶנְדִּין מִיט אַקִּיט אַלְף מַגְדֵּל הוּא בְּעִיר הַסְּמוּכָה
 לְסַפֵּר אַבְעַר אַז עַר וואַהֲנָט אִין אַשְׁמָטָם נוֹאם זִיא
 אִין נָאָמְט צו אַנְדְּעֻנְעֵץ מִעַג עַר אַדְעוֹנוֹן אַהֲנוֹם
 אִין שְׂמוֹב וְקִשֵּׁר בֵּיט וּפְתִירוֹ בְּיָמֵהּ בִּיא טָאָג זַאל
 עַר אִים צו בִּינְדֵּעֵן. נוֹייר פֿעִינְטִשׁן גִּינְעוֹן. אונ
 בִּי נָאָמְט זַאל עַר אִים אוֹיפֿפֿינְדֵּעֵן דָּאָס שְׂמוֹנְטִשׁ
 אִין אַרְצֵי יִשְׂרָאֵל. ווען אַלע יוֹדִין אַהֲנוֹם גְּעוּוּאָהֲנָט
 צו זַאָמְעֵן. אונ אוֹיף דִּיא אַנְדְּעֻעַע זֵיט גְּרַעֲנֵעֵץ
 הַאֲבוּן גְּעוּוּאָהֲנָט אַנְדְּעֻעַע פֿעִלְקֵדֵר נוֹאם פֿלֵעֵנִין
 אִיבִּיג מִיט זֵייא הַאֲלָטִין מִלְּחָמָה. דְּרִיבְעֵר פֿלֵעֵנִין
 דִּי יוֹדִין נוֹאם הַאֲבוּן גְּעוּוּאָהֲנָט בִּי רַעַמֵּי גְּרַעֲנֵעֵץ
 אַדְעוֹנוֹן הִינְט נוֹייר זֵייא הַאֲבוּן מוֹרָא גְּעָהָאט
 טָאָמְקֵר וועִלִּין דִּיא עֲכוּמוֹ אוֹיף זֵייא אוֹיף פֿאַלִּין
 פֿלֵדְלֹנְג בִּי נָאָמְט אונ מֵאֲבוּן מִיט זֵי אַמִּלְחָמָה
 תְּנִיא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אֹפֵר מִיר הַאֲבוּן גִּינְעוֹנוֹם
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל זָאָמְט אַפְּטֵיב גִּלְבִּים מַגְּדֵיב חוֹרִים
 דַּעַר נוֹאם אַדְעוֹנוֹם הִינְט אִין גְּלִייה דִּיא עַר
 נוֹאָלְט גַּעֲאָדְעוֹנוֹם חוֹרִים פֿרַעֲנֵט דִּיא גְּמָרָא
 רַבִּי זַנְקָא מִינָה צו נוֹאם זָאָמְט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִין זֵייא
 זַעֲנֵעֵן בִּינְדֵּעַ גְּלִייה. זַאל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר זָאָמְט מִעַן
 טָאָר גִּיט אַדְעוֹנוֹן הִינְט. עַנְפֵּקֵרֵט דִּיא גְּמָרָא
 רַבִּימִס עִינֵה בְּאֵרֵי דְּרִיבְעֵר זָאָמְט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִין מִעַן
 אַדְעוֹנוֹם הִינְט אִין גְּלִייה וִיא מִעַן אַדְעוֹנוֹם
 חוֹרִים. צו זָאָמְט אִין דַּעַר מִעַנְטִשׁ נוֹאם אַדְעוֹנוֹם
 הִינְט אִין אוֹיף אִים דָּא דִּיא זַעֲלֵבִינְעַע קִלְדָּה נוֹאם
 עַס אִין דָּא אוֹיף דַּעַר רַעַמֵּי נוֹאם אַדְעוֹנוֹם חוֹרִים
 וְנוֹאָרִים דִּיא אִיךָ הַאֵב פֿאַח זָאָמְט פֿאַרפֿלִיבְט זַאל
 זֵיין דַּעַר מִעַנְטִשׁ נוֹאם אַדְעוֹנוֹם חוֹרִים. רַב
 יוֹסֵף בֶּר מַנְיוּמֵי הַאֵב גִּיאָנְט פֿון רַב נַחְמָסִין
 וועִגִּין בְּגֵי קִשֵּׁר הַסְּמוּכָה לְסַפֵּר רַבִּי דִּיא לֵאנְדֵּר בְּקֵל הַאֵב
 דַּעַם דִּין וִיא אַשְׁמָטָם נוֹאם אִין נָאָמְט צוֹם
 גְּרַעֲנֵעֵץ מִינְטִשׁ נִהְרֵדְטָא הַאֵב רַב יוֹסֵף גִּיאָנְט מִעַן
 מִינְטִשׁ גִּיט דִּיא נָאָנְעֵעַ לֵאנְדֵּר בְּקֵל מִעַן מִינְטִשׁ
 נִהְרֵדְטָא

שְׁמַעְרֵצִין וְשָׂאֵי חוֹפְאִים הַאֵב מִעַן גַּעֲפֵרְעֵנְט בִּיא
 דָּאָקְטוֹרִים וְאִמְרוּ אִין יוֹ מַקְנֵה עַי שְׁיִנְט חֲלָב רותח
 מִשְׁחֵרֵיט לְשִׁחְרֵיט הַאֲבוּן זֵייא גִּיאָנְט עַר הַאֵב גִּיט
 קִיין אַנְדְּעֻר רַפּוּאָה סִידְרִין עַר זַאל זֵייגִין הִיִּיעַ
 מִלְּקָה פֿון דִּיא בְּהִמָּה אַלֵּע אִין דַּעַר פֿרִיַה הַכִּיאִי
 זֵי קִשֵּׁר בְּרַבִּי הַסְּפָה הַאֵב מִעַן גַּעֲפֵרְיִנְט אַצִּיג
 אונ מִעַן הַאֵב זֵייא אַנְגְּעֹבֶנְדִּין בִּיא דִּיא פִּים פֿון
 דַּעַם וְהִיא יוֹנְט מִשְׁחֵרֵיט לְשִׁחְרֵיט אונ אַלֵּע אִין
 דַּעַר פֿרִיַה הַאֵב דַּעַר חִסִּיד גְּעוּוִיגִין דִּיא מִלְּקָה
 פֿון דִּיא אִיךָ זֵייט גִּיטִים חֲבֵרֵי דְּבִקְרוּ אִין עַמְלִיבֵע
 טַעַג שְׁפַעֲטֵר זַעֲנֵעֵן גַּעֲקוּמֵעֵן זֵיינֵעַ חֲבֵרִים זַעֲהֵן
 נוֹאם עַר מֵאָבֵט גִּיין שְׂרָא אַהֲנָה הִנְי קִשֵּׁרֵה בְּרַבִּי
 חֲסִפָּה וִיא דִּיא חֲבֵרִים הַאֲבוּן גִּינְעוֹהֵן דִּיא צִיג אִין
 צו גַּעֲבוּנְדִּין צו דִּיא פִּים פֿון דַּעַם חוֹרֵי זַאֲחִירֵימ
 הַאֲבוּן זֵייא זִיךְ צוֹרִיק גַּעֲקֵרְט אונ הַאֲבוּן גִּיט
 גִּינוּאָלְט אַרִיין גִּיין אִין שְׂמוֹב וְאִמְרוּ חֲסִיִּים מוֹחִין
 בְּבִיתוֹ שֵׁי זֵה זֵייא הַאֲבוּן גִּיאָנְט בִּיא אִים אִין
 שְׂמוֹב שְׂמִיִּים אַנְזֵלְן גְּעוּוּאָפִינְט מִיט זֵיינֵעַ גְּעוּוֹעַר.
 זַאִי גִּנְטִים אַצִּי וועִלִּין מִיר אַרִיין גִּיין צו אִים אִין
 שְׂמוֹב וְנוֹאָרִים אַצִּיג פֿיטְעֵרֵט זִיךְ אוֹיף פֿרַעֲקֵדֵע
 פֿעִלְדֵּר אונ לויפֿט אַרִיין אִין אַשְׂמוֹב אַדְּעַר
 אִין אַקָּרָא אונ חֲאָפֵט עִסִּינוּאָרְג אונ אַנְמִלוּפֵט.
 אִין דָּאָה אִירֵע מִלְּקָה נוֹאם זֵייא הַאֵב אִין זִיךְ פֿון
 גַּעֲזֹלְקֵע עִסִּינוּאָרְג. קִרִיגֵמֵט דָּאָה דַּעַר חִסִּיד
 גַּעֲזֹלְקֵע מִלְּקָה. אַפִּיכו מִיט דַּעַם דִּין מִעַן מִעַן
 קִרִיגֵקֵע דִּיא מִלְּקָה. גִּיאָר אַחִסִּיד דִּיאָרְף דָּאָס גִּיט
 טֹאָהֵן זָבִט וְדָבִיר דִּיא חֲבֵרִים זַעֲנֵעֵן גִּינְעוֹסִין אונ
 הַאֲבוּן גְּעוּוֹכְט זֵיינֵעַ כַּעֲשִׂים. טָאָמְקֵר וועַם מִעַן
 אוֹיף אִים גַּעֲפֹנְעֵן נָאָה עֲבִירוֹת וִיא קִזָּא בִּי אִיא
 אִיהוּ עַן שֵׁל אַהֲנָה הִנְי אונ זֵייא הַאֲבוּן גִּיט גַּעֲפֹנְעֵן
 אוֹיף אִים קִיין עֲבִירָה. גִּיאָר דִּיא אִינְעַע עֲבִירָה
 פֿון דִּיא צִיג דִּיא צִיג הַאֵב מִעַן אַרִיִּים גַּעֲפִירֵט
 פֿון שְׂמוֹב אונ דַּעַר חִסִּיד אִין גִּישְׁמֹאֲרֵבִין וְאִף
 הוּא בְּשֵׁת פִּתְחוֹ אִמְר אונ דַּעַר חִסִּיד הַאֵב גִּיאָנְט
 אִינְדֵּרֵעַ עַר אִין גַּעֲשְׁמֹאֲרֵבִין יוֹדֵעַ אִין שְׂאִין בִּי עַן
 אִיךְ נוֹיִים בִּיא מִיר אִין אִיךְ הַאֵב גִּיט קִיין עֲבִירָה
 אִיא עַן אִיהָה הִנְי גִּיאָר דִּיא עֲבִירָה נוֹאם אִיךְ הַאֵב
 גַּעֲפִירֵקֵעֵן דִּיא מִלְּקָה פֿון דִּיא צִיג. אונ מִיט דַּעַם
 דִּין אִין דָּאָס קִיין עֲבִירָה. דָּאָס הַאֵב גִּיאָנְט גִּיט

שני אלפים ושני רבבות נב' ואל גמטין לא היו כי אם רבבות דמכבד לא היו כי אם כי ריבוא וזרתי' שכינה ולא סידן כלן ה' לחת דמי מנוחת (דף גט) דכל כי עשרה שכינה שריח דהכא ארבעים ונשקן קאמר :

דרש רבי דוסתאי דמן כירי ובלוחו יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל ללמדך שאין השכינה שורה על ישראל פחות מב' אלפים וב' רבבות הרי שהיו ישראל ב' אלפים וב' רבבות הסר אחת והיתה אשה מעוברת ביניהם וראויה להשלים ונבח בה בלב והפילה נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל . ההוא ארתא דעלת למיפא בההוא ביתא נבח בה כלבא אמר לה מריה לא תסתפי מיני שקילי ניביה אמרה ליה שקילי מיבותך ושדיא אחורא כבר נד ולר :

אחת שבה בקדושת... נהרעא וחזתה הסיר סמוכה לספר ואשמיעין רבי חנמן דהואיל ויש כדכל יסוד קבוע וישראל הרבה מותר לגדל כלבים בעיר הסמוכה לספר כלאו הוא מחלי : ניבי . ייבינין לטון אחר ארבע שני הכלב האריות שבין טוסך קך שמעתי (בבביות) : שקולר :

סיבותך . טעולה היא טוכתך וטעלת על הקוים (שלל קשרת את הכלב) מה שחתה ממחתי הנל : כבר נד ולר . נעקר ממקונו :

ויאיהו קהלים און ויא האם נעקענטם צו נעבין דעם איין קענענש ונבח בה כגז והפילה האם אויף איר אנגעשרייא גיטאקען אדוים און ויא האם זיך דערשקאדען און האם ספיר גיווען דאס קינד גמזא זי וזים נשכינה שחפלקט מישראל דאך דער קענענש ווואס האם געארענעט דעם הונטם געבריינגט צו דער זאך או דיא שכינה זאל אפגיטאקען ווערין פון דיא יודין הייא אהיא דענת למיפא בההוא ביתא אאשה וואס איז גיווען מעוברת איז אקאהל אריין גענאנגען אין אלשמוצ צום באקין נבח בה כגזא האם אהונט אנגעשרייא גיטאקען אויף איר איר אפד קה פניה לא תסתפי מיני דער בעל הבית פון דעם הונט האם גיזאנט צו דיא אשה זאלקסט גיטם מורא האבן פאר דעם הונט שקולר זיביה זינע ציין זענען ארוים גענוסען אפד ליה האם דיא אשה גיזאנט צום בעל הבית שקולר שיבותך ושדיא אחורא נעם דיין טובה און ווארף ויא אויף דיא דערנער גבר זי וזר דאס קינד אין סוד האם זיך שוין געריקט פון ארם . איך וועל אים שוין געוויס ספיר זיין . אינעם נעטם שוין קיין זאך גיט העלפין :

גאר דיא איין שקאמם גהרדעא אין דיא שקאמם גהרדעא מעג מען ארענען הינט . צווי וויא אין ארץ ישראל מעג מען ארענען הינט אין דיא שקאמם וואס נעבין אנגענען . אין דעם לאנד קבל מעג מען אויך ארענען הינט אין די שקאמם וואס איז נעבין אנגענען . דאס איז דיא שקאמם גהרדעא . ויא איז גיווען נעבין אנגענען דעם נבי דוסתאי דמן כירי רבי דוסתאי פון דיא שקאמם כירי האם געדרשקת . עם שמיים אין פסוק ונבחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל ווען דער ארון האם געריקט פלעגט משה זאגן גאט קער צוריק דיא צעהן טויזענדער און דיא טויזענדער יודין זינדן שאין שכינה עולה על ישראל פחות מיטן אלפים ושני רבבות אז די יודין זענען ווייניגער ווי צוויי און צוואנציג טויזענד רוקים גיט אויף ויא דיא שכינה ורבות זענען צוויי אקאהל צעהן טויזענד אלפי איז צוויי טויזענד הרי שהיו ישראל שני אלפים ושני רבבות הסר אחת אויב עם האם גיטראפין דיא יודין זענען גיווען צוויי און צוואנציג טויזענד ווייניגער אייניער והיתה אשה מיבותר ביניהם און צווישען ויא איז גיווען איין אשה וואס איז גיווען קעוברת

וזהר ויצא דף קס"ג ע"א ת"ת דלילת יוד דא וואו דא

ויצא את המקלות אשר פלל כרעשים וגו' פתח ר' אלעזר ואמר (משלי ט) אם חכמת הכוזב לך ולזה לבדך תשא . אם חכמת חכמת לך . ת"ת ווי לעיון הייבי עמלא ללא דיטון ולא משיבותי כמלי דאורייתא וכד אינון משיבותי כה בגין דלית לון שכלתנו מלך דאורייתא דהא כל מיני דאורייתא כלוה מלך בענייכו כליוו כלוה מלי ריקטא ולית כוה חועלחא וזלל בגין דלחון קעין מדעת' וסכלתנו דהא כל מיני דאורייתא כלוה מלך בענייכו כליוו כלוה מלי ריקטא ולית כוה חועלחא וזלל בגין דלחון דהא משיבים (עם ה) וכל חפצים לא יחו כה (באורייתא) וכל אינון טעשין חסימין דלכח כד ממאן מלי דאורייתא לא די לכוון דלא ידעי אלא דלינון אמרי דלחיהו מלין פנימין מלי דלית כוה חועלחא זוי לן קך די יושע לון קכ"ה גלונכו דאורייתא וייתעשון טושא דמרדי כמאריהו מה כתיב באורייתא (דברים לב) כי לא דבר רק הוא מכל וזו איך רוק כה מכס יהיה דהא אורייתא כלל מלייה מכל אכנין טבין ומגלגלן יקירין מכל טבין דעלמא כד"ל אלא וכל חפצים לא יחו כה ייחוד פרוץ דלחיה ריקטא ובלמה מלכא אמר אם חכמת חכמת לך לכד יתחכם בני כה באורייתא חועלחא דלית לחיה דהא באורייתא לא יכל לאוספ' אפי' אית אחת וללך לבדך תשא דהא אורייתא לא ירעע מכהה כלום ולינע' דלית לחיה ואשתחר כיה לאובד' ליה מהי עמלא ומעלמא דלחי :

מוסר	יוסף לחק	הלכה פסוקה
כספר הרוקח דף ב' ג'	(א) היה לפנינו עשייה מצוה ותלמוד תורה	הר"ם הל' ת"ת פ"ג
אמרו רבותינו ז"ל לשונם יחיד חכם את עמו אם יכול להפיל יתפול	(א) הנה לפנינו עשייה מצוה ותלמוד תורה	(א) היה לפנינו עשייה מצוה ותלמוד תורה
אקרו רבותינו וקרום גרבות דיא רבין האבן גיזאנט	גיזאנט פאר דעם קענענש זאקעוה גיאם	גיזאנט פאר דעם קענענש זאקעוה גיאם
הקוים ימוד אדם את עבדו אם יכול להפיל יתפיל	(ח"ב)	(ח"ב)
(חק לישראל ע"ט)	(ח"ב)	(ח"ב)

ואם לאו אל יתפלל וכחיו שויתי ה' לנגדי תמיד לכן בני כרכית
ראשונות ובני כרכות אחרונות וכחיות כל כרכם כיון אחת ה'
לרין כיון כל כרכת שלמים וכבכנתם כל רזום וזוהי סכנתם
וסכנן ארץ סיה תשוב לפני ארץ שכשמים ותחלת מונעין וחסרי
כוח ממשעין ארץ תשוב לו הנפש כאשר נתתה לך ויבכה כדמע
לכבו וכדמע עיניך על חסדיו כמו שזכרנו על דוד יוסף על

אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו
ואם לאו יעשה הכצוה ויהזור לתלמודו: (ב) כתוב בתורה
לא בשמים הוא ולא מעבר לים הוא לא בשמים הוא לא
בגסי הרוח הוא מצויו ולא במחלבה מעבר לים הוא
בכספי אמרו לא כל המרבה במסורה מתבים וצו
חכמים היו כמעט בעסק ועלום בתורה: (ג) בל המשום
על לבו שיעסק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן
הדת וגורם רעה לעצמו ונטול חיו מן העולם הבא לפי
הנהגה מדברי תורה נוטל חיו מן העולם ועוד צו ואמרו אל תעשם
עטרה לחתנדל בהם ולא קרדום להגור בהם

ער ואל יא מאהן. אונ אין דיא צייט וואס ער
וועט מאהן דיא סצנה. וועט ער גיט קענען
לערנען תורה אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים
אויב דיא סצנה קען גיטמאן ווערין דורך אנדערע
קענטשין יא פסוק תלמודו ואל ער גיט אויפקערין
פון זיין לערנען. ואל ער לערנען אונ איין
אנדערער וועט מאהן דיא סצנה וואס לא אונ אויב
דיא סצנה קען גיט גיטמאן ווערין דורך איין
אנדערין. גאר דורך אים יעשה המצוה ויהזור לתלמודו
וואל ער מאהן דיא סצנה אונ נאכדעם וועט ער
צוריק גיין צו זיין לערנען: (ב) כתוב בתורה לא בשמים
הוא ולא מעבר לים הוא עם שמיים נעשרקען אין די
תורה. דיא תורה איז גיט אין היקעל. אונ דיא
תורה איז גיט אויף דיא אנדערע זייט ים לא בשמים
היא לא בגסי הרוח היא מצויה דער פסוק מיינט דיא
תורה איז גיט אין היקעל. דיא תורה איז גיט
אך ביי די קענטשין וואס זענען גרויס ביי זיך
ולא במחלבה מעבר לים היא אונ דיא תורה איז גיט דא
בייא דיא קענטשין וואס פארין אויף די אנדערע
זייט ים זיךד אפרי חכמים דריבער האבין גיזאנט
דיא חכמים לא כל המרבה במסורה מתבים די קענטשין
וואס האנדלען פיל. קענען גיט האבין די חכמה
פון דיא תורה וצו חכמים הני מפסד בקסם ופסוק בתורה
אונ דיא חכמים האבין גיטמאן זאלקט ווייניג
האנדלען אונ זאלקט לערנען תורה: (ג) כל החכמים
על לבו שיעסק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן
הצדקה ואל יעשה עטרה לחתנדל בהם ולא קרדום להגור בהם
אייביג זאל אמוענטש זיך קעמטין וברעקענען
אויב ער קען איצט האבין אפנה אין דאווענען.
וואל ער דאווענען וואס לאו אי יתפלי אונ אויב ער
וועט איצט גיט קענען האבין אפנה אין דאווענען
וואל ער איצט גיט דאווענען תמידי שויתי ה' לנגדי תמיד
אונ עם שמיים אין פסוק דוד המלך האט גיזאנט
איך האב סיה אייביג פארנישטעלט וויא גאט
שמיים זעגין מיר. אונ אוי דארף יעדער קענטש
זיך פארשטעלן וויא גאט שמיים זעגין אים.
דריבער אז ער שמיים פאר גאט אונ דאווינקט
מזו ער דאך דאווענען מיט פנהגה לכו כל ברכות
ראשונות ובני ברכות אחרונות דריבער איז דער דין
בייא ריא ערשטע דרייא ברכות אונ בייא ריא
לעצטע דרייא ברכות וכתובם כל ברכה בידך אלהי
אונ ווען ער לאזט אים יעדער ברכה אונ זאגט
ברוך אלהי ה' צידך פון כל ברכת שלמה וכתבתם כל
ידיך דארף ער דאס זאגן מיט פנהגה. דאס הארץ
וואל גיטמאן וואס ער זאגט. אונ זיין וויסענ-
שאפט וואל זיין זאגן צו דיא ווערקער וואס
ער רעט אונ זיין הארץ אונ זיין מוהט זאלן זיין
גינדעריג בייא זיך זאמלען תהנה והשפלה איך היא
השוב לפני אלהי שבשמים איך וועל דיה לערנען וויא
מיינער עם איז פאר גאט דאס אונטערקעניגקייט
אונ דאס גינדעריגקייט פון קענטש ותתחדש מפעשיך
ותהיה בוש מפעשיך וועסטו האבין חרטה ופון דייע
מעשים אונ דו וועסט דיה שעמקען פון דייע
מעשים איך תשוב לו תנפש באשר נתתה לך וויא אזוי
וועסטו קענען צוריק זעבין צו גאט דיא נשקה
אזוי ריין וויא ער האט זיא דיר גינעפין יבנה דפס
לכבו דפס עניני של חסדתי זיין הארץ דארף טיינען
מיט סקערין אונ זיינע אויגן דארפן טיינען מיט
סקערין. אויף זיינע זינד כמו שזכרנו על דוד וויא עם
איז גיזאנט גיטמאן אויף דעם סלה דוד היקס על

דיא תורה ונפש רעה לעצמו ונטול חיו מן העולם הבא לפי
הנהגה מדברי תורה נוטל חיו מן העולם ועוד צו ואמרו אל תעשם
עטרה לחתנדל בהם ולא קרדום להגור בהם

דיא תורה ונפש רעה לעצמו ונטול חיו מן העולם הבא לפי
הנהגה מדברי תורה נוטל חיו מן העולם ועוד צו ואמרו אל תעשם
עטרה לחתנדל בהם ולא קרדום להגור בהם

פסקים שלם על תשובה ואמר אל דעתי אל תחרט ויחזרע
 ויקרע בגור לנו כמס' קרלו לנכנס ואל כנדיקס וטוב ויחזרע
 על מנח לטוב עזאמר ומודע וטוב ירום ויטוב ורבו וסכרתי
 כמ' טוב וטוב רשע רבו וגו' ויפסק בנמש' אלמור ונמס' דרבינו
 ונחקר' ונשובה וירגו ויחזקו ונחמו' לפני תכל ויבנע לנו פ"ד
 סלית' די כננע חלמך ויטה מלבושי ויחלמך ויחלוקן על חסריו כמ'ס

ועד צו ואמרו אהוב את המלאכה ושמא את הרבנות
 וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה כוילה גזירות עין
 וסוף האדם זה שהוא מלפ"א את הכריות. (וכבר האר ד'
 שם הכ"ס' לתבוא ראיות הרבה להתיר זה ומסק' ח"ל
 וראינו כל חכמי ישראל קודם זמן רבנו ואחריו
 עתהגים ליטול שכרם מן הצבור נ"ו והסכימו כן
 כל חכמי הדורות כשום עת לעשות לה' כו' שאלו
 הלאה בלמוד בתורה כראוי והיתה התורה ח"ו משתכחת

לא היה פרנסת הלומדים והמלמדים מצויה לא היו יכולין

ער הוא אויפגי'שקעל'ט גינוארין דעם יאכמ' שהקים
 עולה של תשובה ער האם אויפגי'שקעל'ט דעם יאכמ'
 ודי משא[ן] פון תשובה טאהן. יוד האם גילעדינגם
 קענש'שין ווי אזוי מען זאל תשובה טאהן ואמר אי
 דמתי אל תח'ש' אונ ער האם גיזאנט פאר גאט
 צו מייענע טרעערן זאקסמו גים שוויינין ויהיה
 נקדע טוה לבו אונ ער זאל האבין תרסה אונ זאל
 אויפרייסן זיין פארשלאקענע הארץ כמו שאמר
 הנביא מרעו בלבכם ואל בניכם ויא דעד פסוק זאנט
 בייסם אייערע הארצער וועט איר גיט דארפין
 בייסין אייערע קליינער וישובו אל ה' אונ קערט
 צוריק צו גאט ויהיה על כנת לטוב אונ ער זאל
 זיך מתודה זיין אויף דעם הנאי ער זאל אנוועק
 לאוין ויינע שלעקסע מעשים שאמר וטוה ועזב
 יהיה וויא עס שטייט אין פסוק דער קענטש וואס
 איז מודה ער האם געזינדיגט אונ ער קעט פריי
 גאט ער זאל אים דיא זינד מוחל זיין אונ ער
 זינדיגט שוין גיט קעהר. אויף דעם קענטש וועט
 גאט רחמנות האבין זינגן דנו והרהורי אונ ער
 זאל פארלאזן זיין וועג וזאל גיט קעהר טראכטיג
 אונ ויינע טראכטונג וער זאל גיט קעהר טראכטיג
 צום זינדיגען כמו שכתוב וויא עס שטייט אין
 פסוק יי'ב רשע דנו ואיש און פשעוהי דער רשע
 זאל פארלאזן זיין וועג ויינע שלעקסע מעשים
 אונ דער קענטש וואס טוהט אונרעכט זאל פאר-
 לאוין ויינע שלעקסע טראכטונג הפשע'ט במעשיו
 אונ ער זאל זוכען ויינע מעשים. טאמער זענען
 זיג גיט וויא גאט האם גיבאמ'ט וועט ער אויף
 זיג תשובה טאהן גאטו נחשפה דביט ונחמיה
 נשובה וויא עס שטייט אין פסוק מיר וועלין
 זוכען אונזערע וענין ואונזערע מעשים אונ מיר
 וועלין פארש'טין. מיר וועלין נאכפערענין וועל'קע
 מעשים מען מען טאהן אונ וועל'קע טאר מען
 גיט טאהן. אונ אויף די עבירות וואס מיר האבין
 גיטאון וועלין מיר תשובה טאהן ורגו ויחזקו
 ונחמו לפני תבא אונ ער זאל זארגין אונ ויפצען

ער דין האבין דיין חקמים גיבאמ'ט אונ האבין
 גיזאנט אהוב את המלאכה ושמא את הרבנות האב
 ליב צו טאהן אמלאכה צום מארדיגען אונ
 זאלקס פיינט האבין צו פערדיגען פון רבנות וכל
 הורה שאין נפקהמאנה אונ דער קענטש וואס לערנט
 הורה אונ האם גיט קיין ארבעט פון וואס צו פער-
 דיגען סופה בפנה וועט זיין דער סוף ער וועט
 מוזין אנועק לייגין דאס לערנען. אונ ווייל ער
 האם גיט גילעדינגם אמלאכה צו קערדיגען תורה
 עין וועט דאס גבריגען אוינד. ער וועט מוזין
 טאהן פאלשקייט צו האבין פרנסה וסוף הדין זה
 שהיא ממשם את הכריות דער פון דעם קענטש
 וועט זיין ער וועט גל'גן ביי קענטשין ועד כאן.
 ביי דא זענען די רייד פון רמב"ם ויצי' הארד'ט
 הפסק'ט משנה הקדמ' ראית הרבה להיח'י זה אונ דער
 פסק'ט משנה האם געבריינגט פיל ראיות מסיר
 זיין צו זעמען זעלש פאר דעם לערנען תורה מיט
 אנדערע קענטשין ויפסק'ת זה לשונו אונ דער פסק'
 משנה פירט אויס מיט די רייד וזאתו כל חכמי ישראל
 קודם זמן רבנו ויחזקו ונחמו' לפני תכל ויבנע לנו פ"ד
 האבין זיענען אלע רבנים וואס זענען וועט פאר
 די צייט פון רמב"ם אונ נאך דעם ורמב"ם פלעגין
 זעמען שכירות פון דיא יודין פון יעדער שקמאט
 והקבירו כן כל חכמי הדורות אונ אלע רבנים פון אלע
 דורות האבין איין געשטימט אז מען מען זעמען
 שכירות פאר די תורה לערנען משונו מה נעשות ה'
 הפרי תורה וייל עס איז אקאהל אזייט צו טאהן
 פון נאמס וענין אונ שקערין וקבול'ט זיין אדין
 פון דער תורה שאנו לא היה פרנסת הלומדים והמלמדים
 קצרה אז די דוקרים אונ די מלמדים וועלין גיט
 האבין גרייט פערטיג זייער פרנסה לא היו יכולים
 לשירת בתורה כראוי וזאלטין זיי גיט געקענט זיך
 מקריס זיין אין תורה לערנען ווי מען זארג'ת ויהיה
 בתורה ח"ו משתכחת וזאל'ט דיא תורה סם ושלום

אויף דיא עבירות וואס ער האם גיטאון. וועט זיין זיפונג קעמען פאר גאט היינע נ"ו אונ זיין
 הארץ זאל אונשקעפעניג ווערין זי דוד הראיה כי גננע אהוב אזוי וויא גאט האם גיזאנט צו אליהו
 הנביא דו האמט זיענען וויא דער קלה אהוב איז אונגעשפעניג גינוארין דריבער וועל איה
 גיט גריינען דאס שלעכטס אין זייענע צייטין נישט מבוש'ט אונ ער זאל ענדערין זייענע קליידער.
 ער זאל זיין אין פראקסע קליידער. ווארום טייערע קליידער גיבען גרויסקייט אין דעם
 קענטש ויחזקו ונחמו' על חסריו אונ ער זאל טרויערין אונ קלאנגן אויף זייענע זינד כמו שכתוב

אחזקא דאמיה וקריב
 יעקב ונגדר ית אבנא
 מעל פומא דנייא ואשקי
 ית ענא דקין אחזקא
 דאמיה: " וישק יעקב
 לרחל נארים ית קליה
 ובבא: " י וסוי יעקב
 לרחל ארי בר אחת
 אבדהא הוא וארי בר
 רבקה הוא ותגדר לאביה:

לָבָן אָחִי אִמּוֹ וַיִּנָּשׂ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת
 הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשֶׁק אֶת
 עֵינָיו לָבָן אָחִי אִמּוֹ: " וַיִּשֶׁק יַעֲקֹב
 לְרַחֵל וַיִּשָּׂא אֶת־קִלּוֹ וַיִּבְדֵּךְ: י וַיִּגַּד
 יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אֲבִיהָ הוּא וְכִי
 בְדָרְבָקָה הוּא וְתַרְגֵּן וְתַגְדָּר לְאָבִיהָ:

ת"א ויגד יעקב . מנייה יג בסוף קנ .
 רשבים

בעל המורים

(י) ויגל את האבן . לבדו . להודיע גבורתו בא הכותב :
 עליו רחיק וזהו ויגל כבודי כדכתיב שורש כבודי . ד"א אחיה
 ויגל כבודי כשתיקיים ויגל את האבן כשסור יסבד שדמה לאבן :

רש"י

(י) וינש יעקב ויגל . כמו שמעביר ויגל את העקב מעל
 פי כלותיה ב להודיע שכוו גדול (ב"ר) : (יח) ויבדך . לפי
 שנסה כרות הקודש שאינה נכנסת עמו כן לקבורה ד"א
 לפי שבא בדיים ריקנות חמר אליעזר עבדו אבדאבא היו
 שדקף אליפו בן עשו נמלות אביו אחריו להרוג והשני
 לניויו של אבא חמר לו יעקב סוג מה שבדיו והשני
 (לעיל יג) אגשוי ארוס אהבו . ומדרשו אס לרחמות הוא
 בא את אמי אהיו ברמאות ואס ארס כשר הוא גם אמי בן
 רבקה אחריו הבשרה : ותגדר לאביה . (ב"ר) לפי שאמה
 שוחת יעקב ורחל

שוחת יעקב ורחל

לפלא כשעוררה אהבה בתקרבות בלבו . מתחת כי לאן לבן כמה
 (כי מדוע לא התעוררה אהבה בלבו לפלאן של מלשח הרועים
 לנוג האבן מעל סבאר ולהסקות לאס . חין זו רק מתחת
 התקרבות של לבן וזל סחולדה . ומדוע לא התנחלת בלבו אהבה
 לרחל) ע"כ יעקב עור וימר . ע"כ תמה יעקב עור וימר . אס
 כס על לבן שהוא אחי אמו .

פירוש השו"ת אלהים

יעקב גינעקנמ ויגל את האבן אונ ער האם רעם
 שמיין אראפ גיקאעערט . ורש"י שרייבמ ער האם
 אראפ גינעקנע רעם שמיין פון דער גרונע אוי
 נויא אפענקמש נעקמ אראפ אפארשטאפונג פון
 אפלאש סחמת ער איז גיווען אבעל פח בישק אונ
 ער האם אן גימרינקען דיא שאף פון לבן אחי אמי
 זיין פעטער : (יא) וישק אונ יעקב האם גיקישמ צו
 רחל וישא אונ ער האם אויף גירעקען זיין קויל
 אונ האם גיטוייגם נוייל ער איז גיקומען ער
 ליידיגע העגמ ער האם גינאמם גירעער דער
 קנעקמ פון מיין פאטערס פאטער איז גיקומען
 איז חרן נעקען צו מיין פאטער יצחק אויויב האם

פרקי דרבי

אויסקניאטן פון די ברוינע . די פאטסקער האבן דאס גינען
 האבן זיי זיך געוואנדערט . זיי קענען זיך פארקניאטן אלע ביי
 זיי ואלן קניען אראפזארייך דעם שפיין אונ יעקב אריין האם
 אראפגעקניען דעם שפיין . רבי עקיבא זאגט זיך סענקש
 דאס גייט אריין אין אשפיין אונ זינגע סיידיג די קיסען אים
 אונקענין (גיש זילענדיג) . שפען דאסער זאל ער וויסען אז זיין
 נעם נעמס אים בלייבן . דאס ווייסן סייך פון אליהו דער קנעקס
 פון ארבעט . איינער ער איז אריין געגאנגען זיין שפאם איז
 אים

אמן ונבדקתא לשעזעון מלהא: **מְבַרְכֵיהָ אַמְרֵיהָ הַחֲלִיקָה: ו י גי בְּחִלּוֹן בֵּיתִי בְּעַד אֲשַׁנְבִּי**
י כְּמוֹל רֶסֶן כְּמוֹל וְעִירָתָא גִשְׁקַפְתִּי: ה נֶאֱרָא בְּפִתְאִים וְאֶבְיָה בְּגַנְיָם גַּעַר חֲמִירָא לֵב:
דְּבִיתִי אֲרִיבָת וְסֵן חֲרִפִּין
דְּרִירָא: ה חֲנִינָת בְּשִׁכְבִּי וְאַסְתְּפִלִּית בְּקִלְאֵי וְתַמְהִית בְּחִסְרִי רַעִינָא:

מצורת רור

רש"י

(ה) אבינה. הכנתי ורלתי:

אמרי' החליקה. אשר מתקת אמרי סמוי: (ד) כי בחינו
 ביתי דרך חנו כתי ואשנבי נקפתי כל החנו והוא עינו
 מלי' לומר שהשכל כחמה לדעת מעשה הכריות: (ה) וארא בפתאים. רלתי כמזכרת הפתאים והנה הכנתי והכרתי בין הכניס
 הכס נער חסר לב:

פירוש ע"מ

דיק היטען פון אַפּקעקדע ווייב מְבַרְכֵיהָ אַמְרֵיהָ
 חֲלִיקָה ויא וועט דיק היטען פון די פּרעקע ווייב
 וואס רעט צו דיר מיט גלאַטע כויד: (ו) גי בחינו
 ביתי בעד אשנבי גשקפתי ווארום איה האב אקאהל
 גינעקן דירק רעס פּענקטער פון מיין שטוב. און
 האב געקוקט דירק רעס גליינעס פּענקטער:
 (ח) וארא בפתאים און איה האב גינעקן דירק רעס
 פּענקטער די קענקשין וואס נעגען איבערגירעט

ברטנורא

משנה זכחים פרק ז

עיקר תוי"ט

פרק ז א חמאת העוף שעשאה למטה. מחוס
 הסיקרא כהלכתה שהיא נעשית למטה כדארמון
 כפרק דלעיל: כמעשה חמאת. כהואל ומני: ולשם
 חמאת. אט"ס שני' כסדר מליקה כנון סמלי' והכדיל
 וכחטאת נאמר ולא יכדיל
 (ה): כשרה. הואיל
 ונעשי' למטה וכשר' עכודו'
 כהלכתה: כמעשוז חמאת
 לשם עולה וכו' פסולה.
 דחמאת שלל לשמה פסולה:
 כמעשה בולם. כלומר
 כמעשה ח' מכולם (ג)

(א) וכ"פ הר"מ וז"ל דמתני' דכ"ט ה"א שאמר שמעתי שמכדילין
 כחטאת העוף ומאי לא יכדיל מפרש בגמרא א"ל להכדיל כי
 שחוי"ט שדרי"ך ומסיק לא ידע"ן מאי דזקק לכו ללוחמי כר"כ"ט
 ודלא כחתי' דמ"ו פ"ו ומעשה לא אהמר הכי בגמרא ולא ס"ד
 הכי כלא אמלטי' ולוחמי' אף כר"כ"ט. ור"ח כמעשה חטאת
 כו כשרה פשוט' כבר הרגישו
 החוס' כזה וכתב כשרה וו הוא
 מנחה והגב אחריני נקטי: (א)
 (א) פסולה. השתא כחל כעולה
 פסולה כחתי מיכתי אלא אגב
 אחרינה נקטי: (ב) הך מיטא
 ליכא ללוחמי' דשני כשמי' וסעלה
 למטה דהתני כתי' כ"ט
 היתה כשרה למליקה
 אלא דשני כדושי' טיין חו"ט:
 (ג) היינו כחילת אכל כעלי'
 כהכשרו. כיון שביע דס למזבח נתכפרו הכעלים. חו'
 (ד) היינו נמי אגב' דר"כ"ט דלא כפסוניה בגמרא עמוי"ט:

האמורים כלן ואטילו כמעשה חטאת לשם חטאת הואיל
 ועשאה למעלה פסולה (א): ב עולת העוף שעשאה
 למעלה. כהלכתה שהיא נעשית למעלה: ובמעשה
 הכדיל ומן היין היה לו להכדיל. אט"ס כשרה (ד):

עולה לשם עולה. אף על פי שניה כמליקת' שלל הכדיל
 פרק ז א חמאת העוף שעשאה פסחה אויב ער האם
 גימאכט ריא שאהב וואס איז
 אהמאת. וער האם ריא גלוט געשפריצט און
 אויסינקוועטשטן בייא ריא אוינקערשטע האלבע
 נואנט פון מזבח פגעשה חמאת אזוי וויא מען דארף
 מאכין אהמאת לשם חמאת און צו דעם נאמען
 חמאת. אפילו ער האם מיט דעם אנגיל איבער
 געשניטען ביינע קאפנים, און ער האם אפ
 גישיריט דעם קאפ פון גוף, פון דעקטווענין
 גשרה איז דער חמאת קשר כגעשה חמאת לשם עולה
 אבער אז ער האם גימאכט דעם חמאת אזוי וויא
 דער דין איז ווי מען דארף מאכין אהמאת. נאר
 גיט צו דעם נאמען חמאת, נאר צו דעם נאמען
 עולה כגעשה עולה לשם חמאת ארער ער האם
 גימאכט דעם חמאת אזוי ווי מען מאכט אעולה.

נאר צו דעם נאמען חמאת כגעשה עולה לשם עולה
 ארער ער האם גימאכט דעם חמאת אזוי וויא
 מען מאכט אעולה, און צו דעם נאמען עולה
 פסולה איז דער קרבן פסול עשאה פגעלה כמינשה ביזס
 פסולה אבער אז ער האם גימאכט דעם חמאת
 בייא ריא אויבערשטע האלבע נואנט פון מזבח
 אפילו ער האם גימאכט די איבעריגע אלע דינים
 אזוי וויא אהמאת, און צו דעם נאמען חמאת
 פון דעקטווענין איז דער קרבן פסול טיין חו"ט:
 ב עולת העוף שעשאה פגעלה אויב ער האם גימאכט
 ריא מאהב וואס איז אעולה. נער האם די גלוט
 געשפריצט און אויסינקוועטשטן בייא ריא
 אויבערשטע האלבע נואנט פון מזבח כגעשה עולה
 אזוי וויא מען דארף מאכין אעולה לשם עולה צו
 דעם נאמען עולה. אפילו ער האם מיט דעם

ח' חו' עולת העוף שעשאה פגעלה אויב ער האם
 גימאכט ריא שאהב וואס איז
 אהמאת. וער האם ריא גלוט געשפריצט און
 אויסינקוועטשטן בייא ריא אוינקערשטע האלבע
 נואנט פון מזבח פגעשה חמאת אזוי וויא מען דארף
 מאכין אהמאת לשם חמאת און צו דעם נאמען
 חמאת. אפילו ער האם מיט דעם אנגיל איבער
 געשניטען ביינע קאפנים, און ער האם אפ
 גישיריט דעם קאפ פון גוף, פון דעקטווענין
 גשרה איז דער חמאת קשר כגעשה חמאת לשם עולה
 אבער אז ער האם גימאכט דעם חמאת אזוי וויא
 דער דין איז ווי מען דארף מאכין אהמאת. נאר
 גיט צו דעם נאמען חמאת, נאר צו דעם נאמען
 עולה כגעשה עולה לשם חמאת ארער ער האם
 גימאכט דעם חמאת אזוי ווי מען מאכט אעולה.
 (ח"ב) (חק דירשאל ע"מ)

במעשה עולה לשם חמאת כשרה. כל הזכרים שנזכרו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לאס חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת: עשאה למטה כמעשה כולן. במעשה אחד מכולן. ואפי' כמעשה עולה לשם עולה: פסולה. האילו ועשאה למטה פסולה: ג וכולן אינן מסמאות בבית הבליעה. אפי' שנפסלו מליקחה מהרתה מירי גבילה. ואין ממחמין בבית הבליעה. כדין ככלה טוף פסויה שהכולל אה"פ שלא נגע בה כגון טחכה לו חבירו בבית הבליעה נעמה קומחה חמורה למטה גבדיים פסויה. אהל אה"פ שאין

כשרה. כמעשה עולה לשם חמאת כשרה ובלבד שלא עלתה לבעלים. כמעשה חמאת לשם עולה. כמעשה חמאת לשם חמאת פסולה עשאה למטה כמעשה כולן [ג] פסולה. ג וכולן אינן מסמאות בבית הבליעה. [ג] ומועלין בהן. חוץ מחמאת העוף שעשאה [ד] למטה. כמעשה חמאת לשם חמאת: ד עולה העוף שעשאה למטה. כמעשה חמאת לשם חמאת. ר"א אומר מועלין בה ר' יהושע אומר אין מועלין בה א"ר אליעזר מה אם חמאת שאין מועלין בה לשמה. כששינה את שמה

[ב] פסולה. ואפילו חליק' בלבד כשח' לנחום כראה דפסול' דהו' ליפני' לה מקרה דמליקח עולה דוקא כדלחו כמזבח ומתו"ס: [ג] מועלין. ל"ד דכסוף דלין מועלין בהם בין חליק' בין חייב כמעט' החטא' אכל הכה' פתי עשאה' חמסין (דמ"ט) עשאה' נמי קמי' הוי' וכולן כו' חייבי' דלא' עיני' כמליקח' אלא כחייבי' (בלומד' שלח חזיה' נלל' וכמ"ד דלא' חמסב' כחטאת' טו"ס) וריסא' וסיפא' כחליק' ומועלי' כחייבי'. גמ"י: [ד] למטה. אף על פי שפיס' כמליקח' שלא' חמסין כו' שאינו' סדר' חזי' אלא' לנחום' ואם עיני' לא' הפסוד' כלום הרי"ט ועמ"ס' אה"ט' ס"כ דלא' עיני' כמליקח' דל"כ פסול' חליק' למאי' תקן' חוץ כו' דפשו"ט' דל"ן מועלין' דכיון' דכולן' אגמיל' חמסין' דמירי' דלמחי' ונחמיה' חוץ' כוחיל' ולש"ל' מחי' (ה) דכ"י' לעיל' דכל' מנטי' נעמיה' נפסיה' כמעט' חמסות' ומסוף' כמעט' דלא' חמר' ל"י' אלא'

מליקחה' מתירחה' כחילה' מפני' הפסול' שארע' בהן. מ"מ מהרתה' מוליא' מירי' נכילה: ומועלין' בהן. הבה' מהן' כהו' פרוס' מוכי' קרבן' מעילה' כדין' כל' הבה' מן' ההקדש' ואפילו' חמאת' האילו' וכפסלה' ולא' היה' בה' זעמ' היתר' לכבסיה' לא' יראה' מירי' מעילה'. חוץ' מחמאת' העוף' שעשאה' למטה' כמעשה' חמאת' לשם' חמאת'. דכשרה' הוא' ויס' כה' שעה' היתר' לכהניס' וסוב' אין' בה' מעילה' אפילו' לזר: ד' ר"א אומר' מועלין' בה'. דהא' עולה' הוא' ומי' הוליא' מה' ממעלתה' והלא' שעה' היתר' לכהניס' לא' היה' לה: רבי' יהושע' אומר' אין' מועלי' בה'. דכיון' דלמיה' שמה' חמסיה' ומקומ' לשם' חמאת' נעמיה' חמאת' (ה): ומה' חמאת' העוף' שאין' מועלי' בה'. כשחמסיה' למטה' שהרי' נכלתה' לכהניס': שרידה' את' שמה'. נפסל' ולא' כהא' לכלל' היתר: מועלין' בה'. דהא' רבי' יהושע' נוסף' לא' פליג' עליה':

מליקחה' מתירחה' כחילה' מפני' הפסול' שארע' בהן. מ"מ מהרתה' מוליא' מירי' נכילה: ומועלין' בהן. הבה' מהן' כהו' פרוס' מוכי' קרבן' מעילה' כדין' כל' הבה' מן' ההקדש' ואפילו' חמאת' האילו' וכפסלה' ולא' היה' בה' זעמ' היתר' לכבסיה' לא' יראה' מירי' מעילה'. חוץ' מחמאת' העוף' שעשאה' למטה' כמעשה' חמאת' לשם' חמאת'. דכשרה' הוא' ויס' כה' שעה' היתר' לכהניס' וסוב' אין' בה' מעילה' אפילו' לזר: ד' ר"א אומר' מועלין' בה'. דהא' עולה' הוא' ומי' הוליא' מה' ממעלתה' והלא' שעה' היתר' לכהניס' לא' היה' לה: רבי' יהושע' אומר' אין' מועלי' בה'. דכיון' דלמיה' שמה' חמסיה' ומקומ' לשם' חמאת' נעמיה' חמאת' (ה): ומה' חמאת' העוף' שאין' מועלי' בה'. כשחמסיה' למטה' שהרי' נכלתה' לכהניס': שרידה' את' שמה'. נפסל' ולא' כהא' לכלל' היתר: מועלין' בה'. דהא' רבי' יהושע' נוסף' לא' פליג' עליה':

נאמר' איבער' געשניקען' נאר' איין' מיסין'. אונ' ער' האם' גיט' אפ' גישויד' דעם' קאפ' פון' גוף'. פון' דעקסנווענין' גישה' איז' דיא' עולה' קאפ' געשניקען' עולה' געש' חמאת' אויב' ער' האם' גימאכט' דיא' עולה' אזוי' ווי' מען' דארף' מאכין' אעולה'. נאר' ער' האם' גיט' גימאכט' צו' דעם' נאמען' עולה'. נאר' ער' האם' גימאכט' צו' דעם' נאמען' חמאת' גישה' איז' אויך' דיא' עולה' קאפ' געש' אעולה' געש' דעם' בעל' הבית' ווער'ם' דאס' גיט' גירענונג' דער' בעל' הבית' האם' גיט' יוצא' גיטען' מיט' דעם' קרבן' זיין' חוב'. דער' בעל' הבית' דארף' גריינגען' איין' אנדערע' פארה' צו' מאכען' איין' אנדערע' עולה' כמעשה' חמאת' געש' עולה' אבער' אז' ער' האם' גימאכט' דיא' עולה' אזוי' וויא' מען' מאכט' אהמאת'. נאר' צו' דעם' נאמען' עולה' כמעשה' חמאת' לשם' חמאת' אדער' ער' האם' גימאכט' דיא' עולה' אזוי' וויא' מען' מאכט' אהמאת'. אונ' צו' דעם' נאמען' חמאת' פסולה' איז' דער' קרבן' פסול' עשאה' געש' כמעשה' כולם' אונ' אויב' ער' האם' גימאכט' דיא' עולה' ביי' די' אונגעשרשקע' האלבע' וואג'ם' פון' מזבח'. אפילו' ער' האם' גימאכט' דיא' איבער' עולה' דייג'ם' אזוי' וויא' אעולה'. אונ' צו' דעם' נאמען' עולה' פון' דעקסנווענין' איז' דער' קרבן' פסול: ג' ויבין' איין' סממאות' בבית' הבליעה' דיא' אלע' סממאות' וחסמאות' אונ' עולות' וואס' מען' האט' זיין' מולק' גיטען'. אונ' זיין' וענען' פסול' גינווארין'. אויב' איינער' האט' זיין' גיטעסין' אונ' אראפ' גישלונגען'. ווער'ם' ער' גיט' סמא' אונ' דאס' הייט'ס' גיט' אנבערה' ויסל'ין' בהן' אונ' אז' איינער' האט' הנאה' פון' זיין'. אפילו' דיא' הנאה' איז' נאר' ווער'ם'

נאמר' איבער' געשניקען' נאר' איין' מיסין'. אונ' ער' האם' גיט' אפ' גישויד' דעם' קאפ' פון' גוף'. פון' דעקסנווענין' גישה' איז' דיא' עולה' קאפ' געשניקען' עולה' געש' חמאת' אויב' ער' האם' גימאכט' דיא' עולה' אזוי' ווי' מען' דארף' מאכין' אעולה'. נאר' ער' האם' גיט' גימאכט' צו' דעם' נאמען' עולה'. נאר' ער' האם' גימאכט' צו' דעם' נאמען' חמאת' גישה' איז' אויך' דיא' עולה' קאפ' געש' אעולה' געש' דעם' בעל' הבית' ווער'ם' דאס' גיט' גירענונג' דער' בעל' הבית' האם' גיט' יוצא' גיטען' מיט' דעם' קרבן' זיין' חוב'. דער' בעל' הבית' דארף' גריינגען' איין' אנדערע' פארה' צו' מאכען' איין' אנדערע' עולה' כמעשה' חמאת' געש' עולה' אבער' אז' ער' האם' גימאכט' דיא' עולה' אזוי' וויא' מען' מאכט' אהמאת'. נאר' צו' דעם' נאמען' עולה' כמעשה' חמאת' לשם' חמאת' אדער' ער' האם' גימאכט' דיא' עולה' אזוי' וויא' מען' מאכט' אהמאת'. אונ' צו' דעם' נאמען' חמאת' פסולה' איז' דער' קרבן' פסול' עשאה' געש' כמעשה' כולם' אונ' אויב' ער' האם' גימאכט' דיא' עולה' ביי' די' אונגעשרשקע' האלבע' וואג'ם' פון' מזבח'. אפילו' ער' האם' גימאכט' דיא' איבער' עולה' דייג'ם' אזוי' וויא' אעולה'. אונ' צו' דעם' נאמען' עולה' פון' דעקסנווענין' איז' דער' קרבן' פסול: ג' ויבין' איין' סממאות' בבית' הבליעה' דיא' אלע' סממאות' וחסמאות' אונ' עולות' וואס' מען' האט' זיין' מולק' גיטען'. אונ' זיין' וענען' פסול' גינווארין'. אויב' איינער' האט' זיין' גיטעסין' אונ' אראפ' גישלונגען'. ווער'ם' ער' גיט' סמא' אונ' דאס' הייט'ס' גיט' אנבערה' ויסל'ין' בהן' אונ' אז' איינער' האט' הנאה' פון' זיין'. אפילו' דיא' הנאה' איז' נאר' ווער'ם'

לפסוקי מידי מעילה הכל נחשב
ליה לחובב שחטף חטאת ויאל
יח לא חמר ופתו"ט: (1) ויח
דפי לא הכילו זריקתו בליל
שנת היתר להוילתו מיד מעילה:
(2) בלומר שאין בו חטאים
ומשה שחטף נכסות חיוני כי

מועלין בה. עולה שמועלין בה לשמה כששינה
את שמה אינו דין שימעלו בה. אמר לו רבי
יהושע לא אמרת בחטאת ששינה את שמה
לשם עולה שכן שינה את שמה לרבר שיש
מעילה. תאמר בעולה ששינה את שמה לשם
חטאת. שכן שינה את שמה לרבר שאין בו
מעילה. אמר לו ר"א והרי קדשי קדשים
שחטמן בדרום ושחטמן לשם קדשים קלים ויכחו את
שמן לרבר שאין בו מעילה ומועלין בהן אף אתה אל תתמה על
העולה שאע"פ ששינה את שמה. לרבר שאין בו מעילה שימעלו
בה. א"ל רבי יהושע לא אם אמרת בקדשי קדשים שחטמן בדרום.
ושחטמן לשם קדשים קלים שכן שינה את שמה לרבר שיש בו איסור.
והיתר. תאמר בעולה ששינה את שמה שכולו היתר:

לרבר שיש בו מעילה.
לשם עולה: ששחטמן
בדרום. לשם קדשים
ויכחו. ששינה את שמה
לרבר שאין בו מעילה
קדשים קלים חיו מעילה
לא כל חטאיהו: ומועלים
בהן. מפני ששכלו כשינו
מקומו ולא הוילתו זריקתו
מיד מעילה (1): איסור
והיתר. קדשים קלים יש
כאילוהו: משום מעילה וחיו
ככסין משום מעילה:
לרבר שכולו היתר.

כחטאת העוף שאין בו כל מעילה (2) והלכה כרבי יהושע:

ער האם גיענדרעם דעם נאקען חטאת. ער
האם איר גימאקט צום נאקען עולה. אונ איינער
האם פון איר הנאה גיהאם מעלין בה דארף מען
גריינגען אקרבן קעגן איר. ווייל זיא איז פסול
שינה שמועלין בה לשמה אויב ער האם גימאקט
אעולה צו איר נאקען עולה. וואס מען קאר
גים הנאה האבין פון איר. אונ אז מען האם
הנאה מוח מען גריינגען אקרבן מעילה כששינה
את שמה אז מען האם גיענדרעם דעם נאקען פון
דיא עולה. מען האם איר גימאקט אויף דעם
נאקען חטאת אינו דין שפעלו בה איז דען גים
געוויס אז דער דין דארף זיין מען זאל גים קארין
הנאה האבין פון איר. אונ אז מען וועט הנאה
האבין זאל מען גריינגען אקרבן מעילה אפר גיה
דפי יהושע האם רבי יהושע גיזאגט צו רבי אליעזר
יא גיין. עס איז גים גלייך אזוי אס בחטאת ששינה
את שמה לשם עולה אויב מען זאגט בייא אחטאת
אז מען האם גיענדרעם דעם נאקען חטאת אויף
דעם נאקען עולה. קאר מען גים הנאה האבין
פון דיא סאהב שכן שינה את שמה לרבר שאין בו מעילה
ווארום ער האם דאך גיענדרעם דעם נאקען אויף
אזוי אזאך וואס מען קאר גים הנאה האבין תאמר
בעולה ששינה את שמה לשם חטאת ויילקסמו זאגין בייא
אעולה וואס ער האם גיענדרעם איר נאקען אויף
דעם נאקען חטאת. זאל מען אויף גים קארין
הנאה האבין. קאר וואס שכן שינה את שמה לרבר
שאין בו מעילה ער האם דאך גיענדרעם איר נאקען
אויף אזוי אזאך אז מען האם פון איר הנאה
דארף מען גים גריינגען אקרבן מעילה אפר גיה
רבי אליעזר האם רבי אליעזר גיזאגט צו רבי
יהושע ויהי קדשי קדשים ששחטן בדרום אויב מען
האם גישאקטין קדשי קדשים אעוילתו אין דרום
זייט פון מזבח ושחטן לשם קדשים גלים אונ מען
האם זייא גישאקטין אויף דעם נאקען פון גרינגע
קדשים גלים אונ מען אעולה קאר מען גים הנאה

האבין. אונ פון שלמים מען הנאה האבין.
אונ ער האם גיענדרעם דעם נאקען עולה אויף
דעם נאקען שלמים ויכחו דאס וועט זייר ווייון
דעם דין אז עס איז וויא איה זאג שכן שינה את שמה
לרבר שאין בו מעילה ער האם דאך גיענדרעם דעם
נאקען עולה אויף אזוי אזאך וואס מען קעג הנאה
האבין פון איר. פון דעקסוועגין אין דער דין
יסעלין גיבו מען קאר גים הנאה האבין פון דיא
עולה וואס איז גישאקטין גיווארין אויף דעם
נאקען שלמים אף אהה אל תתמה על העולה זאלקסמו
דיה גים וואונקערין אויף דעם וואס איה זאג אויף
דיא עולה וואס מען האם גיענדרעם איר נאקען
אויף דעם נאקען חטאת שאף על פי ששינה את שמה
לרבר שאין בו מעילה אפילו ער האם גיענדרעם דעם
נאקען עולה אויף דעם נאקען חטאת. וואס פון
אחטאת מען קעג הנאה האבין. פון דעקסוועגין
דארף זיין דער דין שפעלו בה אז פון דיא עולה
זאל מען גים קארין הנאה האבין אפר רבי יהושע
האם רבי יהושע גיזאגט צו רבי אליעזר יא גיין.
עס איז גים גלייך איין דין צום אנדערין אס אפר
קדשי קדשים ששחטן בדרום ושחטן לשם קדשים קלים
אויב דו זאגט בייא קדשי קדשים (אעוילתו) וואס
ער האם איר גישאקטין אין דרום זייט פון מזבח
אויף דעם נאקען פון גרינגע קדשים ושלמים.
פון דעקסוועגין אין דעם נאקען גים הנאה האבין פון
דיא עולה שכן שינה את שמה לרבר שאין בו איסור והיתר
ווייל ער האם גיענדרעם דעם נאקען פון דער
עולה. אויף אזוי אזאך וואס מען קאר גים פון
איר הנאה האבין. אונ מען קעג פון איר הנאה
האבין. פון דיא פלייש פון שלמים מען קעג
הנאה האבין. אונ פון די חלב פון שלמים קאר
מען גים הנאה האבין. איז דאך דיא עולה נאך
גים ארום גיזאנגען צו היתר הנאה אין גאנצין
תאמר בעולה ששינה את שמה לרבר שאין בו איסור
ויילקסמו זאגין מען זאל גים קארין הנאה האבין

כרפ"ו דתמוז: [ט] מסמאה כו'. דתרי טריסה חוטר כנבלת פוף ספור להניח טריסה ששחקה שחממאה ור"מ למעוטי פוף טמא שאין לחנוי טריסה ור' יהודה מנבלת נקפא ליה כו' בנמרא: [י] העוף טריסה מסמאה. אלא כבילה ונבית פלוטה כדכתיב לא יאכל לעמא כה חין נך אלא האמור כה רש"י: (יד) ומש"ה כיון דרזי דלורייחא פספ"כ ד"ק מסקינן בנמרא דר"מ קדא אשכח וקדריש זאת חורת כההמה והעוף לומר נך מה כהמה דבר שמכיל' כבילה טסר טריסה חממאה' אף פוף דבר שחממאה כבילה' מסר טריסה חממאה' וטוסי' ט:

מאיר אומר אינה [ט] מסמאה בבית הבליעה
 רבי יהודה אומר מסמאה בבית הבליעה אמר ר"מ מה אם נבלת בהמה שהיא מסמאה במגע ובמשא שחיטתה מטהרת את טריפת' מסמאה' נבלת [י] העוף שאינה מסמאה במגע ובמשא אינו ריח שתהא שחיטתה מטהרת את טריפתה מסמאה מה מצינו בחיטתה שהיא מכשרתה כבילה ומטהרת את טריפתה מטומאתה אף מליקתה שהיא מכשרתה כבילה וטוסי' אההר את טריפתה מטומאתה. רבי יוסי אומר דיה כנבלת בהמה שחיטתה מטהרת אבל לא מליקתה :

ן אינה מסמאה בבית הבליעה. למליקתה מטהרתה מידי נבלה : רבי יהודה אומר מסמאה בבית הבליעה. דס"ל לר"י ללא מהני שחיטה בעוף על חילין ולא מליקה כקדשים בערסה בעוף להוליח מו"י נבלה: אינו ריח שתהא שחיטתה וכו'. וכיון דליקת שחיטה מטהרת את הטריסה בעוף כחולין מק"ל ולפי' מליקת קדשים מינה בנינן א"כ : מה מצינו בשחימה כו'. אף מליקה המכשרת כבילה טסר טריסה חממאה' רבי יוסי אומר דיה כו'. כיון ללא אשכחן כבילה דשחיטה מטהרתה ומו"י נבילה :

בעוף אלא מק"ל מנבלת בהמה אהה כה ללמוד דיה שחקה כנבלת בהמה שחיטתה מטהרתה מידי נבלה ולא מליקתה דדיו ללא מן הדיו להיות כדדון (יד) וכן מחלוקת בדבר ר' מאיר סבר אהך שחיטה ואחד מליקה מו"יאה בעוף מידי נבלה. ורבי יהודה סבר בין שחיטה בין מליקה לא מהני בערופה בעוף להוליח מידי נבלה ורבי יוסי סבר שחיטה מהניא מליקה לא מהניא והלכה כרבי יוסי :

נבילת חיה כדדון (יד) וכן מחלוקת בדבר ר' מאיר סבר אהך שחיטה ואחד מליקה מו"יאה בעוף מידי נבלה. ורבי יהודה סבר בין שחיטה בין מליקה לא מהני בערופה בעוף להוליח מידי נבלה ורבי יוסי סבר שחיטה מהניא מליקה לא מהניא והלכה כרבי יוסי :

גינוארין או ניא איז טרייף וקען האט געפונען אשפילקע אין פופעק. אָדער איין אנדער טרפּות רבי מאיר אומר רבי מאיר נאגט אינה מסמאה בבית הבליעה איז געפונען וקען האט איז געפונען אונג אראפ געשלאנגען ווערט ער גיט טמא רבי יהודה אומר רבי יהודה נאגט מסמאה בבית הבליעה דער נואם עקט דיא טאהב אונג שלינגט אראפ ווערט ער טמא אפר רבי מאיר האט רבי מאיר גיזאגט מה אם נבלת בהמה שהיא מסמאה במגע ובמשא אנהלה פון אהקה. ואויב אהקה איז געפייגערט נואם איז טמאה איז גרויס ויא איז טמא דעם נואם ריחט איר אן און דעם נואם דעקסלונגען שחיטתה ער ריחט איר אן. פון דעקסלונגען שחיטתה מטהרת את טריפתה מסמאה' אז קען שעקט איר אונג קען געפינט ויא איז טרייף. איז דיא שחיטה מסהר די טומאה איז די פהקה גיט טמא נבילה העוף שאינה מסמאה במגע ובמשא אנהלה פון אעוף ואויב אעוף איז געפייגערט נואם איר טומאה איז גרינג ויא איז גיט טמא דעם נואם ריחט איר אן אונג גיט דעם נואם טראגט איר. נאר דעם נואם שלינגט איר אראפ אין האלקו איז ריחטתה שחיטתה מטהרת את טריפתה מסמאה' איז דען גיט

גינוארין או ניא איז טרייף וקען האט געפונען אשפילקע אין פופעק. אָדער איין אנדער טרפּות רבי מאיר אומר רבי מאיר נאגט אינה מסמאה בבית הבליעה איז געפונען וקען האט איז געפונען אונג אראפ געשלאנגען ווערט ער גיט טמא רבי יהודה אומר רבי יהודה נאגט מסמאה בבית הבליעה דער נואם עקט דיא טאהב אונג שלינגט אראפ ווערט ער טמא אפר רבי מאיר האט רבי מאיר גיזאגט מה אם נבלת בהמה שהיא מסמאה במגע ובמשא אנהלה פון אהקה. ואויב אהקה איז געפייגערט נואם איז טמאה איז גרויס ויא איז טמא דעם נואם ריחט איר אן און דעם נואם דעקסלונגען שחיטתה ער ריחט איר אן. פון דעקסלונגען שחיטתה מטהרת את טריפתה מסמאה' אז קען שעקט איר אונג קען געפינט ויא איז טרייף. איז דיא שחיטה מסהר די טומאה איז די פהקה גיט טמא נבילה העוף שאינה מסמאה במגע ובמשא אנהלה פון אעוף ואויב אעוף איז געפייגערט נואם איר טומאה איז גרינג ויא איז גיט טמא דעם נואם ריחט איר אן אונג גיט דעם נואם טראגט איר. נאר דעם נואם שלינגט איר אראפ אין האלקו איז ריחטתה שחיטתה מטהרת את טריפתה מסמאה' איז דען גיט

רש"י

גמרא ובהים דף ס"א ע"ב

תוספות

תנן התם. כמסכת מידות רבי יוסי אומר כו' וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ארבע אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב כמין

הכלה ס' כלה כלי המילין דהוד דמלכות דכריאה כמובן תנן התם וכשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ארבע אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב כמין

ארבע אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב. כ' גימ' הקו' וקס' ל"ח דל"פ סיה המזכר ד' אמה כמלקו על

קען התם דארטין אין דיא מסכת מדות האבין מיר גילערוגט וקשעלי בני הגולה ווען דיא יודין וענען אויפגעגאנגען פון גלות בכל אין ארץ ישראל (חכ"ב)

הוסיפו עליו ארבע אמות מן הדרום וארבע אמות מן המערב האבין וי"א פארנגעקערט דעם כו"ב פיר אייזין אין דרום וי"א אונג פיר אייזין אין מערב וי"א גימ' (חכ"ב)

אחד שמעיד לנס על כחוכו
 תחת קרן כתיב ויחוקל
 (מג) והלוי שחיס עשרה
 (אמת) הלזה מקום הסתרה
 כ"ד על כ"ד ומסלי קרן דרשינן
 נחמתי דמות (פ"ג) ו"ל דלי
 לט דמות סיט מפרשים על
 מקום קרנות של לטעם תמונה
 גמל :

ואחד שמקריבין חץ על פי טלון
 בית דקדושה בית קדש
 נשמי ולמחר ולא דמי לקדושה
 סלון דק"ל ודכסלו כדמוכה
 כפי"ל דוחין (דף 1) בני בית
 טלון פ"י חילוק בימיס כדפרישית
 גמל (דף 1) :

אמר אמרו של יצחק ראו שמונה באותו
 מקום. ורבי שמואל בר נחמני אמר מכל
 הבית כולו הריחו ריח קמורת. משם הריחו
 ריח אבריים אמר רבה בר בר חנה אמר רבי
 יוחנן שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה
 אחד שהעיד עליהם על המזבח וא' שהעיד
 עליהם על מקום המזבח. ואחד שהעיד להם
 שמקריבין אע"פ שאין בית במתניא תנא
 ר"א בן יעקב אומר נ' נביאים עלו עמהם מן
 הגולה. אחד שהעיד להם על המזבח ועל
 מקום המזבח. ואחד שהעיד להם שמקריבין
 אע"פ שאין בית. ואחד שהעיד להם על
 התורה שחכתב אשורית :

שלשה נביאים. מי
 זכר ומלכ"י. אחד העיד
 להם על המזבח. שם
 לו מקום להסוף עד ששים
 אמה: על מקום המזבח.
 ה"ב סי' : שמקריבין
 אע"פ שאין בית.
 דקדוה' הבית קדוה' נשמה
 וקדוה' למחר לנא :
 שכתב ב אשורית .
 שמתלה ויחנה לנס ככתב
 עכור כתב לינאלי כדלמריק
 כסנהדרין :

ש"ר רבי יצחק נקחא ואנא ויי האבין גימ גינתון
 קיין מוכח אנא גימ דעם סלאך סיכאל אפי' שי
 יצחק רבי שמונה באותו מקום נאר וייא האבין גינתון
 ליגען די אלש פון דעם איר וואס מען האט אים
 פארברענט ווען עס איז גינען דיא עמדה פון
 יצחק. האבין ויי געוואקס אז דאס איז דער ארם
 פון מוכח רבי שמואל בר נחמני אפי' רבי שמואל בר
 נחמני ואנא ויי האבין די אלש פון דעם איר אויף
 גימ גינתון. נאר ככל הבית עלו דרשו בית קמורת פון
 דעם גאנצין ארם וואס דער בית המקדש איז
 געשטאנען האט מען געשקעמט אריס פון קמורת
 שם הריחו בית אברים פון דעם ארם וואס דער
 מוכח איז געשטאנען האט געשקעמט אריס פון
 פארברענעט פלייש. האבין וייא געוואקס אז
 אויף דעם ארם איז געשטאנען דער ערשטער
 מוכח. רבה בר בר חנה האט גינאנט פון רבי יוחנן
 וועגן שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה דרבי נביאים
 זענען אויפגעגאנגען מיט די יודין פון גלות בבל
 אין ארץ ישראל אפי' שהעיד עליהם על המזבח איינער
 האט עזרת גינאנט צו דיא יודין אויף דעם מוכח
 אז מען קען אים פאר גרעסערין ביז זעבציג איילין
 ואחד שהעיד עליהם על מקום המזבח און איינער האט

עזרת גינאנט צו דיא יודין אויף זעלכין ארם
 מען נאר שפעלען דעם מוכח הווי שהעיד להם
 שמקריבין אפי' על פי שמונה ביה און איינער האט עזרת
 גינאנט צו די יודין אז מען קענ מקריב ויין קרבנות
 אויף דעם מוכח ואדער אויף אפקוהו אפילו דער
 בית המקדש איז נישטא געבליבן פון אין אפקוהו
 האבין מיר גילערונט רבי אליעזר בן יעקב ואנא
 שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה דרבי נביאים זענען
 אויפגעגאנגען מיט דיא יודין פון גלות בבל אין
 ארץ ישראל אפי' שהעיד להם על המזבח ועל מקום המזבח
 איינער האט עזרת גינאנט צו די יודין אויף דעם
 מוכח אז מען קען אים פארברעסערין ביז זעבציג
 איילין. און אויף זעלכין ארם מען נאר דעם
 מוכח שפעלען הווי שהעיד להם שמקריבין אפי' על פי
 שמונה ביה דער אנדערער נביא האט עזרת גינאנט
 צו די יודין אז מען קענ מעג מקריב ויין קרבנות אויף
 דעם מוכח ואדער אויף אפקוהו אפילו דער בית
 המקדש איז נישטא הווי שהעיד להם על המזבח
 שחכתב אשורית דער דריטער נביא האט עזרת
 גינאנט צו די יודין אז דיא תורה נאל געשריבען
 ווערין מיט דעם קתב אשורית וים מיט אפיין
 אנדער קתב :

זודרר ויצא דף קס"ה ע"א ת"מ דלגילת יוד דא ווא דא

ויעקב הלך לדרכו ויפגע בו מלאכי אלהים רבי אבה פתח ואמר (בראשית ה) זכר וקנה בראש וזמר כמה את
 לך להסתכל כחלי דאורייתא ווי לך לחינו אסימי לכה וסתמינ עיניי הא אורייתא קארי נמייהו (מלאי ט)
 לכו לחמו בלחמי ושתו כיון מסכתי מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו ולית מאן דישגח ת"ח האי קרא את ביה
 רוח שלחן איהו לנו ואיהו לבר זכר וקנה בראש אשתמע להאי גוונא ואשתמע להאי גוונא ואשתמעו דשמא וסירא
 בתורה חדא ליטן דכתיב בראש כמה דלח אמר (חבקוק ג) שמש ירח עמד וכוילה ואשתמע דלדס וזהו כדלח
 אשתמיורו כוונא חד וכיון אשתכחו כוונא חד מיד ויכרז חומס לית ברכחה גריא חלל בלחמי ואלשתכחו דכר
 וקובא. תה מוי כד נפק יעקב למיחך לחין בלחמוי הוה ללח אינסיב מה כתיב ויפגע במקום וגו' ולא אחיבו ליה
 חלל כחלמא השהא דלנסיב והוה אחי ככלהו שכתב כביכול משריין טלאן פגען ביה דנתייבה ליעקב כדכתיב ויפגע בו
 אינון אהרן. למפגע ביה בקדמיתא איהו ויפגע במקום השחא אינון ויפגע בו ביה דנתייבה ליעקב כדכתיב ויפגע
 אשתמיין אינון מתיח דיחא רבא ולא שדו חלל בקדמיתא כלילה בחלמא השחא כתיבו דעינא וביממא הוה' ויאלמר
 יעקב כל אשר ראיתם מהנה אלהים זה וגו' כמה אשתמודע לון חלל חמא דליטן הו אינון דמחא בחלמא בניני כן קרא
 לון מתיח משריין דלחחו לפילא ומשריין דלחחו דלחחו דמחא חמאי חתנילו למפגע ליה חלל שכיתח חולא לגביה לנפלא
 לבתייה ומחא ליה לבנתן למלא כיתח דמחא דקא יואח וכדן כתיב וכן יעקב וסאן וסאן וסאן וסאן וסאן וסאן
 (ח"ב) (ח"ב) (ח"ב) (ח"ב) (ח"ב) (ח"ב)

והדב"כ של' תלמוד תורה פ"ה

מספר סדר היום רף פ"ט ב' ג'

יבכה ויתאבל וישב לעסר ויחמוטו על ככה א"ך כלו לירו מעשי
אכר לא יעשו עד להכניס כהס לכוור עולם יוצי נשמתו
ומטה הטע כענינו כמה יקדם פניו וא"ך יבקש רשותו תעלה
למכתו ולמחלוקתו יתום אכל וספל מלאו לכו נפשות ספר לזון
מ"ך מלבי מלביס הק"ם ויתפלו ויתחמוטו לפניו כי אל רחום
וקטן הוא ומרבה להטיב וידו נפסוקה לכלל שכיס ואלו נבחיחו
כלל נשכר ונדכה ודמעה מזויה לוס ומתענה יום אחר יום

(א) מעלה גדולה הוא למי שהוא מתפרנס ממעשה
יריו ומרת חסידים הראשונים היא זוכה לבל
כבוד וזוכה שבעולם הזה ובעולם הבא שנאמר יגיע
בפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה
ומוב ר"ך לעה"ב שבו"ב טוב : (ב) אין רביו תורה
מתקיימין במי שרפ" עצמו עליהן ולא כאלו שלומדין
מתוך עירון ומתוך אבילה ושהיה אלא במי שממית
עצמו עליהן ומצער גופו חמיר ולא יתן שינה לעיניו
אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי

ולעפעפיו תנומה . אמרו תבמים ררך רמו זאת התורה
שמי' עצמו באהלי החכמים וכן אמר שלמה בחכמתו

(א) מעלה גדולה היא למי שהוא מתפרנס ממעשה ידיו
עם איז אנרויסקע מעלה כייא דעם

יבכה ויתאבל וישב לעסר ויחמוטו על ככה א"ך כלו לירו מעשי
אכר לא יעשו עד להכניס כהס לכוור עולם יוצי נשמתו

מענקשש זאל וויינען אונ קרויערין אונ זאל
ויצען אויף די ערד אונ זאל זיך וואנדערין אויף
דעם א"ך באו על ידו מעשים אשר לא יעשו ווי אזוי עם
איו געקומען צו אים ער זאל סאהן אונלעך זאכין
וואס האבין גיט געדארפט געטאהן ווערין ער
להכניס בהם נבואה עולם יוצר נשמתו כיון צו זיערעך-
נען מיט זיינע מעשים צו גאט וואס ג"ר האט
בשארפין די וועלט אונ האט בשארפין זיין נשמה
ועשה הטע בעיניו אונ ער האט גיטאהן וואנו עם אזי
שלעקט אין זיינע אויגין וואס עם גיפולט אים
גיט) כמה יקדם פניו מיט וואס וועט ער קומען פאר
גאט וא"ך יבקש רשותו תעלה למכתו ולמחלוקתו אונ ווי
אזוי וועט ער זוכען הייליגען צו זיין נפשה אונ
צו זיינע שפערצין יחיש אפל ושלש מלאו לכו נפשות
הפך רצון סלך מלבי המלכים תעלוש ברוך הוא דער
מענקשש וואס ער איז ותי-אפינקערע גידעריגע
פליג זאל האבין אהעזה צו סאהן פארקערט וויא
דער ווילען פון גאט איז ויתפלו ויתחמוטו לפניו אונ
ער זאל בעטין פאר אים ופאר גאטו כי אז היום
ותנון הוא ווארום ער איז אנאט וואס האט רחוקות
ויסרבה להטיב אונ ער מערמט צו מאהן גיטם וידי
פשוטה קבל שכרם אונ זיין האנט איז אויסקעוויגין
צו געמען די מענקששין וואס מוהען תלוזה אים
בהיותו בלב נשכר : נדכה אונ אויב ער וועט זיין מיט
א צובראקענע אונ א צושטויסקענע הארץ ויתענה
מצייה אונ וועט זיין שפענדיג מיט סרערין צום
יפתעה יום אחר א אונ ער וועט פאקטין אונאט נאך

מענקשש וואס ווערט געשפייזט פון זיין אייגענע
ארבעט ומרת חסידים הראשונים היא זוכה לבל
אמרה פון די ערשטע חסידים . וואס זיי האבין
אויך געזוכט צו סאהן אארבעט זיי זאלין קענען
געשפייזט ווערין פון איר אונ זאלין גיט דארפין
געמען ערקה ויבנה זוכה לך כבוד וישיבה שבעים הנה
יבעלם הבא אונ דורך דעם איז ער זוכה צו כבוד
אונ צו אלע טובות וואס אויף די וועלט אונ אויף
יענע וועלט שאגט ווי עם שפייזט אין פסוק יגיע
בפיך כי תאכל אשריך פון דעם פארדינקט
וואס דייענע הענט האבין פארדינט מיט זיי ער
ארבעט אשריך וטוב לך וואהל אונ גוט וועט דיר
זיין אשריך בעולם הזה עם וועט דיר וואהל זיין אויף
דיא וועלט וטוב לך בעולם הבא שבו"ב טוב אונ עם וועט
דיר גוט זיין אויף עולם הבא וואס דארט איז אין
נאנצין גאר גוט : (ב) אין רביו תורה מתקיימים במי
שמרפה עצמו עליהן די רייד פון די תורה פערבלייבין
גיט כיי דעם מענקשש וואס ער האט זיך אפגילאזין
פון די תורה . אקאהל לערונט ער יא אונ אקאהל
גיט אונ ווען ער לערונט איז דאס אן חשק ואן
גלוסקוונג) ווא באנו שלומדין מתוך עירון ומתוך אבילה
ושהיה אונ דיא . תורה פערבלייבט גיט כייא דיא
מענקששין וואס לערנען פון פערנעניגע אונ פון
עסין אונ סריוקען אלא במי שממית עצמו עליהן דיא
תורה פערבלייבט גאר כיי דעם מענקשש וואס
לאזט זיך הרנגן וועגין די תורה ומצער גופו חמיר
אונ ער איז שפענדיג מצער אונ מאמערמט דעם

גוף מיט תורה לערנען ווא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה אונ ער זאל גיט געבין קיין שלאף צו זיינע
אויגין . אונ זיינע ברעמען פון די אויגין זאלין גיט פארמאכט ווערין טאג אונ נאכט אפרי הבמים דרך
רפי די חקמים האבין גיזאנט אויפין וואנק זאנט דער פסוק זאת התורה אדם כי ימות באהל דאס איז
דיא תורה אפענקשש וואס וועט שטארבין אין גיזאהל'ט . קען מען זאגין דיא תורה מיניגט אין
התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה באהלי החכמים די תורה האט גיט אנדערש אקויס גיי דעם
וואס לערונט זיא . סירדין ער שטארבט פון ארעמוועגין אין די גיזאקטין פון חקמים דאס מיניגט מען
דער מענקשש וואס לערונט אונ נאכט איז ביה המורש אונ ער קוקט גאר גיט מיט זיין
קערפער ווערט שוואך . אונ ער האט גאר גיט מורא סאמער וועט ער דורך דעם שטארבין פאר
די צייט . כיי דעם מענקשש וועט פלייבין די תורה) וכן אמר שלמה בהקבחו אונ אזוי האט גיזאנט שלמה

תשוקת ודלי חפסס טירות ויפלו זכרוננו לזכרם לפני זמנא כל כשר ומפליח נפשות כדמתיב סוכו גנים טובים חרפסס משובתיכס כי סוכו חזק מקו פדוק והמורה לפנות רשותה למי שסוכר במזל ובמזל וכמטל נלכססס כל אלוניו סוכו יתבדק ויחפסס סוכר על פסס וואו צנועים חכמה וכל הכשמיע קולו בשעת הלמודו הלמודו מתקיים בידו אבל הקורא בלחש במורה הוא שוכח :

(ג) אף ע"פ שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה ולפיקר מי שרצה לזכות בכח התורה יהיה ככל ליראותו ולא יאבד אפילו אחת מהן בשניה ואכילה ושתייה ושיחה וכוונתו ביום כח"ל ודברי חכמה אמרו חכמים אין רבה של תורה אלא בלילה שנאמר קוים רותו בלילה וכל העונק בתורה בלילה חוש של חסד נמשך עליו כיום שנאמר ויום ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל הוי' וכל בית שאין נשמעין בו ד"ת בלילה אש אוכלתו שנאמר כל חשך מסון לצפוניו תאכרתו אש לא נפח ב"ל דבר ה' בזה

אמאן השוננו ודאי תעשה פירות ויין השוכה עם געוים אנגענומען ווערין ויעלה זכרוננו לזכרה לפני רופא ב"י ב"ש ופסליא נפשות אונ עין דערמאנונג נועם אויפגיין עד זאל גיגענשטם ווערין פון פאר גאט וקאם ער היילט אלע בשעפעניש אונ ער שוהט וואנדערליכע זאכין בדתים . עם שמיים אין פסוק גאט ונאמט צו די יודין שוכו גנים שובבים קערט אייך צוריק איר ווילדע קינדער ארטי משוטתים אף וועל היילן אייער ווילדיגקייט כי הוה חזק פקו הויה וישועה ווארום דאס איז אויסער דעם דין אונ דעם יושר גלות ופואה סען זאל געזין אהיילונג כי שעיב במזל ובער ובעל הנעים אז ארזינו הוא יתבדק ויתעלה ויבור על פשע צו דעם מענטש וואס סוהט עבירות מוהמויליג צו דער-

התרשי' ביום צרה צר בחכה ועוד ויסר אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי . אמרו חכמי' ברות כדוהה שכל היגע בתורתו בנח"ל לא במהרה הוא משבח וכל היגע בחלמודו בנעמי' מתחכם שנאמר וואו צנועים חכמה וכל הכשמיע קולו הלמודו הלמודו מתקיים בידו אבל הקורא בלחש במורה הוא שוכח :

(ג) אף ע"פ שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה ולפיקר מי שרצה לזכות בכח התורה יהיה ככל ליראותו ולא יאבד אפילו אחת מהן בשניה ואכילה ושתייה ושיחה וכוונתו ביום כח"ל ודברי חכמה אמרו חכמים אין רבה של תורה אלא בלילה שנאמר קוים רותו בלילה וכל העונק בתורה בלילה חוש של חסד נמשך עליו כיום שנאמר ויום ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל הוי' וכל בית שאין נשמעין בו ד"ת בלילה אש אוכלתו שנאמר כל חשך מסון לצפוניו תאכרתו אש לא נפח ב"ל דבר ה' בזה

מיט ויין חקמה התרפית ביום צרה צר נחכה אויב דו האסט דיק אפגילאזין פון דיא ווערה . ווען דו וועסט האבין אמאן פון האבין וועסט ויין אייגן דיין פח . וועסטו קיין פח האבין איים צו האלמיין דיא צרה גידי זיך נאך האט געלמה גינאנט אף חכמת' גידי לי מיין חקמה איז ביי מיר גיפליכען שטיין חקמה שלמדתי באף היא עמדה לי דיא חקמה וואס איך האב גילערונט מיט פעס נמיט מאקערניש ויא איז ביי מיר גיפליכען אפרו חקמים בריה רותה דיא חקמים האבין גינאנט עם איז גינעבין גינארין אפארניקערונג פון גאט שפי גינג בתורתו בנ"ח חכמת' לא בפייהו הוא משבח דער מענטש וואס מאקערט יך און דיא תורה אונ לערונט אין שוהל' גיט אויף געשוויקט וועט ער פארנעסין וכל היגע בחלמודו בנעמי' חכמים

אונ דער וואס מאקערט זיך אין דיא תורה אין דער שמי' קינדער זאל גיט וויסען וועט ער קלוג ווערין אין דיא תורה שנאמר ואת צנועים חכמה ווארום עם שמיים אין פסוק מיט דיא בעזאאלקמענע איז דיא חקמה וכל הפשטיע קולו בשעת הלמודו אונ דער וואס מאכט הערין ויין שטוממע ווען ער לערונט הלמודו חכמים בידו וועט ויין לערנען בלייבן בייא אים אפי הקורא בנ"ח אבער דער וואס לערונט אין דער שמי' בחכמה שוכה וועט ער אויף געשוויקט פארנעסין : (ג) אף על פי שטומען הלמודו ביום ובלילה אפילו עם איז אמענען סען זאל לערנען תורה בייא סאן אונ בייא נאכט . פון געמפונען אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה ואל ויין ויעלה זכרוננו לזכרה לפני רופא ב"י ב"ש ופסליא נפשות אונ עין דערמאנונג נועם אויפגיין עד זאל גיגענשטם ווערין פון פאר גאט וקאם ער היילט אלע בשעפעניש אונ ער שוהט וואנדערליכע זאכין בדתים . עם שמיים אין פסוק גאט ונאמט צו די יודין שוכו גנים שובבים קערט אייך צוריק איר ווילדע קינדער ארטי משוטתים אף וועל היילן אייער ווילדיגקייט כי הוה חזק פקו הויה וישועה ווארום דאס איז אויסער דעם דין אונ דעם יושר גלות ופואה סען זאל געזין אהיילונג כי שעיב במזל ובער ובעל הנעים אז ארזינו הוא יתבדק ויתעלה ויבור על פשע צו דעם מענטש וואס סוהט עבירות מוהמויליג צו דער-

זה שלא השגיח על דברי תורה כל עיקר וכן כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק או שקרא ושנה ופורש להבלי העולם והגיה תלמודו וזוהו ה' בכלל בזה דבר ה' אמרו חכמים כל המבטל את התורה מעושר סופו לקיימה מעושר וענין זה פסורה כחורה היא הוא אומר מרוב כל ועבדת את אויבך וגו' וא' למען ענתך וגו' להשיבך באחריתך :

וקרא לו לשלום כמ"ס שלום שלום לרחוק ולקרוב ואזכרה הוא מלפני ומקוה אומתי ישוב ליושבי עמו כדכתיב ולכן יחכם ה' למחנכם וגומר :

שעקמט די רייד פון גאט זה שלא השגיח על דברי תורה די עיקר דאם מיינט קוען דער וואס גיט גאר גיט אכטונג אויף דיא רייד פון דיא תורה ער לערונגט גאר גיט . דער פארשעקמט דיא רייד פון גאט ער נויינט אז דיא רייד פון דיא תורה איז בייא אים גאר גיט ווערט וכן די שאפער יז נעסוק בחורה ואינו עיסק אונז אויך דער מענטש וואס קען לערנען תורה אונז ער לערונגט גיט או שאקא ושנה ופירש הנהיג העולם והגיה תלמודו וזוהו ה' אדער דער מענטש וואס האט גילערונגט תורה נביאים כתובים אונז משניות . אונז ער האט יך אפנישירט פון דעם לערנען . אונז איז געגאנגען צו דיא גארעשקייט פון דער וועלט . אונז האט אנועק געלייגט דאם לערנען אונז האט אים גאר פארלאזן הרי זה בגיני

צערענען זיין האר . פון דעקסמוענין איז אים גאט מוחל דיא זינד וקראו יז לשינוי אונז ער רופט אים צו פרידען כמו שכתוב ווי עם שמיית זיין פסוק שלום שלום לחוק ונקראו פרידען פרידען זאל זיין צו דעם מענטש וואס ער איז ווייט אונז גאט וואס ער איז ווייט פון גאט אונז וואס ער איז נאנט צו גאט . וואס ער איז ארשע אונז אצדיק ונקבה היא מצה ופקנה אפתי לשוב תפיס עמו פארקערט גאט האפט אונז ווארט ווען וועט דער לשען סאהן השוכה ער זאל קענען מיט אים גוטעס סאהן פדקתיב ווי עם שמיית אין פסוק וכן ופקנה ה' לנחמכם דריבער וועט גאט ווארטין אונז האפן ער זאל אויף אייך חסונות האבין :

בזה דבר ה' דער הייקט אויף ער פארשעקמט דיא רייד פון גאט אמרו חכמים כל המבטל את התורה מעושר דיא חכמים האבין גיזאנט דער וואס לערונגט גיט תורה ווייל ער איז רייע ווענין זיינע פיל גישעפטין האט ער גיט צייט צו לערנען תורה סופו נעמט זיין דער סוף זיינער . ער וועט ארעם ווערין אונז ווענין זיינע ארעמקייט וועט ער גיט קענען לערנען תורה . ווייל ער וועט דארפן זוכען פרנסה וכן חכמים את התורה מעושי אונז דער וואס לערונגט תורה פון ארעמקייט . ער איז ארעם פון דעקסמוענין לייגט ער אנועק זיין פרנסה אונז לערונגט תורה סופו נקנייה מעושר וועט ער רייע ווערין אונז אפילו ער וועט האבין פיל גישעפטין וועט ער אויף לערנען תורה זיין זה מפוש בחורה אונז דיא זאה שמיית אין די תורה הרי היא אויף משה רבינו האט גיזאנט מתת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב כרוב כל ווייל דו האסט גיט געדינט גאט מיט פרייליכקייט אונז מיט גוט הארציגקייט . ווייל דו האסט אלץ געהאט פיל . דריבער ונקבה את אויבך ברעב ובעמא יבחרסר לך וועסטו דינען דייעע פיינט מיט הונגער אונז מיט דארשט אונז ווען דיר וועט אלץ פעלין ואימר נאך זאנט דער פסוק גאט האט דיר גיגענין ענין דעם מאן פון ווענין דיר צו פייניגען אונז צו פרויבן דיר . אויב דו וועסט היטען דיא תורה תשיבך באחריתך קען זאל דיר גוטעס סאהן אין דיין סוף . צום לעצטין אויף עולם הבא :

אונקלאס ויצא ליר ו תורה

כ"ז פסוקי שמות נגד מינוי בין וד' ה' ה' והעשה ממנו צירוף והיה נביקר ששי

י ואמר יהיה לבן ברם יד ויאמר לו לבן אך עצמי ובשרי קריבי ובשרי את ויתבי

רשבים (יד) אך עצמי ובשרי אתה וגו' . ויפה בוננת לבא אלי :

שפתי חכמים רש"י

(יד) אך עצמי ובשרי . מעתה אין לי לחסוך הכיתה ש ר"ל כי כל אך הוא מיעוט לז"ס מעשה וכו' : ת וז"ל מיל ש האול ואין ביך כלום אלא ממני קורבה אטל כך חזק ימים ת וכן עשה וחק וז לא לחנם עשה רונטה לאמו :

פירוש לתורת אלהים (יד) ויאמר לו לבן האט לבן צו אים גיזאנט אך נייערט גאר גיט דיין אייניגס גאר ווייל דו ביסט מיין געצמי דו ביסט מיין ביין אונז פלייש ווייל דו האסט קרוב זייא בייא מיר אחרש פרוקר עם איז מיר פרוקי דרבי אליעזר

דענ . נאך ווייפן מיר פון כלף שאול איידער ער איז אריין געקעטן אין שפיטא צום נביא שמואל ונען אים נעקטען אנק" (חק ישראל ע"ט) . (ח"ט) . קענין 9

אֵתָהּ וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ הַדְּשִׁימִים: מו וַיֹּאמֶר
 לָבוֹן לַיַּעֲקֹב הִכִּי אֲתִי אֵתָהּ וְעַבְדְּתָנִי
 תָנִים הַגִּידָה לִּי מַה־מִּשְׁכַּרְתְּךָ :
 מו וּלְלָבוֹן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה
 לְאֵה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל: יז וְעֵינֵי
 לְאֵה רַבּוֹת וְרַחֵל הֵיחָה יִפְתַּח־תָּאֵר
 וַיִּפֹּת מְרֵאָה: שְׁלֹשִׁי יח וַיֹּאֲהֵב יַעֲקֹב
 אֶת־רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ שִׁבְעַ

עמיה ירח וימין: מו ואמר
 לבן ליעקב הכי אחי אתה ועבדתני
 תנים הגידה לי מה משכרתך:
 מו וללבן שתי בנות שם הגדולה
 לאה ושם הקטנה רחל:
 יז ועיני לאה רבות ורחל
 הפתחה יפתח תאר
 ויפת מראה: שלשי יח ויאהב יעקב
 את רחל ואמר אעבדך שבע

תולדות אהרן
 ועיני לאה: תורה מס

בעל המורים

(יז) ועיני לאה רבות. ג' ר"ס. ככל ודוק. ועיני יסאל כדו
 מוזקן ועיני רשעים תלכנה למס לפי ענין רבות לפי שהיה
 יריאה עמא תנשא לעמו וכן ועיני ישראל כדו מוזקן לפי מראה
 ירכעם וחלש ילדו ממט וזה הוא ועיני לאה רבות ועיני ישראל
 כדו כשכל ועיני רשעים. רכות טעם. ועיני לאה רבות. אם ירד
 ל"ך רבות חספי"ל לא היה חזק. אותם:

והמה והלחיים: יפת מראה. לבן ואמרם:

רשבים

(מז) וללבן שתי בנות. והמסוק תשובת דבריו של
 יעקב כי לפי שהיה לו שתי בנות והקטנה מצאה
 חן בעיניו לסיכך ביקש את הקטנה: (יז) רבות. נאות
 חור"ש בלע"ז. ובלה שעיניה נאות אין כל גופה צריך
 בדיקה. ועינים שחורות אינן רכות בלבנים: יפת
 תואר. כמו במחנה יתארנה. דפוס החוטם והמצח
 והמה והלחיים: יפת מראה. לבן ואמרם:

שפתי חכמים

לד"י שדאף חדש ימים י"ל כיון טעמם כן כמ"ט ויכח עמו
 חדש ימים למדנו שמתחלה כך י"ל: א' מ"ן חין חתימה סוף
 נוטל של אחי אהב כי כלמה אחים היו כמו כי חכמים אחים
 אהבו ועוד האלו אהב מכל"ל אלה חתימה נוטל על ועכדתני
 חכם: ב' ר"ל וכי כל הטעון לפנינו על הולדת ל"ט לפי
 שהיה וכו' ותודך נטתה תלמוד שכתב. וז"ל דמטעם דגם לאם
 סיכה יפת תואר אלה שעיניה סוף רבות וא"כ אין זה הסיקוק של
 ורחל סיכה יפת תואר וכו' אלא כן ה"ל ועיני רחל יפות וי"ל

כסדר קונפ"ס בלעז (ירקעל): מראה. הוא זון קלסתר: (יח) אעבדך שבע שנים. (כ"ד) הנה ימים אחדים

דעת זקנים מבעלי החוסמות
 (יז) ועיני לאה רבות. לשון ר"ך וטוב כלומר שהיתה נראית יפה סתוך שהיו עיניה יפות ונראית רכה ויורה אבן רחל
 ודעה משובחה ב"פיה אלא שהיו עיניה כחאבות מן הבני לפי שראתה שחפול נטרלו של עשו לוי שהיתה עקרה
 וירשנה יעקב וישאנה עשו:

פירוש לתורת אלהים

אפילו גים גייטיג צו געמען דורך נישב אונ ער איז
 מיט אים גייעסן אחוד"ש: (מז) ויאמר אונ לבן האם
 גינאגם צו יעקב הכי אתה וייל ר'ו ביקסם מיין
 פריינד זענדתי תנס אנל"קסו מיה באדיגען אוקויסט
 הנגדה זאגן מיר אאל איז גינען דיין גינאה"ל:
 (מס) וילבן אונ צו לבן איז גינען צוויי טעכטער
 שם דער נאמען פון דער גרויסער איז גינען לאה
 ושם אונ דער נאמען פון דער קלויגע איז רחל:
 (יז) ועיני לאה רבות אונ דיא אויגין פון לאה זענען
 גינען שוונקיל, ורש"י שרייב"ם לאה האם גינען

פרקי רבוי אליעזר
 שפעסין, האם ער סגלי"ת גינען זיין נעם
 אונ איז גינארין אפלה, נאך ווייסן מיר פון יעקב אבינו איינער
 ער איז אריין געגאנגען אין שפעסם איז אים געקומען אנטקעגן
 דער קיס דיא שפעסין שפען וואסער צו געבן פרייגען איינע
 (זקן לישראל ע"מ) (ח"ב)

רש"י

(מז) הכי אחי אתה. לשון תימה ותי כשכל אחי
 אחי א תעבדני חנם: ועברתני. כמו ותעבדני וכן כל
 חיבה סתיה לשון עבר והאסף ו"ו ברז"שה היא הסכת
 התיבה להכל: (יז) רכות. (כ"ד קמ"ג) סתיה סבורה
 לעלות בגורלו. של טעם ב' וכמה שהו הכל אומרים שני
 כיים לרכוק ושתי כמות ללכך הגדולה לגלות והקטנה לקטן:
 תאר. הוא זורת הפרטוף לשון (ישעיהו מד) יתארח

אעבדך שבע שנים. (כ"ד) הנה ימים אחדים

פירוש לתורת אלהים

זיא נועם אן קומען צו עשו פאר אונזייב טארום
 אלע קענעןשין האבען גינאגם רבקה האם צוויי
 זיהן יעקב אונ עשו אונ איר ברודער לבן האם
 צוויי טעכטער רחל ולאה דער עלצטער זיהן
 פון רבקה נועם געמען דיא עלצטע טעכטער פון
 לבן דער קלענסטער זיהן נועם געמען דיא
 קלענסטע טעכטער אונזיא טאנזיר גינען
 דריבער האם זיא גיהאם טינקעלע אויגין זיי אונ
 רחל איז גינען אשיין גישטארט ויפס מראה אונ
 שייין גינען: (יח) ויאהב אונ יעקב האמו לפי האם

אליעזר
 שפעסין, האם ער סגלי"ת גינען זיין נעם
 אונ איז גינארין אפלה, נאך ווייסן מיר פון יעקב אבינו איינער
 ער איז אריין געגאנגען אין שפעסם איז אים געקומען אנטקעגן
 דער קיס דיא שפעסין שפען וואסער צו געבן פרייגען איינע
 (זקן לישראל ע"מ) (ח"ב)

וַאֲבוֹאָה אֵלֶיהָ: כַּב וַיֵּאָסֶף לָבֶן אֶת-
 כָּל-אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה:
 כַּב וַיְהִי בַעֲרֵב וַיִּקַּח אֶת-לֵאָה בִּתּוֹ
 וַיֵּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיֵּבֵא אֵלֶיהָ: כַּב וַיִּתֵּן
 לָבֶן לָהּ אֶת-זֶלְפָּה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה
 בִּתּוֹ שִׁפְחָה: כַּב וַיְהִי בַבֶּקֶר וַהֲנִיָּה
 הוּא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל-לָבֶן מִהֲזֹאת

רשבים

(כב) והנה היא לאה. בדבר שלא נודע תחלה אומר והנה. וכן והנה חלום:

שפתי חכמים

רש"י

כן ו חלל להוליד תולדות חמר כד: (כב) ויהי בבקר
 והנה היא לאה. חבל כלילה לא הימנו לאה לפי שמסר
 עכשיו חלום לחומו עמדה ומסרה לה אותו סימנים (מגילה
 דעת זקנים מבטלי התוספות

(כב) ויאסף לבן. לבן רמאי היה וכל כן נקרא לבן הרמאי
 ונחבין לשבר את יעקב ביום בודי ליתמו ולא יבתו
 בין רחל ללאה חרדע שרדי ברחל לא. עשה משחה:
 (כב) ויהי בבקר. שכל הלידה הייתה עושה עמדה כרחי
 מחוד השליש סימנין שסמרה לה בדה וחלה והרפת
 הנד כמו שמסין יעקב רחל. מדרש כל היילת היו משורדין
 אותן חקרואים הא לייא הא לייא ולמחר כנראה שהיא זאת
 אסר בוודאי זהו שהיו משורדין הא לייא יאחי מרמזין לי
 שהיא לאה ואמר לה רמאיאת בת רמאי בליה קראתי לך רחל

מכון למ"ח ונולד מונו זה וישכר ושבעו המיוול כלמוד פורה
 וישכר כלהליך (ד"ס מחסופת נוסף):

פירוש לתורת אלהים

קֹאֲמֵן פִּרְעֹנְגֵן אוֹיֵף דְעַר וְעֹלָם צִינְעֵרָה שְׁבָשִׁים
 וַאֲבוֹאָה אֵלֶיהָ אֹנֵף וְעַל קֹמֵנֵן צוֹ אִיר:
 (כב) וַיֵּאָסֶף לָבֶן אֶת כָּל אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם אֹנֵף לָבֶן הָאֵם אִיִּין
 גִּיּוֹאֲסִילֵם גָּאֵר דִּיא שְׁמָאֵם לִיִּים וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה אֹנֵף
 עַר הָאֵם גִּיּוֹאֲסִילֵם אִמְאֵהֶצִיִּים: (כב) וַיְהִי בַעֲרֵב אֹנֵף
 עַם אִיִּין גִּיּוֹקֵמֵן אִוִּיף דְעַר גִּאֲכֵם וַנְּחֵם הָאֵם עַר
 גִּיּוֹקֵמֵן וַיִּיִן טֹאֲכִסְעַר לֵאָה וַיֵּבֵא אֹנֵף עַר הָאֵם וַיֵּא
 גִּיּוֹרֵאֲכֵם צוֹ אִים וַיֵּבֵא אֵלֶיהָ אֹנֵף אֹנֵף גִּיּוֹקֵמֵן
 צוֹ אִיר: (כב) וַיִּתֵּן לָבֶן לָהּ אֶת-זֶלְפָּה שִׁפְחָתוֹ אֹנֵף לָבֶן הָאֵם
 גִּיּוֹעֲבִין וַיִּיִן דִּינְקֵם זֶלְפָּה לֵאָה צוֹ וַיִּיִן טֹאֲכִסְעַר
 לֵאָה פִּאֵר אֲרִינְקֵם מוֹיֵד: (כב) וַיְהִי בַבֶּקֶר אֹנֵף עַם

פירוש רבני ארבעור
 וייסין סיר אז אברוקרס וקן אז איר ווי אברוקר. וארום
 אברוקס קאם גיאנס צו לוס זיין בריווקים זיין סיר געשען
 בריווקר, און פון זעלב וייסין סיר אז אייניקלדין זינגס וקן
 זענען ווי קינדער ווי אייגענדי זיין, וארום יעקב קאם גיאנס
 אומיים 12

הוא סימן לו כמו הקטנה לכן אמר כרחק בתך הקטנה: ו סימן
 מדרך מוסר שיאמר הכסיר חייך שגמנו שני עבודות הכל את
 יעקב סימנים לחלל וכשראה רחל שמכניסין לו לאה אמרה
 ביאור בונת רש"י ז"ל

סאמר לראובן כחי והלשית חזי ולא הי' מכוון רק להעמיד
 תולדות. א"כ הנהיך כחוטו ואמר ללבו ואמרה חזי לקיים
 מלוא זו כמו שקיים כדית לכן כל המלות (משה' עם לכן גרתי
 ופי' ותרתי' מלות שמרתן). ולכן י"כ הוין מועק כי לא
 נאם חלוט ויבט מוטו את בנו ללסם רק לקיים מלות ה' (ממחלת
 חז"ל סאמר יעקב ללבו לא כשכל ממוקן כלחי חליך רק כשכל
 תרין עלייתן) ע"כ פרסמה התורה המסמר ששנו רחל ולא
 כהדולום לכסור את יעקב לכשיבת הלילה והלא לאה לקראת יעקב
 ואמרה חזי חזי חבל אמרה לו כפירוש כי סכור כסרתך יעקב
 לא גער כה לאמר כלה בישה וכלמה חסךך לזכר כזכרתי סארה.
 מסמה כי ידע עלש"ס מחנונת. וכוליה כוס ס' ליל ששם כסין
 כמו שדרשו חז"ל ע"פ ישכר חמור גרס

לקומים על התורה

(כב) וַיֵּאָסֶף לָבֶן וגו'. דער מדרש זאגט ווען די געסט
 זענען געקומען צו לָבֶן איז זיין האבין אויך
 געפארהן ויזענע אויפער קליידער: האט לָבֶן גענומען
 ויזענע קליידער איז האט גיגעבן פאר משפחות אויף פיש
 פלייש ברזיש זיין איז האט געמאכט אהרונה, גאברעם
 האט געזען געמאכט סים זיין געלם אויסלייזן זיין קלייד,
 דאס ווייסן סיר פון פסוק, ויזע דער מנהג איז דער ווייס
 מאכט אהרונה ווערם פירער פערטיג געמאכט די סעודה,
 גאברעם פרייגט מען די געסט, איז פון לָבֶן שטייט אין
 פסוק ער האט פארנוואלט די געסט גאברעם שטייט ער
 האט געמאכט אפענדל, גאר ווייל ער האט גינוואלט מאכן
 די סעודה פון ויזענע קליידער, וריבער האט ער געמאכט
 פירער געשין די געסט גאברעם האט ער געמאכט אפענדל:

איז גינען אין דער פרוה הנה היא לאה ויא איז לאה
 זאל אים גיט נאמען האט ער גינאמט צו רחל סימנין און וויא רחל האט גינען מען פירט
 אריין לאה צו אים זאגט ויא אונדק וועט מיין שוועקסער פאר שעקט ווערין האט ויא גינאמט
 דיא סימנים צו לאה דריבער האט ער פריא נאכט גיט גינויקט או ויא איז לאה) ויאמר אונ ער האט

פירקו רבני ארבעור
 וייסין סיר אז אברוקרס וקן אז איר ווי אברוקר. וארום
 אברוקס קאם גיאנס צו לוס זיין בריווקים זיין סיר געשען
 בריווקר, און פון זעלב וייסין סיר אז אייניקלדין זינגס וקן
 זענען ווי קינדער ווי אייגענדי זיין, וארום יעקב קאם גיאנס
 אומיים 12

וייל די גיט פון בריווקר דריבער זעססן ביי סיר ארבעטן
 אאנקום, איז עס זעלב גינען אברוקר פון לָבֶן, ער איז נאך
 גינען לָבֶן אשונקספירט זיין, פון רנאען וייסין סיר אז
 אשונקספירט זיין אז איז ווי אברוקר, און פון אברוקס
 (הק לישראל ע"ס) (ח"ב)

רָאָה יְהוָה בְּעֵנָי כִּי עָתָה יֵאָהֲבֵנִי
 אִישִׁי: לַיהוָה עוֹד וְתִלְדַּד בֶּן וְתֵאמֶר
 כִּי־שָׁמַע יְהוָה כִּי־שָׁנְאוֹהָ אֲנֹכִי
 וַיִּתֶן־לִי גַם־אֶת־זֶה וְתִקְרָא שְׁמוֹ
 שְׁמֵעוֹן: לַיהוָה עוֹד וְתִלְדַּד בֶּן
 וְתֵאמֶר עָתָה הַפַּעַם יִקְוֶה אִישִׁי
 אֵלַי כִּי־יִלְדֶתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָּנִים עַל־
 בֶּן קָרָא־שְׁמוֹ לֵוִי: לַיהוָה עוֹד וְתִלְדַּד

עֲבָדוֹנִי אֲרִי כָעוֹן
 יִחַמְנֵנִי בְעֵלְי: לַיהוָה עוֹד
 עוֹד וְיִלְדֶת־בֶּן וְאֵמֶר
 אֲרִי שְׁמֵעַ קָדָם יי אֲרִי
 שְׁנִי־אֵתָא אֲנָא וַיִּהְיֶה לִי
 אֶפְיֵית דִּין וְקִרְתָּ שְׁמִיה
 שְׁמֵעוֹן: לַיהוָה עוֹד
 וְיִלְדֶת־בֶּן וְאֵמֶר הִדָּא
 זִמְנָא יִחַמְבֵּר לִי בְעַלְי
 אֲרִי יִלְדֶתִית לִיהַּ תִּלְדָּתָא
 בְּנִין עַל בֶּן קָרָא שְׁמִיה
 גְּוִי: לַיהוָה עוֹד
 וְיִלְדֶת

רשבים

(לכ) יאהבני. כמו יאהבני. וכן הברל וברולני (ישע"י טו) כמו וברולני בצירוי: (לד) על בן קרא שמו לוי.
 יש לובר שיעקב קרא לו שם:

שפתי חכמים

מ' ואלה הם שמות חכמים אשר נקראו להם שמות אלה ו' נביאים שמה מרים
 דבורה קנה אביגיל וחולדה ואסתר. וי"ל דסתם חסדו מה שהקרא
 מעיד לעיניו וזרה הקרא מעיד עליה דכתיב כל אשר תאמר לך
 שרה שמת נקולה מלמד שאברהם היה טפל לשרה כנביאות וכן כולם
 אבל גבי חממה לא מרינו שהיו מתנבאות כי אפשר לומר שהקרא
 דהכא כששמו. ומתרג"ל פירש שהחממות לא היו מתנבאות כלל
 על עמנו שהיו יודעות מה שצ"ח לעינין אבל מה שצ"ח לפסוד על
 האחרים לא היו יודעות מ"ה לא חסד אוחס ככלל שאר נביאות
 עכ"ל: י' נבואר דשכט לוי היו נשפין ארון הקודש ולא היו

שלא ערער עליו אלא שביקש להניחו מן הכור: (לד) הפעם
 ילדה אישוי. (כ"ה) לפי שהחממות נביאות היו
 מ' וידעות ש"כ שכתים יולמים מיעקב וז' נשים יש
 חממה מעתה חיו לו פתחון פה עלי שהרי נעלתי כל הלכי
 כבנים: על כן. כל מי שתאמר בו ע"כ מרובה כחוכלמין
 חזק מלוי שהארון י' היה מכלה בהם: קרא שמו לוי.
 ככולם כתיב ותקרא (שהיא קראה) וזה כתב בו קרא וש

שמות השכמים

אולי יולד יעקב כל ה"ב בנים רק מרחל לא מלאה וי"ו מהשפחות
 כודלי לא. ע"כ לא הסך הקב"ה לכך יעקב לאחוב את לאה.

הפסוק ראוי שיהיה כונה מ' ורלוו. וכאשר ראה הקב"ה
 שהחנה יעקב גדלה מאלד לרחל. וזה לאה מדה כשהי ידיו.

פירוש לתורת ארורים

אונקלוס ערע אקהות וענען גינוען גביאות וזאבין זייא
 געוויקט אז פון יעקב וועט ארויס קומען צוועלף
 שקמים און ער וועט האבין פיר נייבער דריבער
 האם זיא גינאנט אצונד וועט מיין סאן זינט האבין
 צו ריידן אויף מיר, ווארומ איך האב גיבארין
 גאר ביידן חלקן ער בן קרא שמו זי דרום האט ער
 גירופען זיין נאמען לוי, ורש"י פרעגט בייא
 אלע קינדער שטייט ותקרא. זיא האט גירופען
 אונ דא שטייט קרא. ער האט גירופען, דער
 מדרש שרבייבט גאט האט גאך אים גישליקט דעם
 מלך גבריאל און ער האט אים גיבראכט פאר
 אים און האט אים גיגעבן פיר אונ צוואנציג
 מתנות כהונה און ווייל ער האט אים באהעפט
 מיט מתנות האט ער גירופען זיין נאמען לוי:
 (כה) ותהי עוד ותלד בן זיא איז גאך מ'ארגין גינארין

ווארומ זייא האט גינאנט מ' ראה ה' וואריום גאט
 האט גינעקן געניי אין מיין פוין מ' עתה יאהבני איש
 וואריום אצונד וועט מ' לוי האבין מיין סאן:
 (נד) ותהי עוד אונ זיא איז גאך מ'ארגין גינארין
 ותלד בן אונ זיא האט גיבארין און זיא
 האט גינאנט מ' שפע יי וואריום גאט גינעקט
 מ' שפעה אנהי אז איך בין אנפיינטע ונתן לי גם את
 זה האט ער מיר גיגעבן דעם וזהו ותקרא שמו שפע
 אונ זיא האט גירופען זיין נאמען שפע:
 (נה) ותהי עוד אונ זיא איז גאך מ'ארגין גינארין
 גינארין ותלד בן אונ זיא האט גיבארין און זיא
 ותאמר אונ זיא האט גינאנט עתה אצונד הפעם יקוה
 איש זלי דאס מאהל וועט זיך מיין סאן צו מיר
 באהעפטן מ' ידתי לו שלשה בנים וואריום איך האב
 צו אים גיבארין דרייא וזהו, ורש"י שרבייבט ווייל

פרקי דרבי אליעזר

מז עשו. ווי גס שטייט אין פסוק ויבכח יעקב שרה ארם, יעקב
 איז אנגלאסן אין די שולד פון ארם צו לבן, אונ ווען ער האט
 געבראכט אונק גיין פון לבן איז ער אויך אנגלאסן, ווי גס
 שטייט אין פסוק אין דעם דריטען טאג איז גינאנט גינארין צו
 לבן אז יעקב איז אנגלאסן, פאר וואס איז יעקב אנגלאסן
 פון לבן ווייל גאט האט גינאנט צו יעקב איך קען גיט מאכן ודקען
 מיין

מז עשו. ווי גס שטייט אין פסוק ויבכח יעקב שרה ארם, יעקב
 איז אנגלאסן אין די שולד פון ארם צו לבן, אונ ווען ער האט
 געבראכט אונק גיין פון לבן איז ער אויך אנגלאסן, ווי גס
 שטייט אין פסוק אין דעם דריטען טאג איז גינאנט גינארין צו
 לבן אז יעקב איז אנגלאסן, פאר וואס איז יעקב אנגלאסן
 פון לבן ווייל גאט האט גינאנט צו יעקב איך קען גיט מאכן ודקען
 מיין

בְּן וְהֵאמֵר הַפְּעַם אֹדְדָה אֶת־יְהוָה
 עַל־בֶּן קָרְאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וְהֵעֲמִיד
 מְלֻדָּת: ל' וְהָרְאָה רַחֵל כִּי לֹא יִלְדָה
 לְיַעֲקֹב וְתִקְנָא רַחֵל בְּאַחֲתָהּ
 וְהֵאמֵר אֶל־יַעֲקֹב הִבְהִילִי בָנִים
 וְאִם־אֵין מִתָּה אֲנֹכִי: כ' וַיַּחֲרֹאֲף
 יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֵּאמֶר הִתַּחַת אֱלֹהִים

וילידת בר ואמרת הלא
 ומנא אודה קדם י על
 בן קרת שמיה יהודה
 וקמת מלמילד: * וחת
 רחל ארי לא ילדת
 ליעקב וקניאת רחל
 באחתה ואמרת ליעקב
 הב לי בנין ואם לא מיתא
 אנא: כ' ותחראף רחל
 דיעקב ברחל ואמר
 המיני את בעיני הלא מן

תרא כנסת אוד. כנסת ז: סנה י בני. ורדיס סד ס'א: כהתם אלוים. עקידס ספר ח: רשבים

(א) מתה אנכי. מעכו למטה שהוא פועל להבא. אבל מתה עלי רחל מעכו למעלה שהוא לשעבר:

שפתי חכמים

יבונן לזכור בו כ"ב ותחזק פך מוח הרכס מנייחו: כ' דלנ"כ
 כח אטור לקולות: ל' מוכתחו המכותחו של יעקב ססטיב לה
 אבר מנע מתד ולטון מתד משמע כמו שפירש"י כדמזד ססטיב
 לה אלה אמרת שלמטה כלכל אני לזני כלכל וכו' אלה מתד מנע
 ולא חתני משמיה ספירא הכוונה לו אנו: ז' מ' דלנ"כ למה בקשה
 כניס. ומלה חתם הוא חזר ולא כוונתי וטומד ולא יולא:
 אלולי שדוקה חתני לו וכתה לכניס (כ"ב): ה' הבה לי
 מתה אנכי: מנאן לזני שאין לו כניס מ' שחאוב כמה (כ"ד): וכו' ומקוטו אלי:

מדרש אנדה כאלה הדברים רבה טעלה הקב"ה נברוא
 והביאו לפניו וקרא לו סם זה ונתן לו כ"ל מוחת כהונה
 ועל סם שלווה כמתנות קראו לו: (לה) דזפעם אודה.
 שנסלתי יותר מחלקי מעתה יש לי להודות: (א) ותקנא
 רחל באחותה. קנאה כמטעיה הטוטיס ב' אמרה
 לי וסי כך עשה אביך למחל ל והלא האמכל עליה:
 דעת וקניס מעבלי התוספואו

(לס) הפעם אודה את ה'. ראחה שיהודה ויודה על מעשה
 תמר בן אסרה הפעם אודה את ה':
 כניס וכת אחת כלל רחל כחמונס וילדס גם סיה:

שמות השבטים

רק עסק את רחל סקרה. סלל טולל להוליד. וכאשר ראה יעקב
 שרחל לא תשכרה וסוף מוכרח להוליד תולדות ט"כ כפ"כ ס"ה
 שאברה להסדקק עם לוח. וכאשר ראה עמדיס ב"כ מלדת. ס"ה
 מוכרה להסדקק עם הספמות. וכאשר נולדו לו עפרס

פירושו לתורת אלהים

אנו האם ניקארין אזהרן ויאמר אנו יא האם ניקארם
 ניקארם הפעם דאם סאקה וועל איה לויבין נאם.
 ונארום איה האב שוין סעקרו פון מיין סלק ותממוד
 אנו יא האם אויף ניהערם צו ניקארין קינדער:
 (א) והיא אנו רחל האם גיזעהק או ויא האם קיין
 קינדער צו יעקב ותקנא אנו רחל האם סקנא
 גיזעהק אין איה שווערסקטער. ורשי שרייבם ויא
 האם סקנא גיזעהק אין איהע סעשלים מוכים ויא
 האם ניקארם אז ויא וואלם נים גיזעהק סעקרו
 צדיקת פון מיר וואלם ויא נים וזכה גיזעהק צו

האבין קינדערן ויאמר אנו יא האם ניקארם צו
 יעקב גיב מיר קינדער. ורשי שרייבם ויא האם
 צו אים ניקארם האם דען דיין (קאסער אזוי
 גיטהעזן צו דיין מוסקער ער האם דוקה אויף איה
 סתפלל גיזעהק ויא זאל האבין קינדער. זאיי דו
 אויף מיר אויף סתפלל ויא את אנו אויב גיב סתפ
 בין איה טוים. ורשי שרייבם פון וואקען אזו
 גיזעהקען ווער ערם האם קיין קינדער איה גלייה
 ויא איון סתו: (א) ויהי אנו עם האם ניקריקם
 דער צדיקת פון יעקב אין רחל ויאמר אנו ער האם

משלי חכמים

פיי אים גים גיזעהק געקאסעס. דער סלף האם ריא וואך
 גום פארקלסאנען. אנו האם אין ווארצין ניקראנין אשנאיה
 אויף דעם גענעראל. נאר אויסקוויג האם ער געווינען צו
 אים וקריינשאקס ווייל ער האם געוואקס צו זיין סלויכה
 מה ער האבין דעם גענעראל. אקאדה האם דער סלף
 ניקארם צום גענעראל איה האב דיה גים ריב. נאר דיינע
 פאשלים דיין שטיקאריש אנו דיין סקקה קאב איה ליב.
 דאם ועלדינע איו גיזעהק גיזיא ויעקב מיס רחל אנו גיזיא.
 ויעקב האם ליב געהאם ורדלן מיס דער נאמור. דאם הארין

פרקי דרבי אליעזר
 פיי שכינה אויף דיר אין תורה לענין (אויסקט מיין ורשאל) נאר
 גיי טריק אין דעם לאנד דא ויינע אקסעוין וואקען דארטס קעג
 איה זיין טיס דיר. דריבער איו יעקב אנטפארן. אנו לכן נאם
 געספין ויינע אלע שטוב מענטשן אנו די שטאט וואקס מענטשן
 פון שטאם אנו האם ניקארם נאך יעקב ער זאל אים ברענגן: איו
 אראפגעקסען דער סלף מיכאל צו לכן טיס שווערר אנו האם
 אים ויקואלם ברענגן את האם אים אקניאקם ויו וואקס איו דיר
 היקען גים צו ביידין טיס יעקב גים נים אנו ויקאבם איו דיר
 פריה האם לכן ניקראנין יעקב את האם גיזעהק דאם גיזיקת
 פארקענין האם יעקב פירט צו דיר ענינים. האם לכן גיקארם
 מיין נאם. פיינע קריסים וואם איה בוק סיה זי יא ויא
 (תק לישראל ע"ט) (ח"ב)

אֲנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִיָּדְךָ פְּרִי־יְהוֹנָן :
 וְהֵאמֶר הִנֵּה אֲמַתִּי בְלָהָה בֵּא
 אֵלַיהָ וְתִלַּד עַל־בְּרָכִי וְאֶפְנֶה גַם
 אֲנֹכִי מִמֶּנָּה : וְהִתְקַלְוּ אֶת־בְּלָהָה
 שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֵלַיהָ יַעֲקֹב :

קדם יי תבעין די מנע
 מניד וילדא דמעיין :
 ונאמרת הא אמתי בלהה
 עול קותה ותליד ונאנא
 אירבי ואתבני אף אנא
 מנה : ו ויקבת ליה ית
 בלהה אמתה לאנתו
 ועאל קותה יעקב :

יום 1 כרי השלים כל הסדרה שנים מקרא ואחר חרובם הצננו תשלום כל הסדרה וחרובם והפסוק :

וְתִהְיֶה בְּלָהָה וְתִלַּד לַיַּעֲקֹב בֵּן :
 וְהֵאמֶר רַחֵל דְּנַנִּי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע
 בְּקִלְי וַיְהִי־לִי בֵן עַל־כֵּן קָרָאתִי שְׁמוֹ

ה ועדיאת בלהה וילידת
 ליעקב פר : ו נאמרת
 רחל דנני יי ואף קביל
 צדותי ויהב לי פר על כן

בעל המורים

(ג) סנה אמתי בלהה . ולא אמרה שפחתי כדכתיב בהגר לפי שהיתה כתי לכן מפליגת :
 רש"י

נ מהרס"ל יס לנקטת וסאל כמה נכילוס היו מתפללים על
 אחרים כמו אליעזר על השאש הרומית ואף יעקב וי"ל להסלל
 אף שהי"ל כניס וע"ר למה ויתר ליעקב ה"ל להסיב כנחת
 כי דברי הכניס כנחת כשמיים אלא י"ל דיעקב אמר לה
 שהסלל עליה והסללה חיהה מקובלת כעניו כמקום אחרס
 לו א"כ רשע חמה לכן תרה אלו כה שהחייק לווחו להרע
 ואמר לה איני דומה לאלה כי אלא היה ג"כ עקר וסיה מסלחו
 כשמתת מתחת וכות שמיים אלא איני עקר יי מתוך מנע
 ולא ממני ואין כלן אלא וכות של אחר ולכן אין תפחתי
 כשמתת עת כלן כסוט : ם כלומר אפי"ס סווי לו כניס
 מהגר וע"ר ואף כס אמה אף על פי שיש לך כניס עוזה לו עמי :
 ולא"כ יהיה דנני אלהים וגם שמת בקולו ב' ענינים (וה' כהרס"ל) :

אשר מנע מך . את אמרת שאשעה כחבא .אני איני
 כחבא אבא לא היו לו כניס אחי יש לי כניס
 מתוך מנע נ ולא ממני : (ג) על ברכי . כתרנומו ואנא
 חרכי : ואבנה גם אנכי . מהו גם אמרה לו ונקד
 אברהם היו לו כניס מהגר ם וחרג מתניו כנגד שרה . אמר
 לה זקנתי הכניסה לרחה לביחה אמרה לו אם הדבר
 הזה מעטב הנה אחמי ואבנה גם אנכי ממנה כשרה :
 (ו) דנני אלהים . דנני והיבתי ע וזכתי (כ"ר) :

ע (ק"מ) ב"ר דנני ותיבתי וחל עקרה דנני וזכתי ויתן לו כן

פירוש לתורת אלהים

אריין גיבארבם אין איר שמוב אצרה דאם מיינמ
 מען זיא האם גיגעבין איר דינקס הקר צו אברקהם
 פאר אנויב . האם רחל גיזאנמ אויב גם וועקט
 זיך אין דעם . גון איז מיינ דינקס בלהה קעם זיא
 אונ קום צו איר אונ איה וועל אויף גיבאהעט
 ווערין אין איר זכות אזוי וויא שרה) : (ו) יתמן אונ
 זיא האם גיגעבין צו אים איר דינקס בלהה פאר
 אנויב יבא אונ יעקב איז גיקוען צו איר :
 (ח) ויתר בלהה אונ בלהה איז טראגין גינוארין ויתר
 צו אונ זיא האם גיבארין אזוהן צו יעקב : (י) ויתמ
 רחי אונ רחל האם גיזאנמ דנני גאם האם סיה
 געמשפסט אונ ער האם סיה גירעכט גיבאכט
 וגם שפע בקוין אונ ער האם אויף צו גיהערט מיינ
 קול יתמן : צו אונ ער האם צו מיר גיגעבין אזוהן
 על צו ררום האם זיא גירופען זיין גזוקען דן :

גיזאנמ בין איה דען אין דעם ארמ פון גאם אשר
 וואם ער האם פון דיר פאר מישען קינדער .
 דו זאנקט איה זאל מוהען וויא מיינ פאטער מיינ
 פאטער האם גים געהאם קינדער איה האב זיא
 קינדער . פון דיר האם ער פאר מישען אבער
 גיט פון מיר : (ג) ויתמ אונ זיא האם גיזאנמ מיינ
 דינקס בלהה בא איה קום צו איר ויתר אונ זיא
 זאל גיבארין אויף מיינ רער ציהאונג פלובר איה
 וועל דיא קינדער דער ציהען זאבנה אונ איה
 וועל אויף גיבאהעט ווערין פון איר זכות וועגין .
 רש"י פרעקט וואם שמיים דאם ווארט גם . רער
 פירוזן איז זיא האם גיזאנמ צו יעקב דיין פאטערס
 פאטער אברקהם האם אויף גיהאם קינדער מיט
 הקר . פון דעקסטועגין האם ער גינואקט האבין
 קינדער פון שרה . האם יעקב גיזאנמ שרה האם

פרקי דרבי אליעזר

דאסם געטוען וואס רי תפיס וועגן שמיים אין ספר הלשר
 אונ וייל די תפיס קעגן בירין דריבער האם זיי רמל גענוקט
 זיי זאגין גים זאגין צו לקו או יעקב איז אנטלאשין . גאד האם
 שאפט גיזוען קאפיל . וועגין רח"ו אונ וועגין די קינדער
 (תת לישראל ע"ט) (ח"ב)

משלי חכמים

פון יעקב האם זיב געזאמט רח"ו . אבער צו לאה האם
 דאם הארץ פון יעקב מיינ גיבשאפט געהאם . זיא גאם האם
 גיזעקן אז יעקב האם גיט זיב לאה מיט דער גאסור . אז
 רחי ויארט שוין אנהייבין האבין קינדער ויארט די לייג
 דריבער האם גאם גיגעבין צו לאה זיא זאל שוין אנהייבין
 1 ואן

קַרְתָּ שְׁמִיָּהּ כִּי וַיַּעֲדֵינִי
 עַד וַיִּלְדֵנוּ בְּלֵהָא
 אִמְתָּא דְרַחֵל בְּרַחֵל
 לְיַעֲקֹב : וַיִּמְצֵאתָ רַחֵל
 קַבֵּד יַיְבֻעֵנִי וַיִּמְצֵאתָנִי
 בְּצִדּוֹתֵי חַמְדֵייתֵי דִיהִי כִי
 וַיִּבְדֵּן פְּאֻחֵי וַיִּמְצֵאתָ אֶתְיָהוּב
 לִי וְקַרְתָּ שְׁמִיָּהּ נִפְתָּלִי :
 וַיִּזְחַת לָאָה אֶרֶץ קַמַת
 מִלְּמִיד וּדְבָרֵיהּ יַת זִלְפָּה
 אִמְתָּא וַיִּמְצֵאתָ יַתְהָא לְיַעֲקֹב
 לְאִנְתּוֹ : וַיִּמְצֵאתָ זִלְפָּה

כִּי וַיִּמְצֵאתָ עוֹד וַיִּתְּלַד בְּלֵהָא שְׁפָתַת
 רַחֵל בֶּן שְׁנַי לְיַעֲקֹב : וַיִּמְצֵאתָ רַחֵל
 נִפְתָּלִי אֱלֹהִים וַנִּפְתַּלְתִּי עִם־אֲחֹתִי
 נִסְיֵיכֶלְתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נִפְתָּלִי :
 וַתִּרְא לָאָה כִּי עֲמֵדָה מִלְּדַת
 וַתִּקַּח אֶת־זִלְפָּה שְׁפָחָתָהּ וַתִּתֵּן
 אֵתְהָ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה : וַיִּתְּלַד זִלְפָּה

רשבים

(ח) נפתולי אלהים נפתלתי. חיבור ח"ק נחברתי. גוף ראשונה בשביל גוף שנייה. וכן נוסף נכספתה. שפתי חכמים

פ פירוש כתיבך של שמעון הסיבות הזדונו ול"ו היה מחכר
 פ למד פחיל הכורים מאל המוקס והחכרתי עם אמותי לכות לבנים. ואני מפרש לטון טקס ופחילול נחמקשתי
 והפטרתי פזירות ונפתולים הרבה למקום להיות שזה לחסומי : גם יכלתי. הסכים על ידי. ואונקלוס תרגם לטון תפילה.
 נפתולי אלהים נפתלתי כמה : כהשקת החסידות לפניו נתקבלתי ומתעוררתי כחיותי : נפתלתי. נתקבלה תפילתי. ומ"ח
 יש רבים כלשון טעויותיו : (י) ותלד זלפה. ככלן נאמר הריון חוץ מולדה לפי שהיתה בחורה מכולן ומינקת כשנים
 ואין הריון ניכר בה וכדי לרמות ליעקב שלח יבין שמכירתו לו חלה ללא שטר מנהגן ליתן שטר

דעת זקנים מבצלי הרושמות

(ח) נפתולי אלהים נפתלתי. כמו נפתלי כנ"ל. צדק גדול
 סבלתי עם אחותי ונצורתי כח לסבול יכולתי עד עתה.
 ד"א לשון עקש ופחילול כל"ו עקשות נתעקשתי אצל אחותי
 שהייתי עקרה גם יכולתי מלמה שיש לי בנים כמותה.
 ד"א לשון צמיד פחיל כל"ו חבורן של שם נחברתי
 עם אחותי מבני אחותי עתיד לצאת בללא שיהי מלא דוח

פירוש לתורת אלהים

(ח) ומהר אונ זיא איז נאה קראנין גינארין ומהר אונ
 בלעה דיא דינקט פון רחל האם גיבארין בן דעם
 אנדערין וזהן צו יעקב : (ח) ופאטר רחל אונ רחל
 האם גינאנט נפתלי אפאדעקעטונג פון נאנט נפתלי
 עם אחותי בין איהן ווארין באהעקט מיט מיין
 שוועסטער גם יכלתי איהן האב אויף בייא גינאקען
 איהן האב אויף קינדער. דער פרגום זאגט
 נפתולי איז אלשון הפלה זיא האם גינאנט איהן
 האב גינעקטן אועלעקע הפלות וואס איז ליב
 פאר נאנט אונ נפתלתי איז שייטש עם איז ווארין
 אן גינאקען מיין גינעקט ופקרא שמו נפתלי אונ זיא
 האם גירופען זיין נאקען נפתלי : (ט) ותרא אונ

משלי חכמים

האבין קינדער וועט זיין יעקבס פון יעקב
 זיין צו איר וועגן די קינדער. דערניין וועט איינגינארניקע
 נערין ביי יעקב אין האבין אביסל ריבשאפט צו לאה אויף :

איז גליק ווי זיי האלפן ארויס גענאנען פון אפלאך. דיבער איז רחל גינאנארין אין דער יעדן ווען זיא האם גיבארין איר
 און גניסין. די ויהודה נאנט די ודני אבות האבין נעטאקט אפארברונג מיט די פעלקער פון דעם לאנד. אנדערס האם
 נעטאקט אפארברונג מיט דיא פעלקער פון לאנד. ווען דיא מלאכים וועגן צו אים נעקטען אונטער האם געניינט זיי זינען
 פון די פעלקער אונטער. איז גילאפין גענין זיי אונטער האם נעטאקט פאר זיין אפערנד אונטער האם גינאנט צו שעה זיא נאל קענטען

שפחת לאה ליעקב בן: ותאמר
 לאה בגד ותקרא את שמו נד:
 ותלד ולפה שפחת לאה בן שני
 ליעקב: ותאמר לאה באשרי כי
 אשרוני בנות ותקרא את שמו
 אשר: וביעי וילך ראובן בימי קציר
 חטים וימצא דודאים בשדה ויבא

אמרת לאה ליעקב בר:
 ותאמר לאה אתא נד
 וקרת ית שמה נד:
 וילינת ולפה אמתא
 דלאה בר תנן ליעקב:
 ותאמר לאה תושבחה
 תת לי ארי בן ישבחהני
 נשיא וקרת ית שמה
 אשר: וילך ראובן
 בימי חצד חטים ואשבה
 לברוחין פתקלא ואיתי
 תרא ויך רחובי בימי קציר . מסודרי

בעל הבורים

רשבים

נשאל נשאל דוד: (יא) בא נד . בא אלינו מול טוב
 כמו העורבים לגד שולחן . וכן במסכת שבת גר גרי
 וסניוק לא . וכן בכ"ב אתא מולא רביתא . והמפורש
 כמו ראובן כי דאה ה' בעניי . שמעון כי שמע ה' .
 וגד אינו יכול להיות לשון גרוד בלא בפלות
 כמו וימכו בעונם . ויסולו עלי אורחות
 בני ישראל . וביעי וילך ראובן בימי קציר
 חטים וימצא דודאים בשדה ויבא

ככל עמות הסכמים אין ס' אלא כיוסף
 עשו וככולס אין עי"ן אלא כשמעון על שם
 מטוס מפשע דומי:
 שהשמות מעין האמירה . כמו ראובן כי דאה ה'
 אמירת האשה אין לנו לכותבה אלא בעין עיקר הריבוי .
 וגד אינו יכול להיות לשון גרוד בלא בפלות
 אדם ויסובו עלי רבוי בכלם דגש תחת אות החסרה : (יג)
 אורי בנות: (יד) דודאים . האגים כרתיב הדודאים
 נחמו רוח:

רש"י

הגדולה לגדולה והקטנה לקטנה: (יא) בא נד . בא
 מול טוב כמו (שבת סד ע"ב) גר גדי וסניוק לא ודומה לו
 כמו (דניאל ד) גדו חילגא ולא ידעתי על מה נכתב חיבה אחת .
 כשכחת אל שפחתי כליש שכנת כשחת נעורים: (יד)
 היה ולא פשע ידו בגזל להביא חטים ושעורים אלא דבר
 ההפך שאין חטים עמו קמפיד כו: דודאים . (מסנהדרין נט)

כח נפחלי אלהים נפתחי עם נפחלי פתול: צ ונד הוא'
 חייך
 מול טוב כמו (שבת סד ע"ב) גר גדי וסניוק לא ודומה לו
 כמו (דניאל ד) גדו חילגא ולא ידעתי על מה נכתב חיבה אחת .
 כשכחת אל שפחתי כליש שכנת כשחת נעורים: (יד)
 היה ולא פשע ידו בגזל להביא חטים ושעורים אלא דבר
 ההפך שאין חטים עמו קמפיד כו: דודאים . (מסנהדרין נט)

מפליחת ומשיכות כי שמש מוכיח עליהם שהוא לשון חטים ורעים
 אלוים ומין זה הוא סגולה להכניס חכה ולהכניס בין חכם לחכם
 ובין איש לאישו וע"כ נקראים דודאים משום דודים שהוא חטים
 ורעים האלוים וע"כ ראובן בן לאה כשהיך כשדה ומלא הדודאים
 האלו ונדגם מכבר אשר ראובן נתן לנו על מה שאביו קבע דירתו
 בקביעות אלא רחל ולא אלא חמו . לזה הביא הדודאים לחמו וסבר
 חמוי פ"י זה יכנסו כהכנה ככל אביו אלא חמו כי הדודאים מסוגלים
 לזה . והנה כבר כתבנו הנס שהם קביעות דירת יעקב אלא רחל
 מ"מ נשתנה ההכנה הרבה מאשר היה כראשונה כדלוחו שאינה
 מוליד וחק אס לא היה כלל יעקב כזה מ"מ רחל כדלוי סברה כן

התורה ספרה גוי' . התורה ספרה לנו
 דרך הצדיקים שלא לומר על טוס דבר שהוא כמקרה רק
 שהוא כהשגחה פרטית . וכן ה' הענין כראובן שהיך בימי קציר
 חטים אשר מהדרך או למלאו כלאו ומן חטים שהיך אשר עוזבים
 הקוצרים ומסקרין אותם והוא מלא דודאים כשדה . לזאת חשב
 כי לא כמקרה נודמנו לו הדודאים אלא כדי להביא לחמו כי
 הדודאים הם מסוגלים לעורר אהבת דודים כשמש כן הם . וכפנין
 וכות רחל ולא כדבר הדודאים אכתי פה מה שכתב הרב הגאון
 בעל כמ"ה ז"ל וז"ל ואמנם מה שגילה לי הוא כי לא כל הכתוב
 לפסוק אלא לפרש מה שקראם סתם דודאים ולא פ"י מטעם מה

אעלקערע דינקט צו אעלקערע טאקערע:
 (יא) ותאמר אונ לאה האם גינאנט עם איז גיקוקען
 אמר טוב . ודער טרדרש ונאנט גר איז מיימש פאר
 שנישען ער איז נאר אין גיבארין גימלת איין אנדער
 פירוש איז בגר איז גיפעלשט זיא האם גינאנט
 צו אים אז רב בויש גיווען בייא סיין דינקט מויר
 האקטו אין מיר גיפעלשטו: (יב) ומגר אונ ולפה
 דיא דינקט פון לאה האם גיבארין דעם אנדערין
 וזהו צו יעקב: (יג) ותאמר לאה אונ לאה האם גינאנט
 באשרי אין סיין לויב כי נוארום די טעקטער וועלין

פרקי דרבי אליעזר
 איז אנטלאפן אונ איז אריין גלאפן אין די קערת הפקלה איז
 אכרם איד אריין גלאפן אין די קערת הפקלה אונ ער האם
 גינאנט אונ ער איז גלאפן בריינגען אינגען אקס אונ דער אקס
 (חק לישראל ע"ט)

איז אנטלאפן אונ איז אריין גלאפן אין די קערת הפקלה איז
 אכרם איד אריין גלאפן אין די קערת הפקלה אונ ער האם
 גינאנט אונ ער איז גלאפן בריינגען אינגען אקס אונ דער אקס
 בעשין 3 6

אתם אל-לאה ותאמר רחל
 אל-לאה תגיינא לי מודא בנג:
 ותאמר לה המעט קחתך אתי
 אישי ולקחת גם את-הודא בני
 ותאמר רחל לכן ישב עמך
 הלילה תחת הודא בנג: ויבא
 יעקב ו מן-השדה בערב ותצא
 לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא
 בי שוכר עבדתיך בודא בני

יתהון ללאה אמיה
 ואמרת רחל ללאה הכי
 כען לי מברוחי דברך:
 ואמרת לה הועיד
 ודברתי את פעלי ותסבון
 את את יברוחי דברי
 ואמרת רחל לכן ישב
 עמך בלילה תחת הודא בני
 דברך: ויבא ואתא יעקב
 מן-השדה בערב ותפקת
 לאה לקראתו ותאמר
 קומי תיעל ארי מינך
 אנרתיך בברוחי דברי

חולדות אהרן

והוא נאם פיזיוני ק

בעל המורים

(טו) לכן ישב עמך הלילה. ע"כ לא נקראה עמו במערה: לכן:
 בני מזה במדה. כונו כחכי כי ילדתי לו ג' ובזמנן כתיב כי

שפתי חכמים

כלומר שפיתו סיוס נחמד: ק' דל"ב מלא תחת דודאי בנג
 דקאמר דמסעתי הליסין במורים סיוס טון שלו וזה טון שלו:
 ד' וחמ"ט שח"ל כלי טהרה לטורה לנטיה כשילם בכוהלתן
 וזמו שפירי לקמן כפרת שמי י"ל דללו לא זולתה יתום לאה
 ק' תחת דודאי בנג ופטי שולמה במשכב הנזיק לא זכחה ר להקטר עמו (נדל לה): (טו) שכר שכרתוך. נחמי

רש"י

שיגלי עשכ הוא זבלסן יסתמלל ימימי: (טו) ולקחת גם
 גם את דודאי בני. כחמיה ולעשות טוד זחת ליקח גם
 את דודאי בני ותרנומו ולמיס: לכן ישב עמך
 הלילה. שני היתה שכיבת לילה ק זו וחתי נוחנה
 עכתיס וחס"י הלהכס כמו שהיתה. וע"כ אמרם לאה ליעקב

וכחתי רחל ולאה עבור הדוראים

רחל כנסתה מוטב לחלל שבת אחת וכו' כלומר אתן ללאה נינה
 אחת משלי ולא יעטל הלהכס שהעריכה מבטלי וכל זה לא כוונת
 כפסעות הדברים כהנהגת עשותי הכלי כעולת סוס וכל כוונת
 ה' ביחודים וזונוי עולמות טעויות כנודק וכן כעשיתם כונת
 כנודל סוס לניתי לה משלה משכב פלדק על לילה אחת לא
 חפלה כער קלת הדודאים כי אם שתקת כל הדודאים וכוה חסי
 שוס עם ללה וכו'. וזה אמרה לכן ישב עמך הלילה תחת
 דודאי בנג. כלומר אתה רוחה ליקח טוד חכמה יעקב חלך
 ולאם בחלמה לזה כי ככרם מוטב שאקדים לדבר מוטב לסעוד
 עכתיס וחס"י הלהכס כמו שהיתה. וע"כ אמרם לאה ליעקב

פירוש לתורה אלהים

דיין וזהו. רש"י שרייבם אוי האם זיא צו איד
 גינאנט דאם גילעגער פון יעקב גיהער צו מיר
 די הוינטיענע נאכט אונ איך שענק דאם דיר פאר
 דיא פייפעלעך פון דעם פלדק פאר אונ יעקב
 איז גיקומען פון דעם פלדק פאר אונ נאכט ונחמי
 באה גקראו אונ לאה איז ארום גינאנט
 קענין אים ונאמר אונ זיא האם גינאנט אזי
 קבא צו מיר זאלסטו קומען בי ווארום איך
 האב דיר געדינגען בדייא בני פאר די פייפעלעך

פרקי רדבי אליעזר
 זאלין דעם קעזער אים פארקויפן פאר געלט אונ מיט אשפרי
 כדכיה לאפארקויפן עסילא ארום אייביג, די פונקשיון אליין זענען
 גינעק חתים גאר נעצין די פשאם יבוא דאם פון זיי גערושין
 יבואים, האבין די פונקשיון גיס גינאלם פארקויפן די קשרת
 המבפלה, אונ אבררם האם עקטיקום פאר זיי אונ האם זך
 געבוקט

וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַלַּיְלָה הַזֶּה וַיִּשְׁמַע
 אֱלֹהִים אֶל־לֵאָה וַתַּהַר וַתֵּלֶד
 לַיַּעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי י"ח וַתֹּאמֶר לֵאָה
 נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי
 שְׂפָחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
 יִשְׁשֻׁכָּר י"ט וַתַּהַר עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד
 בֶּן־שֵׁשִׁי לַיַּעֲקֹב כ' וַתֹּאמֶר לֵאָה
 זָבַדְנִי אֱלֹהִים אֵתִי זָבַד מִזֶּבֶד הַפְּעַם
 זָבַדְנִי אִישִׁי כִּי־יֵלְדָתִי לִּי שְׂשֻׁה
 בָּנִים וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ זָבֻלֹן :

וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַלַּיְלָה
 הַזֶּה וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים
 אֶל־לֵאָה וַתֵּלֶד
 לַיַּעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי
 י"ח וַתֹּאמֶר לֵאָה
 אֲנִי הִי יְהִיבִית אִמְתִּי
 לְבַעְלִי וקָבַת שְׂפָחָה
 יִשְׁשֻׁכָּר י"ט וַעֲדִיאת עוֹד
 לֵאָה וַתֵּלֶד פֶּר שְׂפָחָה
 לַיַּעֲקֹב כ' וַתֹּאמֶר לֵאָה
 יָהֵב לִי יְהִיבִית לִי חוֹלֵק פֶּב
 הָרָא זָמָנָא יְהִי מְדוּרִי
 דְבַעְלִי לְוִיתִי אֲרִי יְלִידִית
 לִיה שְׂתָא בְּנִין וקָבַת יִת

תולדות אהרן
 גילגל הוא . מה נל :

רשכים

(יה) יששכר . שני שכרים או שכר הדוראים וא' שכר
 שנחתו שפחתי לאישיו : (כ) זבד . לשון חלק וכמה יפה
 רש"י

שפתי חכמים

נקבדת במקומה והיתה היא לשוכה לכניה ומפני שזלוגה לא זכתה
 ליקבר עמו וק"ל : ש' ר"ל דהוא היינו הקב"ה דח"כ הוה
 מכע"ל והי"ך סייעו י"ל שיעקב כל מן הסדה ורוכב על החמור
 והיה רוצה לרכוב כחכל רחל והקב"ה נתן דעה בחמור והיה נוער
 כדי שתשמע לאה ותאל לקרחה כדי שילך כחכל לאה וכן הוה
 והלך עם ששמע לאה וזאתה לנה לא מביניהם יששכר חמור מ"ש
 וששכר חמור גרם ר"ל הי"ך כהא שנו"ל יששכר חמור גרם ר"ל
 שמתפלל והכל לא מלינו שהתפללה על בנים לכ"ס שהיתה
 מתחלה כו' ועי' נחשב לה כלנו התפללה ונתן לה הקב"ה לנו"ה

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יה) יששכר . יש בו שני שינוי אחת בשביל שמסעות
 דנתן אלהים את שכרי ואחת כנגד שכר שברתיך
 שרוא לשון נבאי וכן אינה נקראת . ר"א משום הכי אינה
 נקראת לפי שניתנה ליוב בנו דכתיב ובני יששכר וכו' .
 ויקרא שמו ישוב והיינו

פירוש לתורת אלהים

פון מיין ווהן ויששכר אונ ער איז מיט איר
 גילעגען אין דער זעלבער נאכט : (יו) וישמע אונ
 גאט האט גיהערט צו לאה פלומר ער האט
 גיטוהען איר ווילען וואס זיא האט גיגליקט צו
 קערען ששכים ויתה אונ זיא איז קראגין גינארין
 ותלד אונ האט גיבארין צו יעקב אפיסקען ווהן :
 (יח) ותאמר לאה האט לאה גינאגט נתן גאט האט
 מיר גיגעבין מיין שכר אשר נתייל איה האב גיגעבין
 מיין שפחה צו מיין מאן ותקרא אונ דרום האט

פרקי ררבי אליעזר

זכובים פאר זיין אונ ויי האבין זיס גינאלס סארקיסין . נאכ-
 דעם האבין דיא חמים גינאנס צו אפרהם מיר ווייסן אז גאט
 זעס געבין די ריר אונ צו זיינע קינדער די לענדער שווער צו
 אינז או ריניע קינדער זאקין זיס אונעק געקסן פון אינז די שפאם
 (חק ישראל ע"ט)

כד ותקרא את שמו יוסף לאמר יוסף
 יהוה לי בן אחר: כה ויהי כאשר
 ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב
 אל לכן שלחני ואלכה אל מקומי
 ולארצי: כו תנה את נשי ואת ילדי
 אשר עבדתי אתה בהן ואלכה
 כי אתה ידעת את עבדתי אשר
 עבדתיך: כז ויאמר אליו לכן אם
 נא מצאתי חן בעיניך נחשתי

חסדי: כי וקרת ית
 שמה יוסף למימר יוסף
 יי לי בר אחרון: כה וקרה
 כד ילדת רחל ית יוסף
 ויאמר יעקב לכן שלחני
 ואיתך לארצי ולארצי:
 כו קב ית נשי וית בני
 די פלחית יתך בהון
 ואזיל ארי את ידעת ית
 פלחני די פלחתיך:
 כז ויאמר ליה לכן פגען
 אשכחית רחמין בעינך
 תולדות אהרן
 ויצי נחש: כסוף קסג

רשבים

(כד) ויקרא את שמו יוסף. על שמירה אסף ואלהים את חרשיו. ואם כן תקראו אסף יוד של יוסף
 למה על שם שהחללה יוסף ה' לי בן אחר. הרי עם זה כשכש שני אכירות אסף ויוסף: (כה) שלחני כי
 עתה כשנולד יוסף נשלחו שבע שנים אהרות של רחל:
 רש"י

(כד) יוסף ה' לי בן אחר. יודעת היתה כנבואה שהיו
 יעקב עתיד להעמיד אלה שנים עשר שבטים אחרת יהי
 רעון שאלות שהוא עתיד להעמיד יהא ממני לכך לא
 חתולה אלה על בן אחר: (כה) כאשר ילדה רחל
 את יוסף. משגלד שטנו אל שמו אלה' (עובדיה ה) והיה

וכוה יעקב עם לבן

כי אתה ידעת את עבדתי אשר עבדתיך. כלומר כל זמן
 ביתו חלל לא נחת לי מחמת חסם כל' בכל כחי עבדתיך
 יומם ולילה ואהיה טובה עשית לי טוב. בכל מקום וככל חרם
 אשני עבודה. וכאשר אשכוד בכל כחי יהי לי פת לחם ללחם
 וכבר ללבוש וגם עבור כל נשי ילדי יהי לי כן וגם חלל חין
 לי יותר. ולמה אלה חלל חסר התפטר עלי כי חסר מפרנסני
 פני ענה וחתו לכן חס כל מלחתי חן כשעית וגו' ויכרתי כי
 כנללך. פיי חסם כל אשר נחתו לך לא מרוב עבודה היא חס

(כו) תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אותך בהן וגו'
 ללחוב הטובה הי' כשכלי הנשים ולא כשכלי הילדים והולידו
 חנה אח נשי אשר עבדתי אותך כהן וחת ילדי. אבל לפי מה
 שכתבנו לעיל (פסוק כה) כי כונת יעקב כנשואו נשיו לא היה
 רק כשכלי העמיל חולדות. מאל כי עיקר עבודת יעקב ללבן
 לא הי' כשכלי נשיו רק כשכלי לריו שילוד נשיו. פ"כ חמר וחת
 ללבן כפירוש חנה אל אשר עבדתי אותך כהן.
 כעבור הילדים עבדתיך כי חסם העיקר אליו.

פירוש לתורת אלהים

כאשר אז רחל האם גיבארין יוסף ויאמר האם יעקב
 גינאמם צו לבן שלי שיק סיה אנועק ואקבה אונ
 איה וועל גיין צו מיין ארם אונ צו מיין לאנד:
 (כו) קנה נוב סיר מיינע טייכר אונ מיינע קינדער
 אשר וואס איה האב דיה גירינגם פאר ציאו וקבה
 אונ איה וועל אנועק גיין איה וויל גיט ארויס דין
 פון דיר נאר מיט דיין רשות כי אמה ווארום גיין
 טייקם דאך וויא איה האב דיה גימרייא גידינגם:
 (כז) ויאמר האם לכן צו אים גינאמם אויב איה האב
 גיפונען חן אין דייןע אויגען: נחשתי איה האב

האם אויף סיר גינאמם אז איה וועל אן קוקען צו
 גשו: (כד) נקרא אונ ויא האם גירופען זיין נאמען
 יוסף יאמר ויא האם גינאמם יוסף נאמם זאל צו סיר
 סערען נאה אוהן. רש"י שרייבם זיא האם
 גיוויקם בגבואה אז יעקב וועט קוער נים האקען
 נאר צוועלף שקבטים אונ צר האם שוין גיהאמם
 עלף דרום האם ויא גיבועמען אונ האם גינאמם
 יהי רצון עם זאל זיין דער ווילען פון הקב"ה אז
 דער איינער וזהו וואס דארף נאה גיבירען ווערין
 זאל זיין פון סיר: (כה) גיהי אונ עם איו גיווען

פרקי דרבי אליעזר

אמרקם גיט אריין סומען צו אונז אין שקאם פירדין דו וועסם
 צו געסען די גינדער וואס אויף זיי איז נעשעריבען די שבועה
 פון אברהם. די עלמים דרשם דער פסוק בלינדע אונ לארבעס.
 טייל ויא האבין אריין אונ געקען גיט זיי האבין פיס אונ סענען

האבין די גיבקים אים גיט אריין גילאום. די יודין זענען דאכאלס
 גיווען פיל ווי די וואר פון דעם: אונ האבין גיקאמם אנועק
 געסען די שקאם ניכוס. נאר ווי דוד האם געזען דיא שבועה
 האם צי שריק געזענין. די גיבקים האבין גינאמם צו דוד דו
 (חק לישראל ע"ט)
 (ח"ב)

נְסִיתִי וּבְרַכְנִי יְיָ בְּדִיָּקָה :
 כֹּחַ וְאִמְרֵי פְּרִישׁ אֲמַרְךָ
 עָלַי וְאִתָּן : כֹּחַ וְאִמְרֵי לֵימֵךְ
 אֶת־יְדֵיךָ יַת־דִּי פְּלַחְתִּיךָ
 וַיַּת־דִּי יְהוָה בְּעִירְךָ עָמִי :
 לֵאמֹר יְעִיר־דִּי יְהוָה לִךְ
 קִדְמִי וְתִקְוֶה לִּסְגִי וּבְרִיךְ
 יְיָ יְתִיב בְּדִי וְכַעַן אֵימַתִּי
 אֲעֲבִיד אִתָּךְ אֲנִי לְבֵיתִי :

וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה בְּגִלְגָּלָה : חֲמִישִׁי כַח וַיֹּאמֶר
 נִקְבְּהָ שְׂכַרְךָ עָלַי וְאֶתְנָה : כֹּחַ וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ
 וְאֶת־אֲשֶׁר־הָיָה מִקִּנְךָ אֵתִי : לֵאמֹר
 מַעַט אֲשֶׁר־הָיָה לְךָ לְפָנַי וַיִּפְרֹץ
 לִדְבַר וַיְבָרַךְ יְהוָה אֶתְךָ לְרַגְלֵי וְעַתָּה
 מִתִּי אֲעֲשֶׂה גַם־אֲנִי לְבֵיתִי :

תולדות אהרן

ויברכני יי' בגלגלה . חמישי כח ויאמר
 נקבבה שכרך עלי ואתנה : כח ויאמר
 אליו אתה ידעת את אשר עבדתך
 ואת אשר היה מקנך אתי : לומר
 מעט אשר היה לך לפני ויפרץ
 לדבר ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה
 מתי אעשה גם אני לביתי :

רשבים

(5) לרגלי . בשבילי . דובכת לרגל המלאכה אשר לפני :

רש"י

כניס שנאמר והנה רחל כחו כחא עם הנאן אמר
 יש לו כניס והוא שולח כחו חן אלל הרועים ועכשו
 הוא לו כניס שנאמר וישמע את דברו בני לנך :
 (כח) נקבבה שכרך . כתרונמו פרוש אנן :
 (כס) ואת אשר היה מקנך אתי . את השכונ
 מישוע מקנך מן סכא עמי רגלי מתחלה כמה הא :
 (ל) לרגלי . (ז"ל) עם רגלי כשכול בואת רגלי
 באת אלנך הכרעה כמו (שמות יא) הסם אשר ברגלך .
 רבירתי . לנורך כיתוי ו עכשו אין עושין לרתי אלל בני
 וכוח יעקב עם לבן

שעבדתי כאשר אחרתי כי אם מה שנקבתי ויברכני ה' בללך זה
 הוא עיקר בניתי מה שעל ידך יביע אלי כרכה חס לאו כל אדם
 יודע כי רק אני הוא היודע לנחם ולא אחר . וע"כ לא היה לך
 בכל מקום כרכה כאשר אתי וכחו אלי ואני למנחם כענין חן
 לטוב אתי ולא כמקום אחר לנחם שאני יודע מעתה וחסותך :
 (כח) ויאמר (שד"ל) נקבבה שכרך אתי ואתנה . אין אני
 חפץ בשום עבודה מתוך כי לא זה עיקר אללי אוכל למנחם
 טופלים אחרים לעבודתי . וכל עיקר כונתי היא שחתי כביתי

שעבדתי כאשר אחרתי כי אם מה שנקבתי ויברכני ה' בללך זה
 הוא עיקר בניתי מה שעל ידך יביע אלי כרכה חס לאו כל אדם
 יודע כי רק אני הוא היודע לנחם ולא אחר . וע"כ לא היה לך
 בכל מקום כרכה כאשר אתי וכחו אלי ואני למנחם כענין חן
 לטוב אתי ולא כמקום אחר לנחם שאני יודע מעתה וחסותך :
 (כח) ויאמר (שד"ל) נקבבה שכרך אתי ואתנה . אין אני
 חפץ בשום עבודה מתוך כי לא זה עיקר אללי אוכל למנחם
 טופלים אחרים לעבודתי . וכל עיקר כונתי היא שחתי כביתי

שעבדתי כאשר אחרתי כי אם מה שנקבתי ויברכני ה' בללך זה
 הוא עיקר בניתי מה שעל ידך יביע אלי כרכה חס לאו כל אדם
 יודע כי רק אני הוא היודע לנחם ולא אחר . וע"כ לא היה לך
 בכל מקום כרכה כאשר אתי וכחו אלי ואני למנחם כענין חן
 לטוב אתי ולא כמקום אחר לנחם שאני יודע מעתה וחסותך :
 (כח) ויאמר (שד"ל) נקבבה שכרך אתי ואתנה . אין אני
 חפץ בשום עבודה מתוך כי לא זה עיקר אללי אוכל למנחם
 טופלים אחרים לעבודתי . וכל עיקר כונתי היא שחתי כביתי

שפתי חכמים

סדונו וחסותי על כבודי בני ביתי : ח ואת דלתא הילל
 בניס קטנים וי"ל דמתי לא הילל לשון רחל כחו מחסו נשואה
 אלל זה נקבבה או זכרה משלם כשלמה חי לא הילל בניס א"ש
 שולח רחל לפי שאין לו בניס איב היא כח וירוח דענות מחסו
 נשואה קודמת לכוון משלם ונדולי היא השמור יפה אלל חי
 הילל בניס איב היא לא חרם מנסיון כלום לנשול כניס
 קודמת לנחם א"כ כן הילל לשון רחל אלל ודאי לא היו לו
 בניס כלל . מדרשי : לא פירוש שאין הכוונה שידע שהיה מקנה
 אחר רק מישוע כמותו וכו' : ר"ל דאי כתיב שיעקב אמר
 לביתי אלך אל בית בני ואעשה גם שרי כתיב אחריו ויאמר
 (שפטים ח) לעם אשר ברנלי . הבאים עמי : גם אנכי
 וכוח יעקב עם לבן

שעבדתי כאשר אחרתי כי אם מה שנקבתי ויברכני ה' בללך זה
 הוא עיקר בניתי מה שעל ידך יביע אלי כרכה חס לאו כל אדם
 יודע כי רק אני הוא היודע לנחם ולא אחר . וע"כ לא היה לך
 בכל מקום כרכה כאשר אתי וכחו אלי ואני למנחם כענין חן
 לטוב אתי ולא כמקום אחר לנחם שאני יודע מעתה וחסותך :
 (כח) ויאמר (שד"ל) נקבבה שכרך אתי ואתנה . אין אני
 חפץ בשום עבודה מתוך כי לא זה עיקר אללי אוכל למנחם
 טופלים אחרים לעבודתי . וכל עיקר כונתי היא שחתי כביתי

לקוטים על התורה

(כח) ויברכני ה' בגלגלה . דער נחל קרומים שייקשט
 בגלגלה . דין אראם ויעלענען . לכן האם
 גינאנט צו יעקב פון דיא צייט וואס דו ביזט געקומען אין
 דען אונ האקט אראם גינעלענעם דעם שפיין פון דיא
 קרינען האב איה אנגעהויבן גינעלענעם צו ווערן .
 דריבער געט איה דיה דו ואלקט גיט אונזען ניין פון סיד
 אונ ואלקט מיד גיט פארלאזן :

נקבבה ואם ביה שבורות דו ווילקט וועל איה דיר געבען : (כס) ויאמר האם יעקב צו אים
 גינאנט איה דו (ויקטם בראת וואל וויא גיטרייא איה האב דיה גינדינט ווא אונ האם וואס דיינע
 פיה איז גינען מיט מיר : (י) די דען וואס דו האקט גינאנט איה דיר גינדינט ווא אונ האם וואס דיינע
 גינען ווייניג פירן זינג אונ אצונד האם זיך גישטארקט צו פיר וגינדי אונ גאט האם דיה
 גינעלענעם פון סיינעם ווענין ויטה אונ אצונד פון ווען וועל איה אויף פונען פון סייך היזו גינדי
 ווענין פלוקר אצונד פונען נאר סיינע קינדער פון סיינעם ווענין אונ איה ברארף אצער אויף פונען

פרקי דרבי אליעזר
 צדיקה גענאנגען אונ האם צו גענעסען דיא בילדער . נאקדעם
 האם דוד געליקט די שפאטם ויטל פאר די הייזען ווענין אויף
 אריבער . אונ ער האט גענעסען פון יענער שפאטם ווענין ווענין
 איז צו וואקסען וועקס הינדערעם פאלדער . מיט דעם שפאטם האט ער
 געקוימט
 8 6
 (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

בַּעֲזִים וְהָיָה שְׂכָרִי : לֹא וְעִנְתָּהּ בִּי
צְדָקְתִּי בַיּוֹם מִחֵר כִּי־תָבֹא עָלַי
שְׂכָרִי לְפָנֶיךָ כֹּל אֲשֶׁר־אֵינְנִי נֶקֶד
וְטָלוֹא בַּעֲזִים וְחֹם בַּכְּשָׁבִים נָנוּב
הוּא אֶתִּי : לֹא וַיֹּאמֶר לָבֵן הֵן לֹא יְהִי
כְּדַבְּרְךָ : לֹא וַיֹּסֶר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־
הַתִּישִׁים הָעֵקֶדִים וְהַטְּלָאִים וְאֶת־
כָּל־הָעֲזִים הַנֶּקֶדוֹת וְהַטְּלָאֹת כֹּל

לֹא וְתִסְתַּדֵּד בִּי זְכוּתִי
 בַּיּוֹמָא דְמִחֵר אֲרִי תִיעוּל
 עַל אֲנִי קְדָמְךָ כֹּל דִּי
 לִיתְהוּי נְמוֹד וְדָקוּע
 בַּעֲזִיָּא וְשָׁחוּם בְּאִמְרֵיָא
 נְנִיבָא הוּא עָמִי :
 לֹא וַיֹּאמֶר לָבֵן בְּרַם לֹא־
 יְהִי כְּפִתְנֵמְךָ : לֹא וַיֹּאמְרִי
 בַּיּוֹמָא הַהוּא יֵת תִּישְׁרֵיָא
 וְהַטְּלָאִים וְדָקוּעֵיָא וְאֶת־כָּל־
 עֲזֵיָא נְמוֹדְתָא וְדָקוּעֵתָא
 כֹּל

בעל המורים

(ג) כיום מתר. כי כחם' ככל וידיק' אל תחטול כיום מתר.
 אמר סבקים' יעקב וכו' אחס' יודע מה יספיק כיום מתר אל תחטול
 כיום מתר למחר כחך דיינס ויולס' מתר :
 שיוולוד : (ג) וענתה כי צדקתי. מהיום ולהבא לפניך
 חום בכשבים. אבל לא בכשבים כי רובם חום הם :
 רש"י

רשבים
 ארצה כמיפת הצוואר והקרקע. והוא נדנש שהוא כמו
 ויפל כמזרח נפל. ועמד מן ויקוד הוא על שם הקדקד.
 כמו עקוד ברנל על שם ויעקוד את יצחק קשרה ברנל :
 הסר משם. לצורכך : והיה שריו. מכאן ולהבא אותן
 כשתבא לראות שכרי ולא תמצא בהם אלא נקורים ועקרים :
 שפתי הכמבים

(ג) וענתה בי וגו'. אם תחשדני שאני טמל משך
 כלום תענה כי לדקתי כי חבא לדקתי מ ותשר על שכרי
 לפניך שלא תמלא כעדרי כי אם נקודים וטלויים וכל שממלא
 כהן שאינו נקוד או טלוא או חום כידוע שנגבחו לך ונגיבס
 ע הוא טרוי אלני : (לד) הן. לשון פ קבלת דברים :
 לו ידדי כדברך. הלואי צ שחשפת ככך : (לה) ויסר :
 לכן ק כיום ההוא וגו' : התישום. טוים זכרים. כל
 עמ לבן

שישי יותר שולדו חל"כ ועל זה אמר רש"י שלא תאמר וכו' :
 מ ותהיו' חבא נגבס כסתרה לא תטבח וטוכחו מדכתיב לפניך
 ר"ל סלדקס כלוא אמר כי חבא לפניך דקתי וענתה בי על שכרי :
 ע סולדך לפניך בטעם טלוא אחי שלא נחשבו ספירוסו חמי כסיתר
 קניתי ונמלא ססיה נטוב ואלני לא ידעתי וכו' וכו' לא טבא לדי
 כסיתר ואלני' נמלא סטוא נטוב ביק סוכרד אוח' לו : (מ) לא כמו
 קן לו לא כנתה ודע ספירוסו י' הנה : צ פי' אע"פ שחמרו
 נפיו חכב לכן אולי לא חמרו כלכו א' יתחנע : ק לא יעקב שכרי
 כתיב אחרי' ויתן ביד בניו ויסס דרך ב' ימים בלע ויתן יעקב
 וכזה יעקב

יותר מחשך תלדנה סלכיים חנוקדים. אולם לכן אחרתי חרב
 כמחחר חלריס לדקדק כלשון יעקב אשר כחושמו אמר אלטטר

נחבל מחליה סעדר נקודים. הנה יסאר לשלם ליטקב טרן
 מחליה סעדר. אם לא סלדנה התנומרים ארו ולדוח לכניס

פירוש לתורת אלהים
וְעַם קִיָּעָן מִיַּן גִּירְעִקְטִיָּיִם אֹנִן וְעַם עֵדוֹת
וְאֶנְעֵן פֶּאֶר דִּיר עֵי שְׂכָרִי אוֹיֵף מִיַּן שְׂכִירוֹת וְאֶרֹם
דו וְעַסֵּם גִּים גִּיפִינְעֵן אִין מִיַּן אִיגִינְעֵר קְטֹאֶרע
נָאֵר אֹעַלְקֶע וְנֹאם וְעִנְיֵן גִּיפִינְטְעֶלֶם אֹנִן גִּיפִלְעֶקֶם
כִּי אִיָּר אֹנִן אִין דו וְעַסֵּם גִּיפִינְעֵן צְוִיִּישְׁעֵן דִּיא צִינְעֵן
אֹעַלְקֶע וְנֹאם אִין גִּים גִּיפִינְטְעֶלֶם אֹנִן גִּיפִלְעֶקֶם
וְהִים אֹנִן צְוִיִּישְׁעֵן דִּי שְׂאָף וְעַסֵּר גִּיפִינְעֵן אֹעַלְקֶע
וְנֹאם הָאָבִיעֵן קִיין רִיפִלְעֶקֶם קֹאֲלִיעֵר גִּיב אִין דָּאָם
גִּנְבָּקֶה בִּיא מִיר פִּלְסֹר עֵם אִין בִּיא מִיר בְּנִיבָאָה :
(נד) וַיֹּאמֶר הָאֵם לָבֵן גִּינְאָנְטֵם הוּ פֶּאֶר נֹאֲרִי בִי הַלְוִאי
יְהִי פִּדְבָּה נֹאֵל נִיין אֹזוּי וְנִיא דִּינְעֵע רִייד פִּלְסֹר
הַלְוִאי דו וְאֶלְסֵם אִיגִינְוִילְעִנְעֵן צו מִיר : (דה) וַיִּפֹּר
אֹנִן לָבֵן הָאֵם אָפ גִּיפִוּהֶעֵן אִין דַּעַם סָאָן אֵת תְּהִלָּתִים
דִּיא זְכָרִים פֶּון דִּיא צִינְיֵן תְּקוּדִים דִּיא גִּיפִינְטְעֶלְטֶע
וְהַטְּלָאִים אֹנִן דִּיא גִּיפִלְעֶקֶסֶע וְהָא אֹנִן דִּיא צִינְעֵן
הַנְּקִידוֹת דִּיא גִּיפִינְטְעֶלְטֶע אֹנִן דִּיא גִּיפִלְעֶקֶסֶע לִי
אִלִּיעוּר

פרקו דרבי אליעזר
 פון דעם זאמם פון דעם אייניל וואס ער האט גערשען אויף
 אים 10 6 (ח"ב) (הט לישראל עם)

אֲשֶׁר־לָבֶן בּוֹ וּכְלֵי־חַוּם בְּכַשְׁבִּים
וַיְהִי בְיַד־בְּנָיו: לוֹ וַיֵּשֶׁם דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת
יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה
אֶת־צֵאֵן לָבֶן הַנּוֹתָרֹת: לוֹ וַיִּקְחֵלּוּ
יַעֲקֹב מִקֶּלֶב לְבָנָה לַח וְלוֹז וְעַרְמוֹן
וַיַּפְצֵל בָּהֶן פְּצֻלּוֹת לְבָנוֹת מַחֲשָׁף
הַקֶּלֶן אֲשֶׁר עַל־הַמְּקָלוֹת: לוֹ וַיִּצַּג

רשבים

לבנה. לפי שהוא דבוק. מקל של לבנה לפיכך הוא פתח.
 וכן מעשר בקר. מספר המוריים וכלא דבקים יד את
 האוחן בממל. בכל החובות מספר. מעשר מן המעשר:
 שפתי חכמים

ר דלג'כ הילג' כקמ' חתח הכי'ח הכי'ח. (ר'א"ס) דלי הפך
 היה לכן זמ' דר'ק יעקב לפלו' כד' שיהי' לכן כלא' נתי' סיס
 לכן: ש' קר'ל' ה' לבנה לא' לו' הוא לכן פי' ועוד זכ' ו' והר'א"ס
 פי' דמח' לח' מספיק בין לבנה ולו' א"כ' הוכרח לומר שלז' ועומן

ד) תחת אלון ולבנה ואומר אי הוא שקריו טרימנ"ל שהוא לכן
 (עוסטנהאלן): לח. כשהוא רטוב: ולו. ועוד לקח
 מה מקל לו' עץ גדוליו כ' אגוזים קדוים קולר"י כלעזו
 (האזעלנוט שטרין): וערמון. קשטי"ר כלעזו (קאזואליטס
 בוס): פצלות. קלושים קלושים שהיה עשהו מנומר: מחשף הלבן.
 גלוי וכו' של מקל. כשהיה קולפו היה
 נראה ונגלה וכן שלו כמקום הקלוי: (לח) יוצג. תרגומו ודעין לשון
 תחיהו ועשיה הוא כלשון ארמית והרבה יש

(לה) ויהן ביד בניו. של לבן: (לו) ובין יעקב. צאן
 לבן שהיה רועה נותרה דרך שלשת ימים מצאנו של
 לבן העקורים והקורים שהמיר לצאנו של לבן: (לו) מקל
 רש"י

אשר לבן בו. כל אשר היה בו מרבורות לבנות
 ויהן. לכן ביד בניו: (לו) הנותרת. הרעשות שבהן
 והחלו' והעקרות שאינן אלא שירים אותן מחר לו: (לו) מקל
 לבנה. עץ הוא לבנה ר' כמה דתמיא' (האשע
 ד) תחת אלון ולבנה ואומר אי הוא שקריו טרימנ"ל שהוא לכן
 (עוסטנהאלן): לח. כשהוא רטוב: ולו. ועוד לקח
 מה מקל לו' עץ גדוליו כ' אגוזים קדוים קולר"י כלעזו
 (האזעלנוט שטרין): וערמון. קשטי"ר כלעזו (קאזואליטס
 בוס): פצלות. קלושים קלושים שהיה עשהו מנומר: מחשף הלבן.
 גלוי וכו' של מקל. כשהיה קולפו היה
 נראה ונגלה וכן שלו כמקום הקלוי: (לח) יוצג. תרגומו ודעין לשון
 תחיהו ועשיה הוא כלשון ארמית והרבה יש

דעת וקנים סבילי החוספות

(לו) ויקח לו יעקב מקל לבנה זה. ואת' דרוק נמור כיעקב
 האדך עשה רבאות. וי"ד כי יעקב אמר ידכן בתנאי
 שלא הפר שם כל שיה נקוד ופולא וכל שיה חום בכשבים
 וזי' ר"ד הקסבים כזי שלא יאמר נגובי' חם אתי אבל
 הגרורים לא אמר לו חסר כד' שוילד' כמותן ודאי שינה
 את התנאי והסיר אפילו הגרורים כדכתיב יסר ביום ההוא

סמחטכה ניכרת כדור כשמש סבוכה הוא ככל האלן שהוא ערך
 החופ"ק מחרת לכן ואמרה. ויסר ביום ההוא' כלומר ביום
 בעשם ביום ההוא לכן הקדים א"ע חללה ויסר מהם כל החיטים
 העקורים כי ב' החיטים העקורים כי ב' החיטים העקורים
 וזכום כיד כנו או קרובו וחל"כ נכנס שאין לו. אף כלאו כשכל
 יעקב אל העדרים לא מלא כעדר לכן כ"א לבנים. ולכן עטן כי
 הוא שלו. הכתיב אח כניו מהלך שלש ימים. והעדרה החופ"ק
 כ' יעקב היה רועה אח' לכן ונתחם סן יקחהו מה שחלחח
 נחליו הקנין והתנאי ששש עם לכן. ונתחמוט יעקב ודקהו
 מת' מרלוטו או שלא כרלנו כל עדר הנקודים והעולאים
 שהיו שלו ונולס הפרמלי נכמה. עך מה יעשה ביוםם הכלים.
 הכי יעודו לשולם כער גטיס או שלשה ככשים אשר ע"ז
 המקהה יולדו מן הלננים. ואם לשולם לא יולדו אלא כדמוס.
 ע"כ שח' עולוס נכנסו שו עכ"ס מכל' ולהכא יולדו
 אלו הלננים כמספר אשר פירוש לתורת אלודים

אשר אלע וואם האקען אין זיך גיהאם נוייעק
 קלעקען וויז אונ לבן האם גיגעבין אין דער האגד
 פון זיינע קינדער: (יז) וישם אונ ער האם גיטהען
 דרייא טעג ריין צווישען אים אונ צווישען יעקב
 ויעקב אונ יעקב האם גיפישערט די שאף פון לבן
 הנותרות די גיבליפענע היינו קראנקע אונ די וואם
 קענען גיט גיבארין דיא האם לבן גיגעבין צו
 יעקב: (יז) וישם האם יעקב גינוטען פפי רבנה

פרקי דרבי אליעזר
 ויום אונ האם דאס גיגעבין צו אביב'ה פאר אציקין איה' דיא
 שביעה וואס ער האם גישארין צו אים אז די יידן נאלין גיט
 (חק לישראל ע"ס) (ח"ב)

ככל לאקן ביום הכסר מסס' כלומר להסיר מסס' כל מה וגר.
 ויאמר לכן הן לו כי בדרכך. כלומר אני מקפיד שלא יפול
 דבר מדרכיך ארצה. ולא תוכל לענות כי לא יספה כותך על
 זה הארון כל על זה. אף שיראה כהוא כי כך ועד היתה
 כותך. לא יאמר סכונה. כי ידעים שכונ' אינם כדורים. כ"א
 כאשר יא' המדע ודברך כי יד' וכן יקום. כי נלמדה בין
 רעה. והנה יעקב אבינו ע"ה אמר חטבור ככל לאקן. הנס
 כשפה שהוא מדבר עמו. וממנו יקח כל נקוד וטולא. והעדרים
 שהיה מיעד יעקב יעטור ככל העדרים לקח מסס שברו.
 כלום העדרים העקורים כי ב' החיטים העקורים כי ב' החיטים
 העקורים כי ב' החיטים העקורים כי ב' החיטים העקורים
 וזכום כיד כנו או קרובו וחל"כ נכנס שאין לו. אף כלאו כשכל
 יעקב אל העדרים לא מלא כעדר לכן כ"א לבנים. ולכן עטן כי
 הוא שלו. הכתיב אח כניו מהלך שלש ימים. והעדרה החופ"ק
 כ' יעקב היה רועה אח' לכן ונתחם סן יקחהו מה שחלחח
 נחליו הקנין והתנאי ששש עם לכן. ונתחמוט יעקב ודקהו
 מת' מרלוטו או שלא כרלנו כל עדר הנקודים והעולאים
 שהיו שלו ונולס הפרמלי נכמה. עך מה יעשה ביוםם הכלים.
 הכי יעודו לשולם כער גטיס או שלשה ככשים אשר ע"ז
 המקהה יולדו מן הלננים. ואם לשולם לא יולדו אלא כדמוס.
 ע"כ שח' עולוס נכנסו שו עכ"ס מכל' ולהכא יולדו
 אלו הלננים כמספר אשר פירוש לתורת אלודים

אשטעקען פון אזוי אהאלץ וואס קען רופט דאס
 לבנה זח פייב'ם ויזי אונ האם גינוטען אשטעקען
 פון גיטען האלץ ויטרו' אונ קעסען האלץ ויפיל
 בהו פצלות לבנות ער האם דיא שטעקען אפ גישיילט
 ערשער נויים אונ האם ויזי גימאכט גיפיינטעקט
 מחשוף אז ער האם אפ גישיילט אזי גינוען גיזעקן
 דאס אפ גישיילטעט: (יח) ויצג את אונ ער האם אריין
 גישטעקעט די שטעקען וואס ער האם אפ גישיילט

פרקי דרבי אליעזר
 ויועק געטען די לאנד פלשטים. ווען דוד איז גינארין אקלע
 אונ ער האם גימאכט אריין גיין אין דעם לאנד פלשטים. האם
 ער 11 6 (ח"ב)

את המקלות אשר פיל ברהמים
 בשקתות המים אשר תבאן הצאן
 לשקתות לנבחה הצאן ויחמנה כבאן
 לשקתות : לא ויחמו הצאן אל
 המקלות ותלדן הצאן עקדים
 נקדים וטלאים : מהבשבים הפרוד
 יעקב ויתן פני הצאן אל עקד וכל
 חום בצאן לבן וישת לו עדרים

רשבים

ית חוסרניא די קרין
 פרדמיא אתר בית שקיא
 דמיא אתר די אתן ענא
 דמשתי דקבליה דענא
 ומתחסן במיתתן
 דמשתי : לא ואתחמא
 ענא דחוסרניא וילידו ענא
 דגלדו דמורין דקועין :
 ואתמריא אפריש יעקב
 ויהב בריש ענא כל
 דרגול וכל דשחום בענא
 דלכו ושו זיה עדרין

לא. שאינו יבש : מחשוף. גילו. כמו והרועך חשופה. חשף ה' את רוע קדשו : (לח) ויחמנה. כמו וישרתה הפרוד מנוי יעמדה. הציים לשון זכר והציים לשון נקבה שהיה לו לומר כמו והתרכבה בגות עלמחד : (לם) ויחמו הצאן. כולן לשון זכר : (ט) והבשבים הפרוד יעקב. העקדים והנקדים הפרוד מצאן לבן שנה ראשונה ושניה והיה נותן את פני הצאן לבן איתם כדי שיראו אותם והתעברנה כמותם. וכן המקלות היה נותן בשקתות המים. שני מעשים הללו היה עושה כדי שתלדנה עקדים ונקדים : רש"י

שפתי חכמים

אדם דקיים עם מלה לה רק הם כמו ענין אחר : ר' דהרנטו ויין זרעו : א דאשר תבאן הצאן לנבוח וכל את המקלות כלומר כעלוי המקלות ברהמים בשקתות המים כדי שיהא טכח שלכן כשעת שמים ויחמנה : ב דל"כ מתי ויחמנה דלון דרך המים לחמם בהכמות ולדעת ר' הושעא סתמוס הוא העיקר : ב כי לא המקלות הם טכח שילדו שלכן עקודים נקודים ועלולים כי אם מראשית וכו' מחשוף הנבן ואת האדך עשה יעקב רמזוהו כזה במקלות זרעו בו הדעוה. וז"ל אותן שגולדו מלאן יעקב אף עלא היו להם סתמיים כעל זון הדין הם על יעקב כיון שגולדו מהלאן שלו ולכן רלם ליקח ממנו אף הגולדים מלאנו אחר יעקב למעט מקלות כדי שילדו שלכן שלי כולם עקודים ונקוד ועלואו זה שפירוהו את מה שפירשנו שני המשלים : ד פ' לאן שכלתו אל העמים כי כל חום כעשבים השדיר זין כמו שכתוב לעיל אלא חום עשבים לא השיר לכן מפני שלא היה שכוו כמו שלא שכוו העקודים והעלולים מן הכשבים עדר לכדו והוליד אותו העדר העקוד לפני האן ופני האן האולכות אחריהם נופות עליהם וזהו שאמר ויתן פני האן אל עקדי כפי האן אל העקודים ואל כל חום שנמלא ד האן לבן : כמו שפירשתי : רעה וקנים מבעלי החוסמות

את החישים וכו' אפי' הגדולים לפיכך עשה יעקב כל מה שיכול לעשות. ועד אומר החכם ר' חיים שלכן שינה תנאי שדא התנה להסיר אלא הנקודים והוא הסיר אף העקודים ולכן הוציא את המקלות כדכתיב ועם עקש החמל :

פירוש לתורת אלהים

ברחמים אין ריא קארישעם בשקתות אין דעם אן סרינקען פון דעם וואסער אשר דיא שאף קימען צו סרינקען גופיה קענען די וואס האט ער אריין גישפעקט די שפעקען ובהמה אוי וי האבען זיך דער היצט אז וייען גינקען סרינקען : (לם) ויחמו אונ דיא שאף האבען זיך דער היצט צו דעם גישפעקט פון דעם שפעקען ומקו האבען דיא שאף גיבאריין עקדים ועלכע שפעקלעך וואס זענען גינען גיפלעקט אויף דעם ארש וויא מען

פרקי דרבי איצור

ער גים נקטעם ונענין די שבעה פון יצחק. גיו גר האט פון זייה צו נענטען דעם זייכין פון די שבעה. יז עם שפיים אין (ח"ב) (ת"כ) (ת"כ)

לְבָרְךָ וְלֹא שְׂתֵם עַל-צֵאן לְבָן :
 מֵאִי וְהָיָה בְּכָל-יָהִם הַצֵּאן הַמְקַשְׂרוֹת
 וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת-הַמְקַלּוֹת לְעֵינֵי
 הַצֵּאן בְּרֵהֻטִים לְיַחְמֵנָה בַּמְקַלּוֹת :
 מִבְּוִהַעֲטִיף הַצֵּאן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה
 הַעֲטֻפִים לְלֶזֶן וְהַקְשָׁרִים לְיַעֲקֹב :
 מִגּוֹיִפְרִיץ הָאִישׁ מֵאֵד וְיִהְיֶה לֹא
 צֵאן רְבֹת וְשִׁפְחוֹת וְעַבְדִּים וְגַמְלִים

בְּלַחְדוּדָהּ וְלֹא עֲרִיבֵינוּ
 עִם עֵצָא דְלָבָן : מֵאִי וְהָיָה
 בְּכָר עֵדוֹן דְּמִתְיַחֲמוּ
 עֵצָא מִבְּבִירָא וְשֵׁמוֹ
 יַעֲקֹב יֵת הַוְּפִרְיָא לְעֵינֵי
 עֵצָא בְּרֵהֻטִים לְיַחְמֵנָה
 בַּחֲוִיבִירָא : מִבְּוִבְלָקְשׁוֹת
 עֵצָא לֹא מְשִׁי וְהָיָה
 בְּקִישָׁא לְלָבָן וּבְבִירָא
 לְיַעֲקֹב : מִגּוֹיִפְרִיץ
 לְחָדָא לְחָדָא וְהָיָה לִיהּ
 עֵצָא סְגִיָא וְאַמְרוּ וְעַבְדִּין

בעל המורים

(מכ) הטעמים . כי נחם' הטעמים ללכן הטעמים ברעט . מי' שנתן לו הכחשים שמתו ברעט אינ' כשכל ששפה יעקב דבר שגרה כרמחות גרס לכניו שנתעטפו ברעט :

רש"י

(מא) המקשרות . כתרומת הכבדות ואין לו עד במקרא. ומנחם חברו עם אחיחטול בקושרים (שמואל ב' טו) ויהי הקשר אמיץ (סו). אותן המתקשרות יחד למהר עיבורן : (מב) ובהעטיפ . לשון חיזור כתרומתו ובלקשות . ומנחם חברו עם (ישעיה ג) המחללות בערותן והמעטות לשון פקיעת כסות כלומר מתעטפות בעורן ומרין ואינן מתחלות להתחיים ע"י הזכרים : (מג) צאן רבות . סרות ורבות ה מטאר לאן : ושפחות ועבדים . מוכר לאמו כלמיס

דעת זקנים מבעלי התוספות

(מא) המקשרות . פירשי' כתרומת סבוכרות ואין לו עד במקרא . ונראה שהיה לשון קשר שהיה מנהג באותן הימים שהיו קושרין על הבכורות מפני תיבותן קשר כדי להכירן ושלא להתחייס כמו שהיו עושין לבכור אדם שנאמר והקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה אדם בדריבנו דרך בני אדם לבחב הבכורות ולהחיותן ולהניח להם יותר מן האחרים מה"ם :

לא ידע ממנה . ומלת ה' נתגלה לו להליל קלת מהטעם אשר נחזין כל העמודים העולם על הלזן עוקדים נקודים וכדורים . דהיינו שהמלאך נסיד לו התחבולה שייכל כזה לפחות במקלת עלת לכן הסתמלה והנעקס . והדברים ארוכים ועוד נדבר מזה א"ה :

פירוש לתורת אלהים

אז ער האם גימאקט פון זיאי קטארעס פאר זיך
 אליון יא אז ער האם זיאי נימ צו מישמש מימ
 דיא שאף פון לָבָן : (מא) והיה אונ עם איז גיווען
 בְּבִי אִימְלִיעֵם קֵאָהֵל וְאָם דִּיא פְּרִיעֲרִיעֵם שְׂאָף
 דָּאם הייבט וְאָם זיאי ויערען פֵּרִיא מעֲבֶרֶת אונ
 דער הייבט זיך וְשֵׁם האם יַעֲקֹב גִּיבֹהֶעֶן דִּיא
 שְׂשֻׁעִיבִים פֵּרִיא דִּיא אִיגֵעֵן פֵּרִיא שְׂאָף אִין דְּעֵר
 קֵאָרְמֵע גִּיבֹהֶעֶן צו דער הייבט זיאי מימ דִּיא
 קֵאָלְעֵרִין פֵּרִיא שְׂשֻׁעִיבִים אונ וְאָלְעֵן זיך אִיין

פרקי רבני אליעזר

בְּאִרְבַּע וְעֵצָא רִיא שְׂשֻׁעִיבִים גִּיבֹהֶעֶן פֵּרִיא דִּיא
 יַעֲקֹב האם אִיךְ גִּיבֹהֶעֶן אִיךְ אִיךְ גִּיבֹהֶעֶן פֵּרִיא דִּיא
 האם גִּיבֹהֶעֶן צו יַעֲקֹב אִיךְ נִיִּים אִיךְ הַקְבִּיָּה וְעֵצָא בְּיַעֲקֹב
 קִינְרַעַד

וְחַמְרִים: לֹא אֶשְׁמַע אֶת־דְּבַר־
 בְּנֵי־לֶבֶן לֵאמֹר לֶקַח יַעֲקֹב אֶת־כָּל־
 אֲשֶׁר לְאֲבִינוֹ וּמֵאֲשֶׁר לְאֲבֵינוֹ עָשָׂה
 אֶת־כָּל־הַכָּבֵד הַזֶּה: וַיֵּרָא יַעֲקֹב
 אֶת־פְּנֵי לָבֵן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ עִמּוֹ כְּתַמּוֹל
 שְׁלֵשׁוֹם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב
 שׁוּב אֶל־אָרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלִמְוֹלְדֹתֶיךָ
 וְאֶהְיֶה עִמָּךְ: וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא
 לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְׂדָּה אֶל־צִאֲנֹו:

וְחַמְרִין וְחַמְרִין: אֶשְׁמַע
 ית פתגמי בני לבן
 למיסר נסיב יעקב את כל
 די לאבנא ומדי לאבנא
 קנא ית כל נבסיא האלין:
 וַיֵּרָא יַעֲקֹב ית סבר
 אפוי לבן וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ
 עִמּוֹ כְּתַמּוֹל שְׁלֵשׁוֹם
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב
 לְיַעֲקֹב הַיּוֹב לְאָרֶץ
 אֲבוֹתֶיךָ וְלִמְוֹלְדֹתֶיךָ וְיְהוָה
 מִיִּמְרֵי בְּמַעֲדֶךָ: וַיִּשְׁלַח
 יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה
 הַשְׂדָּה לַיּוֹב עֵינָהּ
 וְיִקְרָא אֶהְיֶה עִמָּךְ
 וַיִּשְׁלַח אֶהְיֶה עִמָּךְ
 וַיִּקְרָא לַיּוֹב עֵינָהּ
 וְיִקְרָא לַיּוֹב עֵינָהּ

רשבים

(א) הכבוד. עוצם מנון. כמו ואברהם כבוד במקוה בכסף וכוהב:

שפתי חכמים

רש"י

יקרים ו לוקח לו כל אלה: (א) עשה. כנס כמו (ש"א
 ד) ויעש חיל וידך את עמלק: (ג) שוב אל ארץ אבותיך.
 וסס אהיה עמך ו אכל כשורך מחסרן למחל אי אפטר
 ח להשרות שכנתי מלך (כ"ד): (ד) ויקרא לרחל
 וללאה. לרחל חמלה וחמל כד ללאה שהיא היתה עקרת
 הבית שכשנולה נודוה יועקב עם לבן ואף כנסו של לאה
 מודים כדבר שהרי כעונו וכית ליעו משכס יאודה אומרים

ו' דלכ"ג קאי בלאן ומזכיר שפוח ועכדים (ממ"ט) דלכ"ג סיה
 מסרלוו לנקדים ארס לכמהו ותי דלח"ט חזר והזכיר כנסת
 גמלים ותי ג'ים שמכר ותי ר"ל לך פקדים סולן סה"ל מתחלה
 אח"כ נקט מה שקנה נדמיסן ומדון כסדר ארס קודם לכסמה
 וס"א סהן כסדר אר"ל כמו בלאן שמכר ג"כ עכדים ושפוח לוקח
 מהן גמלים ומסרים ור"ס רש"י ויזקק לו כל אלה ר"ל מדתי
 סולן: ? לא שהיא חמלי סמל חסוד פטר אלא מראה
 מקום סוף לו מפני סמלן אר"ל כ"י: ח אכל סין לפריס ואסיה
 עמך לשמרך כדכ"ך כ"י ככר סוכסח על ס' וסכס אפני עמך
 וסמרחך וגו' ר"ל עם חסרה שכנתי עמך ויחיוי מזה שיכסח
 סלן יסרר כדכ"ך. ויחורן כוס מה שפרס"י כפרסח ויסלח סתי

הכמות וכו' שגרה מסם שאסיה עמך סאסור סס ר"ל לשמרך
 בריחת יעקב מלבן
 אלוסו להרע עמדי אכל מכל מקום לאו ככל יחל מתרחס
 יוסח על כרחק רחוי לכרות ולא השיבו לו. סוכ אמר לכן כל
 פנין הפולחן וכסח כלסר ס' סליל לו חסס שסר סוכל לכרות.
 וסס כן לא השיבו ס' וסאסר ספר לכן ענין הכרז סחיכ
 נסלס נדרו וססן כדרים אסחו סל ארס חסס. מיד וססן רחל
 ולסס וגו':

(ז) וישדה יעקב ויקרא רחל וללאה וגו'. וקסס למח ס'י
 ויעקב סאריך ל"כ הכנור עם כסוי והלא חלרו חז"ל ואל
 חרכס סיה עם סאסס כססחו אמר. ור"ל סה"י סוכרה לוח.
 כ"י כחולה חמר יעקב לכן ורסס חכני וגו' פ"י ורסוי לכרות
 מססח. ולא סחיכו לו. סוכ אמר לכן וחסרה ירססן וגו' ואכיון
 סחל כ"י וגו' ולא כחט אלוסו להרע עמדי. כלומר חף סלל כחטו

פירוש לתורת אלהים

און קעסלען און איינלען ער האט פאר קויפט
 זיינע שאף און האט דאס אלץ גיקויפט: (א) וישש
 און יעקב האט גיהערט דיא ביידי פון דיא ווהן
 פון לבן צו זאגען גח יעקב האט צו גינעקען אלץ
 וואס צו אונזער פאטער גיהער יסאצד און פון
 אונזער פאטערס נומס עשה האט יעקב איין
 גיזאמילט דאס גרויסע רייקייט: (ב) וירא און
 יעקב האט גיזעהן דאס פנים פון לבן וזנה אינו
 עט ער איז גיט מיט אים אין גוסען מוהם כחמו
 שלשום אזוי וירא ער איז גיזעהן מיט אים יעקבען

פריקי דרבי אלעזר
 יעקב איינשפעלט אפצונן דאס נאל גיין אונזיגקונג איין
 דיא אשבתה וסן דוד איז גיזאריין אפלק און האט גיזאמל אריין
 קיסען איין לאנג פנס האט ער גיט געקענט וועגן די אשבתה
 פון 14 6 (חב)

אונקלוס

בַּעֲרָא דַאֲבוּבָן וַיהִי לִי
 וַיְהוּ בַּעֲדוֹן דַּאֲתִיחַמָא
 עֲנָא חֲקִפִית עֲנִי וְהוֹת
 בַּחֲלָמָא וְהָא תִּישִׂיא
 דְּסַלְקִין עַל עֲנָא רְגוּלִין
 נְמוּרִין וּפְצִיחִין: י' וַאֲמַר
 לִי מַלְאָכָא דִּי בַּחֲלָמָא
 יַעֲקֹב וַאֲמַרְתִּי הָא
 אָנָּא: י' וַאֲמַר זְקוּף פִּעוּן
 עֵינֵךְ וְחַוִּי כִּל תִּישִׂיא
 דְּסַלְקִין עַל עֲנָא רְגוּלִין
 נְמוּרִין וּפְצִיחִין אֲדִי גַלִּי
 קְדַמִּי יַת כִּל דִּי לְבָן
 עֲבִיד קָד: י' אָנָּא אֲדַהָא
 דַּאֲתִיגְלִיתִי עֲלֵךְ כְּבִית
 אִל דִּי מְשַׁחֲתָא תַמָּן
 קָמָא דִּי קוּיִמְתָּא קְדַמִּי

אֲבִיכֶם וַיִּתְקַלִּי: י וַיְהִי בַּעַת יַחַם
 הַצֵּאן וְאִשָּׁא עֵינִי וְאָרָא בַּחֲלוֹם
 וַהֲנֵה הָעֵתִידִים הָעֲלִים עַל־הַצֵּאן
 עֲקָדִים נִקְדִים וּבְרָדִים: י' וַיֹּאמֶר
 אֵלַי מַלְאָךְ הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב
 וַאֲמַר הֲנִי: י' וַיֹּאמֶר שְׂאֵנָא עֵינֶיךָ
 וְרֵאָה כֹּל־הָעֵתִידִים הָעֲלִים עַל־
 הַצֵּאן עֲקָדִים נִקְדִים וּבְרָדִים כִּי
 רֵאִיתִי אֶת כֹּל־אֲשֶׁר לְבָן עֵשָׂה
 לָךְ: י' אֲנִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר
 מְשַׁחֲתָ שֵׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר נִדְרַת לִי

רשנים

(יג) אשר בשחת. להקרישה ועיין לא הקרבה עליה נודד.
 רש"י

שפתי חכמים

מונים משתם עשרת פעמים ו"ד דהיינו ק' אבל מונים אין כפרוש
 פעמים: י' ב' דנקט רש"י תנלו ולא נקט משכורו משום דאין
 הפסד בזה אם מתחיל משכורו כגון אם היה חיוב ליתן לו משתה
 ונתן לו ומתחילין אין הפסד בזה לכך נקט תנלו עיקר הכתוב
 היה מתחיל כדלפניו" לנקטן (פמ"א) היות השכנה תנלו שביטו
 מתקור למטלו וכו': כ' כלומר מ"ט והנה המחדשים הטובים וגו'
 ודאי לא קאי על ארון טנולו לו ליעקב דל"כ מה אהא
 למשפחתו אלא מוכרח אהא לומר שאין לן היו והאין בזה לכוון
 וטו"פ אפ"ט וכו': י' ר"י שאין סמור משכנו אלא אותו חוט של
 (במדבר ב') כי חוטם באים אל הארץ כנען: משחת
 על רגשה לנחום מחמה למזבח: אשר נדרת לִי. ונרדף
 לקוים על התורה

(יא) ויאמר אלי מלאך ה' והוא יעקב האם גיאאנט
 צו רבא און אהא איר זאל'ט גוט זאגן יעדער
 מענטש מינט און צו איר גינעקט, און געם גיין און געם און
 גוט און. דריבער וועל איך איר זאגן אז דער מלאך
 האט אויך גינעקט דאס אונזעקט וואס אייער פאטער טהאט
 מיר און צו איר מיר געקויפען העלפן גינען אים, נאר
 דער מלאך האט מיר גיאאנט דאס פאקט מען אלץ פון
 העלעל איך וואל און אונזען גיין פון דעם גאנצן ארט:
 גישיידט אלע זכרים וואס האבן געהאט דיא קאלערין כדי דיא שאף אולין גיט מעגערט ווערין
 פון זיין זייער גלייבען האבן דיא מלאכים זיין גינעקען פון דער פאטער פון דיא ווען פון לבן
 און האבן זיין גינעקען צו דער פאטער פון יעקב וויא אווייטער פאטער האט
 ארום גערינגעלט ארום דעם שעפס: (יא) ויאמר האם צו מיר גיאאנט אמלאך פון זאט אין חלום
 כלומר צו דיא מיר גירופען יעקב וואס איך גיאאנט דא בין איך: (יב) ויאמר האם דער מלאך
 גיאאנט שא הייב אויך דייע אונזין דאס און זעה כי אלע זכרים וואס גייען אויף דיא שאף זענען
 עקדום נקדום וברדום כי ווארום איך האב גינעקן וואס לבן טהאט צו דיר: (יג) אונז איך בין

מִמֶּנּוּ קִים פְּעוּ קִים פּוֹק
 מִן אֲרַעא הָדָא וְתוֹב
 דְּאַרְעָא יִדְרוּתְךָ :
 וְאַתְּיַבֵּת רְחֵל וְלֵאמֹר
 וְאִמְרוּ לֵיהּ הַעוֹד פְּעוּ
 לְנָא חוֹלְקֵי וְאַחְסָנָא בְּבֵית
 אֲבוּנָא : מו הָלֵא נּוֹכְרֵאִין
 אֲתַחְשַׁבְנָא לֵיהּ אַרְי
 זַבְנָנָא וְאַכְרֵי אַף מִיכַל
 יַת כְּסָפָנָא : מו אַרְי כֵּר
 עוֹתְרָא דִי אַפְרִישׁ יִי
 מֵאַבְנָא דִי לְנָא הוּא
 וְלִדְבָנָא וְכַעַן פֵּר דִי אֲמַר
 יִי לְךָ עֶבֶד : מו וְקָם
 יַעֲקֹב וַיִּסַּף יַת בְּנוֹתָי
 וַיֵּת נְשׂוֹתָי עַל גַּמְזָא :
 יי וְדַבֵּר יַת כָּל גִּיתוֹתָי

שֵׁם נָדָר עֲתָה קוֹם יָצָא מִן הָאָרֶץ
 הַזֹּאת וְשׁוֹב אֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתְּךָ :
 יי וּפְעוּן רְחֵל וְלֵאמֹר וְתֵאמְרָנָה לוֹ
 הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה בְּבֵית אֲבִינוּ :
 מו הָלֵא נּוֹכְרֵיֹת נַחֲשַׁבְנוּ לוֹ כִּי
 מִכְרָנוּ וַיֵּאכֵל גַּם־אֶכּוֹל אֶת־כְּסָפָנוּ :
 מו כִּי כָל־הַעֲשׂוֹר אֲשֶׁר הֵצִיל אֱלֹהִים
 מֵאַבְנֵינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ וְעַתָּה כָּל־
 אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה :
 ששׁי יי וַיָּקָם יַעֲקֹב וַיֵּשֶׂא אֶת בָּנָיו וְאֶת־
 נְשָׂיו עַל־הַגְּמָלוֹת : יי וַיִּנְהַג אֶת־כָּל־

רשבים

(טו) כספנו שנשחבר בנו בנשואינו שהיה לך להשחבר כיגוע בכך לפרגנוסיו :

שפתי חכמים

רש"י

לכן פסוח ומסכס כל נופו : מ פ"י של חותן שם שנים שעבדת
 חותנו בשכר כי על ה"ד שנים נכר חמור כי מכרנו : ג משני
 לתת נדוניה לכנותיו בשעת נשואין הג עמנו כנכריות
 כשכר הפעולה : את כספנו . שעבד דמי שכר
 כלומר משל אבינו חין לנו כלום חלף מה שהציל
 שבתמקרא לשון הפרשה שמפרישו מן הדעה ומן
 הקד"ה מחביו שלנו הוא : הציל . לשון הפריש וכן כל לשון הלצה
 הקד"ה זכרים לנקבות ועשו הקד"ה נקבות לזכרים ג שנאמר (לקמן לו)

למה נעכב על ידך מלשבו כלום אלו
 מוחלות לירש נכסיו אבינו כלום בין הזכרים : (טו) הלא
 חס"י בשעה שדרך בני חלם
 שנה ולא נתנו לך חלף) בשכר הפעולה : את כספנו . שעבד דמי שכר
 כי זה משמש בלשון חלף . לשון הפריש וכן כל לשון הלצה
 הקד"ה זכרים לנקבות ועשו הקד"ה נקבות לזכרים ג שנאמר (לקמן לו)

דער גאט וואס איך האב מיה צו דיר באוויזען
 אין בית אל אשר וואס דו האסט דארטין צו מיר
 אנגד גיטהעזען עתה אצונך קים שטייא אויף צא
 גייא ארויס פון דעם לאנד אונ באצאהל דיין נדר
 אין בית אל וישב אונ קער ווידער צו דעם לאנד
 פון דיין געבירט אווי האט מיר גאט גיזאגט
 געט איה אייך איר געלט גיין מיט מיר : (יד) וישעו
 האט גיענטערט רחל אונ לצה ותאמרנה יי אונ
 האבין גיזאגט צו אים היער איז דען נאך פאר
 האנדן צו אונ אונ אחק אונ איין ארוב אונ אונער
 פאטערס היז פאר וואס זאלין מיר דען גיט
 וועלן פאלגען האפין מיר דען נאך געפעס אחק
 צו געקען פון אונער פאטערס פארקעגין
 צווישען די זכרים : (טו) היא פאר וואר מיר ונענען
 ירעכונגם צו אים אווי וויא פרעקע צו דען ער
 האט אונ פארקויפט אפילו אין דער צייט אז

דער סדר איז פון קענטשין צו געבין גון צו
 טעקער . דהיינו בשעת זייער חתונה האט ער
 זיך מיט אונ דענקסטמאהל אויך געפירט וויא
 מיט פרעקער דען ער האט אונ פארקויפט צו
 דיר פאר דעם לויז וואס דו האסט בייא אים
 גיארקעט ויאכל אונ האט נאך אויף גיגעסין אונער
 געלט בלומר דאס געלט וואס ער וואלט דיר
 געדארפט געבין פאר דיין שכירות האט ער זיך
 גיהארקטין : (טו) במילא פון אונער פאטער האבין
 מיר גאר גיט כי כי גאר דאס געשירות וואס גאט
 האט אפ גישייד פון אונער פאטער גיין דאס
 גיהער צו אונ אונ צו אונערע קינדער ונח אונ
 אצונך כל אשר אלץ וואס גאט האט צו דיר גיזאגט
 דאס טוה : (יז) ויקם יעקב אז יעקב אויף גישטאנען
 וישא אונ ער האט גיפראגין זיגע וזהו אונ זיגע
 ווייגער אויף דיא קעמלעך : (יח) ויבית אונ ער

אונקלוס

ות פל קניניה די קנא
 גיתוהי וקניניה די קנא
 בפון ארם קמימי קות
 יצחק אבדוהי לארעא
 דקנען: ים וקנו ארם
 קמיניו ית עניה וקסיבת
 רחל ית צלמניא די
 לאבדקא: = וכסי יעקב
 מן לכן ארסאחא על דקא
 חוי ליה ארי אורי הוא:
 כא ואלד הוא וקד די ליה
 וקם בעבר ית פרת ושוי
 ית אפודי למפרא דנגעד:
 כד ואתחא דקנו ביוקא

מקנהו ואת פל דכשו אשר רכשו
 מקנה קנינו אשר רכש בפני ארם
 לבוא אל יצחק אביו ארצה כנען:
 וכן הלך לנו את צאנו והגב
 רחל את התרפים אשר לאביה:
 והגב יעקב את לב לבן הארמי
 על בלי העיד לו פי ברח הוא:
 והגב הוא וכל אשר לו ויקם
 ויעבר את הנהר וישם את פניו ה
 הנלעד: כד ויגד ללבן ביום השלישי

רשבים

(ים) והגב רחל את התרפים. שלא יגיד ויודיע ללבן כי רוצה יעקב לברוח כענין שנאמר אין אסור ותרפים.
 כי התרפים דבר און. רגילים היו לקטום בהם:

רשי"י

ויקה עמו את נשיו ואת בניו וגו': (ים) מקנה קנינו.
 מה שקנה תלמו מ עבדים ושפחות וגמלים וממורים:
 (ים) לנוח את צאנו. שנתן ביד נכיו לך שלטת ימים
 ע ביט וכו' יעקב: ותגב רחל את התרפים. להפריס
 את חכיה מ מל"ח נכחונה (כ"ר): (כב) ביום השלישי.
 שהיו לך שלטת ימים היה כנייטס:
 רעה וקנים סבעלי התוספות

שפתי חכמים

סטיס עטוף כוונת וכו' נשיו סוקר. רל"ס: מ פי' מתקנת על
 קניט שקנאו פי' מקרה לטע ופי' ויכנס את כל מקנהו המתקנת
 שטלר לו בכסרו: ע אמר זה משום קרה שאתרו סתוב כיום
 ספליטי וכו' למס לא טודע על יום ספליטי: פ דלתי אסר
 את חכיה מ מל"ח נכחונה (כ"ר): (כב) ביום השלישי.

בריחת יעקב מלבן

(ים) והגב רחל את התרפים ויגבוב יעקב את לב לבן
 הארמי וגו'. עטיס לכוטל אולד נכחונו. ופי' ק מס

ירח סומאה וסניחין אותו תחת כ"י לשונו ונחנני אותו בקיר וסדליקין לפניו נר וססחתיה לו והוא מדבר כדכתיב התרפים

לקומים על התורה

(כ) והגבוב יעקב את לב לבן וגו'. יעקב האם געננקה
 דאם הארץ מן לבן. יעקב איז אונקענאנגען
 מיט לבן אזוי גוט אז דאס הארץ מן לבן האם אים קיין
 קאנאל גיאנאט אז יעקב וועט אונזע גיין מן אים לבן
 האם געפראכט אז יעקב קיין קאנאל גיט אונזע גיין
 מן אים (אברבנאל). דער פער מנודה בלורה זאגט אזוי
 האם יעקב גיטאון. פיי לעדער איה וואס לבן האם זיך
 געפראכט מיט יעקב. האם יעקב גיאנאט צו אים ער וועט
 אונקלויפן. אונ ווייל פיל קאנאל האם יעקב גיאנאט ער
 וועט אונקלויפן אונ איז גיט אונקלאפן. דריבער האם לבן
 געפראכט יעקב זאגט נאר ער וועט אונקלויפן אפער ער
 וועט קיין קאנאל אונקלויפן:

(כב) ויגד לבן ביום השלישי וגו'. דער תרגום יונתן
 געטקען דעם שטיין מן די גרינען האם זיך אונקענעוועיגן
 די וואסער אונ די וואסער האם זיך שפענדיג גיאנאט מן

ער גיאנאטן: (כב) ויגד אונ עם איז גיאנאט גינארין צו

(ה) לישראל עם

(ה"ב)

כי ברח יעקב: כג ויקח את אחיו
 עמו וירדף אחיו הרד שבעת ימים
 וידבק אתו בהר הגלעד: כד ויבא
 אלהים אל לבן הארמי בחלום
 הלילה ויאמר לו השמר לך פך
 הדבר עם יעקב משוב עדרך:
 כה וישג לבן את יעקב ויעקב תקע
 את אהלו בהר ולבן תקע את

הליחאה ארי אזל יעקב:
 כג ודבר ית אחוהו עמיה
 ורדף בתרוהי מהדף
 שבעא יומין ואדביק
 יתיה במטרא דגלעד:
 כד ואתא מימר מן קדם
 יי קות לבן ארמאה
 בחלמא דלייליה ואמר
 ליה אסתמר קה דלמא
 תמלד עם יעקב מטב
 עד ביש: כה ויבא
 לבן ית יעקב ויעקב
 פרס ית מושבגיה במטרא
 ולבן אשרי ית אחוהי

ת"א הסגר ל. יכמות קג סדר גג

בעל הטורים

(כג) כי ברח. כ' כמס'. כי ברח יעקב כי ברח סעס. איחא
 כמדעס עמלוק הניד ללבן על כריחח יעקב וגם למפעס על כריחח
 יסרמל. כי ברח. כג' עמלוק:
 והוא מותר לרדוף והשיגו לסוף שבעת ימים:

שפתי חכמים

לכניה מיוחר אלל להסרשו ובי: צ כלומר אלל סיס אלל מקוס
 אלל לבן (ביס ו' יומס): ק ויל דהק סאל חדכר עמו חס
 ספוא טוב כשיניד כלומר שיטוב עמך לחק ויחא רפס אלל כי

רשי

(כג) את אחיו. קרויו: רדף שבעת ימים. כל
 אותן שלשה ימים שהלך המגיד ללבן הלך יעקב לדרכו
 נמלא יעקב רחוק מלבן עשה ימים וכשישי השיגו לבן
 למדנו של מה שהלך יעקב כשכחה ימים צ הלך לבן כיום
 וירדוף אחיו ו' ימים): (כד) משוב ועד רע. כל טוכתן ק של רשעים רעה הוא אלל הלדיקים (יכמות סג):

בריות יעקב סלבן

שנכנס רחל לת החסרסו ומס שגכב יעקב חת לכ לבן הכל סיס
 על כלי הגיד לו כי בורח הוא. שלא ידע לבן כי יעקב בורח
 כי אם לא נכנס רחל לת החסרסו ס' החסרסו מגידו ללבן
 ס' לבן יחא מיעקב אולי יכרח עמך ויחא רפס אלל כי
 ללבן פנים שמחים. לא עלתה על דעה לבן שיעקב יכרח ממנו:

דעת וקנים מבלי התוספות

דברו און. ולכד נבנה איתן שניא יבירי רעבן כי ברח יעקב.
 א"כ נבחרהו דעקור על' צבירה אביר:

כי ברח יעקב. ואם ס' יעקב מלאס ללבן פנים עלונים ונומים
 ללבן פנים שמחים. לא עלתה על דעה לבן שיעקב יכרח ממנו:

קוטים על התורה

פירוש לתורת אלהים

גרוען. די נאנצע צוואנציק יאקר וואס זעקב איז גרוען
 צי"א לבן ווי יעקב איז אנצלאסין פון לבן איז דיא וואסער
 צוריק אראם אין די גרוען, די נאמקטער האבין צעווארם
 דריי טאג און האבין געקראכט טאקער נעמס די וואסער
 צוריק ארויף קוקען, אונד עס איז גיט ארויף געקוקען,
 זענען זיי צענאנגען צו יעקב קרעני וואס דאס איז, האבין
 זיי אים גיט גיטראפן ביי לבן, האבין זיי גיטראפן צו
 לבן אז יעקב איז אומעק פון אים:

אנקלאסין גיווארין: (כג) ויחא ויחא האם לבן גינוקען
 זיינע פריינד מיט זיה ויירדף אונד ער האם אים
 יאך גיארקט זיען טאג רייזן ויירדף אונד ער האם
 אים גיארקט בי"א דעם פארנג פון גלעד, ורשי
 שרייבט וויפיל יעקב איז גינאנגען אין זיען
 טעג איז לבן גינאנגען אין ציאנג: (כד) ויבא אגידים
 אונד אטלאף פון גאט איז גיקוקען צו לבן אין
 עלום פון דער נאכט ויאמר אונד האם צו אים
 גיוואנט השמר קה היס דיה פו חדבר טאקער נעקסו
 ריידן מיט יעקב פון גוטס ביזן שלעכטס פלומר
 דו ואלקט מיט אים גיט ריידן קיין גוטס אונד
 קיין שלעכטס ווארום דאס גוטס פון דיא רשעים
 איז ארעה צו דיא צדיקים: (כה) וישג אונד לבן
 האם שרעייבט יעקב תקע אונד יעקב האם
 גישטעלט זיין גיצעלט אויף דעם בארג ויבן תקע
 אונד לבן מיט זיינע פריינד האבין גישטעלט ווייער

(כג) וינדבק אתו בהר הגלעד. דער אור החיים קרעמ
 ווען ארייער דער קנעקט פון אבדחם איז
 גענאנגען אין חקן האם גאט געמאכט דיא ווען זאל אפ
 געקראכט ווערן ער זאל גיט האבין אגרויסע סדקה, אונד
 דא ביי יעקב וואס ער האט געבראחט אנצולייזן פאר לבן
 אונד איז גענאנגען מיט אזוי אגרויסע סתנה, פאר וואס
 האט גאט גיט אפגעקראכט די וועג פון זיינעקווענין, דער
 תירוץ איז דאס וואלד'ס גיט שוין גינען פאר לבן, עס
 וואלד'ס אומקווען אז גאט האט מורא פאר לבן, דרייבט
 האט גאט געווינען צו יעקב אז ער וועט זאגן צו לבן די

אונד לבן מיט זיינע פריינד האבין גישטעלט ווייער
 גישטעלט אויף דעם בארג ויבן תקע
 אונד לבן מיט זיינע פריינד האבין גישטעלט ווייער

אֶחָיו בְּהַר הַגִּלְעָד׃ ט וַיֹּאמֶר לְבִן
 לְיַעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וְהִגַּב אֶת־
 לְבָבִי וְתַנְהַג אֶת־בְּנֵי כְשָׁבוֹת
 הָרֶב׃ כו לָמָּה נִתְבָּאתָ לְבָרַח וְהִגַּב
 אֶת־י וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְאַשְׁחֶחֶךָ
 בְּשִׁמְחָה וּבִשְׂרָיִם בְּתַף וּבְכַבֹּד׃
 כז וְלֹא נִשְׁתַּמְנִי לְנִשְׁק לְבָבִי וּלְבִנְתִּי
 עֵתָה הִסְכַּלְתָּ עֲשׂו׃ כח יֵשׁ־לְאֵל
 יָדָי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רַע וְאֱלֹהֵי
 אֲבִיכֶם אָמַשׁ אָמַר אֵלַי לֵאמֹר
 הַשְׁמַר לָךְ מִדְּבַר עַם־יַעֲקֹב מִפְּנֵי
 עַד־רַע׃ ל וְעֵתָה הִלֵּךְ הַלְכָתָּ
 כִּי־נִכְסַף נִכְסַפְתָּה לְבֵית אָבִיךָ

במורא דגלעד: ט ואמר
 לבן יעקב מה עשית
 וכסיתא מני דברתית
 בנתי כשבית הרבא:
 ט למה אספרתא למייל
 וכסיתא מני ולא חויתא
 לי ושחחתיך פון בחדווא
 ובת שבחון בת פין
 ובחנין: כז ולא שבקבני
 לנשקא לבני ולבנתי
 כען אספרתא למעבד:
 כח אית חילא בידי
 למעבד עמכון ביש
 ואקרא דאבוכון ברמשא
 אמר לי למימר אסתמר
 לך סלמלקא עם יעקב
 מיטב עד ביש: ל וכען
 מייל אוקרא ארי חמדא
 חמדתא לבית אבוק

תולדות אהרן
 לטו תנחום - ענין סג

רשבים

(כט) ואלהי אביכם וגו'. ואני חולק לו כבוד: (כ) עשו. ל' כמס' הסבלה עשו למען עשה ליום הזה עשה
 עמים שאלתי עשה לדקה הכל חייבי ברמחאו של לכו וכן ביוסף
 חשדווא אחיו כחמחא כדכתיב ואתם חשדווא עני רעה וכן עשה פנים שאלתי אותן עשויים רמחאו כללם וכיוצא בו עשה לדקה זכ
 יוסף עשה לדקה עם אחיו עשה חשדווא לרעה והוא חשכה לטובה:

רש"י

מל זמן סוכים מחובר אלל רבע חין הסכנים סורה עליו. וק"ל:
 ד דהא לא נוסל לטון סוכים גבי חרכ אלה הילל כשביות חיל:
 (כט) יש לאל ידי. יש כה והיל צירי לעשות עמכם רע וכל אל שהוא לטון קדש על שם עוזו ורוב לוניו הוא:
 (ל) נכספתה. המלח. והרעה יש במקרא (מהליל סד) נכספה וגם כלתה נפשי (איוב יד) למעשה ידך חכסוף:

פירוש תולדות אהרנים
 (כ) ויאמר און לבן האם גיואמם צו יעקב מה עשית
 וואס האקסט גיושהען ויגנב אורי. ננכת את דעתי:
 געענדיקט מיין הארץ ויבנה און דו האקסט אונעק
 געפירט מיניע טעקטער גלייך וויא ריא וואס
 זעגען גיפאנגען צו דער שווער פון מלחמה: (כ) למה ווארום גיטמו ווארין געהאלטין צו
 אנטלויפן שטילער היים היגנב און דו האקסט געענדיקט מיין דעה ויא הנה און דו האקסט מיר
 גיט גיואמם וישלחה ואלם איך דיה גיוען אונעק געשיקט מיט פרייד ישרים און מיט גיואנג בתה
 מיט אפויק ויבנה און מיט אפירעל: (כח) ויא נשפתי און דו האקסט מיה גיט גילאום נשק צו
 קישען צו מיניע ויהן און צו מיניע טעקטער עשה אצונד הסבלה האקסט דיה גענארישט צו מרהען:
 (כט) יש עם איז פאר האנדין כל איז מיין האנט געשות צו טוהען מיט איך שלעכטם. נאר וואלי
 דער נאם פון אייגער פאטער האם מיר געקטין גיואמם יאמר אזוי צו זאגן השמר לך היט דיה צו
 ביידין מיט יעקב פון נוסם ביו שלעכטם: (ל) ותה און אצונד הנה גיון הלכת דו ביום גיואנגען פלאמר
 נוען דו ביום שוין אפילו אונעק גיואנגען כי נכסוף דען דו האקסט גילקיסט צו ביון פאטערם הויו

למא נסיבתי את דתלתי :
 לא ואתיב יעקב ואמר
 ללבו ארי החלית ארי
 אמרית דילמא תינוס ית
 בנתה מיני : לב אמר די
 תשכח ית דתלתה לא
 יתקיים קדם אחנא
 אשתמודע לך מה דעמי
 וסב לך וקא ידע יעקב
 ארי רחל נסיבתינון :
 לב ועאר לבן במשכנא
 זיעקב ובמשכנא דלאה
 ובמשכנא דרחל
 דחיתא ולא אשכח ונפק
 ממשכנא דלאה ועאר

למה ננבת את אלהי : לא יען יעקב
 ואמר ללבן כי יראתי כי אמרתי
 פן תגזל את בנותיך מעמי : לב עם
 אשר תמצא את אלהיך לא יהיה
 נגד אחינו הכר לך מה עמדי וקח
 לך ולא ידע יעקב כי רחל ננבתם :
 לב ויבא לבן באהל יעקב ובאהל
 לאה ובאהל שתי האמהות ולא
 יצא ויצא מאהל לאה ויבא באהל

בעל הטורים

רשבים

(לב) מהלל : די כנס' ויאל מהלל לה . מהלל מועד לאמר .
 ולהיה מתלך מהלל אל אהל יתך לנח יתך ויסתך מהלל . פי'
 משע שסוקס הסמך ולמרו הכמות והיינו ויקרא אליו מהלל
 מועד דוקא ולאמר שעברו יסירן סותרו הכמות עד שכלו לשלה והיינו

(לא) כי יראתי וגו' : (לב) עם אשר תמצא . השיב על
 ראשון ראשון ועל אחרון אחרון : לא יהיה . כלומר אני
 אעשה נקמה מנפשו : (לב) ויבא לבן באהל יעקב
 ואח"כ באהל לאה ואח"כ באהל שתי השפחות ולמה
 לא מצאם באהל רחל שהרי בשיצא מאהל לאה ויבא
 ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל כלומר אף על פי שאמרנו למעלה באהל לאה ובאהל שתי השפחות
 לא כך היה אלא בתחלה באהל רחל אבל מפני אורך רכבים שאמר לבן לרחל ורחל
 ללבן לא היה רוצה להפסיק את הפסוק הראשון :

רש"י

(לא) כי יראתי וגו' : השיב על ראשון ראשון שאמר
 לו ותננה את בנותי וגו' : (לב) לא יהיה . ומאזהר
 קללה ממה רחל כדרך (ב"ב) : מה עמדי . משלך :
 (לב) באהל יעקב . הוא אוהל רחל ש שהיה יעקב תדיר
 אהל וכה"ל בני רחל אשת יעקב ובכוכן לא נאמר אשת
 יעקב : ויבא באהל רחל . כשיאל מהלל לאה חזר לו
 לאהל רחל ת קודם שחפש כהאל האמהות (ס"א השפחות)

שפתי חכמים
 ש רל"ת למה נאמר אהל יעקב וכי היה חשוד בשניי לעבור
 ע"א וכפרט בשבו אל בית אבי שנס הוא עזמו אמר כי נכסוף
 נכספתה לבית חביב למה ננבת את אלהי והלא בית אבי ללו
 ש"א הם כל"ס הוא אהל רחל וכו' : ת ר"ל הא אהל יעקב הוא
 אהל רחל כדכתיב' בסמוך וא"כ למ"ל ויבא כהאל רחל הא כבר
 חפש בו וט"ק הי"ל ויאל מהלל שתי האמהות ויבא כהאל רחל

וכל כך למה לשי שהיה מכיר בה שהיא משמשנית :

פירוש לתורת אלהים

געוידר למת נוארום האקסו נאך געגנבךט מיין גאט :
 זיא ויבא האם יעקב גיענפערט אונ האם גיזאגט
 צו לבן דאס וואס דו האקסט מיה צום גרשמיין
 גיפרעגט פון וועגין וואס איך בין אנויעק גינאנגען
 אן ביין טוישען געקסער איך דיר גי יאטי נוארום
 איך האב מיה גיפארקטיין גי אפרהי דען איך האב
 גיפראכט פו טאקער אנויעק געקען דיניגע
 טעקטער פון מיר : (יב) אונ דאס וואס דו פערעגט
 מיה נוארום האב איך געגנבךט דיין אפ גאט זאג
 איך דיר גס בייא וועקען דו וועקט געפונען דיין
 אפ גאט יא יתה זאל ער גיט לעבין . ורש"י שרייבט
 דורה דער קללה אוי רחל גישטאקבין . נוארום
 זיא האם גיטאט דיא בילדערן גיד קענין אינגערע
 פריינד דער קה פה גפרי דער קען דיר וואס עם
 איז פאר האקדן מיט מיר פון דיניגעס זגה לך אונ
 (חק לישראל ע"ט) (ח"ב)

געס דיר אפ זיא אונ יעקב האט גיט געוויקט אז
 רחל האט זיי געגנבךט : (יג) זיבא איז לבן גיקוקען
 אין דעם גיעזעלט פון יעקב . ורש"י שרייבט דאס
 מיינט מען אין דעם גיעזעלט פון רחל גאר פאר
 וואס רופט דער פסוק אהל יעקב . טייל יעקב
 פלעגט בייא איר גינייניקלעך צו זיין ויבא גאח
 אונ אין גיעזעלט פון לאה ויבא אונ אין דעם
 גיעזעלט פון דיא צונויט דיניקטען זיא פיא אונ ער
 האט גיט געפונען ויבא אונ בשעת ער איז ארויס
 גענאנגען פון דעם גיעזעלט פון לאה זיבא איז
 ער ווידער גיקוקען אין דעם גיעזעלט פון רחל .
 ורש"י שרייבט דרום איז ער נאך אקאהל אביין
 גענאנגען אין דעם גיעזעלט פון רחל . טייל ער
 האט גיזעהן זיא האט זיך געפוס גיפארעט האט ער
 זיך גישטויסן אז די בילדער מוען ביי איר זיין :

נגד אחי ואחיה ויזכרו בין שנינו:
 זה עשרים שנה אנכי עמך רחלך
 ועוה לא שכלו ואלי צאנה לא
 אכלתי: לא טרפה לא הבאתי אליך
 אנכי אחשנה מידי תבקשנה נגבתי
 יום ונגבתי לילה: ה הייתי ביום
 אכלני הרב וקרה בפילה ותנד
 שנת מעיני: מא זה לי עשרים שנה
 בביתך עבדתך ארבע עשרה
 שנה בשתי בנתך ושש שנים

אחי ואחיה ויזכרו בין
 תרונא: לה דנן עשרין
 שניו אנה עמך רחלך
 ועוה לא אתפילו ודכרי
 ענה לא אכלתי:
 יש דתברא לא אחיתי
 לך דעת שניא ממניא
 מן ידי את בעי לה נטרית
 ביממא ונטרית פיליא:
 ה הייתי ביממא אכלני
 שרבא וגלדא נחית עלי
 פיליא ונד שניתי
 מעיני: מא דנן לי עשרין
 שניו בביתך פלחיתך
 ארבע עשרי שניו
 בתרתין בנתך ושתי שניו
 ת"א ז' עשרים מ' ט' ו' ח' ו' ג' ו'
 כה קמא ט' ס' ס' ס' ס' ס'
 פועה ט' ז' ו' עשרים פ' ט' ט'

רשבים

הפסדתי משלי כמו אני וכוני שלמה חמאים הרבה אלפין
 חסרים: נגבתי יום וי"ד יתירה נגבתי יום ונגבתי
 לילה שלמתי כמו רבתי עם שרתי במדינות. אבל נגבתי
 שפתי חכמים

לא שכלו. מתוך חוסר טרעה ומתוך שמירה
 פחותה: ואילוי צאנה. דרך רועי צאן כמדבר לאכול
 סן הכבשים הזכרים: (לפ) אחשנה. כמו אחשנה אני
 רש"י

וה' : א מל' אולם הוכחת לעבדך לא מל' והוכיח אברהם את
 אבימלך דלג"ב זכיתו אוחנו מבע"ל : ב ובה דבס' שנת פירש"י
 כחך שנתו קרוי כגס ול"ג חדשים קרוי אל היינו נלפין קרבן
 וכו' כחוסותו ב"ב דף ט' : ג הוסיף מלה אם חסרה שלא חסמר
 כיון שחמר ויפוך לא שכלו וכו' א"כ מל' זה דכתיב אנכי אחשנה
 לכ"ס אם חסרה כלומר אם קרה מקרה כשום פעם שחסרה שום
 כהמה אנכי אחשנה פ"י עלי הו"ס הפלגים חסרונם : ד שואל ה'
 וכו' : א מל' אולם הוכחת לעבדך לא מל' והוכיח אברהם את
 אבימלך דלג"ב זכיתו אוחנו מבע"ל : ב ובה דבס' שנת פירש"י
 כחך שנתו קרוי כגס ול"ג חדשים קרוי אל היינו נלפין קרבן
 וכו' כחוסותו ב"ב דף ט' : ג הוסיף מלה אם חסרה שלא חסמר
 כיון שחמר ויפוך לא שכלו וכו' א"כ מל' זה דכתיב אנכי אחשנה
 לכ"ס אם חסרה כלומר אם קרה מקרה כשום פעם שחסרה שום
 כהמה אנכי אחשנה פ"י עלי הו"ס הפלגים חסרונם : ד שואל ה'
 וכו' : א מל' אולם הוכחת לעבדך לא מל' והוכיח אברהם את
 אבימלך דלג"ב זכיתו אוחנו מבע"ל : ב ובה דבס' שנת פירש"י
 כחך שנתו קרוי כגס ול"ג חדשים קרוי אל היינו נלפין קרבן
 וכו' כחוסותו ב"ב דף ט' : ג הוסיף מלה אם חסרה שלא חסמר
 כיון שחמר ויפוך לא שכלו וכו' א"כ מל' זה דכתיב אנכי אחשנה
 לכ"ס אם חסרה כלומר אם קרה מקרה כשום פעם שחסרה שום
 כהמה אנכי אחשנה פ"י עלי הו"ס הפלגים חסרונם : ד שואל ה'

וכמו (ט"א יו) מדלוק אחרי פלגתי: (לו) ויזכרו.
 ויכרו א עם מי הקין אפרוכי"ר כלעו (פריפסטן
 אונטערזוכען): (לח) לא שכלו. לא הסילו סיכורם
 כמו (הושע ט') רחם משכיל (איוב כה) חסלת פרתו ולא
 שכלו: ואילוי צאנה. (כ"ה טה) מקאלו אמרו חיל בן
 יומא ב קרוי חיל שאל"כ מה שבחו חילים לא אכל אכל
 ככשום אכל א"כ גולן הוא: (לס) שריפה. ט"י חרי וזכר:
 השירה ולא יחסיא (מ"ח א) חני וכני שלמה השואם.
 תכקנה: אנכי אחשנה. תרנומו דהות שניא ממניא
 ממנו חיש תרנומו ולא שגא: נגבתי יום ונגבתי לילה
 נגבתי. כח (איכה א) רכתי כניום שרתי כמדינת (ישעיה א)
 מלאתי משפט (הושע יא) אוכבתי לדוג:
 (מ) אכלני חורב. לשון אש ד אוכלה: וקרה. כמו (תהלים קמו)
 משליך קרחו תרנומו גלדא: שנתו. לשון שינה:
 בריחת יעקב מלבן

ללדיק ותנעס להמיתו. כשום סוף וכשום הכא. את עני
 הוא כשעני הנפש ואת יביע כפי הוא כשעני הגוף ראה סי'
 ויזכר אמת:

נקראים כלים. כי הם כלים למעשים טובים ולמעשים רעים)
 ולולי אלהי אפי כעורי כי עשה ריקם שלחתי ריקם מעיני הגוף
 וריקם מעיני הנפש. כמו שחמר הכהן (תהלים לו) יזפה רשע

פירוש לתורה אדריים

האב איה גימוזם דער ליינען פירי פון מיין האנד
 האקמו דאס גיניקט נגבתי יום אז עם איז נגאנבתי
 גינארין בייא סאג אדער בייא נאקט האב איה
 דאס אלץ בצאקלם: (ט) הייתי איה בין גינען בייא
 סאג פאר גרענט פון דער זון וקרה אונ ביי נאקט
 איז אויף מיר גיפאלען דער שנייא נדיר עם איז
 גינארין פאר נואניקט דער שאלף פון מיינע
 אויגען: (יג) עוןאניג איהר בין איה דאך
 גינען אין דיין הויז גבתי איה האב דך גידיקט
 פערצעהן יאהר פאר דינע צווייא סעקסער ושש

בייר נד קענען מיינע פריינד אונ דינע פריינד
 זיכחו אונ וייא זאלען זאגין נוער עם איז גירעכט
 צווישען אונן ביידע: (יח) זך עוןאניג איהר בין
 איה דאך מיט דיר גינענין תמיד דיא קינדער פון
 דינע שאף אונ דינע צינען יא שניי זענען ניט
 געפרייגערט וחי אונ ווידער פון דינע שאף האב
 איה ניט גינעקען: (יט) שרפה אסאניגיקונג ונאם
 אלייב אדער אונאלף האם פאר ציקם יא האב איה
 צו דיר ניט גיבראקט אנכי איה בין גיניעערט
 גינארען פלוסר זאם עם איז עשים גינעלם גינארין
 (חם לישראל ע"ט) (חב)

בצאנך ותחלף את משכבתי
 עשרת מנים: מן לולי אלהי אבי
 אלהי אברהם ופתח יצחק היה לי
 כי עתה ריקם שלחתי את עיני
 ואת יגיע כפי ראה אלהים ויוכח
 אמש: שביעי מן ויען לבן ויאמר אל
 יעקב הפנות בנתי והפנים בני
 והצאן צאני וכל אשר אתה ראה
 ליהוא ולבנתי מה אעשה לאלה
 היום או לבניהן אשר ילדו: מן ועתה
 לכה נברתה ברית אני ואתה והיה
 לעד ביני ובינך: מה ויקח יעקב אבן
 וירימה מצבה: מן ויאמר יעקב

בעני ואשניתא ית אנרי
 עשר זמני: מן אילולא
 פון אלהא דאבא אלהא
 דאברהם ודדחיל ליה
 יצחק היה במעדי ארי
 בען ריקן שלחתי ית
 עימלי ונת ליאות דיו ולי
 קדם: ואוכח ברמשא:
 מן ואתיב לבן ואמר
 ליעקב בנחא בנתי
 ובנתי בני וענא עני וכל
 די את חזי דילי הוא
 ולבנתי מה אעביד לאלן
 יומא דין או לבניהן די
 ילדו: מן ובען איתא
 נגד קים אנה ואת יהי
 פסחיד בינא ובינך:
 מה ונסיב יעקב אבנא
 וקיימה קמא: מן ואמר

תולדות אהרן

ששנא נבני . יכנסו ע"פ

רשבים

קמין פתרונו נגובת שלי: (מב) שלחתי. ולא בשכחה ובשירים: (מג) מה אעשה. היאך אוכל לעשות להם רעה?

שפתי חכמים

בלוי: ה וקסו וסא כפרש וסלה כתיב ואלהי יצחק וי"ל דב"פ שיעקב אמר ארץ סהקב"ה אמר אלהי יצחק: ו לא סהקל ליעקב מה חרלה סהספס לטן שיעקב לא ביקש וס ממנו:

סמו על הארץ כתיבה וחק על פי סמלר לו כסאחו מבאר שבע חני ה' אלהי אברהם סכין ואלהי יצחק כסכיל סככו עינו והרי הוא כמת. ויעקב נחירר לומר ה' ואלהי וסמר וסמל: ויוכח. לטון סוכחה הוא ולא לטון סוכחה הוא: (מג) מה אעשה לאלה. חך חעלה על לכו ו להרע לכן: (מד) והיה לעד.

פירוש לתורת אלהים

מי יגיע הענר האם נאם גיעהן יוכח האם עד דרך
 גישפראפס אפס געקסען: (מג) וכו' וכן האם לבן
 גיענפערט צו יעקב חכמת דיא שיעקסער וענען
 מי יגיע שיעקסער והפנים און דיא וזהו וענען מי יגיע
 וזהו והצאן צאני און דיא שיעקסער וענען שיעקסער
 וכל און אלץ וואס דו ועקאם און מי יגיע ויגבתי
 און צו מי יגיע שיעקסער כה וואס נאל איה מוהען
 קען איה דען זייא שלעקסם סאהן או ארער צו
 ויערע קינדער וואס זיי האבין גיבארין: (מד) וסח
 און אצורד לאקסער גיין נקחה לאקסער פורת ברית
 זיין איה און רד ויהי און נאם נאל זיין איין עדות
 צווישען מיר און דיר: (מה) ויח און יעקב האם
 גינפסען אפטיין גירסא און האם זיא אויף
 גישפעלט פאר איין פאשטאנך: (סו) ויאמר יעקב

און ועקס יאקר פאר דייגע שאף תחלף און דו
 האקס פאר בישען דעס הנאי פון דעס לויין וואס
 צווישען אינו צעהן סאהר צעהן או מיר האבען
 צווישען זיך גימאקם איה ואל נעמען אועקע
 שאף וואס וענען גיפניקעלט און דער נאך אז
 דו האקס גיעהן אז די שאף האבען צים מיניקסען
 גיבארין גיפניקעלעט שיעקסער האקסו גינאגם
 דער הנאי און גיווען איה ואל נעמין די גיפלעקסע
 און אזוי אנגליקען און גיווען ביו הונדערט סאהר:
 (סב) ויען גים איה דער נאם פון אברהם און
 סאקס פון יצחק היה? וואס און גיווען צו מיר
 גילוקר נאם וואלם מיר און בייא שטיין זי פאר
 נאר נאם וואלם מיר אצורד ליריד אועק
 גישקם את מיין פיין היה און מיין סידוקיים פון
 (חק לישראל ע"פ)

יַעֲקֹב בְּאָחוּזֵי יַעֲקֹב
אֲבָנִין וְנָסִיבוּ אֲבָנִין
וַעֲבָדוּ דְגוּרָא וְאֲבָדוּ תַמָּן
עַל דְגוּרָא: מו וְקָרָא לִיה
דְבָן יַגְר שְהוּדְתָא וַיַּעֲקֹב
קָרָא לִיה גַּלְעָד: מה וַאֲמַר
דְבָן דְגוּרָא הַדִּין סְהוּד
בִּינָא וּבִינְךָ יוֹמָא דִּין עַל
פִּן קָרָא שְמִינָה גַלְעָד:
מט וּסְפוּתָא דִּי אֲמַר יִסְף
מִימְרָא דִּי בִינָא וּבִינְךָ
אַרְיִוּתָא בְּיָבֵד מִחֲבָרִיהּ:
נ אִם תַּעֲנִי יַת בְּנֹתַי וְאִם
תִּסָּב לְשׁוֹן עַד בְּנֹתַי לִית
אַנְשׁ עֲמָנָא חַוִּי מִימְרָא
דִּי סְהוּד בִּינָא וּבִינְךָ:
נא וַאֲמַר דְבָן לַיַּעֲקֹב הָא
דְגוּרָא הַדִּין וְהָא קָמְתָא
דִּי אֲקִימִית בִּינָא וּבִינְךָ:
הוֹא יַגְר סְהוּדָא. סִבְתָּ קָוָא מְנִיחָא ס:
חַס טַעֲמָה אֵת. יוֹמָא עַד כְּתוּבִים ס:

רש"י
בט (והמצפה . רחבת את מצפה גלעד : יצף . מן צופה נחתך . כמו ירב בארץ . מן פרה ורבה : (א) יריתי .

שפתי חכמים
ז הוולג וכתבי סתמא ודאי קאי אדלעטנה אלהי אבי ועמי דאי קאי אכרית ויהיה נכע"ל : ח ל"ל דהא דנונינו סהר הנלעד נקרא חלפה כמו שמביא רש"י הפסוק (שפטים יא) ולמה נקרא נן ומפרש הפסוק בעלמא כשכל זה נקרא נמי חלפה לפי שאמר יצף

ז הקב"ה: (מו) לאחיו . הם כצו שהיו לו אחים נגשים אליו לזרה ולמלחמה (כ"ר) : (מז) יגר שהודותא . תרגומו של גלעד : (מח) (ע"כ קרא שמו) גלעד . גל עד : (מט) והמצפה אשר אמר וגו' . ח והמלטה אשר בהר הנלעד . וכמ"ס זינבר את חלפה גלעד (שופטים יא) ולמה נקרא שמה חלפה זה תעביר את הכרית : כי נסתר . ולא נראה איש את רעהו : (נ) בנותי בנותי . כ' פעמים אף בלשה וזלפה בנותי היו מפלגט : אם תענה את בנותי . למנוע מהן עונת תשמים (יומא טו) : (נא) יריתי . כמו ירה בים כזה

פירוש לתורה אלהים
כי אז מיר וועלדן זיין נוימט איינער פון דעם אנדערין וועלדן מיר גיט קענען זעהן אז איינער דעם אנדערין זאל קענען שטראפן דרום מוזען מיר מאכין הקב"ה פאר ארזין אז ער זאל קשפטיין דעם וואס וועט עובר זיין אויף דיא הנאים וואס איז צווישען אונז (מרחי) : (ג) אונ דאס האט לָבָן ארזין גיזאגט אס תענה את בנותי אויב דו וועסט פייניגען מייע קעקטער וואס אונ אויב דו וועסט גאך ווייבער געקען הויך מייע קעקטער איז איש גמני עם איז דאך קיין מענטש גיט פאר הארין מיט אונז אז ער זאל הערין וואס מיר מאכין צווישען זיך ראה זעה אלהים עד ביני ובינך נאט איז ארזת צווישען מיר אונ צווישען דיר : (נא) ויאמר האט לָבָן גיזאגט צו יעקב הנה הנני הנה דער פארג והנה הפצפה אשר

לאחיו האט יעקב גיזאגט צו זיינע פריינד קטמו אָבְנִים קלויבט צו נויף שטיינער ויקחו אבנים אונ זיי האבין גינזקען שטיינער ויעשו גי אונ זיין האבין גימאכט אבארג יאקב אונ זיי האבין דארטין גיגעסין אויף דעם פארג : (טו) ויקרא יו לָבָן האט לָבָן גירופען דעם בארג יגְר שְהוּדְתָא וַיַּעֲקֹב קרא צו אונ יעקב האט אים גירופען גלעד : (מה) ויאמר לָבָן האט לָבָן צו אים גיזאגט הנה הנני דער פארג זאל זיין איין ערות צווישען מיר אונ צווישען דיר היינט אז מיר האבין צווישען זיך פורח ברית גינזען עי גו קרא שמו גלעד דרום האט קען גירופען זיין נאמען גלעד : (מט) והמצפה אונ פאר וואס האט קען גירופען דאס ארמ מצפה אשר אבר טייל איינער האט צום אנדערין גיזאגט : יצף ביני ובינך נאט זאל קוקען צווישען מיר אונ צווישען דיר

ובינה: יבעד הגל הזה ועדה המצבה
 אסאני לא אעבר אליך אתה הגל
 הזה ואם אתה לא תעבר אלי את
 הגל הזה ואת המצבה האת
 לרעה: אלהי אברהם ואלהי נחור
 ישפטו בינינו אלהי אביהם וישבע
 יעקב בפחד אביו יצחק: ה ויזבח
 יעקב זבח פהר ויקרא לאהו
 לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו פהר:
 מפסיד לב א וישכם לבן בפקר וינשק

וסוד דגרא דגרא
 וסודא קפחא אמ אגא
 לא אעבר לוחך ית
 דגרא דגרא ואם את לא
 תעבר קותי ית דגרא
 דגרא וית קפחא דגרא
 דגרא: א אל ה י ה
 דאברהם ואלהי נחור
 דגרא בינא אהיא
 דאברהם וימים יעקב
 דדחיה ליה אב ה י
 יצחק: ה וינכים יעקב
 נכסחא פמורא וקרא
 דאהו למיכל לחמא
 ואכלו לחמא וילינו
 פמורא: א ויאקדים לבן
 בצפרא וינשק לבנו

רשבים

זקפתי יעקב ויה אורה בעצת לבן כמו ירה בים:

שפתי חכמים

רש"י

מהוא יורה הקן: (ג) אמ אני. הרי אם משמש כלשון
 אשר ש כמו (לעיל כד) עד אם דברתי דברי וסירטו עד
 אשר דברתי דברי: לרעה: (ב"ר) לרעה אי אלה שוכר
 אכל אלה עובר לסקמטיא: (ג) אלדו אברהם -
 י קדש (ב"ר): ואלהי נחור. חול: אלהי אביהם -
 חול: (ד) ויזבח יעקב זבח. שטט כהמות למסתה:
 סכד לחם רב (ירמיה)

ויהי כן ר"ל דלם משתע לטון ספק וכלן א"ל לפרטו כן ל"ט
 אם משתע כ"ל אשר פ"י כמקום ש"ל כללו אשר ע"ה התלכה
 ש"לני לא הצטרוב וכו' י פ"י ורזו רטאו לחתקי: כ כאל לא
 פרס"י כמו גני ויאתר יעקב לאהו ופרס"י טס בניו דכלן מ"ן
 ש"ל לומר שטס תשתה לכניו וכה דלם פ"י לעיל כמו כהה י"ל
 דלכל אשר יעקב לקטו חכמים מהוא לטון זמיו ולא ש"ל לטון
 לחכמים שתינו סרס למסתתו ול"ט טל כניו: ל ר"ח דה"ל
 לאחיו. לוחכמי כ טסס לטון: לאכל לחם. כל דבר מאכל קרוי לחם ל כמו (דניאל ה) סכד לחם רב (ירמיה)

דעת זקנים מבעלי התוספות

זקנים ע"י העדים ובלעם נזקת בגל כדכתיב ותחזק רגל בלעם
 אל הקיר ואחור קיר תגל היה ובחרב דכתיב ואם בלעם בן
 בעור הרגו בחרב. וכן סבניו בחור שקדש בחודה תשבע

דעה חרב בני וגם עיריה ויכך בלעם
 קעה בשניהם דאמרו' הוא לבן הוא בעור הוא כושן
 דשטתים שכן דרך החכמים והמשקרים באמתתם להיות

לקוטים על התורה

פירוש לתורת אלהים
 ויהי בני יעקב און דאם איז דאם באשטמאנד נואם
 איה דאב גישטעלם נאל ויין איין ערות צווישען
 סיר און צווישען דיר: (ג) עד תגל היה דער בארג
 נאל ויין איין ערות ויהי הפסדה איין דאם באשטמאנד
 נאל אויף ויין איין ערות אם און יא אקבור אז איה
 נאל גים גיין פון דעם בארג און ווייטער און דו
 זאלקם אויף גים גיין דעה פון שלעקסם פלוקר
 צו שלעקסם מהענין איינער דעם אנדערין פארין
 מיר גים אקער מיר קענין גיין סחורה האנדלען:
 (ג) איהו דער נאם פון אברהם ויהי און דער אפ

(ג) ויזבח יעקב זבח פהר ג'ו. יעקב האם גישאכטן
 פסחוא און נאם געמאכט אפעקדה און לבן
 קום ויינע קענטשין האבן גינעסין אקער יעקב האם גים
 גינעסין מיט ויין, (ווארט די) גמרא זאגט דער קענש
 נואם האם גינאה פון אפעקדה נואם אפליסיד תקם ויקם
 דארטן איז גלייך ווי ער וואלט גינאה געהאט פון דיא
 שיינגים פון די שיקבה, וועל דר שיקבה איז מיט דעם
 פלטיה תקם דריבער ווען יעקב וואלט גינעסין מיט זיי
 נואם דאך דארט גינעסין די שיקבה האם יעקב גים גינאמט
 די געזין ריגער ווארט גינאה האבן פון די שיינגים פון
 דיא שיקבה:

נאם פון נחור יצפטו בינינו זאלן משפטין צווישען אונן
 גישען יעקב און יעקב האם גישווארין פייא דעם נואם
 דאם איז הקביה: (ג) ויזבח יעקב זבח פהר און יעקב
 גינאה האבן און ער האם גירופען ויינע פריינד זאגן דעם
 גינעסין פרוים גיניו און ויין האבן גילעכטיגט אויף דעם
 בארג: (א) וישכם און לבן איז אויף-
 חק לישראל ע"ש (ח"ב)

נואם פון נחור יצפטו בינינו זאלן משפטין צווישען אונן
 גישען יעקב און יעקב האם גישווארין פייא דעם נואם
 דאם איז הקביה: (ג) ויזבח יעקב זבח פהר און יעקב
 גינאה האבן און ער האם גירופען ויינע פריינד זאגן דעם
 גינעסין פרוים גיניו און ויין האבן גילעכטיגט אויף דעם
 בארג: (א) וישכם און לבן איז אויף-
 חק לישראל ע"ש (ח"ב)

לְבַנְיָו וּלְבְנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֶתְהֶם וַיֵּלֶךְ
וַיֵּשֶׁב לְבֶן לְמִקְמוֹ : ב וַיַּעֲקֹב הָלַךְ
לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּבּוּ מִלֵּאכֵי אֱלֹהִים :
וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב בְּאֵשׁ רָאִם מַחְנֵה
אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא שְׁם־הַמָּקוֹם
הַהוּא מַחְנֵים : פ פ פ

וַיְבַרְכֵיהּ וַיְבָרַךְ יִתְחַן
 וַאֲזַי וְתַב לְבָן לְאַתְרֵיהּ :
 ב וַיַּעֲקֹב אֲזַל לְאַרְחֵיהּ
 וַעֲבָדוּ בְיָהּ מִלֵּאכֵי דֵיִי :
 ג וַאֲמַר יַעֲקֹב כִּד חוֹיִנוּ
 מִשְׁרִיתָא מִן קַדְמֵ יְיָ דִין
 וַיִּקְרָא שְׁמָא דְאַתְרָא
 הַהוּא מַחְנֵים : פ פ פ

תרא ויפגעו בו . חזון יח' פ' האכר
 פ' מנחם ופ' מנחם : ויאמר יעקב .
 כרסח כב

קמ"ה חק"י מחז"ס סימן . ומספריו ויכרח יעקב כמכואר כלטוס והוכח כמ"ל
 בעל המורים

(ג) מחנים . טעריקון מלות חילים נטל יעקב מלאכים : (ב) ויפגעו בו . לשוכרו כדכתיב והנה אנכי עמך :
 רש"י

שפתיו חכמים

לאכול כשר שהרי שחט להם כהמות : ב וק' והא גכי שניש
 ויורדים פירש"י שלא סיו שניסו יחד אלא עוליס חתום ואח"כ
 ויורדים לפי פסירש"י כרים פירש וישנה יעקב מלאכים מלאכים
 ממש ל"ל דה"ס דודאי המלאכים של ח"ל רעו נמי לענות קודם
 שירדו מלאכי א"י אלא יעקב שיכנן בעל כרחן לפי שפירש לשלחן
 נטעו א"כ ש"מ מלאכים ממש היו : הסלת פירשת ויצא

(א) נשחיתת עין כלחמו : (ב) ויפגעו בו מלאכי אלהים .
 מלאכים של ארץ ישראל כאלו לקראתו ללוחו לארץ :
 (ג) מחנים . שתי מקמות מן הל חוזה לארץ שכאלו עמו
 פ"כ . ואל ארץ ישראל שכאלו לקראתו (כ"ר והתחומה) :
 חסלת פירשת ויצא

דעת וקנים מבעלי התוספות

פה שלא ישא אחרת עליה ומסר לה בעדוה חולדה ובור
 לימים נשא אחרת וילדה לו שני בנים האחד נדרה חולדה
 האחר נפל בבור נמצא שלחה בעדיו ויש ספק לוח מכתוב
 יד העדים תהיה בו בראשונה :

כאים . ועוד התסוק משמע של כיתו של יעקב ואנשיו לא ראו את
 המלאכי אלוים לא סערו רק בו . פ"כ ויאמר יעקב כאשר ראת . ר"ל
 הוא נכדו רחם . מחנס אלו"ה זס . וסיין כלו"ה :

פירוש לתורת אלהים

גישמאנען אין דער פריה ויגשק לבניו אונ ער האט
 געקלישט וייגע ווהן , דאס סייגט קען וייגע
 אייניקליך ויגנזיז אונ וייגע טעקטער ויגד אונ
 ער האט וויא גיבענקשט וישב אונ לְבֶן האט ויך
 צוריק גיקערט צו ויין ווען ויגש אונ סלאכים פון
 איז גיגאנגען צו ויין ווען ויגש אונ סלאכים פון
 גאט האבין אים באגעגיגט . ורשי שרייבט
 סלאכים פון ארץ ישראל וענען אים גיקוקען
 אקענין צו באלייטין אים צו ארץ ישראל :
 (ג) ויאמר אונ יעקב האט גיזאגט כאש' אז ער האט
 ויזא גיזעהן פתג' דאס איז אפגהה פון גאט ויקרא
 אונ ער האט גירופען דאס ועלפיגע ארם פתגים
 דאס איז שיישט צוויי סחנות בלוימר פון חוזה
 לארץ אונ פון ארץ ישראל וואס ויקרא וענען אים
 אקענין גיקוקען . ודער בעל המורים שרייבט דיא אוקיות פון
 סחנים מאכין . סאוהן חיליות
 גטל יעקב סלאכים דאס איז שיישט פון דיא שארין האט יעקב
 גיגוקען סלאכים צו שיקען צו
 גישו אזוי ווי אין דער אנדערע סקרה וועט שטיין :

לקוטים על התורה

(ב) ויעקב ויך ויגנזיז ויג' . ועדער קענקשט גישאמט
 סלאכים פון ניין תורה אונ סקוה , ווי דער
 הנא ויאגט אין די מסכת אבות דער וואס טוהט אפילו
 גאר איין פגנה נאנט ער גישאמין אפליה , יעקב אבינו
 האט גענוים געהאט אנדרישע פגנה סלאכים , וואס ער
 האט זיי גישאמין פון וייגע תורה אונ סקוה , ווי ער איז ארועק
 געגאנגען פון לְבֶן האט גאט אים געשיקט וייגע סלאכים
 אפגהה . ווי יעקב האט גיזעהן די פגנה סלאכים האט ער
 גיזאגט דיא סלאכים וענען גיט סייגע וואס איך האב
 גישאמין גאר ווי וענען פגנה א"הים . אפגהה סלאכים פון
 גאט , דריבער האט ער גרופט דעם גאטן פון ארם פתגים ,
 צוויי פגנה סלאכים , איין פגנה סלאכים וייגע אונ איין
 פגנה סלאכים וואס גאט האט אים געשיקט , דער ווהר
 ויאגט די סלאכים וענען גיזעהן די ועלפיגע וואס ער האט
 גיזעהן אין היום אויף די גישער , אונ אידט האט ער ווי
 גיזעהן וואגענדיג :

א ויברכה יעקב שדה ארם ויעבד ישראל באשה
 ובאשה שמר : כ ובנביא העלה יהוה את ישראל
 ממצרים ובנביא נשמר : ג הכעים אפרים תמרוזים
 ודמיו עליו ימוש ותרפתו ישיב לו אדניו : ד כדבר
 אפרים רתת נשא הוא בישראל ויאשם בפעל ומת :
 ה ועתה ויכפו להטא ויעשו להם מסכה מכספם
 כתבונם עצבים מעשה הרעים פלה להם הם
 אמרים ובחי אדם עגלים ישקון : ו לכן יהיו
 כעגורבקר וכמל משפים הלך פמץ יסער מנרן
 וכעשן מארבה : ז ואנכי יהוה אלהיך מארץ מצרים
 ואלהים זולתי לא תדע ומישיע אין בלתי : ח אני

ויברכה יעקב שדה ארם תר. א
 יעקב ארם אנטלאפין פון
 פעלד ארם שובה ישראל עד ה' אנהיה
 תר. דער של"ה הקדוש ואנש
 אמשל עם האם אפוקל וישראפין
 עפליכע שרים פון סלף האבין גיעהן
 אין אויף פון סלף ליבען פרישע
 ברילאנטיין וואס זענען ווערס מיליאנען
 אין ביי זיי געבליבען ביי נאכט זאלן
 ויין אליון אויסקומען אלאך אין דיא
 וואנט אונ זאלין צוריס זינגען דיא
 ברילאנטיין. ויין האבין אויך נישטאן
 בייא נאכט האבין ויין אויסקומען
 אלאך אין וואנט אונ זענען אביין
 געאנגען אין אויף פון סלף אונ
 האבין די ברילאנטיין ארויס גענומען.
 דער סלף האט גיערעט ווי פון האט
 געזאקט אין די וואנט אונ ער געזאגט
 גען צום פענקשער זעהן ווער עם האקט
 גאר בארגין האט ער געשקט צו די
 שרים אין דער שפיל פון זאל ויין זאנדין דער סלף ווייס פון די נגבה אונ ער גיט אויף צעצה איר וואס געשווינגען אלץ צוויי לינין
 געדער נאך אויף זיין ארם, וועט איר גיט געמלשטען ווערן, ווארום סארגין וועט פון זיין צו אויף וועלן דיא ברילאנטיין, אונ אז
 פון וועט זיי ביי אויף געפונען וועט איר געמלשטען ווערן וויא גגבים, אויך נאכט דער נביא צו דיא יתיין איר וואס אונטע
 ווערפן אויפער עבירות אונ איר וואלט פאקן חשבה איר דער נאט קומט אויך מלשטיין, ווארום אז וועט קומען דער סאג פון
 שקטם אונ פון וועט דורך וועלן אויפער מעשים אונ פון וועט ביי אויף געפונען איר עבירות וועט איר נאך געשטראקט ווערן.

כלל קרי

דיא וואנט, האט ער גיענען דאס ווענען זינע געקומען שרים, האט ער גאר גיט גיערעט, האט ער געשקט צו די
 שרים אין דער שפיל פון זאל ויין זאנדין דער סלף ווייס פון די נגבה אונ ער גיט אויף צעצה איר וואס געשווינגען אלץ צוויי לינין
 געדער נאך אויף זיין ארם, וועט איר גיט געמלשטען ווערן, ווארום סארגין וועט פון זיין צו אויף וועלן דיא ברילאנטיין, אונ אז
 פון וועט זיי ביי אויף געפונען וועט איר געמלשטען ווערן וויא גגבים, אויך נאכט דער נביא צו דיא יתיין איר וואס אונטע
 ווערפן אויפער עבירות אונ איר וואלט פאקן חשבה איר דער נאט קומט אויך מלשטיין, ווארום אז וועט קומען דער סאג פון
 שקטם אונ פון וועט דורך וועלן אויפער מעשים אונ פון וועט ביי אויף געפונען איר עבירות וועט איר נאך געשטראקט ווערן.

פירוש ע"מ

אין דער הפמרת פון פרשת ויצא שפטים ויין יעקב ארם אנטלאפין צו לבן אונ לבן האט אים
 גיט געגען יעקב פאקן קיין שעלעכטס זאנט גאט דאס האב איר צו אים אויך נישטאן :

(א) ויברכה יעקב ארם אנטלאפין פון דעם
 פעלד ארם אונ אויף ארם אנטלאפין פון דארטין
 געהיט אז איר וועט פרדם זיין וועל איה אויף
 אויף היפען געביר אונ יעקב האט געדינט בייא
 לבן פאר איין אשה אונ פאר איין אשה האט ער
 געהיט בייא לבן דיא שאף : (ב) ובנביא אונ דורך
 אנטלאפ האט גאט אויף גיבראקט דיא ישראל פון
 מצרים אונ דורך דעם גביא וענט איר געהיט
 גיטארין ויין אויך קענט איר לאבין פון דיא
 גביאים : (ג) הגעט וואס יברכט ען גבט וואס
 קומט ארויס פון אפרים טוהט צעענען ער איז
 סבבה דיא גביאים אונ פאלשט אין נאט תפודים
 דאס וועט צו אים זיין ביטער ודסי אונ זיין פלוט
 וואס ער האט פאר נאסין פון דיא ישראל מיט
 דעם וואס ער האט ויין גימאכט וינדריגען מיט
 דער געמיצין דינטט איר דאס ערנער איידער ער
 וואלט ויין הרנגן גיין וועט נאט אויף אים פאר
 שפרייטן פלוקר ער וועט אים שפראפין ודפשו
 אונ זיין חרפה וואס ער האט סבבה גינען שלמה
 הסלף ער וואס אים גישפראכט צווישען פיל
 צייט וועט זיין האר נאט צו אים אויסקערין פלוקר
 ער וועט דער פאר אים אויף שפראפין ווארום
 ער איז דאך אגרויסער רשע : (ד) כדבר או יברכום
 וואס קומט ארויס פון אפרים האט גירעט קענין
 שלמה הסלף רחא אונ דאך גינען מיט גרויס

צייטערניש ווארום שלמה איז גינען אגרויסער
 סלף האט ער זוכה גינען ער איז ווארין דער
 הויבין צווישען די ישראל פלוקר ער איז גיטארין
 אנשיא וואס ויין ער האט גיברייגען דיא גרולה
 האט ער געווינדיגט אונ האט געווינען עבודת
 פוכבים איז ער גישפראכין : (ה) געהא אונ אצונד
 דאס הוין געווינד פון יהוא האבין דאס גיעהן
 אונ טוהען קערין צו וינדריגען אונ ויין מאכין
 זיך פון ויער זילבער גינאסענע עבודת פוכבים
 ויין ויער גישפאלט אונעלכע גיברענער וואס
 גינאסערט מאכין צו ויין הם אויפים טוהען דיא
 גביא שקר זאנן ויבחי אדם דיא וואס שעקטין
 אנטענשט פלוקר דער וואס שעקט זיין וזהו צו
 דיא עבודת פוכבים געייט דער איז ווערט ער
 זאל קושען דיא גילדענע קעלבער : (ו) לבן דרום
 ווערין ויין פאר לענדט אויך ויין אנטלאפין אונ
 אויך ויין אמוי ויין אים דער פריה געשווינגען אונ
 אונעק אונ אויך ויין אפגענוע ווערט אונעק
 גיבלאזען דורך אשטארקען ווינט פון דעם שייגער
 אונ אויך ויין ארויף ווערט געשווינגען פאר לענדט
 פון דעם פענקשער אויך געשווינגען וועט איר פאר
 לענדט ווערין : (ז) וואני אונ אויך בין דיין נאט
 וואס אויך האב דיר אויס געווינדין פון מצרים אונ
 אנטאט חוץ מיר דארפסטו גיט וויסען ווארום די
 האפט קיין העלפער חוץ מיר : (ח) אני אויך האב

ידעתיה במדבר בארץ תלאובת : ט פמרתיהם
 וישבעו שבעו וירם לבם על-כן שכתוני : י ואהי
 להם כמו-שחל פנמר על-דרך אשור : יא אפגשם
 כרב שפול ואקרע סגור לבם ואכלם שם כל-בוא
 חית השדה תבקעם : יב שחתך ישראל פי-יני
 בעורף : יג אהי מלכה אפוא וישיעך כל-עירך
 ושפמיה אשר אמרת תנה-לי מלך ושרים : יד את-ך
 לך מלך באפי ואקה בעברתי : טו צרור עון אפרים
 צפונה תפאתו : טז חבלי יולדה יבאו לו הוא-בן
 לא חכם כרעת לא-יעמד במשפר בנים : יז מיד
 שאור אפרים ממות אנאלם אהי דכרה מות אהי
 קמכה שאור נחם יסתר מעיני : יח כי הוא בין אחים
 יפריא יבוא קדים רוח יהוה ממדבר עלה ויבוש
 מקורו ויחרב מעינו הוא ישמה אוצר כל-פלי המדה :

נאך קען קען פיינשין דעם פסוק
 שובה ישראל צד ה' אלהיה ונוי'
 רמזשל עם האם אקאהל נוספאין
 אשר פון פלך האם געווערניס צום
 פלך, אונ קען האם אים גערארקט
 משפסין, דער פלך האם אבער דעם
 שר לוב געהאט, האם ער גינאנט
 קען זאל ווארפן מיט דעם משפס
 עקליכע פעג ווייל ער וויל אויך ויצען
 ביי דעם משפס אונ היינט האם ער
 קיין צייט צו ויצען ביי דעם משפס,
 דעם שר האם קען דער ווייל פאר-
 האלפן אין געפיינגעניס, דער פלך
 האם אבער אגנינאנט דעם היסער
 פון געפיינגעניס ער זאל אלע נאכט
 זיך פארן פארנעסן צו שלפען דיא
 סיד פון זיין געפיינגעניס, און עס
 זאל קיינער ניט וויסען, אונ אויב
 דער שר וועט אנטפלויסן זאל ער זיך
 פאכין ניט געהענדיג, דער היסער
 האם נישטאן ווי דער פלך האם אים
 גיבאסין, ווי עס איז געקומען דער
 פאג פון זיין משפס, האם דער פלך
 גיפירען דעם היסער דער שר איז

אנטפלאפן, האם דער היסער גינאנט גיין, איז דער פלך ביי גינארין אונ האם גינאנט אז ער האם אויף זיך, קיין ברקנות געהאט
 צו אנטפלויסן, ווער זאל אויף אים ברקנות האבין, ביי די יודין איז אויך אוי, אונאנאך יאהר זינדיגט מען אז עס קומט ראש
 השנה וויל דער בית דין פון היסער זיי משפסין, ווייל גאט האט ליב די יודין ליינט ער אפ זייער משפס אויף יום כפור, וואס גאט
 אלזין וועט ויצען ביי דעם משפס, דער ווייל האם גאט געשיקט זאגן דורך דעם גבאי יודין זאלין פאקן משנה, ועלון זיי אויפ-
 געלייסן ווערן פון דעם משפס, דאס זאגט דער גבאי שובה ישראל צד ה' אלהיה ונוי', יודין זאלין פאקן משנה איידער גאט קומט
 זיין משפסין : כי שרם דרכי ה' ונוי', די ווענין וואס קען פארט דורך זיין פון איין שטאט אד יא אנדערע וועגן דא דריי-
 עקלי, עס איז דא אונען אברייטע אנלייבע וואס אלע פארין אין איר, פון דעספונענין אז עס רעניגט אקאהל צו פיל עקרט דיא
 ערד שטארק אוינטיק, קען מען גיט פארין אין איר, פארט מען מיט אמיטיגניט וועט אקרויטע, דיא קרייטע וועט האם אפמלך תייל

פירוש עים

דך גיקענט אין דער מדבר אין אזוי אלאנד וואס
 קען גרוקט צו אלדינג בלוקר אין דער מדבר
 קען קען גאר גיט קריגען אונ זיך האב אייך
 אלדינג באגיגענט : (ס) פקשעיהם וויא זיין זענען
 גיבוקט אין ארץ ישראל זענען זיין ווארין זאט
 אונ עם אין ווארין האקפערדיג זייער הארץ דרום
 האבין זיין מיד פאר געסין : (י) גאיה הארץ וועל
 איך צו זיי זיין אזוי ווי אלייב אזוי ווי אלעמפערט
 קוקט אויף דעם וועג ער זאל זיין פאר לירען :
 (יא) אפגשם כרוב איך וועל זיין באגעגענען וויא
 אבער וואס ער איז פאר ווארפן פון זיינע קינדער
 איך ער זייער גיין אונ צו רייקט אימליקען אונ
 איך וועל צו רייקטן דאס פאר שליסונג פון זייער
 הארץ אונ איך ונר זיין אויף איה חיות פון דעם
 וויא אלעמפערט חת השדה דיא חיות פון דעם
 פעלד וועלן זיין צו שפאלטין : (יב) שחתך ישראל
 די האסט דיה פאר דארבין ישראל כי בי ווארום
 די האסט אין מיר ווידער גישפעניגט גענר אין
 זיין העלפער וואס איך פלעג דיר העלפין :
 (סו) צדור עון אפרים עם איז איין גיבוקרען דיא זינד

פון אפרים איך האב זיין גיט מוחל גיווען זייערע
 זינד זיין זענען געהאלטן זיין מיר : (סו) תבני
 יזרה דיא ווייטאט פון אגעווינערין וועלן קוקען
 צו אים הוא בן ער איז אזוהן וואס איז גיט קלוג
 כי עת עם וועט קוקען אציית וואס ער וועט גיט
 קענען באשטיין בייא דעם גיבארין ער וועט גיט
 קאנען אויס שמיין דאס פורגעניות : (יז) מיד שאור
 אפרים איך פלעג זיין אויס לזיוון פון דעם גרוב
 פון גיהנם איך פלעג זיין אויס לזיוון פון מוים
 אונ אצונד וועל איך ריידן אז זיי זאלין שטארבן
 איך וועל דיה פארשניידן ביי אין גרוב פון גיהנם
 יתח יסתר מפני חרטה וועט ווערין פאר באקנין פון
 מיינע אויגין בלוקר איך וועל גיט חרטה האבין
 אויף דעם בייז : (יח) כי הוא בין אחים יפריא ער איז
 געוואקסן צווישען זיינע קינדער ער איז גיווען
 זייער חשוב אצונד אז ער האט געווינדניג וועט
 קוקען אשטארקע קלך וואס ער איז שטארק ווי
 אמנח ווייט ריה : עס וועט אויף גיין אוינמט פון
 גאט פון דער מדבר אונ ער וועט מאכין שריקען
 זיין קוואל ברוגען ער וועט אונעק רויבין אלע

יש האשם שמוזן פי מרתה באלהיה פתור יפלו
עלליהם ידמשו והריותו יבקעו : כ שובה ישראל
עד יהיה אלהיה פי כשלת בעונה : כא קחו עמכם
דברים ושבו אל יהוה אמרו אליו בלהשוא עון
וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו : כג אשור לא
ישענו על-סוס לא נרפב ולא נאמר עוד אלהינו
למעשה ידנו אשר-בה ירחם יתום : כד ארפא
משוכתם אהבם נדבה פי שב אפי ממנו : כה אהיה
כפל לישראל יפרח פשושנה ויה שרשו פלבנון :
כה ילכו וינקותו יהו בדת הודו ורית לו פלבנון :
כו ישבו ישבי בצלל יחיו דגן ויפרחו כגפן זכרו כיון
לבנון : כז אפרים מה-לי עוד לעצבים אני עניתי
ואשורני אני כברוש רענן ממני פריה נמצא : כח מי
הכם ויבן אלה נבון וידעם פי ישרים דרכי יהוה
וצדקים ילכו בם ופושעים יפשלו בם :

אנן בייך , האתלעלע אנו סוקען זישר ארבעם , אנו עס איז זיאר גיט שלעכט וועגן זיאר תורה , אנו זיאר גיט וועגן זיאר תורה , און די תורה און פאר זיי אפשווילקלינג , דורך די תורה קענען זיי גיט לעבן אויף דער ועלט מי זיי וועלען לעבן :

פירוש עים

אוצרות פון די גלוקסמיגע פלים : (ים) האשם שוקיין
די שקאם שוקרון נועם ווערין וויסם דען זיא האם
ווינדער גישפעניגם אין איר גאם . אין שווערד
דאס שייקט פון (שובה ישראל) געטיקט זיך ביי הפסוקה ובלה :

אמר קריאת פרשת השבוע טיט מקרא ואלה תרגום והפסרה ומומור ה' מלך גאות רבנו או מומור שיר
ליום השבת וה' מלך ואל"ה דבר משנה והלכה ממלך פהרות עטוף נגד היסוד כמעת כיום :

עיקר תוי"ט

משנה סקאות פרק

ברטנורא

פרק ז א יש מעלין . פרק ז א יש מעלין את המקוה [א] ולא [ב] ויא פוסלין . מי ואלתי טאן
מלמינן למ' פוסלין . פוסלין ולא מעלין . לא פוסלין ואלתי טאן דאסיב
סאס : ולא פוסלין . כג מעלין ולא פוסלין . אלו מעלין ולא פוסלין . השלג והברד והכבוד
לזון טאוכין וכלהו מט' כולד : והכבוד . נשמעם טאודים נקפס : גליד . מיט טקפוא על פני הארץ או על פני המים :

אמר ז א יש כענין את הפקדה גיא פוסלין עם אין דא
אנעלעקע זאכין וואס זייא ווערין גינדעכונגם וויא וואסער אויב זיי ווענען אין מקנה
עם זאל ווערין מיט זיי פערציג קאה . אונ או זייא ווענען זייער אין אפלי אונ דער קאה ווענען זייא
אריין געקומען אין די מקנה טאכען זיי גיט פוסל דיא מקנה פוסל
דיא מקנה פוסל זיא כענין אונ עם אין דא אנעלעקע זאכין וואס אריין אין די מקנה אונ טאכין
(ח"ב) (ח"ב)

לפי מיה דמעין מ"ט לא פלי כשוכין . ה"ט דמקוה מיט סוף
 דחשק למעין מה מעין כרי שמים אף מקוה כו' אבל שאר
 משקין לא חתקו . ה"ט א' : [ב] הנדוק . אפי' נדוק אינו סוף .
 סוף : [ג] והעיר כו' . ואמנם מה שפירש חוק על ר"ע הוא
 כמ"ט של הדיו ועל ג' הויכות . לא שפירש כן . ה"ט כה"י :
 (ה) ה"ט ועדין לא פירשו
 מהו שלקות . ולי ה"ט מי כו'
 שכתבו כן פירות וירקות או
 כסוף : [ז] ולא תסור ממנה .
 ה"ט אחד מחשולפי מעין וכו' .
 העל אמרי דכפר דין רובו
 אבל ביחוד מוכיח לא כיון דלא חוו
 לפרילם כלל דמקוה מיט כתיב
 ולא פוסליו . מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת . נפל מהם סאה
 לתוכו והעלהו . כנצחו מעלין ולא פוסליו : ב אלו פוסליו ולא מעלין .
 המים בין ממאים בין מהורוים ומי כבשים ומי שלקות . והתבר ער שלא
 החמיץ . כיצד פוסליו ולא מעלין . מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר
 קרוב . ונפל מהם קרוב לתוכו . לא העלהו . ופוסלו בשלשה לוגין אבל
 שמרים שנתן עליהם מים : ער שלא החמיץ . ולא החמיץ ידוע כמי פירות : קרוב . אחד מס"ד בלוג :

ההגליל . והמלח . והמים [ב] הנדוק . א"ר
 עקיבא היה ר' ישמעאל דן כנגדי לומר
 השלג אינו מעלה את המקוה . [ג] והעיר
 אנשי מידבא משמו . שהיה אומר להם צאו
 והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה . רבי יוחנן
 בן גוריו אומר אבל הברך כמים . כיצד מעלין
 כמים . מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת . נפל מהם סאה
 לתוכו והעלהו . כנצחו מעלין ולא פוסליו : ב אלו פוסליו ולא מעלין .
 המים בין ממאים בין מהורוים ומי כבשים ומי שלקות . והתבר ער שלא
 החמיץ . כיצד פוסליו ולא מעלין . מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר
 קרוב . ונפל מהם קרוב לתוכו . לא העלהו . ופוסלו בשלשה לוגין אבל
 שמרים שנתן עליהם מים : ער שלא החמיץ . ולא החמיץ ידוע כמי פירות : קרוב . אחד מס"ד בלוג :

התנדי אנו ר"א אינו נואם ווערמ אויף דיא ערד
 אָדער פון אַטוויך וְחַפְזָה וְאֶלְךָ וְחַפְזֵי הַנְּרוֹק אֲנִי
 שׁוֹמֵר עָלֶיךָ לַיִם אָפֵר רַבִּי עֲמִיבֵי רַבִּי עֲקִיבָא הָאֵם
 גִּזְוָאָתָא הֵיךְ רַבִּי יִשְׁמַעְלֵי דוֹ גִּנְדִּי רַבִּי יִשְׁמַעְלֵי הָאֵם
 גַּעֲקָרִיגָם גַּעֲזִין סִיר יוֹסֵר צוֹ זְאֲגִין תִּשְׁלַג אִינוּ מַעֲלָה
 אֵת הַמַּקְוֵה שְׁנֵי אֵין וְעֵרְמָם גִּימֵ גִירְעוֹכּוֹנָם צוֹ פַּעֲרָצִיג
 סָאָה עָם זְאֵל וְעֵרְוִין אַמְקָה וְתַעֲדִי אֲנִישׁ מִדְּבָא מִשְׁמֹ
 דִּיא קַעֲמָשִׁין פֻּון דִּיא שְׁאָמָם מִדְּבָא הָאֲבִין עֵדוּת
 גִּזְוָאָתָא פֻּון רַבִּי יִשְׁמַעְלֵי וְעֵרְוִין שְׁאָפֵר חָסֵם אֵין
 רַבִּי יִשְׁמַעְלֵי הָאֵם גִּזְוָאָתָא צוֹ זְאֵי צָא וְתִבְיָאוּ שְׁלַג
 גִּימֵ כְּרִיבְנָם שְׁנֵי אֵין וְשֵׁל מְקוֹה בְּתַחֲלָה אֲנִי סָאָתָם
 אֲנִי עַם סָקָה פֻּון שְׁנֵי אֵין רַבִּי יוֹהָן בֶּן גִּזְוִי אֲפִר רַבִּי
 יוֹהָן בֶּן גִּזְוִי זְאָגָם אֲנִי תַבְרַד כְּפִיִּם הָאֲנִיר וְנֹאָם אִין
 הָאֵרְם וְיֵאָמֵר שְׁמִיִּין הָאֵם דַּעַם דִּין וְיֵאָמֵר גִּישְׁעָפֵסַע
 וְנֹאָסֵר . אֵין דִּיא שְׁמִיִּין הָאֲנִיר קוֹסְעֵן אַרְיִין אִין
 אַמְקָה סָאָתָן זְיֵי פֻסֵל דִּיא מְקָה אֲנִי זְיֵא וְעֵרְוִין
 גִּימֵ גִירְעוֹכּוֹנָם צוֹ פַּעֲרָצִיג סָאָה קֶשֶׁר צוֹ סָאָתָן
 אַמְקָה בִּיצֵד מַעֲלִין וְיֵאָמֵר וְיֵאָמֵר וְיֵאָמֵר וְיֵאָמֵר וְיֵאָמֵר
 זְאֵין וְעֵרְוִין גִּירְעוֹכּוֹנָם צוֹ פַּעֲרָצִיג סָאָה . אֲנִי
 סָאָתָן גִּימֵ פֻסֵל דִּיא מְקָה מְקָה שֵׁשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה
 חֶסֶר אַחַת אַמְקָה וְנֹאָם אִין אִיר אִין דִּיא פַּעֲרָצִיג
 סָאָה וְנֹאָסֵר וְיֵינִיגְעֵר אִינְעֵן גִּימֵ אֲנִי אֲנִי דְרִיִּסִיג
 סָאָה נֶפֶל מִתָּם סָאָה לְחִוּוֹ וְהַעֲלִי אֲנִי פֻון דִּיא זְאָכִין
 וְפֻון דִּיא שְׁנֵי אֵין אָדֵר פֻון דִּיא הָאֲנִיל אָדֵר פֻון דִּיא
 אִיִּין אָדֵר פֻון דִּיא זְאָכִי אָדֵר פֻון דִּיא שִׁישְׁעָרַע
 לַיִם אִין אַרְיִין גַּעֲפֵאֲלִין אִין דִּיא מְקָה אַסָּאָה .
 אִין דִּיא מְקָה גִּימֵ אֲנִי אֲנִי פַּעֲרָצִיג סָאָה נֶפֶל מַעֲלִין
 וְעֵרְמָם גַּעֲפֵאֲלִין אִין דִּיא זְאָכִין הָאֲבִין קֶשֶׁר גִּימֵ אַמְקָתָם
 דִּיא מְקָה מְקָה זְאֵל מְקָה מְקָה זְיֵין אִין דִּיא מְקָה
 זְאֵל מְקָה אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי
 אִין אַבְלִי פִרְעֵר אִיִּדֵר זְיֵא וְעֵרְוִין גַּעֲקוֹסְעֵן אִין
 דִּיא מְקָה אֲפִירֵו וְעֵן דִּיא זְאָכִין וְעֵרְוִין גַּעֲקוֹסְעֵן אִין
 דִּיא מְקָה אִין אִין דִּיא מְקָה נֶאָךְ גִּימֵ גִימֵן פַּעֲרָצִיג
 סָאָה (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב)

סָאָה . פֻּון דַּעֲמָשׁוּעֵנִין מָאָכִין זְיֵא גִימֵ פֻסֵל דִּיא
 סָקָה : ב אִין פֻסֵלִין זְאֵל מַעֲלִין דִּיא זְאָכִין וְעֵרְוִין פֻסֵל
 אַמְקָה . אֲנִי הַעֲלִין גִימֵ עָם זְאֵל וְעֵרְוִין אִין דִּיא
 סָקָה פַּעֲרָצִיג סָאָה חֶסֶר בִּין סָפֵאִים בִּין סָפֵאִים
 וְנֹאָסֵר וְנֹאָם קַעֲוֵן הָאֵם זְיֵא גִישְׁעָפֵסַע מִיט אַבְלִי
 סִיֵא זְיֵי וְעֵרְוִין סָאָה אֲנִי סִי זְיֵי וְעֵרְוִין מְקוֹה זְיֵי
 כְּכִשִּׁים אֲנִי וְנֹאָסֵר וְנֹאָם קַעֲוֵן הָאֵם אִין זְיֵא אִין
 גִּישְׁעָפֵסַע אִין גִּישְׁעָפֵסַע אָדֵר קֶרְאָתָם אֲנִי גַעֲקוֹסְעֵן
 זְיֵי שְׁלָקוֹת אֲנִי וְנֹאָסֵר וְנֹאָם אִין זְיֵא אִין גִּישְׁעָפֵסַע
 גִּימֵ אֲנִי פִירוֹת אָדֵר אָדֵר אָדֵר זְאָכִין אֲנִי אֲנִי
 פֻון דִּיא וְנֹאָסֵר זְעֵנֵן אַרְיִין גִּישְׁעָפֵסַע גִּימֵ אֲנִי
 אִין אַמְקָה וְעֵרְמָם זְיֵא פֻסֵל וְהַתְּפֵסַע עַד שְׁאֵל חֶסֶר
 אֵין מְקָה אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי
 קַעֲרָצִיג . אָדֵר אֲנִי דִיא שְׁאָלָאָכְךָ אִין דִּיא זְיֵא זְיֵא
 קְרִיבִין . אָדֵר אֲנִי דִיא הִיּוּוִין פֻון גִּימֵ . דִּיא
 וְנֹאָסֵר הִיּוּוִין חֶסֶר . אֲנִי דִיא חֶסֶר אִין נֶאָךְ גִימֵ
 זְאָדֵר גִּימֵ אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי
 אִין אַמְקָה וְעֵרְמָם זְיֵא פֻסֵל בִּיצֵד מַעֲלִין זְאֵל מַעֲלִין
 וְיֵאָמֵר אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי אֲנִי
 גִימֵ צוֹ דִּיא מְקָה מְקָה שֵׁשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה חֶסֶר
 קֶרְיָטָב אַמְקָה וְנֹאָם אִין אִיר אִין דִּיא פַּעֲרָצִיג סָאָה
 וְיֵינִיגְעֵר אַקְרִיטוֹב אַקְרִיטוֹב אִין אֲפִיר אֲנִי
 זְעֵקָצִיג חֶלֶק פֻון אַלּוּגוֹ נֶפֶל מִתָּם קֶרְיָטוֹב לְחִוּוֹ
 אֲנִי פֻון דִּיא זְאָכִין וְפֻון דִּיא גִישְׁעָפֵסַע וְנֹאָסֵר .
 אָדֵר פֻון דִּיא מִי כְּכִשִּׁים . אָדֵר פֻון דִּיא מִי
 שְׁלָקוֹת . אָדֵר פֻון דַּעַם חֶסֶר וְנֹאָם אִין גִימֵ זְאָדֵר
 אִין אַרְיִין גִישְׁעָפֵסַע אִין דִּיא מְקָה אַקְרִיטוֹב אֲנִי
 אַבְיִסוֹל יֵאָמֵר הַעֲלִי הָאֲבִין זְיֵי גִימֵ גִימֵ אַמְקָתָם קֶשֶׁר דִּיא
 מְקָה . זְיֵי הָאֲבִין גִימֵ דַעַר פִּיהֶלֶם דִּיא מְקָה צוֹ
 פַּעֲרָצִיג סָאָה וְיֵאָמֵר גִישְׁעָפֵסַע זְיֵין אֲנִי אֲנִי אֲנִי
 אַרְיִין גִישְׁעָפֵסַע דְרִיִּי קְוֹאָרְטָם וְנֹאָסֵר פֻון דִּיא פִיר
 עֲרָצִי גִישְׁעָפֵסַע וְעֵן אִין דִּיא מְקָה אִין נֶאָךְ גִימֵ
 גִימֵן פַּעֲרָצִיג סָאָה וְעֵרְמָם דִּיא מְקָה פֻסֵל אֲנִי
 סָאָה (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב) (ח'ב)

פעמים מעלין. כדמפרש בשם בחקו מ' סא' מ' כשרי
ותחו בו סאה מי פירות וחס"כ נטל מתנו סאה מים ומי
פירות מערבין יחד הרי כל הסאה של מי פירות טכארה
כמקוה משלימים את המקוה (ב) : פעמי' אין מעלין.

כדקמתי במקוה ט"ו בו מ'
סאה חסר אחת (ג) :
ג' ושינו את מראיו כבשר.
להדמה כלים לא תמיד טמיו
מראה : ואין פוסלין אותו
בשינוי מראה. משום
לנכסא לית כיה ממנח :
מוהל. מים הוהאזים מן
היתמים : ומתין עד שירדו
בשמים : למלחוח ככתף
א"ל (ד) : דכחטר טסקין
טחא נכסל בשלטה לוגין :

אכל מים אפילו ביותר מרובי. ה"ל וסר"ל"ט : (ז) וסרי פסמי
כשרים כספין וספין דמני כר"ס יש דכריס דלא משלין ולא פוסלין
הר"מ : (ז) כשר. ממני שאין כנס מנוף כדברי סתמנא את
מראה. ה"ל : (ח) ויהא. ופסלו לח"ל דליתו טסק. לכל
שאין עשין הימנו מקום פוסל כשינוי מראה נמי : פסול. משום
דמתחייב כמקום על שטר טסקין

שא"ל המשקין ובי פירות והציר והמוריים.
והחמד משהחמיץ. פעמים מעלין ופעמים
שאינו מעלין. כיצד מקוה שיש בו ארבעים
סאה חסר אחת ונפל מהם סאה לתוכו לא העלתו. היו בו ארבעים
סאה נתן סאה ונמל סאה ה"ו כשר : ג' הדיח בו סלי זיתים וסלי ענבים.
ושינו את מראיו (ז) כשר. רבי יוסי אומר מי הצבע פוסלין אותו
בשלשה לוגין. ואינן פוסלין אותו בשינוי מראה. נפל לתוכו יין
(ח) ומוהל ושינו את מראיו פסול. כיצד יעשה ימתין לו עד שירדו
בשמים ויחזור מראהו למראה המים. היו בו מ' סאה קמלא בכתף ונתן
לתוכו. עד שיחזור מראהו למראה המים : ד נפל לתוכו יין או מוהל
ושינו מקצת מראיו. אם אין בו מראה מים ארבעים סאה.

כמלא בכתף. המקוה שלם אין הטחוכים פוסלים אותו לעולם : ד אם אין בו מראה מים ארבעים סאה.

קנוארם גיפארבקע וואקער. ווערמט דיא סקנה
פסול וזיין פוסלין אותו פשוט פרייה אקער אז דיא
גיפארבקע וואקער וואס זענען אריין געפאלן
אין דיא סקנה האבין געקנעקט דעם קאלעד
פון דיא וואקער וואס אין סקנה. אונ אין זיין
אין נישא דריי קנוארט. ווערמט ניס פסול דיא
סקנה זיי למטו בו אקער אז אין דיא סקנה אין
אריין געפאלן וויין ומוהל אקער וואקס פון איר-
פירקען ושנו את כראי אונ זיין האבין געקנעקט
דעם קאלעד פון דיא וואקער וואס אין סקנה.
אפילו אין זיין אין נישא דריי קנוארט פון דעם-
וועגן פסול דיא דיא סקנה פסול צידי זענען וואס
זאל ער טאהן מיט די סקנה היימו לו עד שירדו בשמים
זאל ער ווארטן צו עס וועט גיין רענין. אונ
עס וועט אריין רענענען אין דיא סקנה ויהי
בראיה פרייה פיס אונ דער קאלעד וועט צוריק
ווערן וואקער אזוי ווי עס אין גינען. דאס אין
אלץ אז אין דיא סקנה אין ניס גינען פערציג
סאה פשרה וואקער ווען איינע פון דיא זאכן
זענען איינציג אריין געפאלן היי בו ארבעים סאה
אקער אז אין דיא סקנה אין גינען פערציג סאה
פשרה וואקער סמלא כפתף שפעט ער אן וואקער
אין גלים אונ פראנקט זיין אויף דעם אקסיל
ויהי למטו אונ ער דאקס אריין דיא וואקער אין
סקנה עד שיחזור מראהו למראה המים ביי דער קאלעד
וועט צוריק ווערן וואקער אזוי וואס עס אין
גינען. אונ ער דארף ניס ווארטן אויף רענין
וואקער : ד נפל למטו בו אז מוהל אויב עס אין אריין
געפאלן אין דיא סקנה וויין אקער וואקס פון
אייגלברוקען אין איין זייט סקנה ושנו פרייה כראי
אונ אקסיל וואקער וואס אין סקנה אין זיין
דערמ גענארטן דער קאלעד אין די סקנה וואס די
וויין אין איינציג אריין געפאלן אז בו כראי
פיס ארבעים סאה אויב עס אין נישא אין סקנה

אם אין במקוה ארבעים סאה שיש בנה מראה מים : לא ימבור . כזאתו מקוה אפילו כזאתו לר שיש בו מראה מים ואם טבל לא עלת' לו טביל' : ה' ונפלו למקוה לא פסלוה . והאיל וכן נרלוין כיון ומו פירות אין פוסלין כנ' : וגוין : הכל הורק אחר המראה . אט"ס שאין המלב פוסל המקוה ואין כמי' שיעור ג' לוגין לפסול מ"מ כיון שיש כאן ג' לוגין שרואין כמים הטבילין להו כאלו כולן מים ופוסלין ואין הלכה כמי' ויחון בן נורי : ו' השני במאה .

דודאי חסר שיעור המקוה כטבילתו של ראשון : אף השני שחור . לחמרי' גוד לחיות והאי כאלו חסר סהילה הראשון בנוסו הן מחוברין למי מקוה ולא נחסר משיעורו כלום ויפסדו כנמ' לחמרי' דללא טיהר ר' יהודה אלא כממלות דרכן כגון שהי' סהור לחלוין וסבל לחיות סהור למעשר או שהי' סהור

אלנה דר"ס נכסה ופת"ס : הי"ז לא ימבור בו : ה' שלשה לוגין מים ונפל לתוכן קרמוב יין והרי מראיהו כמראה היין . ונפלו למקוה [ו] לא פסלוהו . שלשה לוגין מים חסר קרמוב ונפל לתוכן קרמוב חלב והרי מראיהו כמראה המים . ונפלו למקוה לא פסלוהו . ר"י ויחון בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה : ו' מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות . ירדו שנים וטבלו זה אחר זה . הראשון מהור והשני במאה . ר' יהודה אומ' אם היו רגליו של ראשון נוגעת במים אף השני מהור . המביל בו את הסגום והעלהו מקצתו נוגע במים מהור . הכר והכמת של עור . כיון שהגביה שפתותיהם מן המים .

למעשר וטבל לחיות סהור לתרומה הכל לפנות ממנוחה גמורה למטה דכרי הכל סמא ואין הלכה כר"י : סגום . נגד למר עב וקורין לו כערבי אלכורני' וכולס מים הרכה : מקצתו נוגע במים מהור . במקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות חיידי וטבל בו אלס לאחר הסגום וטבל בו את הסגום סהור האיס הטובל אף פ"ס נהמר שיעור מקוה כטבילת הסגום מאחר שמקלת הסגום נוגע במים ור"י הוא דס"ל לחמרי' גוד לחיות (ה) :

פערציג סאה וואקער וואס זאלין האבין דעם קאלער פון וואקער רבי יהי יא יפיו בו קאר קען גיט סובל זיין אין דער מקנה אפילו אויף דעם אָרט וואס עס האט יא אקאלער פון וואקער : די שלישה ינין פיס דריי קווארט גישעפסע וואקער נפלי' לתיבן קרמוב יין און עס איז אריין גינאקסין גינוארין אקורמוב זיין אין דיא דרייא קווארט וואקער ויב' פראיעו קפראת הנו אונ דער קאלער פון די וואקער איז גינוארין וויא נויין נפלי' פקנה אונ די דריי קווארטם ווען ער אריין געפאלן אין אסקנה יא פסיהו האבין זיי גיט פסול גימאקם די סקנה, נוייל דיא דריי קווארטם וואקער נעהם אויס וויא נויין, האבין זייא דעם דין וויא נויין, אונ דריי קווארטם זיין סאקם גיט פסול אסקנה שלישה ינין פיס חסר קרמוב דרייא קווארטם וואקער נוייניגד אקורמוב נפלי' לתיבן קרמוב חלב אונ אקורמוב סיקה איז אריין געפאלן אין דיא דריי קווארטם וואקער ויב' פראיעו קפראת פיס אונ דער קאלער פון דיא דרייא קווארטם וואקער איז וויא וואקער וויא פריעד איז גינען נפלי' פקנה אונ דיא דרייא קווארטם וואקער איז אריין געפאלן אין אסקנה יא פסיהו האבין זיי גיט פסול גימאקם די סקנה, נוארום סיקה סאקם גיט פסול אסקנה, אונ וואקער איז דאך גיט גינען דרייא קווארטם רבי יתנון זן יתדי אויפ' רבי יתנון זן נורי ונקם חפ' חוד' אפי' תפרא קען גיטם נאך דעם קאלער, נוייל צו זאקען איז דריי קווארטם, אונ עס ועהם אויס וויא וואקער, אונ סיקה ועהם קען גיט, ווערם דיא סקנה פסול : ו' קנה שיש בו ארבעים סאה מכוונות אסקנה וואס איז אים אין אסקנה פון אקורמוב וואקער, גיט מעהר איין ביסול רבי יתנון ופלי' ויהי אפי' ויהי אפי' קענען שישין ווען עס אראפ גינאקען אין (הק לישראל ע"ט)

דער מקנה, אונ זייא האבין זיך סובל גינען איינער נאך דעם אנדערין פריער האט זיך איינער סובל גינען אונ איז ארויס גינאקען פון מקנה, דער נאך איז דער אנדערער אריין גינאקען אין סקנה אונ האט זיך סובל גינען דראשון פהור דער ערשטער איז סהור והשני פכא אונ דער אנדערער איז סמא, ווארום אז דער ערשטער האט זיך סובל גינען האט ער אויף זיך ארויף גענוקען אפיוסול וואקער פון מקנה, איז דאך דיא סקנה גינוארין נוייניגער וויא פערציג סאה, דריבער איז דער אנדערער סמא רבי יהודה אויפ' רבי יהודה ונקם אם הי' רגליו של ראשון נוגעו בפנים אויב דער ערשטער איז נאך גישטאקען נאך דער סבילה מיט די פיס אין וואקער ואפילו גישם טיף אין וואקער די פיס האבין נאר אן געריקם דאס וואקער ווען דער אנדערער האט זיך סובל גינען אף השני פהור איז דער אנדערער אויף סהור ועיין בהרע"ב הסביל בו את הסגום והעלהו אין דער מקנה וואס איז גינען ריבטיגע פערציג סאה וואקער, האט ער סובל גינען אקאלענע קלייד אנבראבע, וואס יא ונקם איין פיל וואקער, אונ ער האט איר ארויס גענוקען פון מקנה פקצתו נוגע בפנים אונ ווען אפיוסול פון דיא קלייד האט נאך אנדערריקם אין וואקער, איז אריין גינאקען איינער אין מקנה אונ האט זיך סובל גינען פהור איז ער סהור הכר והכמת שיש עור אלענדערנע זיך פון אקליינע קישין אָדער פון אגרויקע קישין וואס ער האט נוייא סובל גינען אין אסקנה וואס איז איר איז דא ריבטיג פערציג סאה וואקער זיין שרביעה שפתותיהם פו בפנים אז ער האט נאר אויף געוויבין דעם פריעד פון דיא זיבען פון וואקער, איז שוין די וואקער פון מקנה גינוארין נוייניגער וויא פערציג סאה

סראות לה . שהיה לא דיה שבדוקת לעצמה אלא שחברותיה רואות ומראות לה התם
 כקילה כמילת : במדברת ואינה שומעת הכא בשאינה מדברת ואינה שומעת בדתנן
 דס טמא וזס טהור : תרש שדברו חכמים בכ"מ אינו שומע ואינו מדבר ;
 מדברת ואינה שומעת .

כבר שמענו ולמדנו לדבר ואחר כן נחמסה : בכל מקום . להוציא מכלל כן דעת :

נאם איז ג'ווען אַמױקע אױשע יא דױ שױדקױט געױבט
 עס איז נױם גענוג ג'ווען וואס זױ האט ג'ווען
 איר אױגענע נרות וועלכע בלוט איז טמא אונ
 וועלכע בלוט איז טהור אױ שױדקױט רואות ופראות
 ג' נאר אַנדערע ווייכער וואס האבן ג'ווען
 נרות האבן איר געווען ווייכער בלוט זױ זאל
 זאנן וועלכע איז טמא אונ וועלכע איז טהור .
 עקשערט דױ אקרא האט געברױט ווייכע שפּטת דארט
 בױא דױ אשױס ארבי דערצױלל האט זױ
 געקענט בױדן . נאר זױ האט נױם געהערט .

זוהר מקץ דף קצ"ו ע"ב

דבר אחר עלמא דלתי אקרי נעס וכד אחר עלמא דלתי כל חדו וכל סיבו וכל נחוריו וכל חירו דעלגא אחר
 וכניו כך אקרי נעס ועל דא תינח חיובין דגיהנם כשעתא דעמל כשתא נייחין כלה וזית להו חירות וניחא .
 כשעתא דנעק כשתא חית לן לאתערט חירו עלאה עלגא דנשתויב משהוא עושבא דחיובא דלחדטו (ס"א דלהדרו)
 משהוא שעתא וכלאה וזית לן לאתערט ליתא וזית וזית נעס ה' אלהינו עליו דא הוא נעס עלאה חירו (ס"א חירו)
 דכלא וע"ד דרכיה דרכי נעס וכל נתיבותיה שלום . מלן נתיבותיה חלוין לעינו דנפקין דנפעלא וכלאו נקיע
 לון כרית ויודלו דלחיה אקרי שלום עלמא דיתא ושעיל לון ליתא רבא כד לחיה כחוקטיה וכדון וזית ליה עלמא
 ה"ד (מג"ג) וכל נתיבותיה שלום :

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

מספר סדר היום דף פ"ט ע"ב

עיקר תפושכ תפלות ותחנונים לספק טיהא לפני אלוין
 האלוניס ובפרע חס מוריד דמטות מעיניו כל סיוס ודלוי לל
 טובו ריקס ותפוכתו מתקבלת חסי יזיה רעס גמור וסניכס אשטס

הרמב"ם הלכות שבת פ"ג
 (א) תבשיל שלא בשל כל צרכו והמין שלא הוחמו
 כל צרכו או תבשיל שבשל כל צרכו וכל זמן
 שמועמק הוא יפה לו אין משהין אותו על גבי האש
 בשבת אע"פ שהונח מבני נורה שמא יתחב בהחלים

עיקר התשובה התפלות ותחנונים דער עיקר התשובה
 איז דױא תפלות אונ די תחנונים שפּוה שױח
 געני זױן האַרזים . ער זאל פארניסען תפלה פאר
 נאם וואס ער איז דער האר איבער אלע העררן
 ובפרס אס מוה"ד רפעת פניו אונ אז ער פארניקט
 נאך תברעין פון ויינע אויגין . איז געוויס נוס פי
 ודאי נא ישבו בקס ווארום די מרעיון ועליו געוויס
 גיט צוריק גיין ליידיג ותשובתי פתקלת אונ זיין
 התשובה ווערט אָנגענומען אַזױ יתה רשע גמור ורביח
 אשױס אפילו ער וועט זיין אַאקרהר רשע אונ האט

(א) תבשיל שלא בשל כל צרכו והמין שלא הוחמו
 כל צרכו או תבשיל שבשל כל צרכו וכל זמן
 שמועמק הוא יפה לו אין משהין אותו על גבי האש
 בשבת אע"פ שהונח מבני נורה שמא יתחב בהחלים
 (א) תבשיל שלא בשל כל צרכו והמין שלא הוחמו
 כל צרכו או תבשיל שבשל כל צרכו וכל זמן
 שמועמק הוא יפה לו אין משהין אותו על גבי האש
 בשבת אע"פ שהונח מבני נורה שמא יתחב בהחלים
 (א) תבשיל שלא בשל כל צרכו והמין שלא הוחמו
 כל צרכו או תבשיל שבשל כל צרכו וכל זמן
 שמועמק הוא יפה לו אין משהין אותו על גבי האש
 בשבת אע"פ שהונח מבני נורה שמא יתחב בהחלים

פרייטאג פארן נאָכט ווען עס איז נאך ג'ווען מאַג . פון געשפּונעגין פאר קען גיט לאזין שמיין
 דעם טאפ אויף נאָכט קום קיטען אום שבת נאר פרייטאג און דער עס ווערט נאכט מוז קען דעם
 טאפ אראפ געקען פון קויקען . ווארום אז דער טאפ וועט שמיין אום שבת נעבין פרייער געה שטא
 יתחב בהחלים כד הנשלים בשוה האבין מיר מורא טאקער וועט ער פראשארין די קולין צום טאפ
 דאס עסין זאל אין נאנצין פערטיג געקאכט ווערין או פרי דעמפי אנדער דאס עסין זאל געקער געקאכט
 טערין זיינע אס גוף האש דריבער אויב ער האט פרייטאג ארויס געניקען דאס פרייער פון קויקען

מקום כ"כ כרחמי חוהר לו מחתרת לקבל תשובה ומסייעין אותו לטורט טעמו כשימחו ואלו יאכל עוד נכספו ואם אין בו כח להסתנות בעל יום יחטבו כדלוגים ואלו יאכל היום כסוף כי אם ישנוכ נפשו ואם שמים יסודק על לימודו כעבודתו ויחפץ לו ללדק וכן אם אינו יכול להסתנות כלל יעשה כלפון שואל רק שלא יחלל ויחפץ לו יותר וחסנית שמסנף טעמו כחאלו ומסנה לערות אלפיו ולענות נפשו על מחתרתו והסתנה וסמכרל כסם ככ"כ היה ענין גדול ויקום כדירות לטבח ולפטר לילד כדלשית כדמירות ובקשות כלשר לחלו למסות ואם רואה טעמו חכונלל וחסורף מן הסנים עד שחלו יכול לעמוד על גדלו מכוכל גופו ירחק פניו ויהו ורגלו כמים קרים כדי לנסקר סכנדו מעליו . וינענב טעמו חסס ומסס ואלו יעמוד במקום א' כי

או שכסס אש הכירה באסר או כנעורת פשתן הדקק או שעשער הנחלים שבהו דה כסכסכות באסר או שהסיקה בקש או כנבבא או בגללי בהמה דקה שהרי אין שם נחלים בוורת היו מותר לשהות עליה שהרי הסיה דעתו מזה התבשיל ואין גזרין שמא יתהדר באש : (ב) בד"א כבירה שהבלה מועט אבל בתנור אף על"פ שגוף האש או כסה באסר או שהסיקהו בקש או כנבבא אין משהיו בתוכו ולא על גביו ולא מוכיבין לו תבשיל

כי הטיוול והסוף כזה עיקר גדול ואלו יסוח דעתו כלל כדכר אחר

או שכיסה אש הפירה באסר אדרער ער האם פרייטאב בדעקמ מיט אש ראם פיייער פון דעם קויימען או כנעורת פשתן הדקק אדרער ער האם בדעקמ דעם פיייער מיט די רינע שטעקלדיך פון פלאקס או שטכטו הנחלים אדרער ריא קוילין זענען אליין פארלאשין גינארין שטיי הן ככסכסות באסר וואס נייא זענען גלייך ווי נייא וואלשין בדעקמ גינארין מיט אש או שהסיקהו בקש או כנבבא אדרער דער קויימען איז זעהייצט גינארין מיט שטוריא אדרער מיט קליינע שפענדלדיך או בגללי בהמה דקה אדרער מיט ריא צואה פון שטעקסין און צינען שטיי אין שם נחלים בוורת איז דאך דארטין גיטאם קיין בדענענ-דינע קוילין חרי זה מיסר לשהות עליה אויף דעם קויימען מעג מען לאוין שמיין דאם עסין אום שבת שטיי הסיה דעתו מזה התבשיל ונארום ער האם דאך שוין אפגעצויגיגין ויין דעה פון דעם עסין . ער האם שוין נאר גיט אים איין זינען זעהאם ער נאל דאם עסין אום שבת . געוויס האם גען שוין וואס אנדערש צו עסין אום שבת אין גוילן שטא יתחא באש האבין מיר גיט מורא סאמער וועט ער צושארין פיייער אום שבת : (ג) בזה הדברים אמתים ווען זענען די רייד גיזאגט גינארין כדניה שהקנה כותם ביי אפירה ואקויימען וואס די היין איז ווייניג איינל גיגוד אקער ביי אהויבין אף על פי שגוף האש אפילו מען האם ארויס געשארט דאם פיייער או בזה באסר אדרער מען האם דאם אדרער בדעקמ מיט אש או שהסיקהו בקש זינגבבא אדרער מען האם אויסגעזעהייצט דעם היובין מיט שטוריא אדרער מיט שטיקלאך שפענדלאך . פון דעסןטעגין איז משהיו בתוכו ולא על גביו ולא מוכיבין לו סאך מען גיט

קיל געזינדיגט המקום ברוך הוא ברחמי חותמר לו מחתרת זקבל משינתו פון דעסןטעגין וועט נאם מיט זיינע דחסנות אויפגראבין זעפענען אנזייעם ארם פון דארטין נאל ער אן זעמען ויין השוכה וססייען אותו זעהר זעמו שגייסות און מען העלפם אים ער נאל זוף בריינען אין גאנצין פון זיינע זינד ויא ישוב עוד זעמיה און ער נאל זוף שוין בער גיט צוריק קערין צו ריא און עשקיים נאם און ער כח להסתנות בכל יום און אויב ער האם גיט כח צו פאסטין אלע טאג יתענה ברגלים נאל ער פאסטין זעהיפטע טעג . סאקאלה יא און אקאל גיט יא יאכל היום חתוי כו אם לשוננו נפשו ישם שמים אין דעם טאג וואס ער וועט גיט פאסטין נאל ער גיט מער עסין נאר ער נאל וואס ויין ריא נשמה נאל זוף אין אים דערהאלטין . און ער נאל קענען דינען נאם יחשוד על כבודו כעדותו און ווען ער וועט עסין נאל ער לערנען אין קויימען עסין ויהשב לו זעדהך דאם וועט אים גערעכונגט עסין פאר אצדקה . פאר אפרוקמיות וכן אם אינו יבד להסתנות כלל און אויב ער קען נאר גיט פאסטין זעשה גאופן שאינא רק לשא יהיה נאל ער נאר עסין אזוי פיר ער נאל גיט קראנק ווערין ויהשב לו יותר מפיגיה דאם וועט אים גערעכונגט ווערין מער וויא ער וואלמ געפאסט שטכטף זעמו כמאכל ובמשהה כעבודת אליו ונארום ער פייניגט זוף מיט דעם עסין און סרנעקען ער נאל מיט דעם דינען נאם זענען נפשו על המחטין און ער נאל זוף פייניגט ווערין זיינע זינד והתשכחה והתעבה בהם זיה הנהגת און אז ער נאל אין ריא מען גיין פרייה און אקענד אין שוקל הוא ענין גדול איז דאם אנרויסע וואך ויקום כדירות לשבת ויפטר זינער בראשית מסרות ובקשות באסר ריא זעשות אין דער פרייה נאל

ער אויפשטיין מיט געשונונקמיות צו לויבין און צו קעשינען צו נאם וואס ער האם זשאפין ריא גאנצע וועלט . און ער נאל אים לויבין מיט זענאנג און מיט זעכעם אזוי ווי מען דארף סאדן פאר נאם וואס רואה זעמו כמגללי וכמחורף מן השנית און אז ער לעקט ער איז פאר פאך שייטמו ווייל עים קלעפערעם אים ער שטייט יבד כעסוד על רגליו סמוכד גופו און ער קען גיט שטיין אויף דיא פים ווייל דער גוף איז אים שווער ורחק פניו ריין ורגליו בסיס מרים כרי להסיד כעבודת מעליו נאל ער וואשניין ויין פנים און זיינע הענט און זיינע פים מיטגאלצע וואסער ער נאל אראפגעמען פון זוף ריא שווערמיות פון ויין קערפער ונענע זעמו משה ומסא ולא יסמוד במקום אחד און ער נאל זוף שאקלען אין די זייט און אין ריא זייט און נאל גיט שטיין אויף איין ארם כו הסיוג והחידוד ביה עקר גדול ונארום דאם גיין היין און צוריק איז אנרויסע זאך עס נאל אויפנועקין פון שלאף ולא יסיה דעתו כלל בדבר אחד און ער נאל גיט

עניני שלידת המלאכים

ואנן אויף אים דער מענטש איז פרום. ער
 דאוונט אזוי פרום און טוהט פיל מצות. און
 אנדערע זאגן דאס איז אלץ פאלש גר וויל
 נאר נארין מענטשן מען זאל זאגן אויף אים
 ער איז פרום. דיא הארץ פון דעם מענטש
 איז איינע. אדער ער האט געמיינט אמת.
 אדער ער האט געמיינט פאלש. דיא מענטשן
 וואס פראכטן אויף אים זענען גיט גלייך.
 דער מענטש וואס איז אנהערליכער מאן האלט
 ער דעם אנדערין מענטש אויף פאר אנהערליכען
 מאן און זאגט אויף אים אז ער מיינט אלץ
 מיט אמת. און דער מענטש וואס איז אפאלשער
 האלט ער דעם אנדערין מענטש אויף פאר
 אפאלשן און זאגט אויף אים אויף אז ער איז
 פאלש. און וואס ער טוהט מיינט ער גיט
 אמת. דריבער זאגט דער תנא והווי דן את
 כל האדם לבן זכור. יעדער מענטש זאל
 אליין משפטין אלע מענטשן צו גירעכט מאכן
 אים. און זאל גיט הערן וואס מענטשן זאגן
 אויף דעם מענטש. נאר וואס זיין אייגענע
 הארץ זאגט אויף דעם מענטש. אויב זיין הארץ
 זאגט אויף דעם מענטש גוט. זאל ער גיט
 קעגען וואס מענטשן זאגן אויף אים שלעכט.
 און דיא גמרא זאגט כל הדין את חברו לבן
 זכור. דער מענטש וואס משפט זיין חבר און
 מאכט אים גירעכט. הקב"ה דיין אותו לבן
 זכור. נועם גאט אים אויף משפטין און נועם
 אים גירעכט מאכן. דער רמב"ם זאגט אפילו
 זיין הונדערט זיין און זיינציג חלקים זעהט
 אים אז זענער איז און. גירעכט. און איין
 טויענד חלק איז צו זאגן אז ער איז גירעכט.
 דארף מען זענעם גירעכט מאכן. גאך אפשט
 איז פנים הפנים לפנים. אזוי וויא דיא וואסער
 ווייזט דעם זעלבליגען פנים וואס קוקט אין דיא
 וואסער. אזוי איז לכ האדם לאדם. יעדער
 מענטש קען פון זיין הארץ וויסען זיין חבר
 הארץ. אויב ער האט ליב זיין חבר. איז
 אזייכין אז זיין חבר האט אים אויף ליב.
 אויב ער האט פיינט זיין חבר איז אזייכין אז
 זיין חבר האט אים פיינט. דאס איז
 אבער נאר אז איינער וואונדן האט צו זיין
 חבר ושקעןן אמתה ליבשאפט. מוז שמען
 האבן צו ראובן אויף אמתה ליבשאפט.
 און אויב ראובן האט ליב שמען טייל שקען
 האט אים גיטאון אטובה. און די ליבשאפט
 פון שמען איז גיט איינגיטאון צילט אין דיא
 הארץ פון ראובן. געפינט זיך גיט דיא
 ליבשאפט צו ראובן אין דיא הארץ פון

שמעון און דאס איז נאר אויב זיין זענען
 ביידע גלייכע מענטשן. ביידע זענען צדיקים
 אדער ביידע זענען רשעים. דעם זען האט
 יעקב גיטואלט וויסען פון עשו. ווארום יעקב
 איז גיטען אין תכלית הקדושה. און עשו
 איז גיטען אין תכלית הטומאה. און דאס
 ווייסן מיר אז די טומאה האט מער פיינט דיא
 קדושה. ווי די קדושה האט פיינט די טומאה.
 וויא דוד המלך האט גיזאגט צופה רשע
 לצדיק ומכשיל להטיתו. דער רשע קוקט
 נאר צו געפינען אפבלוג אויף דעם צדיק
 ער זאל אים הרגען. דריבער האט יעקב פון
 זיין הארץ גיט געקענט וויסען דיא הארץ פון
 עשו. אפילו יעקב האט אין זיין הארץ קיין
 פיינדשאפט געהאט צו עשו. פון דעסמוענען
 האט עשו געהאט פיינט צו יעקב אין זיין
 הארץ. אדער עס קען זיין אז עשו האט אים
 אויף גיט פיינט געהאט. יעקב האט גיטעט פון
 הקב"ה די ערשטער הנה זאנכי עקר ושקרתיה
 בבל אשר הלה. איה נועל זיין מיט דיר און
 נועל דיה הישען אין אלע ערשטער ווא זיין
 דו נועטס זיין. וויא אזוי נועט אים
 הישען. האט יעקב גיט געוואקסן. האט
 יעקב גיטעטן זיין הקב"ה ושכתי בשלום
 אל בית אבי. איה זאל קומען צו מיין פאטער
 מיט פרידען. עס זאל זיין פרידען צווישען
 מיר און עשו. און אויף דעם האט אים
 גאט נאר גיט גיגעפערט. האט ער גיט
 געוואקסן צוויי זאכין. אויב ער נועט דארפן
 האבן אמתהקה מיט עשו. און גאט האט
 אים צו גיזאגט ער נועט זיין געטען דיא
 מלחמה. אדער עס נועט זיין שלום צווישען
 אים און עשו. אזוי וויא ער האט גיטעטן.
 ער האט אבער גיט געוואקסן וויא אזוי
 נועט זיין דער שלום. דריבער זאגט רש"י זיל
 יעקב האט זיך פארגעברייט צו אמתה און
 צו מלחמה. דריבער אז דיא מלאכים האבן
 אים גיזאגט עשו גייט צו אים צו מלחמה.
 וויא עס שטייט אין סדרשו האט יעקב
 מורא געהאט און ער האט זיך מצער טוהט
 מצער גיטען האט ער זיך טייל טוהט
 גיט ווי ער האט גיטעטן. ער האט גיטעטן
 עס זאל זיין פרידען צווישען אים און עשו.
 און איצט זעהט ער עס נועט טוהן זיין
 אמתהקה. און אז ער האט גיטען גאט האט
 גיט אנגענומען זיין הפלה. האט ער שוין
 מורא געהאט פאסער האט ער געפעט געווינדען
 און גאט נועט אים גיט העלפן צו דיא